

SELLING MOTELS IS OUR ONLY BUSINESS

Jas Randhawa
510.406.5056

BEST WESTERN
Louisiana
57 Units, Open: 2008
\$60,000/Unit
POSITIVE CASH FLOW
Seller's Financing

Bob Seth
408.807.9784

INDUS VALLEY INVESTMENTS

Worldwide Travel, Inc.

Your One Stop Shop For International Travel Needs

Michigan Office
29211 Ford Rd.
Garden City, MI 48135
Tel: 734-525-7304
Toll Free: 800-504-3044
Fax: 866-300-9725

Serving Community Since 1975.

Los Angeles Office
2701 E. Chapman Ave.
Ste.No.108, Fullerton, CA 92831
Phone: 714-449-7766
Toll Free: 866-889-1203
Fax: 714-449-7767

Lowest Fare Guaranteed

Tenth Year in Publication   *ਮਿਡਵੈਸਟ ਐਡੀਸ਼ਨ*   **Price 50¢**   **Email: punjabtimes1@sbcglobal.net**
ਸ਼ਿਕਾਗੋ ਅਤੇ ਸਾਨ ਫਰਾਂਸਿਸਕੋ ਤੋਂ ਇਕੋ ਸਮੇਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਹਫ਼ਤਾਵਾਰ   **www.punjabtimesusa.com**

ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼

Punjab Times, Vol 10, Issue 4, January 24, 2009   20451 N Plum Grove Rd. Palatine, IL 60074   Ph: 847-359-0746, Fax: 847-705-9388

ਬਰਾਕ ਉਬਾਮਾ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ 44ਵੇਂ ਸਦਰ ਵਜੋਂ ਕੈਪੀਟੋਲ ਵਿਚ ਚੀਫ ਜਸਟਿਸ ਜੌਹਨ ਰਾਬਰਟ ਪਾਸੋਂ ਅਹੁਦੇ ਦਾ ਹਲਫ ਲੈਂਦੇ ਹੋਏ

ਸਦਰ ਉਬਾਮਾ ਵਲੋਂ ਮੁਸਲਿਮ ਜਗਤ ਵੱਲ ਨਵੀਂ ਪਹਿਲਕਦਮੀ ਦਾ ਵਾਅਦਾ

ਵਾਸ਼ਿੰਗਟਨ (ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਬਿਊਰੋ): ਦੇਸ਼ ਦੇ 44ਵੇਂ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੇ ਅਹੁਦੇ ਦਾ ਹਲਫ ਲੈਣ ਉਪਰੰਤ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਬਰਾਕ ਉਬਾਮਾ ਨੇ 11 ਸਤੰਬਰ ਦੇ ਅਤਿਵਾਦੀ ਹਮਲਿਆਂ ਅਤੇ ਇਰਾਕ ਤੇ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਜੰਗ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਵਿਚ ਮੁਸਲਿਮ ਜਗਤ ਨਾਲ ਵਿਗਤੇ ਸਬੰਧਾਂ ਨੂੰ ਸੁਧਾਰਨ ਲਈ ਨਵੀਂ ਪਹਿਲਕਦਮੀ ਕਰਨ ਦਾ ਭਰੋਸਾ ਦਿੱਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੁਸਲਿਮ ਜਗਤ ਨਾਲ ਅਸੀਂ ਆਪਸੀ ਭਰੋਸੇ ਅਤੇ ਆਪਸੀ ਹਿੱਤਾਂ ਉਤੇ ਆਧਾਰਤ ਨਵੀਂ ਪਹਿਲਕਦਮੀ ਕਰਾਂਗੇ।

ਅਮਰੀਕਾ ਦੀ ਮੌਜੂਦਾ ਸਥਿਤੀ ਦਾ ਗੰਭੀਰ ਜਾਇਜ਼ਾ ਲੈਂਦਿਆਂ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਇਸ

ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਬਾਰੇ ਆਸਵੰਦ ਜਾਇਜ਼ਾ ਦਿੱਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ, 'ਸਾਨੂੰ ਦਰਪੇਸ਼ ਚੁਣੌਤੀਆਂ ਹਕੀਕਤੀ ਹਨ, ਉਹ ਗੰਭੀਰ ਹਨ ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਥੋੜ੍ਹੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਸੌਖਿਆਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ।

ਉਬਾਮਾ ਨੇ ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਅਮਰੀਕੀ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਵਿਚ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਕਮਜ਼ੋਰ ਪੈ ਜਾਣ ਦਾ ਡਰ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਜ਼ੋਰ ਦੇ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਡਰ ਭਾਵੇਂ ਸਮਾਜਕ ਹੋਵੇ, ਅਰਥਕ ਜਾਂ ਸਿਆਸੀ- ਅਮਰੀਕੀ ਲੋਕ ਇਸ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਦੇ ਸਮਰੱਥ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ, "ਮਹਾਨਤਾ ਕਦੇ ਆਪੇ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ, ਇਹ ਕਮਾਉਣੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ।" ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਨੇ ਕਿਹਾ

ਕਿ ਜਿਹੜੇ ਲੋਕ ਅਮਰੀਕਾ ਦੀਆਂ ਅਕਾਂਖਿਆਵਾਂ 'ਤੇ ਕਿੱਤੂ-ਪ੍ਰੰਤੂ ਕਰਦੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜੇ ਇਸ ਮੁਲਕ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਕਰ ਵਿਖਾਇਆ ਹੈ ਉਹ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਭੁੱਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ।

ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਅਤੇ ਇਰਾਕ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦਿਆਂ ਸ੍ਰੀ ਉਬਾਮਾ ਨੇ ਭਰੋਸਾ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਇਰਾਕ ਨੂੰ ਇਸ ਦੇ ਆਪਣੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕਰਕੇ ਪੂਰੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨਾਲ ਵਾਪਸ ਆਉਣਾ ਅਰੰਭ ਕਰੇਗਾ ਅਤੇ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਮਹਿੰਗੇ ਭਾਅ ਮਿਲੇ ਅਮਨ ਨੂੰ ਸਥਾਈ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਯਤਨ ਜਾਰੀ ਰੱਖੇਗਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਮੁਸਲਿਮ ਜਗਤ ਨਾਲ ਆਪਸੀ

(ਬਾਕੀ ਸਫਾ 2 ਉਤੇ)

ਅਕਾਲੀ-ਭਾਜਪਾ ਗੱਠਜੋੜ ਦੀ ਚੂਲ ਹਿੱਲੀ

-ਬਿੰਦਰ ਬਸਰਾ

ਪੰਜਾਬ ਭਾਜਪਾ 'ਚ ਤਿੱਖੀ ਹੋ ਰਹੀ ਧੜੇਬੰਦੀ ਅਤੇ ਪਾਰਟੀ ਹਾਈਕਮਾਡ ਵਲੋਂ ਪੰਜਾਬ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਨੂੰ ਦੜ ਵੱਟਣ ਦੀ ਸਲਾਹ ਦਾ ਆਗਾਮੀ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ 'ਚ ਅਕਾਲੀ-ਭਾਜਪਾ ਗੱਠਜੋੜ ਦੀ ਸਿਆਸੀ ਸਿਹਤ 'ਤੇ ਪ੍ਰਤੀਕੂਲ ਅਸਰ ਹੋਣ ਦੀਆਂ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਵਧਦੀਆਂ ਜਾਂ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਭਾਵੇਂ ਅਕਾਲੀ-ਭਾਜਪਾ ਗੱਠਜੋੜ ਉਮੀਦਵਾਰ ਐਲਾਨਣ 'ਚ ਆਪਣੀ ਵਿਰੋਧੀ ਪਾਰਟੀ ਕਾਂਗਰਸ ਵਲੋਂ ਬਾਜ਼ੀ ਮਾਰ ਗਿਆ ਹੈ, ਪਰ ਅਜੇ ਵੀ ਐਂਮ੍ਰਿਤਸਰ, ਲੁਧਿਆਣਾ ਅਤੇ ਬਠਿੰਡਾ ਲੋਕ ਸਭਾ ਸੀਟਾਂ ਲਈ ਗੱਠਜੋੜ ਹਵਾ ਦਾ ਰੁੱਖ ਦੇਖ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਗੱਠਜੋੜ ਦੀਆਂ ਦੋਵੇਂ ਭਾਈਵਾਲ ਪਾਰਟੀਆਂ ਆਪਣੇ ਸਿਆਸੀ ਆਧਾਰ ਦੀ ਠੋਸ ਹਾਲਤ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਰੱਖਦਿਆਂ ਉਚ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਜੋ ਫੈਸਲੇ ਲੈ ਰਹੀਆਂ ਹਨ, ਉਸ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬ ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਇਕ ਧੜੇ 'ਚ ਸਖ਼ਤ ਨਾਰਾਜ਼ਗੀ ਪਾਈ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਨਾਰਾਜ਼ਗੀ ਅਤੇ ਧੜੇਬੰਦੀ ਗੱਠਜੋੜ ਦੇ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਬੇੜੀਆਂ 'ਚ ਵੱਟੇ ਪਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਨਵੇਂ ਹੋਂਦ ਵਿਚ ਆਏ ਲੋਕ ਸਭਾ ਹਲਕੇ ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਡਾ. ਦਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਚੀਮਾ ਨੂੰ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਵਲੋਂ ਉਮੀਦਵਾਰ ਐਲਾਨੇ ਜਾਣ ਪਿੱਛੋਂ ਅਕਾਲੀ-ਭਾਜਪਾ ਗੱਠਜੋੜ ਦੇ ਇਸ ਸੀਟ ਤੋਂ ਚਾਹਵਾਨ ਉਮੀਦਵਾਰ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਠੱਗੇ ਗਏ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸ ਸੀਟ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਦਾਅਵੇਦਾਰ ਮੈਂਬਰ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਤੇ ਭਾਜਪਾ ਆਗੂ ਅਵਿਨਾਸ਼ ਰਾਏ ਖੰਨਾ ਸਨ, ਜੋ ਇਸ ਹਲਕੇ ਦੇ ਹੋਂਦ ਵਿਚ ਆਉਣ ਤੋਂ ਹੀ ਇਸ 'ਚ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਸੀਟ ਤੋਂ ਆਪਣੀ ਉਮੀਦਵਾਰੀ ਪੱਕੀ ਨਜ਼ਰ ਆ ਰਹੀ ਸੀ, ਪਰ ਪਾਰਟੀ ਹਾਈਕਮਾਡ ਵਲੋਂ ਠੋਸ ਫੈਸਲੇ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਡੂੰਘੀ ਸੱਟ ਵੱਜੀ ਹੈ।

ਭਾਵੇਂ ਅਜੇ ਤੱਕ ਡਾ. ਚੀਮਾ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਉਮੀਦਵਾਰ ਐਲਾਨੇ ਜਾਣ 'ਤੇ ਅਵਿਨਾਸ਼ ਰਾਏ ਖੰਨਾ ਨੇ ਜਨਤਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੋਈ ਤਿੱਖੀ ਪ੍ਰਤੀਕਿਰਿਆ ਪ੍ਰਗਟ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸੰਜਮ ਦੇਖ ਕੇ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਅੰਦਰੋਂ ਬਹੁਤ ਦੁਖੀ ਹਨ। ਇਹ ਇਕ ਤਲਖ ਸੱਚਾਈ ਹੈ ਕਿ ਸੰਜਮੀ ਬੰਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਖ਼ਤਰਨਾਕ ਸਾਬਤ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅਵਿਨਾਸ਼ ਰਾਏ ਖੰਨਾ ਦਾ ਦੁਖੀ ਮਨ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਹਮਾਇਤੀਆਂ ਦਾ ਗੁੱਸਾ ਡਾ. ਚੀਮਾ ਦੀ ਚੋਣ ਮੁਹਿੰਮ ਨੂੰ 'ਟਿਕਾਣੇ' ਰੱਖ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਅਕਾਲੀ-ਭਾਜਪਾ ਗੱਠਜੋੜ 'ਚ ਡੂੰਘੇ ਹੁੰਦੇ ਮੱਤਭੇਦ ਅਤੇ ਉਮੀਦਵਾਰੀ ਲਈ ਲਾਈਨ 'ਚ ਲੱਗੇ ਸੀਨੀਅਰ ਆਗੂਆਂ ਨੂੰ ਬਾਈਪਾਸ ਕਰਨ ਦਾ ਖਮਿਆਜ਼ਾ ਗੱਠਜੋੜ ਨੂੰ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ 'ਚ ਭੁਗਤਣਾ ਪੈ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਸੀਟ ਤੋਂ ਇਕੱਲੇ ਅਵਿਨਾਸ਼ ਖੰਨਾ ਹੀ ਦਾਅਵੇਦਾਰ ਨਹੀਂ ਸਨ, ਸਗੋਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਵਲੋਂ ਵੀ ਸਾਬਕਾ ਮੈਂਬਰ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਕਮਲ ਚੌਧਰੀ ਟਿਕਟ ਦੇ ਇਛੁੱਕ ਸਨ। ਇਸ ਲਈ ਉਹ ਡਾ. ਚੀਮਾ ਦਾ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਖੁੱਲ੍ਹਾਮ ਵਿਰੋਧ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਹਲਕੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰਲੇ ਤੇ ਪੈਰਾਸੂਟ ਰਾਹੀਂ ਉਤਾਰੇ ਉਮੀਦਵਾਰ ਹਨ। ਮੀਡੀਆ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਕਮਲ ਚੌਧਰੀ ਇਥੋਂ ਤਕ ਕਹਿ ਗਏ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਜਲਦ ਹੀ ਆਪਣੇ ਹਮਾਇਤੀਆਂ ਦਾ ਇਕ ਵੱਡਾ ਇਕੱਠ ਕਰਕੇ ਕੋਈ ਠੋਸ ਫੈਸਲਾ ਲੈਣਗੇ। ਇਹ ਠੋਸ ਫੈਸਲਾ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਡਾ. ਚੀਮਾ ਦੇ ਹੱਕ 'ਚ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਕਮਲ ਚੌਧਰੀ ਦੇ ਤਿੱਖੇ ਤੇਵਰ ਡਾ. ਦਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਚੀਮਾ ਦੀ ਜਿੱਤ ਦੇ ਰਾਹ 'ਚ ਰੋੜੇ ਅਟਕਾਉਣਗੇ।

ਭਾਵੇਂ ਇਸ ਸੀਟ ਤੋਂ ਉਮੀਦਵਾਰ ਐਲਾਨਣ 'ਚ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਨੇ ਬਾਜ਼ੀ ਮਾਰਨ ਦੀ ਪੂਰੀ

(ਬਾਕੀ ਸਫਾ 3 ਉਤੇ)

North American Truck Stop

*Reefer Repairs on
ThermoKing & Carrier
*Full Service & Inspections
*Truck & Trailer Body Repairs
*A to Z Tractor Repairs
*Tire Sales-New & Used
*2 Fuel Island-Diesel
Competitive Prices

ਵਧੀਆ ਤੇ ਤਸੱਲੀਬਖ਼ਸ਼ ਸਰਵਿਸ ਬਿਲਕੁਲ ਵਾਜਬ ਭਾਅ 'ਤੇ

ਟਰੱਕ ਟਰੇਲਰ ਰੀਪੇਅਰ, ਟਾਇਰ ਸਰਵਿਸ ਅਤੇ ਡੀਜ਼ਲ

909-350-3310, 909-697-5808
balwindernats@yahoo.com
14320 Slover Ave., Fontana, CA 92337

Omni Realty

Specializing in Gas Stations, Motels and Residential

Vijay K. Chamdal
Commercial Realtor
Office: 713-779-7326
Cell: 281-704-0470, Fax: 281-858-1464

www.omnirealtyonline.com
Vijay@omnirealtyonline.com

9100 Southwest Freeway, Suite 111
Houston, TX 77074

AFFORDABLE MORTGAGE INC.
SBA Loans
Conventional Loans
Residential Loans
www.affordablemortgage.usa

Low Down Payment
100% Financing

ਆਪਣੀਆਂ ਰੀਅਲ ਅਸਟੇਟ ਲੋੜਾਂ ਲਈ ਕਾਲ ਕਰੋ

ਉਬਾਮਾ ਦੀਆਂ ਚੁਣੌਤੀਆਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਪਰ ਹਲ ਨਹੀਂ

ਇਕ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ

ਵਾਸ਼ਿੰਗਟਨ: ਆਪਣੇ ਸਹੁੰ ਚੁੱਕ ਸਮਾਗਮ ਦੇ ਉਦਘਾਟਨੀ ਭਾਸ਼ਨ ਦੌਰਾਨ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਦਿਆਂ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਨਵੇਂ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਸ੍ਰੀ ਬਰਾਕ ਉਬਾਮਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ “ਇਹ ਹੁਣ ਇਕ ਜਾਣਿਆਂ-ਪਛਾਣਿਆਂ ਤੱਥ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਹੁਣ ਇਕ ਵੱਡੇ ਸੰਕਟ ਦੇ ਐਨ ਵਿਚਕਾਰ ਖੜੇ ਹਾਂ।” ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਅਸਲ ਵਿਚ ਸਾਹਮਣੇ ਖੜੀ ਸਪਾਟ ਹਕੀਕਤ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਬਰਾਬਰ ਹੀ ਹਨ। ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਨੂੰ ਹਲ ਕਰਨ ਲਈ ਉਬਾਮਾ ਦੀ ਆਸ ਅਤੇ ਏਜੰਡੇ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਸਹੀ ਹਲ ਹਾਲੇ ਵਿਖਾਈ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਦੇ ਹਲ ਦੇ ਰਾਹ ਲਈ ਨੀਤੀਆਂ ਅਤੇ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਏਜੰਡੇ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਦਿੱਕਤਾਂ ਸਪਸ਼ਟ ਰੂਪ ਵਿਚ ਖੜੀਆਂ ਹਨ। ਉਬਾਮਾ ਵਲੋਂ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਅਮਰੀਕਾ ਦਾ ਰੁਤਬਾ ਅਤੇ ਜੰਗ, ਜਿਸਦਾ ਉਸ ਵਲੋਂ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਨੂੰ ਹਲ ਕਰਨ ਦੇ ਲਈ ਕੋਈ ਖਾਸ ਕਿਸਮ ਦੀਆਂ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਬੁਸ਼ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਦੀਆਂ ਜੰਗ ਅਤੇ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਮਾਮਲਿਆਂ ਸੰਬੰਧੀ ਨੀਤੀਆਂ ਨੂੰ ਸੂਖਮ ਰੂਪ ਵਿਚ ਰੱਦ ਕਰਦਿਆਂ ਉਬਾਮਾ ਨੇ ਆਪਣੇ ਬਿਆਨ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਸੀ “ਅਸੀਂ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਅਗਵਾਈ ਦੇਣ ਲਈ ਇਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਤਿਆਰ ਹਾਂ।” ਉਬਾਮਾ ਅਨੁਸਾਰ ਬੁਸ਼ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਦੀਆਂ ਨੀਤੀਆਂ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਹੋਰਨਾਂ ਮੁਲਕਾਂ ਨਾਲ ਧੱਕਾ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਅਤੇ ਖ਼ਤਰਨਾਕ ਸਨ। ਉਬਾਮਾ ਅਨੁਸਾਰ ਅਮਰੀਕਾ ਸਮਝਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡਾ ਮੁਲਕ ਆਪਣੇ ਮਕਸਦਾਂ ਕਰਕੇ ਵੱਖਰਾ ਹੈ, ਨਾ ਕਿ ਤਾਕਤ ਕਰਕੇ। ਉਬਾਮਾ ਦਾ ਹੋਰ ਆਖਣਾ ਹੈ “ਸਾਡੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਸਾਡੇ ਮਕਸਦਾਂ ਦੇ ਦਰੁੱਸਤ ਹੋਣ, ਉਦਾਹਰਣ ਜੇ ਅਸੀਂ ਪੈਦਾ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਨਿਰਮਾਣਤਾ ਦੇ ਗੁਣ ਅਤੇ ਜ਼ਬਤ ਵਿਚੋਂ ਰੂਪ ਧਾਰਦੀ ਹੈ।” ਉਬਾਮਾ ਨੇ ਇਹ ਸਪਸ਼ਟ ਸੰਕੇਤ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤਾਨਾਸ਼ਾਹਾਂ ਅਤੇ ਜ਼ਾਬਰਾਂ ਨਾਲ ਵੀ ਗੱਲ ਕਰਨ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬੁਸ਼ ਵਲੋਂ

ਨਜ਼ਰ-ਅੰਦਾਜ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਹੀ ਅੰਦਾਜ਼ ਵਿਚ ਕਿਹਾ “ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਲ ਹੱਥ ਵਧਾਵਾਂਗੇ ਜੋ ਉਹ ਆਪਣੇ ਵੱਟੇ ਮੁੱਕੇ ਦੀਆਂ ਉਂਗਲਾਂ ਖੋਲ੍ਹਣਗੇ।”

ਬਰਾਕ ਉਬਾਮਾ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਪੱਧਰ ‘ਤੇ ਆਪਣੀ ਭੱਲ ਬਣਾ ਸਕਦੇ ਹਨ ਜੋ ਉਹ ਇਰਾਨ ਦੀ ਧਾਰਮਿਕ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਨੂੰ ਚੰਗੇ ਆਪਸੀ ਸੰਬੰਧਾਂ ਵਲ ਤੋਰਨਗੇ ਅਤੇ ਇਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਪੱਧਰ ਦੀ ਗੱਲਬਾਤ ਦੀ ਮੇਜ਼ ਉੱਪਰ ਲਿਆਉਣਗੇ। ਪਰ ਇਹ ਸਾਫ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਬੁਸ਼ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ, ਇਰਾਨ ਹਰ ਕੀਮਤ ਤੇ ਆਪਣਾ ਨਿਊਕਲੀਅਰ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਅੱਗੇ ਤੋਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਬਾਮਾ ਇਸ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਇਰਾਨ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਸੰਬੰਧਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸ ਢੰਗ ਨਾਲ ਆਮ ਵਰਗੇ ਬਣਾਉਣਗੇ।

ਜਿਥੋਂ ਤੱਕ ਇਰਾਕ ਅਤੇ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਅਮਰੀਕਾ ਵਲੋਂ ਲੜੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਜੰਗਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਤਾਂ ਬਰਾਕ ਉਬਾਮਾ ਇਸ ਬਾਰੇ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਆਖਦੇ ਹਨ ਪਰ ਉਹ ਦੱਸ ਨਹੀਂ ਰਹੇ ਕਿ ਇਹ ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਸਾਫ਼ ਅਤੇ ਸਪਸ਼ਟ ਰੂਪ ਵਿਚ ਕਿਵੇਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਉਸਦੀ ਦਲੀਲ ਹੈ ਕਿ ਇਰਾਕ ਵਿਚੋਂ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਢੰਗ ਨਾਲ ਫੌਜਾਂ ਵਾਪਸ ਬੁਲਾਈਆਂ ਜਾਣਗੀਆਂ ਅਤੇ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਸਖ਼ਤੀ ਨਾਲ ਸ਼ਾਂਤੀ ਵਾਲਾ ਮਾਹੌਲ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਇਰਾਕ ਵਿਚੋਂ ਫੌਜਾਂ ਵਾਪਸ ਬੁਲਾਉਣ ਦਾ ਮਸਲਾ ਦਲੀਲ ਦੀ ਪੱਧਰ ਤੇ ਇਕ ਚੁਣੌਤੀ ਵਾਲਾ ਮਸਲਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਬਾਮਾ ਵਲੋਂ ਤਹਿ ਕੀਤੀ ਸਮਾਂ ਸੀਮਾ ਅਨੁਸਾਰ ਇਸਨੂੰ 16 ਮਹੀਨੇ ਲੱਗਣਗੇ ਅਤੇ ਫੌਜੀ ਕਮਾਂਡਰ ਵੀ ਇਸੇ ਕਿਸਮ ਦਾ ਹੁੰਗਾਰਾ ਭਰਦੇ ਹਨ। ਜੇ ਹਿੰਸਾ ਦੁਬਾਰਾ ਤੋਂ ਭੜਕ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਬਾਮਾ ਦੁਬਾਰਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨਗੇ ਕਿ ਫੌਜਾਂ ਵਾਪਸ ਭੇਜੀਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ ਜਾਂ ਨਹੀਂ।

ਉਬਾਮਾ ਇਰਾਕ ਵਿਚ ਅਮਰੀਕੀ ਫੌਜੀਆਂ ਦੇ ਦਾਖ਼ਲੇ

ਨੂੰ ਗਲਤ ਸਮਝਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਉੱਪਰ ਮੁੜ ਕੇਂਦਰਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਫੌਜ ਦੀ ਮੌਜੂਦਾ ਗਿਣਤੀ ਦੁੱਗਣੀ ਵੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ ਤੱਦ ਵੀ ਇਸ ਵੱਡੇ ਮੁਲਕ ਵਿਚ ਬਗ਼ਾਵਤ ਨੂੰ ਕਾਬੂ ਕਰਨ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਕੋਈ ਬਹੁਤਾ ਫ਼ਰਕ ਨਹੀਂ ਪਵੇਗਾ।

ਉਬਾਮਾ ਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਘਰੇਲੂ ਚੁਣੌਤੀਆਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿਚ ਬਹੁਤਾ ਸ਼ੱਕ ਸੂਬਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਨੌਕਰੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ, ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਜ਼ਬਤ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਵਪਾਰਕ ਅਦਾਰੇ ਬੰਦ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਹ ਕਿ ਸਿਹਤ ਪ੍ਰਬੰਧ ਮਹਿੰਗਾ ਹੈ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਵਿਦਿਅਕ ਸਿਸਟਮ ਬਿਮਾਰ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਹੈ। ਉਬਾਮਾ ਦਾ ਆਖਣਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸਾਰੀਆਂ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਬੋਝੇ ਜਿਹੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਖ਼ਤਮ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ।

ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਫੈਲੇ ਆਰਥਿਕ ਸੰਕਟ ਨਾਲ ਨਿਪਟਣ ਲਈ ਉਬਾਮਾ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਆਪਣੀਆਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹਨ। ਉਸਨੇ 700 ਅਰਬ ਡਾਲਰ ਦੇ ਵਿੱਤੀ ਪੈਕੇਜ ਵਿਚੋਂ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਅੱਧਾ ਹਾਸਿਲ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿ ਜ਼ਬਤ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਜਾਇਦਾਦਾਂ ਦਾ ਅਮਲ ਰੋਕਿਆ ਜਾ ਸਕੇ ਅਤੇ ਛੋਟੇ ਪੱਧਰ ਦੇ ਕਾਰੋਬਾਰਾਂ ਅਤੇ ਖ਼ਪਤਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਕਰਜ਼ੇ ਉਪਲਬੱਧ ਕਰਵਾਏ ਜਾ ਸਕਣ। ਇਸਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਉਹ ਕਾਂਗਰਸ ਕੋਲ ਆਰਥਿਕਤਾ ਨੂੰ ਉਤੇਜਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਇਕ ਹੋਰ ਪੈਕੇਜ ਨੂੰ ਵੀ ਅੱਗੇ ਵਧਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਘਰੇਲੂ ਆਰਥਿਕਤਾ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿਚ ਉਬਾਮਾ ਨੇ ਆਪਣੇ ਇਕ ਬਿਆਨ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਕਿ ਆਰਥਿਕਤਾ ਦੀ ਹਾਲਤ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਕਦਮ ਚੁੱਕਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਕਦਮ ਅਸੀਂ ਚੁੱਕਾਂਗੇ, “ਅਸੀਂ ਨਾ ਸਿਰਫ ਨਵੀਆਂ ਨੌਕਰੀਆਂ ਪੈਦਾ ਕਰਾਂਗੇ ਸਗੋਂ ਵਿਕਾਸ ਲਈ ਨਵੀਆਂ ਨੀਹਾਂ ਵੀ ਰਖਾਂਗੇ।” ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਸੀਂ ਸੜ੍ਹਕਾਂ ਅਤੇ ਪੁੱਲ, ਬਿਜਲੀ ਗ੍ਰਿਡ ਅਤੇ ਡਿਜੀਟਲ ਲਾਈਨਾਂ ਕਾਇਮ ਕਰਾਂਗੇ ਤਾਂ ਕਿ ਸਾਡਾ ਵਪਾਰ ਅਤੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਅੱਗੇ ਵਧ ਸਕੇ ਅਤੇ ਸਾਨੂੰ ਆਪਸ ਵਿਚ ਹੋਰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੰਨ੍ਹ ਸਕੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਬੁਸ਼ ਤੋਂ ਇਕ ਹੋਰ ਵੱਖਰੀ ਦਿਸ਼ਾ ਲੈਂਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ “ਸਾਨੂੰ ਵਿਗਿਆਨ ਨੂੰ ਉਸਦਾ ਸਹੀ ਸਥਾਨ ਦੇਣਾ ਹੋਵੇਗਾ।” ਉਬਾਮਾ ਨੇ ਹੋਰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਿਹਤ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨੂੰ ਸੁਧਾਰਨ ਲਈ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਸਸਤਾ ਕਰਨ ਲਈ ਉਹ ਨਵੀਂ ਟੈਕਨੋਲੋਜੀ ਦੀ ਮਦਦ ਲੈਣਗੇ। ਉਰਜਾ ਦੇ ਨਵੇਂ ਸੋਮਿਆਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਦਿਆਂ ਉਬਾਮਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਆਪਣੀਆਂ ਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਫੈਕਟਰੀਆਂ ਚਲਾਉਣ ਲਈ

ਸਦਰ ਉਬਾਮਾ ਵਲੋਂ ਮੁਸਲਿਮ ਜਗਤ ਵੱਲ ਨਵੀਂ ਪਹਿਲਕਦਮੀ ਦਾ ਵਾਅਦਾ

(ਸਫ਼ਾ ਇਕ ਦੀ ਬਾਕੀ)

ਮਿਲਵਰਤਣ ਅਤੇ ਆਪਸੀ ਭਰੋਸੇ ਦੇ ਆਧਾਰ ਉਤੇ ਨਵੀਂ ਪਹਿਲਕਦਮੀ ਕਰਨਗੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਸਨ, “ਅਮਰੀਕਾ ਨੂੰ ਅਮਨ ਦਾ ਇਕ ਨਵਾਂ ਯੁਗ ਅਰੰਭ ਕਰਨ ਲਈ ਆਪਣੀ ਭੂਮਿਕਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਨਿਭਾਉਣੀ ਪਵੇਗੀ।”

ਘਰੇਲੂ ਹਾਲਾਤ ਉਤੇ ਟਿੱਪਣੀ ਕਰਦਿਆਂ ਸ੍ਰੀ ਉਬਾਮਾ ਨੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਉਹ ਵਾਸ਼ਿੰਗਟਨ ਵਿਚ ਪਾਰਟੀ ਆਧਾਰ ‘ਤੇ ਪਈਆਂ ਵੰਡੀਆਂ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਲਈ ਪੂਰਾ ਯਤਨ ਕਰਨਗੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ, “ਕਿ ਅਸੀਂ ਸਾਡੀ ਸਿਆਸਤ ਨੂੰ ਚੰਬੜੀਆਂ ਨਿੱਕੀਆਂ ਨਿੱਕੀਆਂ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਅਤੇ ਬੂਠੇ ਵਾਅਦਿਆਂ, ਦੂਸ਼ਣਬਾਜ਼ੀ ਤੇ ਘਸੇ-ਪਿਟੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੀਆਂ ਬੁਰਾਈਆਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਪੂਰਾ ਯਤਨ ਕਰਾਂਗੇ।” ਉਬਾਮਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਟੈਕਸ ਦੇਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਇਕ ਇਕ ਡਾਲਰ ਦੀ ਜਵਾਬਦੇਹੀ ਬਣਾਏਗਾ, ਅਤੇ ਜਿਹੜੇ ਲੋਕ ਸਰਕਾਰੀ ਪੈਸੇ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਦੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਵਾਬਦੇਹ ਬਣਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੀਆਂ ਪੁਰਾਣੀਆਂ ਭੇਡੀਆਂ ਆਦਤਾਂ ਛੱਡ ਕੇ ਇਕ ਇਕ ਪੈਸਾ ਪੂਰੀ ਸਿਆਣਪ ਨਾਲ ਅਤੇ ਪੂਰੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨਾਲ ਖਰਚ ਕਰਨ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਹੀ ਲੋਕਾਂ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰ ਦਰਮਿਆਨ ਭਰੋਸਾ ਕਾਇਮ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਨਵੇਂ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਨੇ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰ ਲਹਿਰ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਵੀ ਆਵਾਜ਼ ਬੁਲੰਦ ਕੀਤੀ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸੇ ਸਦਕਾ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਚੋਣ ਸੰਭਵ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸੇ ਲਹਿਰ ਸਦਕਾ ਹੀ ਅੱਜ ਇਕ ਉਹ ਵਿਅਕਤੀ ਤੁਹਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਇਸ ਅਹੁਦੇ ਦੀ ਨਿਹਾਇਤ ਪਵਿੱਤਰ ਹਲਫ ਲੈ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਪਿਤਾ ਸੌਂਨ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿਸੇ ਸਥਾਨਕ ਰੈਸਟੋਰੈਂਟ ਵਿਚ ਨੌਕਰੀ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਵਿਸ਼ਵ ਵਾਤਾਵਰਣ ਦੇ ਗੰਦਲੇਪਣ ਅਤੇ ਪ੍ਰਮਾਣੂ ਖਤਰੇ ਜਿਹੇ ਮਸਲਿਆਂ ਉਤੇ ਪੁਰਾਣੇ ਦੋਸਤਾਂ ਅਤੇ ਸਾਬਕਾ ਦੁਸ਼ਮਣਾਂ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਚੱਲਣਗੇ।

ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦਾਂ ਨਾਲ ਸਿੱਧੀ ਗੱਲ ਕਰਦਿਆਂ ਨਵੇਂ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੇ ਲੋਕ ਬੇਕਸੂਰ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਕਤਲੇਆਮ ਕਰਕੇ ਅਤੇ ਦਹਿਸ਼ਤ ਫੈਲਾ ਕੇ ਆਪਣੇ ਮਕਸਦ ਪੂਰਾ ਕਰਨੇ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੇਰਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੇ ਹੌਸਲੇ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲੋਂ ਬੁਲੰਦ ਹਨ ਅਤੇ ਤੋੜੇ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੇ। ਤੁਸੀਂ ਸਾਨੂੰ ਢਾਹ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ, ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਹਰਾ ਦਿਆਂਗੇ।

ਨੇਵੀ ਸੂਟ ਅਤੇ ਲਾਲ ਟਾਈ ਵਿਚ ਸਜੇ ਉਬਾਮਾ ਨੇ ਉਸ ਬਾਈਬਲ ਨਾਲ ਅਹੁਦੇ ਦਾ ਹਲਫ ਲਿਆ ਜੋ ਕਿ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਇਬਰਾਹਿਮ ਲਿੰਕਨ ਦੀ ਤਾਜਪੋਸ਼ੀ ਸਮੇਂ ਵਰਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਉਬਾਮਾ ਨੇ ਆਪਣੀ ਤਕਰੀਰ ਅਰੰਭੀ ਖੁਸ਼ੀ ‘ਚ ਕੂਕਾਂ ਮਾਰਦੀ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਭੀੜ ਇਕ ਦਮ ਸ਼ਾਂਤ ਹੋ ਗਈ ਤੇ ਉਸ ਪਿਛੋਂ ਅੱਗੇ ਬੈਠੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਮੂੰਹ ਵਿਚੋਂ ਕਦੀ ਕਦੀ ‘ਠੀਕ ਹੈ ਬਿਲਕੁਲ ਠੀਕ ਹੈ’ ਜਿਹੇ ਲਫ਼ਜ਼ ਹੀ ਨਿਕਲਦੇ ਰਹੇ। ਸੈਡਲਬੈਕ ਚਰਚ ਦੇ ਬਾਨੀ ਚਿਕ ਵਾਰੈਨ ਨੇ ਤਾਜਪੋਸ਼ੀ

ਦੀ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕਹੀ ਅਤੇ ਇਸ ਮੌਕੇ ਨੂੰ ਇਤਿਹਾਸ ਦਾ ਇਕ ਨਵਾਂ ਮੋੜ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ। ਮਾਨਵੀ ਹੱਕਾਂ ਲਈ ਲੜਦੇ ਰਹੇ ਬਜ਼ੁਰਗ ਰੈਵਰੈਨ ਜੋਸਫ ਲੌਰੀ ਨੇ ਆਸ਼ੀਰਵਾਦ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਕਹੇ। ਉਹ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਜੇ ਬਿਡਨ ਵਲੋਂ ਅਹੁਦੇ ਦਾ ਹਲਫ ਲਏ ਜਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਐਰਿਟਾ ਫਰੈਂਕਲਿਨ ਨੇ ‘ਮਾਈ ਕੰਟਰੀ ਇਟ ਇਜ਼ ਆਫ ਦੀ’ ਗੀਤ ਗਾਇਆ।

ਮੰਗਲਵਾਰ ਨੂੰ ਅਹੁਦੇ ਦੇ ਹਲਫ ਦੀ ਰਸਮ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਨੈਸ਼ਨਲ ਮਾਲ ਉਤੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋਏ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਲੋਕ ਨੱਚ ਰਹੇ ਸਨ, ਗਾ ਰਹੇ ਸਨ ਅਤੇ ਜੋਸ਼ ਨਾਲ ਝੰਡੇ ਹਿਲਾ ਰਹੇ ਸਨ।

ਅਹੁਦੇ ਦਾ ਹਲਫ ਲੈਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਬਾਮਾ ਪਰਿਵਾਰ ਨੇ ਸੇਂਟ ਜੋਹਨ ਐਪੀ ਸਕੋਪਲ ਚਰਚ ਵਿਚ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕੀਤੀ। ਕੈਪੀਟੋਲ ਵਾਈਟ ਹਾਊਸ ਅਤੇ ਲਿੰਕਨ ਮੈਮੋਰੀਅਲ ਦਰਮਿਆਨ ਫੈਲੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਵੀਹ ਲੱਖ ਲੋਕ ਮੰਗਲਵਾਰ ਦੀ ਇਹ ਰਸਮ ਵੇਖਣ ਲਈ ਪਹੁੰਚੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਦੁਨੀਆਂ ਭਰ ਵਿਚ ਕਰੋੜਾਂ ਲੋਕ ਉਬਾਮਾ ਦੀ ਤਕਰੀਰ ਸੁਣਨ ਲਈ ਟੈਲੀਵੀਜ਼ਨ ਦੇ ਅੱਗੇ ਜੁੜੇ ਬੈਠੇ ਸਨ। ਕਈ ਲੋਕ ਹਲਫ ਲੈਣ ਵਾਲੀ ਸਟੇਜ ਤੋਂ ਮੀਲ ਤੋਂ ਵੀ ਵੱਧ ਦੂਰ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਲਈ ਨੈਸ਼ਨਲ ਮਾਲ ਉਤੇ ਵੱਡੇ ਵੱਡੇ ਸਕਰੀਨ ਲਾਏ ਗਏ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਹਲਫ ਲੈਣ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਨਾਲੋਂ ਨਾਲ ਵਿਖਾਈ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ।

ਸ਼ਿਕਾਗੋ ਤੋਂ ਅਹੁਦੇ ਦਾ ਹਲਫ ਲੈਣ ਦੀ ਰਸਮ ਵੇਖਣ ਲਈ ਉਚੇਚੇ ਪਹੁੰਚੇ ਬਿਜਨਸਮੈਨ ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ (ਏਵਨ ਕਾਰਪੋਟ) ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਅਮੈਰਿਕਨ ਆਰਗੇਨਾਈਜੇਸ਼ਨ ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਨਿੱਕ ਗਾਖਲ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਨੂੰ ਫੋਨ ‘ਤੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਸ ਮੌਕੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋਏ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਜੋਸ਼ ਵੇਖਿਆਂ ਹੀ ਬਣਦਾ ਸੀ। ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਤਿੰਨ ਦਹਾਕਿਆਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਦੌਰਾਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਦੇ ਵੀ ਇੰਨੇ ਕਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਵੇਖਿਆ। ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਸਿਆਹ ਮੂਲ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਉਤਸ਼ਾਹ ਬੱਸ ਵੇਖਿਆਂ ਹੀ ਬਣਦਾ ਸੀ। ਨਿੱਕ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਇਤਿਹਾਸਕ ਮੌਕੇ ‘ਤੇ ਹਾਜ਼ਰੀ ਸਾਡੇ ਜੀਵਨ ਦੀ ਇਕ ਵੱਡੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਬਣੀ ਰਹੇਗੀ। ਇਥੇ ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਉਬਾਮਾ ਦੀ ਸੈਨੇਟਰ ਵਜੋਂ ਚੋਣ ਵੇਲੇ ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਚੋਣ ਮੁਹਿੰਮ ਵਿਚ ਵਧ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਹਿੱਸਾ ਲਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹ ਉਬਾਮਾ ਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਗਿਣੇ-ਚੁਣੇ ਭਾਰਤੀ ਸਾਥੀਆਂ ‘ਚੋਂ ਸਮਝੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਬਾਮਾ ਨਿਜੀ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਜਾਣਦੇ-ਪਛਾਣਦੇ ਹਨ।

ਖੁਫੀਆਂ ਸੇਵਾਵਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਰਾਜਧਾਨੀ ਵਿਚ ਸੁਰੱਖਿਆ ਲਈ 8 ਹਜ਼ਾਰ ਪੁਲਿਸ ਅਫਸਰ, 10 ਹਜ਼ਾਰ ਨੈਸ਼ਨਲ ਗਾਰਡ, ਐਫ.ਬੀ.ਆਈ. ਦੇ ਹਜ਼ਾਰ ਤੋਂ ਵੱਧ ਮੁਲਾਜ਼ਮ, ਹੋਮਲੈਂਡ ਸਿਕਿਉਰਿਟੀ ਦੇ ਸੈਂਕੜੇ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਨੈਸ਼ਨਲ ਪਾਰਕ ਸਰਵਿਸ ਅਤੇ ਅਮਰੀਕੀ ਕੈਪੀਟੋਲ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਮੁਲਾਜ਼ਮ ਲਾਏ ਗਏ ਸਨ।

ਨਵੇਂ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੇ ਅਹੁਦਾ ਸੰਭਾਲਣ ਪਿੱਛੋਂ ਹੁਣ ਸਾਬਕਾ ਬਣ ਗਏ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਬੁਸ਼ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਤਨੀ ਲੋਰਾ ਬੁਸ਼ ਟੈਕਸਸ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਨਵੇਂ ਘਰ ਰਵਾਨਾ ਹੋ ਗਏ।

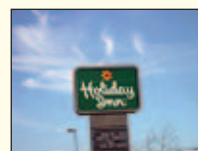
BEST TIME TO BUY!!!

LIQUOR STORES * GAS STATIONS

*MOTELS *STRIP MALLS

MULTI-UNITS COMMERCIAL PROPERTIES

IN INDIANAPOLIS, CHICAGOLAND & OTHER LOCATIONS IN INDIANA AND ILLINOIS

The best and highly profitable gas stations, motels, multi-units, strip malls, and commercial properties are available in these locations.

Finance can be arranged for eligible buyers.

For more detail, please call, email or fax!

Mathew Kunjappy

Real Estate Agent & Business Consultant

ReMax, Realty Associates

Ph: (630) 935-4333

FAX: (630) 617-8829

kmathew@sbcglobal.net

Mathew Kunjappy

ਅਕਾਲੀ-ਭਾਜਪਾ ਗੱਠਜੋੜ ਦੀ ਚੂਲ ਹਿੱਲੀ

ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ ਪਰ ਕਈ ਵਾਰ ਡਰ 'ਚੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਪਹਿਲਕਦਮੀ ਗਲਤ ਫੈਸਲੇ ਵੀ ਲੈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਹਲਕੇ ਦੇ ਦੋ ਵੱਡੇ ਦਾਅਵੇਦਾਰਾਂ ਅਵਿਨਾਸ ਖੰਨਾ ਅਤੇ ਕਮਲ ਚੌਧਰੀ ਦੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਵੱਜੀ ਸੱਟ ਡਾ. ਚੀਮਾ ਦੀ ਸਿਆਸੀ ਸਿਹਤ ਨੂੰ ਖਰਾਬ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਡਾ. ਚੀਮਾ ਲਈ ਇਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਜਿੱਤ ਲਈ ਜਿਹੜੀਆਂ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਬਚਦੀਆਂ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪਤਾ ਵੀ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਵਲੋਂ ਆਪਣਾ ਉਮੀਦਵਾਰ ਐਲਾਨੇ ਜਾਣ ਪਿੱਛੋਂ ਲੱਗੇਗਾ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਕਿਆਸਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਇਸ ਹਲਕੇ ਤੋਂ ਕੇਂਦਰੀ ਸੈਰ ਸਪਾਟਾ ਮੰਤਰੀ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਅੰਬਿਕਾ ਸੇਨੀ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਉਮੀਦਵਾਰ ਹੋਣਗੇ, ਤਾਂ ਡਾ. ਚੀਮਾ ਦੀ ਜਿੱਤ ਦੀਆਂ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਹੋਰ ਸੁੰਗੜ ਜਾਣਗੀਆਂ। ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਸੇਨੀ ਵਲੋਂ ਇਸ ਹਲਕੇ 'ਚ ਸੂਰੂ ਕੀਤੀਆਂ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਤੋਂ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਹਲਕੇ ਤੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਟਿਕਟ ਮਿਲਣਾ ਲਗਭਗ ਤੈਅ ਹੈ। ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦਾ ਕੁਝ ਹਿੱਸਾ ਇਸ ਲੋਕ ਸਭਾ ਸੀਟ ਹੇਠਾਂ ਆਉਣ ਨਾਲ ਉਹ ਹਲਕੇ ਲਈ ਕੋਈ ਨਵੇਂ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਜਾਣੇ-ਪਹਿਚਾਣੇ ਉਮੀਦਵਾਰ ਹੋਣਗੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪਿਛੋਕੜ ਇਸ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਹੈ। ਰਾਜਸੀ ਹਲਕੇ ਪਿਛਲੇ ਦਿਨੀਂ ਗੁਰੂ ਰਵਿਦਾਸ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਇਕ ਇਤਿਹਾਸਕ ਥਾਂ ਨੂੰ ਸੈਰ ਸਪਾਟਾ ਤੇ ਵਿਰਾਸਤ ਕੇਂਦਰ ਵਜੋਂ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਬੀਬੀ ਸੇਨੀ ਵਲੋਂ ਕੀਤੀ ਪਹਿਲਕਦਮੀ ਇਲਾਕੇ ਦੀ ਦਲਿਤ ਵੋਟ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵਲ ਖਿੱਚਣ ਦੀ ਰਣਨੀਤੀ ਦਾ ਹੀ ਹਿੱਸਾ ਸਮਝ ਰਹੇ ਹਨ। ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਸੇਨੀ ਦੀ ਇਸ ਹਲਕੇ 'ਚ ਜਾਣ-ਪਛਾਣ ਡਾ. ਚੀਮਾ ਲਈ ਵੱਡੀ ਚੁਣੌਤੀ ਬਣ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਇਸ ਹਲਕੇ 'ਚ ਬਿਲਕੁਲ ਨਵੇਂ ਹਨ।

ਇਸ ਹਲਕੇ 'ਚ ਭਾਜਪਾ ਦਾ ਠੋਸ ਆਧਾਰ ਹੋਣ ਦੇ

ਬਾਵਜੂਦ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਧੜੇਬੰਦੀ ਗਠਜੋੜ ਦੇ ਸਾਂਝੇ ਉਮੀਦਵਾਰ ਲਈ ਕੋਈ ਚੰਗੇ ਸਿਟੇ ਨਹੀਂ ਕੱਢ ਸਕੇਗੀ। ਰਹਿੰਦੀ ਕਸਰ ਇਸ ਸੀਟ ਤੋਂ ਗੁੱਜਰ ਬਰਾਦਰੀ ਦਾ ਉਮੀਦਵਾਰ ਨਾ ਐਲਾਨੇ ਜਾਣ ਕਾਰਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨਾਰਾਜ਼ਗੀ ਪੂਰੀ ਕਰ ਦੇਵੇਗੀ।

ਮੀਡੀਆ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਮੁਤਾਬਕ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਅਤੇ ਲੁਧਿਆਣਾ ਲੋਕ ਸਭਾ ਸੀਟਾਂ ਲਈ ਕੋਆਰਡੀਨੇਸ਼ਨ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ 'ਚ ਤੈਅ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਹਾਲਾਤ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਸੀਟਾਂ ਲਈ ਗਠਜੋੜ ਦੇ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦੀ ਆਪਸੀ ਤਬਦੀਲੀ ਕਰ ਲਈ ਜਾਵੇ ਕਿਉਂਕਿ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ 'ਚ ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਅਤੇ ਲੁਧਿਆਣਾ 'ਚ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਹਾਲਾਤ ਪਤਲੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੀਟਾਂ ਤੋਂ ਜਿੱਤਣ ਲਈ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਲੋਕ ਸਭਾ ਸੀਟ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕ ਸੰਪਰਕ ਮੰਤਰੀ ਰਹੇ ਵਿਕਰਮ ਸਿੰਘ ਮਜੀਠੀਆ ਨੂੰ ਤੇ ਲੁਧਿਆਣਾ ਸੀਟ ਤੋਂ ਪ੍ਰੋ. ਰਜਿੰਦਰ ਭੰਡਾਰੀ ਨੂੰ ਉਮੀਦਵਾਰ ਐਲਾਨਿਆ ਜਾਵੇ। ਭਾਵੇਂ ਭਾਜਪਾ ਆਪਣੇ ਹਿੱਸੇ ਦੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸੀਟ ਤੋਂ ਨਵਜੋਤ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧੂ ਨੂੰ ਉਮੀਦਵਾਰ ਐਲਾਨ ਚੁੱਕੀ ਹੈ ਪਰ ਹਾਈਕਮਾਂਡ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਸੂਬਾਈ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਨੂੰ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰਨੇ ਪੈਣਗੇ। ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸੀਟ ਤੋਂ ਨਵਜੋਤ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧੂ ਵਲੋਂ ਚੋਣ ਲੜਨ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲੁਧਿਆਣਾ ਸੀਟ ਤੋਂ ਮੈਂਬਰ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਸ਼ਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ ਨੇ ਵੀ ਮੈਦਾਨ 'ਚ ਨਿੱਤਰਣ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਜੇ ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਦਾਅਵੇਦਾਰ ਆਪਣੇ ਸਟੈਂਡ 'ਤੇ ਡਟੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੀਟਾਂ ਤੋਂ ਅਕਾਲੀ-ਭਾਜਪਾ ਗਠਜੋੜ ਲਈ ਵੱਡੀ ਚੁਣੌਤੀ ਮਿਲ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ 'ਚ ਉਮੀਦਵਾਰ ਐਲਾਨਣ 'ਚ ਬਾਜ਼ੀ ਮਾਰਨ ਵਾਲਾ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਤੇ ਭਾਜਪਾ ਗਠਜੋੜ ਸਭ

ਤੋਂ ਵਧ ਚਰਚਾ 'ਚ ਆ ਰਹੀ ਬਠਿੰਡਾ ਲੋਕ ਸਭਾ ਸੀਟ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਫੈਸਲਾ ਲੈਣ 'ਚ ਡਾਵਾਂਡੋਲ ਦਿਖਾਈ ਦੇ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਮਾਲਵੇ ਦੀ ਨਰਮਾ ਪੱਟੀ 'ਚ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਚੜ੍ਹਤ ਕਾਰਨ ਬਾਦਲ ਪਰਿਵਾਰ ਕੋਈ ਵੀ ਫੈਸਲਾ ਲੈਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਾਰੇ ਮਾਪਤੋਲ ਕਰ ਲੈਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਹਾਲ ਦੀ ਘੜੀ ਇਸ ਸੀਟ ਤੋਂ ਜੇ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਵਲੋਂ ਰਣਇੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਉਮੀਦਵਾਰ ਐਲਾਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਅਕਾਲੀ-ਭਾਜਪਾ ਗਠਜੋੜ ਲਈ ਉਮੀਦਵਾਰ ਦੀ ਭਾਲ ਵੱਡੀ ਸਿਰਦਰਦੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਰਾਜਸੀ ਹਲਕਿਆਂ 'ਚ ਇਹ ਸਵਾਲ ਬੜੇ ਜੋਸ਼ ਨਾਲ ਉਠ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ (ਬਾਦਲ) ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੂੰ ਉਪ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਜਾਂ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਬਣਾ ਦੇਣ ਲਈ ਕਾਹਲੇ ਕਿਉਂ ਪਏ ਜਦਕਿ ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਆਗੂ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਹੋਂਦ 'ਚ ਆਉਣ ਦੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਹੀ ਉਪ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦਾ ਅਹੁਦਾ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਲਈ ਰੌਲਾ ਪਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਪਰ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਭਾਜਪਾ ਹਾਈਕਮਾਂਡ ਨਾਲ ਗੰਢ-ਸੰਘ ਕਰਕੇ ਇਸ ਨੂੰ ਟਾਲਦੇ ਆ ਰਹੇ ਸਨ। ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਮੌਕਾ ਇਸ ਲਈ ਚੁਣਿਆ ਕਿ ਭਾਜਪਾ ਹਾਈਕਮਾਂਡ ਪੰਜਾਬ ਵਜ਼ਾਰਤ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਕੇਂਦਰ 'ਚ ਐਨ.ਡੀ.ਏ. ਦੀ ਸਰਕਾਰ 'ਚ ਸ਼੍ਰੀ ਲਾਲ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਅਡਵਾਨੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਦੇਖਣ ਦੀ ਆਪਣੀ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਤੋਂ ਅੱਖਾਂ ਨਹੀਂ ਮੀਟੇਗੀ। ਇਹੀ ਵਜ੍ਹਾ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਭਾਜਪਾ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਵਲੋਂ ਹਾਲ ਦੁਹਾਈ ਪਾਉਣ 'ਤੇ ਹਾਈਕਮਾਂਡ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਬਰ ਦਾ ਘੁੱਟ ਭਰਨ ਦੀ ਸਲਾਹ ਦਿੱਤੀ ਹੈ।

ਭਾਜਪਾ ਹਾਈਕਮਾਂਡ ਦੀ ਸੂਬਾਈ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਪ੍ਰਤੀ ਪਹੁੰਚ ਅਤੇ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੂੰ ਉਪ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਬਣਾਏ ਜਾਣ ਦੇ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਅਕਾਲੀ-ਭਾਜਪਾ ਵਿਚ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਮਤਭੇਦ ਕਾਰਨ ਪੰਜਾਬ ਭਾਜਪਾ ਤੇ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਵਿਧਾਇਕ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵੰਡੇ ਗਏ ਹਨ, ਜਿਸ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ 'ਤੇ ਪੈਣਾ ਲਗਭਗ ਯਕੀਨੀ ਜਾਪਦਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਭਾਜਪਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਪ੍ਰੋ. ਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਭੰਡਾਰੀ ਤੇ ਸਥਾਨਕ ਸਰਕਾਰ ਮੰਤਰੀ ਮਨੋਰੰਜਨ ਕਾਲੀਆ ਦੇ ਧੜੇ ਅਤੇ ਸਾਬਕਾ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਪ੍ਰਧਾਨ ਅਵਿਨਾਸ ਰਾਏ ਖੰਨਾ ਤੇ ਸੀਨੀਅਰ ਭਾਜਪਾ ਨੇਤਾ ਹਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਗਰੇਵਾਲ ਦੇ ਧੜੇ ਵਿਚਾਲੇ ਝੁੱਲ ਰਹੀ ਹਨੁਰੀ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ 'ਚ ਅਕਾਲੀ-ਭਾਜਪਾ ਗਠਜੋੜ ਦੀ ਜਿੱਤ ਦੀਆਂ ਆਸਾਂ ਦਾ ਬੂਰ ਝਾੜ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਨਾਈਟ 28 ਮਾਰਚ ਨੂੰ

ਸ਼ਿਕਾਗੋ: ਸ਼ਿਕਾਗੋ ਅਤੇ ਕੈਲੇਫੋਰਨੀਆ ਤੋਂ ਦੋ ਐਡੀਸ਼ਨਾਂ 'ਚ ਛਪਦੇ ਹਫ਼ਤਾਵਾਰੀ ਅਖਬਾਰ ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਦੀ ਨੌਵੀਂ ਵਰ੍ਹੇਗੰਢ ਇਥੇ 28 ਮਾਰਚ ਨੂੰ ਮਨਾਈ ਜਾਵੇਗੀ।

ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਪਹਿਲੀ ਜਨਵਰੀ ਸੰਨ 2000 ਵਿਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਹੋਣਾ ਅਰੰਭ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਨਾਈਟ ਮੌਕੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿਚ ਨਾਮਣਾਂ ਖੱਟਣ ਵਾਲੀਆਂ ਸ਼ਖਸੀਅਤਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਦੇ ਸਪੋਰਟਸ ਦਾ ਮਾਣ-ਸਤਿਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਸਥਾਨਕ ਅਤੇ ਬਾਹਰੋਂ ਆਏ ਕਲਾਕਾਰ ਆਏ ਮਹਿਮਾਨਾਂ ਦਾ ਗੀਤ-ਸੰਗੀਤ ਨਾਲ ਮਨੋਰੰਜਨ ਕਰਨਗੇ। ਹੋਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਫੋਨ 847-359-0746 ਤੋਂ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।

**ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਨੂੰ ਲੋੜ ਹੈ
ਇੰਡੀਅਨਐਪੋਲਿਸ ਅਤੇ ਟੈਕਸਸ ਵਿਚ
ਪੱਤਰਕਾਰ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧੀਆਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।
ਦਰਖਾਸਤ ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਨੂੰ ਫੈਕਸ
ਕਰੋ ਜਾਂ ਈਮੇਲ ਕਰੋ**

ਫੈਕਸ: 847-705-9388

e-mail:

punjabtimes1@sbcglobal.net

Matrimonials

Jatt Sikh parents seek suitable match for their 5'7", fair, slim, beautiful 32 year old Medical Doctor daughter currently practicing medicine in Illinois. She is good natured, family oriented, and is well versed in both cultures. Seeking successful, US based Jatt Sikh professional (Doctor, Dentist, Lawyer, MBA) from respectable family. Please send biodata with recent pictures to naves@hotmail.com. Serious inquiries only!

ਅਮਰਿੰਦਰ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲੀ ਚੋਣ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪਰ ਕੁਤਰੇ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ: ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਦੇ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਕਾਂਗਰਸ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਤਾਲਮੇਲ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਇਥੇ ਲੰਬੀ 20 ਜਨਵਰੀ ਨੂੰ ਹੋਈ ਮੀਟਿੰਗ ਨੇ ਸਾਬਕਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲੀ ਚੋਣ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਪਰ ਕੁਤਰ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਰਾਜ ਦੇ ਸਾਰੇ 13 ਲੋਕ ਸਭਾ ਹਲਕਿਆਂ ਵਿਚ ਚੋਣ ਮੁਹਿੰਮ ਵਾਸਤੇ ਤਾਲਮੇਲ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰ, ਇੰਚਾਰਜ ਲਗਾ ਦਿਤੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸਮੁੱਚੀ ਮੁਹਿੰਮ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਹੇਠ ਚਲਾਉਣ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਬਣਾਈ ਗਈ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਕਾਂਗਰਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਬਾਕਾਇਦਾ ਸੂਚੀ ਜਾਰੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਪਰ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਡਾ. ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਤੋਂ ਚੋਣ ਲੜਨ ਲਈ ਮੁੜ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਤਕਰੀਬਨ ਛੇ ਹਲਕਿਆਂ ਲਈ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਨੂੰ ਥਾਪਤਾ ਦੇ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬ ਕਾਂਗਰਸ ਭਵਨ ਵਿਚ ਹੋਈ ਮੀਟਿੰਗ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਕੇ.ਪੀ. ਨੇ ਕੀਤੀ। ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਕਨਵੀਨਰ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਇਸ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚੋਂ ਗੈਰਹਾਜ਼ਰ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗੈਰ-ਹਾਜ਼ਰੀ ਬਾਰੇ ਸਪਸ਼ਟੀਕਰਨ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਲੱਤ ਠੀਕ ਨਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ

ਕਾਲਿਆਂ ਦੇ ਚਰਚਾਂ ਵਿਚ ਉਬਾਮਾ ਦੀ ਤਾਜਪੋਸ਼ੀ ਦੇ ਜਸ਼ਨ

ਸ਼ਿਕਾਗੋ: ਬਰਾਕ ਉਬਾਮਾ ਦੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਕਾਲੇ ਮੂਲ ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਵਜੋਂ ਅਹੁਦੇ ਦੀ ਸੌਂਹ ਚੁੱਕਣ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਦੇਸ਼ ਭਰ ਦੇ ਅਫਰੀਕੀ-ਅਮਰੀਕੀ ਚਰਚਾਂ ਵਿਚ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ ਉਤੇ ਮਨਾਈ ਗਈ। ਸ਼ਿਕਾਗੋ ਦੇ ਅਫਰੀਕੀ ਮੂਲ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਚਰਚਾਂ ਵਿਚ ਵੱਡੀ ਭੀੜ ਸੀ। ਵੱਖ ਵੱਖ ਚਰਚਾਂ ਵਿਚ ਮੰਗਲਵਾਰ ਸਵੇਰੇ ਬਰਾਕ ਉਬਾਮਾ ਲਈ ਅਰਦਾਸਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ।

ਵਾਸ਼ਿੰਗਟਨ ਵਿਚ ਅਮਰੀਕੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਕੈਪੀਟੋਲ ਦੇ ਨਜ਼ਦੀਕ ਇਤਿਹਾਸਕ ਫਰੈਡਰਿਕਸ ਬੈਪਟਿਸਟ ਚਰਚ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਸਵੇਰੇ ਹੀ ਖੋਲ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਨ ਤਾਂ ਜੋ ਲੋਕ ਉਬਾਮਾ ਦੇ ਅਹੁਦੇ ਦੀ ਸੌਂਹ ਚੁੱਕਣ ਦੇ ਸਮਾਗਮ ਨੂੰ ਵੱਡੇ ਸਕਰੀਨ ਉਤੇ ਵੇਖ ਸਕਣ। ਇਸ ਚਰਚ ਦੇ ਵੱਡੇ ਪਾਦਰੀ ਮਾਈਕਲ ਲਿਟਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਸੀਂ ਅਜਿਹੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਰਹਿ ਰਹੇ ਹਾਂ ਜਿਥੇ ਰੱਬ ਨੇ ਖੁਦ ਇਤਿਹਾਸ ਸਿਰਜਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਅਫਰੀਕਨ-ਅਮਰੀਕਨ ਚਰਚ ਸਤਾਰਵੀਂ ਸਦੀ ਤੋਂ ਹੀ ਕਾਲੇ ਅਮਰੀਕਨਾਂ ਲਈ ਇਕ ਮੁਕੱਦਸ ਥਾਂ ਰਹੀ ਹੈ, ਜਿਥੇ ਉਹ ਗੁਲਾਮੀ ਦੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਰੱਬ ਦੀ ਗੋਦ ਦਾ ਨਿੱਘ ਮਾਣਦੇ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖੀ ਹੱਕਾਂ ਦੀ ਲਹਿਰ ਦੌਰਾਨ ਜੁੜਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਂਜ ਇਸ ਤੋਂ ਬੇੜੀ ਹੀ ਦੂਰ ਕਾਲੇ ਗੁਲਾਮਾਂ ਦੀ ਬੋਲੀ ਲੱਗਦੀ ਰਹੀ ਹੈ।

ਇਲੀਨਾਏ ਦੇ ਸੇਂਟ ਲੂਇਸ ਕਸਬੇ ਵਿਚ ਸੇਂਟ ਲੂਕ ਚਰਚ ਵਿਚ ਇਕੱਠੇ ਹੋਏ ਕਾਲੇ ਮੂਲ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਦਿਆਂ ਪਾਦਰੀ ਡੈਰਿਕ ਬਾਸਚਿਨ ਨੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਮੈਂ ਇਸ ਘਟਨਾ ਨੂੰ ਮਹਿਸੂਸ ਇਕ ਇਤਫਾਕ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦਾ, ਲਾਜ਼ਮੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਸ ਪਿਛੇ ਕੋਈ ਦੈਵੀ ਹੁਕਮ ਹੈ। ਕੋਈ ਭਾਵੇਂ ਡੈਮੋਕਰੇਟ ਹੈ ਜਾਂ ਰਿਪਬਲਿਕਨ ਇਸ ਘੜੀ ਹਰ ਕੋਈ ਬਰਾਕ ਉਬਾਮਾ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਹੈ।

ਉਹ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆ ਸਕੇ। ਉਂਜ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਤਾਲਮੇਲ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਏਕਤਾ ਬਾਰੇ ਹੋਈ ਮੀਟਿੰਗ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੱਡੇ ਸਮਾਗਮ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆਏ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਮਾਗਮਾਂ ਵਿਚ ਮਾਘੀ ਮੇਲਾ ਮੁਕਤਸਰ ਅਤੇ ਤਖਤਪੁਰਾ ਦਾ ਮੇਲਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਪੁੱਜੇ ਅਹਿਮ ਆਗੂਆਂ ਵਿਚ ਬੀਬੀ ਰਾਜਿੰਦਰ ਕੌਰ ਭੱਠਲ, ਸਮਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਦੁਲੈਂ, ਜਗਮੀਤ ਸਿੰਘ ਬਰਾੜ, ਬ੍ਰਹਮ ਮਹਿੰਦਰਾ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਪ੍ਰਨੀਤ ਕੌਰ, ਲਾਲ ਸਿੰਘ, ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਗਲਾ, ਮੁਨੀਸ਼ ਤਿਵਾੜੀ, ਅਸ਼ਵਨੀ ਸੇਖੜੀ ਅਤੇ ਕਈ ਹੋਰ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ।

ਸ਼੍ਰੀ ਕੇ.ਪੀ. ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਤਾਲਮੇਲ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਪੰਜ ਜਨਵਰੀ ਨੂੰ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਹੋਈ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਆਗੂਆਂ ਨੂੰ ਡਿਊਟੀ ਅਲਾਟ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਉਸ ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ ਡਿਊਟੀਆਂ ਲਾ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਜ਼ਿਲਾ ਪ੍ਰਧਾਨਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਆਗੂਆਂ ਦੇ ਪੱਧਰ ਦੀ ਹਰ ਲੋਕ ਸਭਾ ਹਲਕੇ ਵਿਚ ਕਮੇਟੀ ਬਣੇਗੀ। ਪਾਰਟੀ ਵਲੋਂ ਦੋ ਫਰਵਰੀ ਨੂੰ ਕਪੂਰਥਲਾ ਵਿਚ ਮੁਹਿੰਮ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਇਸ ਰੈਲੀ ਵਿਚ ਪਾਰਟੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਬੀਬੀ ਭੱਠਲ ਵੀ ਜਾਣਗੇ। ਇਸਤੋਂ ਬਾਅਦ ਤਿੰਨ ਫਰਵਰੀ ਨੂੰ ਜਲੰਧਰ ਵਰਕਾਰਾਂ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਰੱਖੀ ਹੈ। ਕਾਂਗਰਸ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਦੇ ਸੂਤਰਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਪੰਜਾਬ ਪ੍ਰਤੀ ਅਹਿਮੀਅਤ ਤੋਂ ਕੋਈ ਇਨਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਪਰ ਕੈਪਟਨ ਵਲੋਂ ਲਗਾਤਾਰ ਪਾਰਟੀ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਤੋਂ ਪਾਸੇ ਰਹਿਣ ਕਾਰਨ ਕੌਮੀ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਨਾਰਾਜ਼ ਹੈ। ਤਾਲਮੇਲ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਇਕ ਸੀਨੀਅਰ ਨੇਤਾ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਇਕ ਦਲਿਤ ਨੂੰ ਪ੍ਰਧਾਨ ਬਣਾਇਆ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਕਿ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਪਰ ਉਸ ਨੂੰ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾ ਦੇਣ ਦਾ ਪਾਰਟੀ ਹਾਈ ਕਮਾਂਡ ਨੇ ਨੋਟਿਸ ਲਿਆ ਹੈ।

ਉਬਾਮਾ ਦੀ ਵਜ਼ਾਰਤ ਦੇ ਛੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਸੈਨੇਟ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ

ਵਾਸ਼ਿੰਗਟਨ: ਅਮਰੀਕੀ ਸੈਨੇਟ ਨੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਬਰਾਕ ਉਬਾਮਾ ਦੀ ਵਜ਼ਾਰਤ ਦੇ ਛੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੇ ਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਤੁਰਤ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਪਰ ਵਿਦੇਸ਼ ਮੰਤਰੀ ਵਜੋਂ ਹਿਲੇਰੀ ਕਲਿੰਟਨ ਦੇ ਨਾਂ ਉਪਰ ਆਪਣੀ ਮੋਹਰ ਲਾਉਣ ਨੂੰ ਵੋਟ ਖਾਤਰ ਇਕ ਦਿਨ ਪਿਛੇ ਪਾ ਦਿੱਤਾ।

ਸੈਨੇਟ ਨੇ 44ਵੇਂ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਵਜੋਂ ਉਬਾਮਾ ਦੇ ਹਲਫ ਲੈਣ ਤੋਂ ਤਿੰਨ ਘੰਟਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੀ ਇਕੋ ਆਵਾਜ਼ ਨਾਲ ਸਾਰੇ ਛੇ ਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਪਰ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਕਲਿੰਟਨ ਨੂੰ ਵਜ਼ਾਰਤ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਡੈਮੋਕਰੇਟ ਆਸਾਂ ਨੂੰ ਉਸ ਸਮੇਂ ਰੋਕ ਲੱਗ ਗਈ ਜਦੋਂ ਇਕ ਸੈਨੇਟਰ ਟੈਕਸਸ ਦੇ ਰਿਪਬਲੀਕਨ ਜੌਹਨ ਕੋਰਨਿਨ ਨੇ ਸਰਬਸੰਮਤ ਵੋਟ ਉਤੇ ਕਿੰਤੂ ਕੀਤਾ। ਸ਼੍ਰੀ ਕੋਰਨਿਨ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਕਲਿੰਟਨ ਦੇ ਪਤੀ ਸਾਬਕਾ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਬਿਲ ਕਲਿੰਟਨ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠਲੀ ਫਾਊਂਡੇਸ਼ਨ ਵਲੋਂ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਇਕੱਠੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਦਾਨ ਬਾਰੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸ਼ੱਕ-ਸੁਬਹੇ ਅਜੇ ਵੀ ਕਾਇਮ ਹਨ।

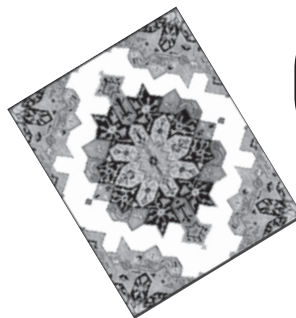
ਅਮਰ ਕਾਰਪੈਟਸ

**ਘਰਾਂ/ਦਫਤਰਾਂ ਅਤੇ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ
ਦੇ ਮਕਾਨਾਂ ਵਿਚ ਵਧੀਆ
ਕੁਆਲਟੀ ਦਾ ਕਾਰਪੈਟ ਸਸਤੇ
ਭਾਅ ਪੁਆਉ**

ਅਮਰੀਕ ਸਿੰਘ

**ਦੀਵਾਨ ਐਵਨਿਊ, ਸ਼ਿਕਾਗੋ ਵਿਚ ਕਾਰਪੈਟਸ ਦਾ
ਇੱਕੋ ਇੱਕ ਸਟੋਰ ਜਿੱਥੋਂ ਤੁਸੀਂ ਖਰੀਦ ਸਕਦੇ ਹੋ
ਬਿਲਕੁਲ ਨਵੇਂ ਡਿਜ਼ਾਈਨ ਦੇ ਰੱਗ ਹਰ ਇਕ
ਕਵਾਲਿਟੀ ਵਿਚ, ਕੀਮਤਾਂ ਇਨੀਆਂ ਘੱਟ ਕਿ ਤੁਸੀਂ
ਸੋਚ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ! ਆਓ! ਦੇਖੋ ਅਮਰ
ਕਾਰਪੈਟਸ ਦਾ ਨਵਾਂ ਤੇ ਬੇਹਤਰੀਨ ਚੋਣ ਭਰਪੂਰ
ਨਵਾਂ ਅਤੇ ਵੱਡਾ ਸ਼ੋਅਰੂਮ**

**ਫਰੀ ਐਸਟੀਮੇਟ, ਆਰਡਰ ਕਰਨ ਦੇ
ਅਗਲੇ ਹੀ ਦਿਨ ਕਾਰਪੈਟ ਪਾਵਾਂਗੇ**

**Same day service in
Chicago and suburbs**

Amar Carpets Inc

ਵੈਸਟਰਨ ਅਵੈਨਿਊ ਤੋਂ ਅਧਾ ਬਲਾਕ ਵੈਸਟ, 2423 W Devon Ave. Chicago IL 60659

ਕਾਲ ਕਰੋ : ਅਮਰੀਕ ਸਿੰਘ

Ph: 773-508-5253, 773-507-8043, Fax: 773-508-5249

ਕਾਂਗਰਸੀ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦਾ ਐਲਾਨ ਫਰਵਰੀ ਦੇ ਮੁਢ 'ਚ

ਮੋਹਾਲੀ : “ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਵਲੋਂ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਲਈ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦਾ ਐਲਾਨ ਫਰਵਰੀ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਹਫ਼ਤੇ ਤੱਕ ਕਰ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਵਫ਼ਾਦਾਰ, ਮਿਹਨਤੀ ਅਤੇ ਜਿੱਤਣ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਯੋਗ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦਾ ਪੈਨਲ ਬਣਾ ਕੇ ਛੇਤੀ ਹੀ ਕਾਂਗਰਸ ਹਾਈ ਕਮਾਂਡ ਨੂੰ ਭੇਜਿਆ ਜਾਵੇਗਾ।” ਇਹ ਐਲਾਨ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸ੍ਰੀ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਕੇ. ਪੀ. ਨੇ ਬੀਤੇ ਦਿਨੀਂ ਇਥੇ ਭਰਵੀਂ ਪ੍ਰੈੱਸ ਕਾਨਫਰੰਸ ਦੌਰਾਨ ਕੀਤਾ। ਸ੍ਰੀ ਕੇ. ਪੀ. ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਚੋਣਾਂ ਲਈ ਪਹਿਲਾਂ ਜਾਂ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਉਮੀਦਵਾਰ ਐਲਾਨਣੇ ਕੋਈ ਮਾਇਨੇ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦਾ।

ਸੂਬੇ ਦੀ ਜਨਤਾ ਨੇ ਹੁਣ ਇਹ ਧਾਰ ਲਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਅਗਲੀਆਂ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਅਕਾਲੀ-ਭਾਜਪਾ ਗਠਜੋੜ ਨੂੰ ਕਰਾਰੀ ਹਾਰ ਦੇਵੇਗੀ। ਕਾਂਗਰਸ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਭਾਜਪਾ ਵਲੋਂ ਗੁਰਦਾਸਪੁਰ ਤੋਂ ਵਿਨੋਦ ਖੰਨਾ ਨੂੰ ਉਮੀਦਵਾਰ ਐਲਾਨ ਗਏ ਨੂੰ 3 ਮਹੀਨੇ ਤੋਂ ਵਧ ਸਮਾਂ ਬੀਤ ਚੁੱਕਾ ਹੈ ਪਰ ਹਾਲੇ ਤਕ ਸਿਰਫ ਇਕ-ਦੋ ਵਾਰ ਹੀ ਹਲਕੇ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਹੋਏ ਹਨ। ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸਬੰਧੀ ਪੁੱਛੇ ਇਕ

ਸਵਾਲ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕੈਪਟਨ ਦੇ ਪੈਰ ਵਿਚ ਮੋਚ ਆਉਣ ਕਾਰਨ ਡਾਕਟਰਾਂ ਦੀ ਸਲਾਹ 'ਤੇ ਹੀ ਉਹ ਕੁਝ ਦਿਨ ਆਰਾਮ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਅਗਲੇ ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਉਹ ਬਾਕਾਇਦਾ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਵਿਚ ਸ਼ਿਰਕਤ ਕਰਨਗੇ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਪਾਰਟੀ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦੀ ਜਿੱਤ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਸਮੁੱਚੀ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਇਕਜੁਟ ਹੈ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸ. ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੂੰ ਮਜ਼ਾਕੀਆ ਲਹਿਜ਼ੇ ਵਿਚ ਸਲਾਹ ਦਿੰਦਿਆਂ ਕੇ.ਪੀ. ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਉਪ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦਾ ਅਹੁਦਾ ਕਬੂਲ ਕਰ ਕੇ ਅਪਣਾ 'ਸੁਪਰ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ' ਦਾ ਰੁਤਬਾ ਨਾ ਘਟਾਵੇ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸ. ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਦਾ ਇਕ ਨੁਕਾਤੀ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਹੈ ਅਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰਕ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਅਹੁਦਿਆਂ 'ਤੇ ਬਹਾਲ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਹੁਣ ਕੌਰ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਦੌਰਾਨ ਅਪਣੇ 'ਲਾਡਲੇ' ਲਈ ਉਪ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦਾ ਅਹੁਦਾ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰਵਾ ਕੇ ਉਹ ਕੀ ਸਾਬਤ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ? ਕੇ. ਪੀ. ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅੱਜ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜਥੇਦਾਰ ਵੀ ਅਪਣੀ ਚੌਧਰ ਲਈ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਕਈ-ਕਈ

ਸੁਰੱਖਿਆ ਗਾਰਡ ਅਲਾਟ ਕਰਵਾਈ ਬੈਠੇ ਹਨ। ਜਦਕਿ ਚਾਹੀਦਾ ਤਾਂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਆਈ.ਪੀ. ਜਾਂ ਫਿਰ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਦੀ ਜਾਂਚ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸੁਰੱਖਿਆ ਗਾਰਡ ਮੁਹਈਆ ਕਰਵਾਏ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਸਿਰਫ ਸਟੇਟਸ ਸਿੰਬਲ ਲਈ ਹੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਕਰਮੀਆਂ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਘੁੰਮਣਾ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪੱਖੋਂ ਜਾਇਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੂਬਾ ਸਰਕਾਰ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਕਰਨ ਵਿਚ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਕਾਮ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਅੱਜ ਰਾਜ ਵਿਚ ਜਿੰਨੇ ਵੀ ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਕੰਮ ਚਲ ਰਹੇ ਹਨ, ਉਹ ਸੱਭ ਕੇਂਦਰ ਵਿਚਲੀਆਂ ਸੂਬਾ ਪੱਖੀ ਨੀਤੀਆਂ ਸਦਕਾ ਹੀ ਚਲ ਰਹੇ ਹਨ। ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸ. ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਦੇ ਸੰਗਤ ਦਰਸ਼ਨਾਂ 'ਤੇ ਟਿਪਣੀ ਕਰਦਿਆਂ ਕੇ. ਪੀ. ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬਾਦਲ ਨੂੰ ਚੋਣਾਂ ਦੇ ਐਨ ਨੇੜੇ ਜਾ ਕੇ ਸੰਗਤ ਦਰਸ਼ਨ

ਮੈਂ ਪੱਕਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਹਾਂ, ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਨਹੀਂ

ਤਰਨਤਾਰਨ : “ਮੈਂ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਪੱਕਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਹਾਂ, ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਸ਼ਬਦ ਸਿਰਫ ਮੀਡੀਆ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਹੀ ਕਾਫ਼ ਹੈ।” ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਪੰਜਾਬ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਕਾਂਗਰਸ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਕੇ.ਪੀ. ਨੇ ਲੰਘੀ 16 ਜਨਵਰੀ ਨੂੰ ਇਥੇ ਇਕ ਗੱਲਬਾਤ ਦੌਰਾਨ ਕਹੇ।

ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਕਹੇ ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਪੱਕੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ, “ਮੈਂ ਪੱਕਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਹੀ ਹਾਂ।” ਸ੍ਰੀ ਕੇ.ਪੀ. ਇਥੇ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਇਕ ਰੈਲੀ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਨ ਆਏ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਜਲੰਧਰ ਤੋਂ ਲੋਕ ਸਭਾ ਦੀ ਚੋਣ ਵੀ ਲੜਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਵਲੋਂ ਬੈਠਕਾਂ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ : ਇਸ ਸਾਲ ਜੂਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਰਵਾਈ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਤਿਆਰੀਆਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਤੋਂ ਚੋਣ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨਾਲ ਅੱਗਲੇ ਮਹੀਨੇ ਬੈਠਕਾਂ ਕਰਨ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਕਮਿਸ਼ਨ ਵਲੋਂ ਜਾਰੀ ਸੂਚਨਾ ਅਨੁਸਾਰ ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ 3 ਫਰਵਰੀ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ ਦੀਆਂ 7 ਰਜਿਸਟਰਡ ਕੌਮੀ ਸਿਆਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਤੇ 40 ਸੂਬਾਈ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨਾਲ ਚੋਣਾਂ ਸਬੰਧੀ ਮਾਮਲਿਆਂ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ-ਵਟਾਂਦਰਾ ਕਰਨਗੇ। ਅਗਲੇ ਹੀ ਦਿਨ ਸਾਰੇ ਸੂਬਿਆਂ ਤੇ ਕੇਂਦਰ ਸ਼ਾਸਤ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ਾਂ

ਦੇ ਮੁੱਖ ਚੋਣ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੀ ਬੈਠਕ ਹੋਵੇਗੀ। ਇਸ ਬੈਠਕ ਵਿਚ ਚੋਣ ਸੂਚੀਆਂ ਦੀ ਸੂਧਾਈ, ਫੋਟੋ ਚੋਣ ਸੂਚੀਆਂ ਤੇ ਚੋਣ ਪਛਾਣ ਪੱਤਰਾਂ ਸਬੰਧੀ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦਾ ਜਾਇਜ਼ਾ ਲਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਆਮ ਚੋਣਾਂ ਲਈ ਤਿਆਰੀਆਂ ਸਬੰਧੀ ਵਿਚਾਰ-ਵਟਾਂਦਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ ਜਿਸ ਮਗਰੋਂ 5 ਤੇ 6 ਫਰਵਰੀ ਨੂੰ ਕਮਿਸ਼ਨ ਸੂਬਿਆਂ ਤੇ ਕੇਂਦਰੀ ਸ਼ਾਸਤ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਮੁੱਖ ਸਕੱਤਰਾਂ ਤੇ ਪੁਲੀਸ ਮੁਖੀਆਂ ਨਾਲ ਬੈਠਕਾਂ ਕਰੇਗਾ। ਨਵੀਂ ਲੋਕ ਸਭਾ ਦਾ ਗਠਨ 31 ਮਈ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਰਨਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ।

ਭਾਜਪਾ ਨੇ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਫਿਰ ਦੇਵੀ ਪੂਜਕ ਕਿਹਾ

ਫ਼ਰੀਦਕੋਟ : ਪਿਛਲੇ ਦਿਨੀਂ ਫ਼ਰੀਦਕੋਟ ਵਿਖੇ ਪਹੁੰਚੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸ. ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਅਤੇ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਹੋਰ ਸੀਨੀਅਰ ਆਗੂਆਂ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿਚ ਸਾਬਕਾ ਭਾਜਪਾ ਮੰਤਰੀ ਬਲਰਾਮ ਜੀ ਦਾਸ ਟੰਡਨ ਨੇ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸਬੰਧੀ ਜਦੋਂ ਮਾਤਾ ਤੋਂ ਵਰ ਮੰਗਣ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਬੋਲੇ ਤਾਂ ਸਮੁੱਚੇ ਪੰਡਾਲ ਵਿਚ ਹੈਰਾਨੀ ਦੇਖਣ ਨੂੰ ਮਿਲੀ।

ਉਕਤ ਘਟਨਾ ਦਾ ਦੁਖਦਾਇਕ ਪਹਿਲੂ ਇਹ ਵੀ ਹੈ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਟੰਡਨ ਦੀਆਂ ਉਕਤ ਗੱਲਾਂ ਦਾ ਖੰਡਨ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸਮੇਤ ਕਿਸੇ ਆਗੂ ਨੇ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨਾ ਕੀਤੀ, ਜਦ ਕਿ ਇਸ ਮੌਕੇ ਸਟੇਜ 'ਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਸੀਨੀਅਰ ਮੈਂਬਰ ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰੋਮਾਣਾ,

ਮੱਖਣ ਸਿੰਘ ਨੰਗਲ, ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਬਾਨ ਤੇ ਸਿੱਖ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਜੁਡੀਸੀਅਲ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਬਰਾੜ ਵੀ ਮੌਜੂਦ ਸਨ। ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਹੈ ਕਿ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੂੰ ਉਪ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਸੂਬਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਪ੍ਰੋ. ਰਜਿੰਦਰ ਭੰਡਾਰੀ ਅਤੇ ਵਜ਼ੀਰ ਮਨੋਰੰਜਨ ਕਾਲੀਆ ਵਲੋਂ ਵਿਰੋਧਤਾ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਪਰ ਕੈਬਨਿਟ ਮੰਤਰੀ ਤੀਕਸ਼ਨ ਸੂਦ ਤੇ ਬਲਰਾਮ ਜੀ ਦਾਸ ਟੰਡਨ ਦਾ ਧੜਾ ਬਾਦਲ ਸਾਹਿਬ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਸ ਰੈਲੀ ਵਿਚ ਸ਼ਿਰਕਤ ਕੀਤੀ ਤੇ ਬਾਦਲ ਸਾਹਿਬ ਸ੍ਰੀ ਟੰਡਨ ਨੂੰ ਟੋਕ ਕੇ ਨਰਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਸਨ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ। ਸ. ਬਾਦਲ ਨੇ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੀ ਸੀਨੀਅਰ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਭਾਜਪਾ ਆਗੂਆਂ ਨੂੰ

ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਖੁਸ਼ ਕਰ ਦਿਤਾ ਕਿ ਸਾਡੀ ਪਾਰਟੀ ਲੰਮਾ ਸਮਾਂ ਰਾਜ ਕਰੇਗੀ, ਕਾਂਗਰਸੀ ਭਾਵੇਂ ਜਿੰਨਾ ਮਰਜ਼ੀ ਜ਼ੋਰ ਲਾ ਲੈਣ। ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਮੈਡੀਕਲ ਕਾਲਜ ਦੇ ਅਹਾਤੇ ਵਿਚ ਰੱਖੀ ਗਈ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਰੈਲੀ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕੱਝ ਸਕੂਲੀ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਵਲੋਂ “ਦੇਹਿ ਸਿਵਾ ਬਰਿ ਮੋਹਿ ਇਹੇ ਸੂਭ ਕਰਮਨ ਤੇ ਕਬਹੂੰ ਨਾ ਟਰੋਂ” ‘ਸ਼ਬਦ’ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਤੇ ਸਾਬਕਾ ਲੋਕਲ ਬਾਡੀ ਮੰਤਰੀ ਬਲਰਾਮ ਜੀ ਦਾਸ ਟੰਡਨ ਨੇ ਅਪਣੇ ਸੰਬੋਧਨ ਦੌਰਾਨ ਉਕਤ ‘ਸ਼ਬਦ’ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਾਤਾ ਤੋਂ ਵਰ ਮੰਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਸੂਭ ਕੰਮਾਂ ਤੋਂ ਕਦੇ ਨਾ ਖੁੰਝਾਂ, ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਡੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਵੀ ਹਮੇਸ਼ਾ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਤੋਂ ਇਹ ਹੀ ਵਰ ਮੰਗਦੇ ਹਨ।

ਵਿਗਿਆਨੀਆਂ ਵਲੋਂ ਯਾਦ ਵਧਾਊ ਗੋਲੀ ਤਿਆਰ

ਲੰਡਨ : ਜੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਫੋਨ ਨੰਬਰ ਯਾਦ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੇ ਜਾਂ ਇਮਤਿਹਾਨਾਂ ਦਾ ਫਿਕਰ ਲੱਗ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਬਹੁਤਾ ਫਿਕਰ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਕਿਉਂਕਿ ਛੇਤੀ ਹੀ ਬਾਜ਼ਾਰ ਵਿਚ ਅਜਿਹੀ ਗੋਲੀ ਆ ਰਹੀ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਇਹ ਔਕੜਾਂ ਦੂਰ ਕਰ ਦੇਵੇਗੀ। ਵਿਗਿਆਨੀਆਂ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ‘ਯਾਦਗਾਰ ਵਧਾਊ ਗੋਲੀ’ ਬਣਾ ਲਈ ਹੈ ਜੋ ਐਲਜ਼ਾਈਮਰ ਤਕ ਦੇ ਮਰੀਜ਼ਾਂ ਲਈ ਲਾਹੇਵੰਦ ਸਿੱਧ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ।

‘ਦਿ ਡੋਲੀ ਟੈਲੀਗ੍ਰਾਫ’ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ‘ਯਾਦਾਸ਼ਤ ਵਧਾਊ ਗੋਲੀ’ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਕੰਪਨੀ ਐਸਟਰਾ ਜੈਨੇਕਾ ਨੇ ਅਮਰੀਕੀ ਕੰਪਨੀ ਟਾਰਗਾਸੈਪਟ ਦੀ ਭਾਈਵਾਲੀ ਨਾਲ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਆਸ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਮਰ ਕਰਕੇ ਯਾਦਾਸ਼ਤ ਗਵਾ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧ ਲਾਭ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਫੂਡ ਐਂਡ ਡਰੈਗ ਐਡਮਿਨਿਸਟਰੇਸ਼ਨ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਮੈਂਬਰ ਅਤੇ ਨਿਊਰਾਲੋਜਿਸਟ ਸਟੀਵਨ ਫੈਰਿਸ ਨੇ ਇਸ ਗੋਲੀ ਦੀ ਸਮਰਥਾ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਦਿਆਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਹ ਗੋਲੀ ਵਿਸ਼ਵ ਭਰ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਪੈਂਟ ਬਣਾ ਸਕਣ ਵਾਲੀ ਹੈ।

ਅਤੇ ਵਿਕਾਸ ਯਾਤਰਾਵਾਂ ਦੀ ਯਾਦ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਅੰਦਰ ਕੋਬਲ ਨੈਟਵਰਕ ‘ਤੇ ਸੁਖਬੀਰ ਬਾਦਲ ਦਾ ਅਸਿੱਧਾ ਕਬਜ਼ਾ ਪ੍ਰੈੱਸ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ‘ਤੇ ਹਮਲਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸੂਰਤ ‘ਚ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਸਬੰਧੀ ਉਹ ਕੇਂਦਰੀ ਮੰਤਰੀ ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰਿਯਾਰੰਜਨ ਦਾਸਮੁਨਸੀ ਨੂੰ ਮਿਲ ਕੇ ਸਾਰੇ ਹਾਲਾਤ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਕਰਵਾ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਲੋਕ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਦੀਆਂ ਨੀਤੀਆਂ ਤੋਂ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਣੂ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਸੀਂ ਪਾਰਟੀ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਨੂੰ ਰੈਲੀਆਂ, ਜਲਸਿਆਂ ਅਤੇ ਨੁਕਤ ਮੀਟਿੰਗਾਂ ਰਾਹੀਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਕਚਹਿਰੀ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਦਸ ਰਹੇ ਹਾਂ।

ਕਾਂਗਰਸ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਕਾਲੀ-ਭਾਜਪਾ ਗਠਜੋੜ ਦੀਆਂ ਲੋਕ ਮਾਰੂ ਨੀਤੀਆਂ ਅਤੇ ਤਿਜੋਰੀਆਂ ਭਰਨ ਦੀ ਇੱਛਾ ਨੇ ਅੱਜ ਸੂਬੇ ਸਿਰ 58 ਹਜ਼ਾਰ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦਾ ਕਰਜ਼ਾ ਚੜ੍ਹਾ ਦਿਤਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਕ ਪਾਸੇ ਬਾਦਲ ਸਰਕਾਰ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਬਿਜਲੀ ਸਰਪਲਸ ਸੂਬਾ ਬਣਾਉਣ ਦੇ

ਐਲਾਨ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ ਜਦਕਿ ਹਾਲਾਤ ਇਹ ਹਨ ਕਿ ਰਾਜ ਦਾ ਹਰੇਕ ਵਰਗ ਬਿਜਲੀ ਦੇ ਲੰਬੇ-ਲੰਬੇ ਕੱਟਾਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨ ਹੈ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਪਿਛਲੀ ਕਾਂਗਰਸ ਸਰਕਾਰ ਸਮੇਂ ਬੁਢਾਪਾ ਪੈਨਸ਼ਨ, ਸ਼ਗਨ ਸਕੀਮ ਦਾ ਲਾਭ ਮਿਲਦਾ ਸੀ, ਪਰ ਹੁਣ ਪਿਛਲੇ 10 ਮਹੀਨਿਆਂ ਤੋਂ ਸ਼ਗਨ ਸਕੀਮ ਬਿਲਕੁਲ ਬੰਦ ਪਈ ਹੈ।

ਮਿਲਕਫੈਡ ਮੋਹਾਲੀ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਚੇਅਰਮੈਨ ਅਤੇ ਸੀਨੀਅਰ ਕਾਂਗਰਸੀ ਆਗੂ ਸ. ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਦੈਤੀ, ਜੋ ਕਿ ਲੋਕ ਸਭਾ ਹਲਕਾ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਕਾਂਗਰਸੀ ਟਿਕਟ ਦੇ ਮੁੱਖ ਦਾਅਵੇਦਾਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਹਨ, ਦੇ ਗ੍ਰਹਿ ਵਿਖੇ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਕਾਂਗਰਸ ਪ੍ਰਧਾਨ ਦੀ ਪਈ ਫੋਰੀ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਦੈਤੀ ਦੀ ਦਾਅਵੇਦਾਰੀ ਨੂੰ ਹੋਰ ਪੁਖਤਾ ਕਰ ਦਿਤਾ ਹੈ।

ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਦੈਤੀ ਲਗਾਤਾਰ 11 ਵਰ੍ਹੇ ਸਵ. ਬੇਅੰਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਵਿਚ ਮਿਲਕਫੈਡ ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਰਹਿ ਚੁੱਕੇ ਹਨ।

ਦੱਖਣੀ ਕੋਰੀਆ ਵਲੋਂ ਭਾਰਤੀ ਕੈਪਟਨ ਜਸਪ੍ਰੀਤ ਚਾਵਲਾ ਸਾਥੀ ਸਣੇ ਰਿਹਾਅ

ਸਿਓਲ : ਦੱਖਣੀ ਕੋਰੀਆ ਦੀ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਉਸ ਭਾਰਤੀ ਕਪਤਾਨ ਅਤੇ ਚੀਫ ਅਫਸਰ ਨੂੰ ਜ਼ਮਾਨਤਾਂ ਦੇ ਦਿੱਤੀਆਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿਚ ਤੇਲ ਡੱਲ੍ਹਣ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਪਿਛਲੇ ਮਹੀਨੇ ਜੇਲ੍ਹ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਬੁਲਾਰੇ ਕਿਮ ਜਿਨ ਵਾਨ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਕੈਪਟਨ ਜਸਪ੍ਰੀਤ ਚਾਵਲਾ ਅਤੇ ਚੀਫ ਅਫਸਰ ਸ਼ਿਆਮ ਚੇਤਨ ਨੂੰ ਲੰਘੇ ਦਿਨ ਜ਼ਮਾਨਤ ‘ਤੇ ਰਿਹਾਅ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਪਿਛਲੇ ਮਹੀਨੇ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਵਾਂ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਕਰਾਰ ਦਿੰਦਿਆਂ ਚਾਵਲਾ ਨੂੰ 18 ਮਹੀਨੇ ਅਤੇ ਚੇਤਨ ਨੂੰ 6 ਮਹੀਨੇ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਸੀ। ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਨਾਲ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਜਹਾਜ਼ਰਾਨੀ ਭਾਈਚਾਰੇ ਵਿਚ ਰੋਸ ਫੈਲ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਸੀ ਕਿ ਚਾਲਕ ਦਲ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਬੇਕਸੂਰ ਹਨ। ਜਹਾਜ਼ਰਾਨੀ ਨਾਲ ਜੁੜੀਆਂ ਭਾਰਤੀ ਯੂਨੀਅਨਾਂ ਨੇ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਖਿਲਾਫ ਰੋਸ

ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਵੀ ਕੀਤੇ ਸਨ। ਇਹ ਹਾਦਸਾ ਦਸੰਬਰ 2007 ਵਿਚ ਉਦੋਂ ਵਾਪਰਿਆ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਸੈਮਸੰਗ ਹੈਵੀ ਇੰਡਸਟਰੀਜ਼ ਦਾ ਮਾਲਵਾਹਕ ਜਹਾਜ਼ ਉਸਾਰੀ ਦੇ ਕੰਮ ਵਿਚ ਵਰਤੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਕਰੇਨ ਲੈ ਕੇ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤੇ ਕਰੇਨ ਨੂੰ ਬੰਨ੍ਹਣ ਵਾਲੀ ਇਕ ਕੋਬਲ ਟੱਟ ਗਈ ਸੀ। ਇਸ ਦੀ ਟੱਕਰ ਨਾਲ ਤੱਟ ‘ਤੇ ਖੜ੍ਹੇ 1,47,000 ਟਨ ਵਾਲੇ ਸੁਪਰ ਟੈਂਕਰ ਹੋਬਈ ਸਪਿਰਟ ਵਿਚ ਤਿੰਨ ਥਾਵਾਂ ‘ਤੇ ਛੇਕ ਹੋ ਗਏ ਸਨ। ਇਸ ਹਾਦਸੇ ਕਾਰਨ 10,900 ਟਨ ਕੱਚਾ ਤੇਲ ਮੀਲਾਂ ਦੂਰ ਤੱਕ ਫੈਲ ਗਿਆ ਸੀ। ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਸ ਹਾਦਸੇ ਲਈ ਸੈਮਸੰਗ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਮੰਨਦਿਆਂ ਸਥਾਨਕ ਅਦਾਲਤ ਵਲੋਂ ਅਮਲੇ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣਾਈ ਸਜ਼ਾ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖੀ ਸੀ। ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਅਮਲੇ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਤੇਲ ਡੁਲ੍ਹਣ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਕੋਈ ਢੁੱਕਵਾਂ ਕਦਮ ਨਹੀਂ ਚੁੱਕਿਆ।

LOANS! LOANS!! LOANS!!!

- ✓ **Commercial loans- any size, anywhere!**
- ✓ **Residential Loans**
- ✓ **Purchase/Refinance**
- ✓ **Houses/Gas Stations/Franchises/Motels**
- ✓ **Grocery/Liquor Stores**
- ✓ **Churches**

Rajesh Gupta
414-322-5722 Cell

ABC Mortgage

e-mail: gupta@abcmortgage.biz

6617 W. Capitol Dr. Milwaukee, WI 53216

www.abcmortgage.biz

414-462-2222 (Ph.)

414-462-2220 (Fax)

ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਸਮੇਂ ਹਥਿਆਰਾਂ ਸਮੇਤ ਪੁਲਿਸ ਕੰਪਲੈਕਸ 'ਚ ਦਾਖਲ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ : ਪਿਛਲੇ ਦਿਨੀਂ ਭਾਰਤ ਦੇ ਉਪ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਫੇਰੀ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਸਾਰੇ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਕਰੜੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਸਨ ਅਤੇ ਸੱਚਖੰਡ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਕੰਪਲੈਕਸ ਵਿਚ ਵੀ ਵਰਦੀਧਾਰੀ ਕਮਾਂਡੋ ਹਥਿਆਰਾਂ ਸਮੇਤ ਦਾਖਲ ਹੋ ਗਏ, ਜਿਸ ਦੀ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ (ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ) ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸਿਮਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਮਾਨ ਨੇ ਕਰੜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਨਿਖੇਧੀ ਕਰਦਿਆਂ ਮੱਕੜ ਤੇ ਬਾਦਲ ਤੋਂ ਅਸਤੀਫਿਆ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਜਦਕਿ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਦੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਜਥੇਦਾਰ ਭਾਈ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਮੱਸੇ ਰੰਗਤ ਨਾਲ ਤੁਲਨਾ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੁਸ਼ਟਾਂ ਦੇ ਚੰਗਲ ਵਿਚੋਂ ਆਜ਼ਾਦ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਸੁੱਖਾ ਸਿੰਘ, ਮਹਿਤਾਬ ਸਿੰਘ ਦੀ ਅੱਜ ਸਖ਼ਤ ਲੋੜ ਹੈ।

ਉਪ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਵਰਾਂਡਿਆਂ ਉੱਪਰ ਦਾਖਲ ਹੋਈ ਵਰਦੀਧਾਰੀ ਤੇ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਕਮਾਂਡੋ ਪੁਲਸ ਦਾ ਕਰਤਾ ਨੋਟਿਸ ਲੈਂਦਿਆਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ (ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ) ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸਿਮਰਨਜੀਤ

ਸਿੰਘ ਮਾਨ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਇਸ਼ਾਰਿਆਂ ‘ਤੇ ਪੁਲਸ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਕੰਪਲੈਕਸ ਵਿਚ ਦਾਖਲ ਹੋਈ ਅਤੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪੰਜਾਬ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੇ ਅੱਖਾਂ ਮੀਟੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਵਿਅਕਤੀ ਵੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਲਈ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਭਾਵੇਂ ਵੀ ਆਈ.ਪੀ. ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਸਾਧਾਰਨ ਵਿਅਕਤੀ, ਉਸ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ 1984 ਵਿਚ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਬਾਦਲ ਦੀ ਭਾਈਵਾਲ ਪਾਰਟੀ ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਦਬਾਅ ਹੇਠ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ‘ਤੇ ਟੈਂਕਾਂ ਤੇ ਤੋਪਾਂ ਨਾਲ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ, ਜਦਕਿ 9 ਮਈ 1988 ਨੂੰ ਅਕਾਲੀ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਹਥਿਆਰਾਂ ਨਾਲ ਲੈਸ ਪੁਲਿਸ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਕੰਪਲੈਕਸ ਵਿਚ ਭੇਜ ਕੇ ਪਵਿੱਤਰਤਾ ਭੰਗ ਕੀਤੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬਾਦਲ ਨੇ ਹਥਿਆਰਬੰਦ ਕਮਾਂਡੋ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਕੰਪਲੈਕਸ ਵਿਚ ਭੇਜ ਕੇ ਬੱਜਰ ਗਲਤੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਬਾਦਲ ਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਅਹੁਦੇ ਤੋਂ ਅਸਤੀਫਾ ਦੇਵੇ।

Desi Bazar

Now Proudly Serving You At Two Locations

916 E. Main Street #118,
Greenwood, IN, 46143
Tel: 317-888-2040
Fax: 317-888-2050

6663 W Washington St
Indianapolis, IN 46231
Tel: 317-247-7240
Fax: 317-247-7250

We specialize in all kind of Indian Groceries and Sweets

- FRESH VEGETABLES EVERY THURSDAY
- FRESH GOAT MEAT

10% off on all Gurudwara supplies and Religious programs!!

We Are Open 7 Days a Week

ਖੁਲ੍ਹਾ ਤੇ ਸਾਫ਼ ਸੁਥਰਾ ਸਟੋਰ, ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦਾ ਮਾਣ ਦੇਸੀ ਬਾਜ਼ਾਰ

ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਵਲੋਂ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਨੂੰ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਦੀ ਅਪੀਲ

ਲੁਧਿਆਣਾ : ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਕਿੱਤਾ ਮੁਖੀ ਬਣਾਏ ਜਾਣ ਦੀ ਸਖ਼ਤ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਭਾਸ਼ਾ ਨੂੰ ਧਰਮ ਤੇ ਜਾਤ ਤੋਂ ਉਪਰ ਉਠ ਕੇ ਵਿਚਾਰਨ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਇਹ ਨਿਚੋੜ 'ਭਾਰਤੀ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਦਾ ਭਵਿੱਖ' ਵਿਸ਼ੇ 'ਤੇ ਦੋ ਰੋਜ਼ਾ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਬਾਰੇ ਸਿਖਰ ਸੰਮੇਲਨ ਦੇ ਦੂਜੇ ਤੇ ਆਖਰੀ ਦਿਨ ਸਾਹਮਣੇ ਆਇਆ। ਇਹ ਸੰਮੇਲਨ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਅਕੈਡਮੀ ਲੁਧਿਆਣਾ ਅਤੇ ਸਾਹਿਤ ਅਕੈਡਮੀ ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਵਲੋਂ ਕਰਵਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਜਿਸ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਪਟਿਆਲਾ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਉਪ ਕੁਲਪਤੀ ਅਤੇ ਰੋਜ਼ਾਨਾ 'ਦੇਸ਼ ਸੇਵਕ' ਦੇ ਮੈਨੇਜਿੰਗ ਐਡੀਟਰ ਡਾ. ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪੁਆਰ ਦੇਵੇਂ ਦਿਨ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚੇ।

ਸੰਮੇਲਨ ਦੇ ਦੂਸਰੇ ਦਿਨ ਪਹਿਲੇ ਸੈਸ਼ਨ ਵਿਚ ਡਾ. ਤੇਜਵੰਤ ਸਿੰਘ ਮਾਨ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਵਿਚ ਹੋਏ ਸੈਸ਼ਨ ਵਿਚ 'ਵਿਕਾਸ, ਸਿੱਖਿਆ ਅਤੇ ਭਾਸ਼ਾ-ਨੀਤੀ' ਬਾਰੇ ਆਪਣਾ ਖੋਜ ਪੱਤਰ ਪੜ੍ਹਦਿਆਂ ਡਾ. ਇੰਦਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੈਸਵਾਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮਾਤ-ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਹੀ ਸਮਾਜਿਕ ਅਤੇ ਵਿਗਿਆਨਕ ਸਿੱਖਿਆ ਸੰਭਵ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਸੰਜੀਦਾ ਵਿਕਾਸ ਅਤੇ ਭਾਸ਼ਾ ਨੀਤੀ ਦੇ ਮਸਲੇ 'ਤੇ ਚਰਚਾ ਕਰਦਿਆਂ ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਗਰੇਵਾਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਵਿਕਾਸ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਅਤੇ ਭਾਸ਼ਾ ਤੋਂ ਟੁੱਟ ਕੇ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਲਈ ਮਨੁੱਖੀ ਵਿਕਾਸ ਵਿਚ ਭਾਸ਼ਾ, ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਅਤੇ ਕਦਰਾਂ-ਕੀਮਤਾਂ ਦਾ ਅਹਿਮ ਰੋਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਪ੍ਰਤੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਸੁਚੇਤ ਹੋਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਵਿਸ਼ਵੀਕਰਨ ਅਤੇ ਭਾਸ਼ਾ ਨੀਤੀ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇ 'ਤੇ ਬੋਲਦਿਆਂ ਡਾ. ਜੋਗਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੁੱਢਲੀ ਸਿੱਖਿਆ ਮਾਤ-ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਹੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ।

ਡਾ. ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ (ਆਈ.ਏ.ਐਸ.) ਨੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਅਤੇ ਭਾਸ਼ਾ ਨੀਤੀ ਬਾਰੇ ਬੋਲਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸ਼ਾਸਨ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਅੰਤਰ ਨੂੰ ਸਮਝਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਸ਼ਾਸਨ ਆਪਣੇ ਹਿੱਤਾਂ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਿ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਉਸ ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਸਬੰਧ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਭਾਸ਼ਨ ਡਾ. ਤੇਜਵੰਤ ਮਾਨ ਨੇ ਦਿੱਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਭਾਸ਼ਾ ਕਿਰਤ ਵਿਚੋਂ

ਸਿਰਜੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਡਾ. ਦੀਪਕ ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਹੁਰਾਂ ਸਾਹਿਤਕ ਅਕੈਡਮੀ ਵਲੋਂ ਬੋਲਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਜਿਹੀਆਂ ਕਾਨਫਰੰਸਾਂ ਹੋਰ ਵੀ ਭਾਰਤੀ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਵਿਚ ਹੋਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਪੱਖੋਂ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਸਭ ਨਾਲੋਂ ਮੋਹਰੀ ਰੋਲ ਅਦਾ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ।

ਦੂਸਰੇ ਸੈਸ਼ਨ ਵਿਚ ਜਮਹੂਰੀਅਤ ਅਤੇ ਭਾਸ਼ਾ ਨੀਤੀ ਬਾਰੇ ਬੋਲਦਿਆਂ ਡਾ. ਤੇਜਵੰਤ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਮਹੂਰੀਅਤ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ, ਜੋ ਜਮਹੂਰੀਅਤ ਲੋਕ ਪੱਖੀ ਹੈ ਤਾਂ ਭਾਸ਼ਾ ਨੂੰ ਕੋਈ ਸੰਕਟ ਨਹੀਂ, ਪ੍ਰੰਤੂ ਪੰਜਾਬ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਇਹ ਉਲਟ ਰੂਪ ਵਿਚ ਵਾਪਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਡਾ. ਰੋਣਕੀ ਰਾਮ ਨੇ ਸਮਾਜਿਕ ਨਿਆਂ ਅਤੇ ਭਾਸ਼ਾ ਬਾਰੇ ਬੋਲਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਸ ਸਮੇਂ ਤੱਕ ਨਿਆਂ ਸੰਭਵ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਉਸ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਮਾਤ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਸਮਝਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ। ਡਾ. ਨਵਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੌਹਲ ਨੇ ਮੀਡੀਆ ਅਤੇ ਭਾਸ਼ਾ ਨੀਤੀ ਬਾਰੇ ਬੋਲਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਮੁੱਚੇ ਮੀਡੀਆ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਬਜਾਏ ਵਪਾਰ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਬਣ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਡਾ. ਉਪਦੇਸ਼ ਕੌਰ ਨੇ ਵੀ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਰੱਖੇ। ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਭਾਸ਼ਣ ਦਿੰਦਿਆਂ ਡਾ. ਐਸ.ਐਸ. ਜੌਹਲ ਨੇ

ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਿਖਰ ਸੰਮੇਲਨ ਕਰਵਾਉਣ ਪ੍ਰਤੀ ਹੋਰ ਸੰਜੀਦਗੀ ਅਪਨਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਤੀਜੇ ਸੈਸ਼ਨ 'ਚ ਪ੍ਰੋ. ਹਰਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਮਹਿਤਾ ਨੇ ਬੋਲਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਪੈਟਰਨ ਨੂੰ ਸਿੱਖਿਆ ਵਿਚ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਪਹਿਲਾਂ ਮਾਤ ਭਾਸ਼ਾ, ਫਿਰ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹਿੰਦੀ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਾਉਣਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਬਿਹਤਰ ਰਹੇਗਾ। ਡਾ. ਬਲਦੇਵ ਸਿੰਘ ਚੀਮਾ ਨੇ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਵੰਨ ਸੁਵੰਨਤਾ ਬਾਰੇ ਬੋਲਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਸੰਯੁਕਤ ਸਭਿਆਚਾਰ ਦੀ ਸਾਂਝੀ ਭਾਸ਼ਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਧਰਮਾਂ, ਜਾਤਾਂ ਤੋਂ ਉਪਰ ਉਠ ਕੇ ਸਮਝਣਾ, ਵਿਚਾਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਡਾ. ਐਸ. ਤਰਸੇਮ ਨੇ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਭਾਸ਼ਣ ਦਿੰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਇਸ ਨੂੰ ਗਿਆਨ, ਵਿਗਿਆਨ ਅਤੇ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਨਹੀਂ

ਬਣਾਇਆ ਜਾਂਦਾ। ਵਿਦਾਇਗੀ ਸੈਸ਼ਨ 'ਚ ਬਾਹਰਲੇ ਸੂਬਿਆਂ ਤੋਂ ਆਏ ਪ੍ਰਤੀਨਿਧਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਸਾਂਝੇ ਕੀਤੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਚ ਜੰਮੂ ਕਸ਼ਮੀਰ ਤੋਂ ਕੀਰਤ ਸਿੰਘ ਇਨਕਲਾਬੀ, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਤੋਂ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਕਾਨਾ ਸਿੰਘ, ਕੋਲਕਾਤਾ ਤੋਂ ਹਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਗਰੇਵਾਲ, ਹਰਿਆਣਾ ਤੋਂ ਡਾ. ਸੁਦਰਸ਼ਨ ਗਾਸੇ ਆਦਿ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ।

ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਮਾਣਯੋਗ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਤੋਂ ਹੇਠਾਂ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦਿਆਂ ਸਿੱਖਿਆ ਮੰਤਰੀ ਡਾ. ਉਪਿੰਦਰਜੀਤ ਕੌਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ 21 ਫਰਵਰੀ ਨੂੰ ਯੂ.ਐਨ.ਓ. ਵਲੋਂ ਮਨਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦਿਵਸ ਮੌਕੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਵੀ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਮਾਂ ਬੋਲੀ ਪੰਜਾਬੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਫੁੱਲਤ ਕਰਨ ਲਈ ਦਿਹਾਤਾ ਮਨਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ।

ਡਾ. ਕੌਰ ਲੰਘੀ 17 ਜਨਵਰੀ ਨੂੰ ਇੱਥੇ ਪੰਜਾਬੀ ਭਵਨ ਵਿਖੇ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਅਕੈਡਮੀ ਲੁਧਿਆਣਾ ਅਤੇ ਸਾਹਿਤ ਅਕੈਡਮੀ ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਵਲੋਂ 'ਭਾਰਤੀ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਦਾ ਭਵਿੱਖ' ਵਿਸ਼ੇ 'ਤੇ ਉਘੇ ਸਾਹਿਤਕਾਰ ਮਰਹੂਮ ਪ੍ਰੋ. ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਕਰਵਾਏ ਗਏ ਦੋ ਰੋਜ਼ਾ ਸਿਖਰ ਸੰਮੇਲਨ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਦਿਨ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਕੈਡਮੀ ਨੂੰ 8 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦੀ ਗ੍ਰਾਂਟ ਦੇਣ ਦਾ ਵੀ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ, ਜਿਸ ਵਿਚੋਂ 3 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਇਸ ਸਾਲ ਤੇ 5 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਅਗਲੇ ਮਾਲੀ ਸਾਲ ਦੌਰਾਨ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣਗੇ। ਸਿੱਖਿਆ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਭਾਰਤੀ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਫੁੱਲਤ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਭਾਰਤੀ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਤੇ ਚਰਚਾ ਕਰਨਾ ਅੱਜ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦੀ ਮੁੱਖ ਲੋੜ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਨਾਲ ਹੀ ਭਾਰਤੀ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਦੀ ਹੋਂਦ ਨੂੰ ਬਚਾਇਆ ਅਤੇ ਪ੍ਰਫੁੱਲਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਭਾਰਤ ਇਕ ਬਹੁ-ਸਭਿਆਚਾਰਕ ਦੇਸ਼ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸੂਬਿਆਂ ਵਿਚ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਭਿਆਚਾਰਕ, ਪਹਿਰਾਵਾ ਅਤੇ ਭਾਸ਼ਾ ਬੋਲਣ ਵਾਲੇ ਲੋਕ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਕਿ ਅਨੇਕਤਾ ਵਿਚ ਏਕਤਾ ਦਾ ਇਕ ਵੱਡਾ ਰੂਪ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਭਾਰਤ ਵਿਚ 250 ਭਾਸ਼ਾ ਅਤੇ 750 ਉਪ ਭਾਸ਼ਾ ਬੋਲਣ ਵਾਲੇ ਲੋਕ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹਰੇਕ ਸੂਬੇ ਦੇ ਲੋਕ ਇਹ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਾਂ ਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਵਧ ਤੋਂ ਵਧ ਪ੍ਰਸਾਰ ਹੋਵੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਦੇਸ਼ ਭਰ ਵਿਚ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਸਥਾਨ ਹੈ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਵਿਚ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਬਲਕਿ ਦੁਨੀਆ ਦੇ ਕੋਨੇ-ਕੋਨੇ ਵਿਚ ਵਸੇ ਹੋਏ

ਹਨ। ਪੰਜਾਬੀ ਸਭਿਆਚਾਰ ਅਤੇ ਮਾਂ ਬੋਲੀ ਪੰਜਾਬੀ ਦਾ ਪ੍ਰਸਾਰ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਸ਼ਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਢਿੱਲੋਂ ਮੈਂਬਰ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਲੇਖਕ ਅਤੇ ਸਾਹਿਤਕਾਰ ਸਮਾਜ ਦਾ ਵਡਮੁੱਲਾ ਖਜ਼ਾਨਾ ਹਨ ਅਤੇ ਇਕ ਨਰੋਏ ਸਮਾਜ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਵਿਚੋਂ ਸਮਾਜਿਕ ਕੁਰੀਤੀਆਂ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਅਹਿਮ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਪਟਿਆਲਾ ਦੇ ਉਪ ਕੁਲਪਤੀ ਡਾ. ਜਸਪਾਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਪੰਜਾਬੀ ਮਾਂ ਬੋਲੀ ਲਈ ਕਾਨੂੰਨ ਪਾਸ ਕਰਕੇ ਸ਼ਲਾਘਾਯੋਗ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਤੋਂ ਸਮਗਲ ਹੋ ਕੇ ਆਏ ਹਥਿਆਰ ਬਰਾਮਦ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ : ਸਪੈਸ਼ਲ ਨਾਰਕੋਟਿਕਸ ਸੈਲ ਅਤੇ ਬੀ.ਐਸ.ਐਫ. ਵਲੋਂ ਸਾਂਝੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਆਪਰੇਸ਼ਨ ਕਰਕੇ ਖੋਮਕਰਨ ਸੈਕਟਰ ਵਿਚੋਂ ਝੁੱਗੀਆਂ ਨੂਰ ਮੋਹਦ ਨੇੜਿਓਂ ਕਾਫੀ ਮਾਤਰਾ ਵਿਚ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਤੋਂ ਸਮੱਗਲ ਹੋ ਕੇ ਆਏ ਹਥਿਆਰ ਅਤੇ ਗੋਲੀਆਂ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਖੇ ਨਸ਼ੀਲੇ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੀ ਤਸਕਰੀ ਰੋਕਣ ਲਈ ਬਣਾਏ ਗਏ ਰਾਜ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਸਟੇਟ ਨਾਰਕੋਟਿਕਸ ਸੈਲ ਪੁਲੀਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਵਿਚ ਪਹਿਲਾ ਕੇਸ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਐਸ.ਐਸ.ਪੀ. ਨਾਰਕੋਟਿਕਸ ਸੈਲ ਪੀ.ਕੇ. ਸਿਨਹਾ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗੁਪਤ ਸੂਚਨਾ ਮਿਲੀ ਸੀ ਕਿ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚੋਂ ਵੱਡੀ ਮਾਤਰਾ ਵਿਚ ਹਥਿਆਰ ਸਮੱਗਲ ਹੋ ਕੇ ਭਾਰਤ ਆਏ ਹਨ। ਬੀ.ਐਸ.ਐਫ. ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਸਾਂਝੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ 'ਤੇ ਸਰਹੱਦ ਨੇੜਿਓਂ ਖੋਮਕਰਨ ਸੈਕਟਰ 'ਚੋਂ ਚੀਨ ਦੇ ਬਣੇ 30 ਬੋਰ ਦੇ ਪੰਜ ਪਿਸਟਲ, ਨੌਂ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਅਤੇ 12 ਹੋਂਦ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਸਮੱਗਲਰਾਂ ਵਲੋਂ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਹਥਿਆਰਾਂ ਦੀ ਵੱਡੀ ਖੋਪ ਭੇਜਣ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਬਣਾਈ ਗਈ ਸੀ।

ਸਰਹੱਦ ਤੋਂ ਪਾਰ ਕੰਡਿਆਲੀ ਤਾਰ ਉਪਰੋਂ ਕਿਸੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਇਹ ਹਥਿਆਰ ਭਾਰਤ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਸੁੱਟੇ ਗਏ। ਅੱਗੇ ਇਹ ਹਥਿਆਰ ਕਿਹੜੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੇ ਲਿਜਾਏ ਸਨ, ਇਸ ਬਾਰੇ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਸਮੱਗਲਰਾਂ ਵਲੋਂ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਸਰਹੱਦ ਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਖੇਤਰਾਂ ਨੂੰ ਜਾਅਲੀ ਕਰਾਂਸੀ, ਹੈਰੋਇਨ ਅਤੇ ਹੋਰ ਨਸ਼ੀਲੇ ਪਦਾਰਥਾਂ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਬੀਬੀ ਹਰਸਿਮਰਤ ਪਹਿਲਾਂ ਮਜੀਠੀਏ ਨੂੰ ਨੱਥ ਪਾਵੇ-ਸਿਮਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਮਾਨ

ਬਠਿੰਡਾ : 'ਕੈਂਸਰ ਵਰਗੀਆਂ ਭਿਆਨਕ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਦਾ ਖਾਤਮਾ ਸਿਰਫ ਨਵੇਂ ਹਸਪਤਾਲਾਂ ਦੇ ਨਿਰਮਾਣ ਰਾਹੀਂ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ, ਇਸ ਲਈ ਬੀਬੀ ਹਰਸਿਮਰਤ ਕੌਰ ਬਾਦਲ ਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜ ਦੇ ਦਰਿਆਵਾਂ ਵਿਚ ਵਹਿ ਰਹੇ ਫੈਕਟਰੀਆਂ ਦੇ ਦੂਸ਼ਿਤ ਪਾਣੀ ਨੂੰ ਬੰਦ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਉਹ ਆਪਣੇ ਮੰਤਰੀ ਭਰਾ ਅਤੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸਹੁਰੇ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰੇ।' ਇਹ ਸੁਝਾਅ ਦਿੰਦਿਆਂ ਅਕਾਲੀ ਦਲ (ਅ) ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸ. ਸਿਮਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਮਾਨ ਨੇ ਜੰਗੀ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਤੋਂ ਪੀੜਤ ਉਹਨਾਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਲੰਮੇ ਹੱਥੀਂ ਲਿਆ, ਜੋ ਯੁੱਧ ਦਾ ਵਾਤਾਵਰਣ ਸਿਰਜ ਕੇ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਨੇਸਤੋਨਾਬੂਦ ਕਰਵਾਉਣ ਦੇ ਰਾਹ ਚੱਲ ਰਹੇ ਹਨ।

ਬੀਤੀ 15 ਜਨਵਰੀ ਨੂੰ ਇਥੇ ਇਕ ਪ੍ਰੈੱਸ ਕਾਨਫਰੰਸ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਦਿਆਂ ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮਾਲਵਾ ਖਿੱਤੇ ਦੇ ਲੋਕ ਕੈਂਸਰ ਵਰਗੀਆਂ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਤੋਂ ਇਸ ਕਦਰ ਪੀੜਤ ਹਨ ਕਿ ਬੀਕਾਨੇਰ ਨੂੰ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਗੱਡੀ ਦਾ ਨਾਂਅ ਹੀ ਕੈਂਸਰ ਐਕਸਪ੍ਰੈੱਸ ਵਿਚ ਤਬਦੀਲ ਹੋ ਚੁੱਕਿਆ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਵਿਚ ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਉਹਨਾਂ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਸਫਰ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਉਥੇ ਇਲਾਜ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਮਾਨ ਅਨੁਸਾਰ ਸਰਕਾਰੀ ਤੇ ਗੈਰ-ਸਰਕਾਰੀ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਵਲੋਂ ਕਰਵਾਏ ਗਏ ਸਰਵੇਖਣਾਂ ਤੋਂ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੋ ਚੁੱਕਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੀਆਂ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਦਾ ਅਸਲ ਕਾਰਨ ਨਹਿਰੀ ਅਤੇ ਧਰਤੀ ਹੇਠਲਾ ਦੂਸ਼ਿਤ ਪਾਣੀ ਹੈ।

ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਅਨੁਸਾਰ ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਬਿਲਾਸਪੁਰ

ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੁਧਿਆਣਾ, ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚਲੀਆਂ ਸਨਅਤੀ ਇਕਾਈਆਂ ਵਲੋਂ ਤੇਜ਼ਾਬੀ ਕਚਰਾ ਬੁੱਢੇ ਨਾਲੇ ਵਿਚ ਸੁੱਟਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਰਾਜ ਦੇ ਦਰਿਆਈ ਅਤੇ ਧਰਤੀ ਹੇਠਲੇ ਪਾਣੀ ਨੂੰ ਜ਼ਹਿਰੀਲਾ ਬਣਾਉਣ ਵਿਚ ਉਸ ਦਾ ਹੀ ਵੱਡਾ ਯੋਗਦਾਨ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਾਫ ਜਾਂ ਬੰਦ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਨਾ ਹੀ ਕਾਂਗਰਸੀ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕਿਸੇ ਅਕਾਲੀ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਕਦੇ ਸੰਜੀਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਬੇਸ਼ੱਕ ਵਾਤਾਵਰਣ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਅਤੇ ਮੀਡੀਆ ਵਲੋਂ ਉਠਾਈ ਆਵਾਜ਼ ਦੀ ਬਦੌਲਤ ਰਾਜ ਦੇ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਵਿਭਾਗ ਨੇ ਲੁਧਿਆਣਾ ਦੀਆਂ 22 ਫੈਕਟਰੀਆਂ ਨੂੰ ਬੰਦ ਕਰਨ ਦੇ ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਸਨ, ਪਰ ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਦਬਾਅ ਅੱਗੇ ਝੁਕਦਿਆਂ ਸ੍ਰੀ ਬਾਦਲ ਨੇ ਉਹਨਾਂ 'ਤੇ ਅਮਲ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਦਿੱਤਾ।

ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੁੰਦਿਆਂ ਕਿ ਉਹ ਨਵੇਂ ਹਸਪਤਾਲਾਂ ਦੇ ਨਿਰਮਾਣ ਦੇ ਵਿਰੁਧ ਨਹੀਂ, ਸ. ਮਾਨ ਨੇ ਬੀਬੀ ਹਰਸਿਮਰਤ ਕੌਰ ਬਾਦਲ, ਲੋਕ ਸਭਾ ਹਲਕਾ ਬਠਿੰਡਾ ਤੇ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਸੰਭਾਵਤ ਉਮੀਦਵਾਰ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਨੰਨ੍ਹੀ ਛਾਂ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਿਮਾਗ ਦੀ ਕਾਢ ਹੈ, ਨੂੰ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਅਜਿਹੀ ਗੰਭੀਰ ਸਮੱਸਿਆ ਨੂੰ ਉਹ ਅਸਾਨੀ ਨਾਲ ਖਤਮ ਕਰਵਾ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਕ ਪਾਸੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਭਰਾ ਸ੍ਰੀ ਬਿਕਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਮਜੀਠੀਆ ਜੋ ਵਾਤਾਵਰਣ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਮੰਤਰੀ ਹਨ, ਤਾਂ ਸਹੁਰਾ ਸਾਹਿਬ ਸ. ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਰਾਜ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮਾਲਵਾ ਖਿੱਤੇ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਕੈਂਸਰ ਵਰਗੀਆਂ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਦਿਵਾਉਣ ਲਈ ਉਹ ਫੈਕਟਰੀਆਂ 'ਚੋਂ ਨਿਕਲ ਰਹੇ ਤੇਜ਼ਾਬੀ, ਤਰਲ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੀ ਨਿਕਾਸੀ ਤੁਰੰਤ ਬੰਦ ਕਰਵਾਉਣ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਦਲ ਦੇ ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ ਗੁਰਸੇਵਕ ਸਿੰਘ ਜਵਾਹਰ ਕੇ ਅਤੇ ਯੂਥ ਵਿੰਗ ਦੇ ਕੌਮੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਵਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮਾਨ ਵੀ ਮੌਜੂਦ ਸਨ।

ਸਿਮਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਮਾਨ

ਸਿਗਰਟਨੋਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਕੈਂਸਰ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਜੀਨ ਲੱਭੇ

ਲੰਡਨ : ਇੱਥੋਂ ਦੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਆਫ ਲੀਡਜ਼ ਦੇ ਸਾਇੰਸਦਾਨ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਟਿਮ ਬ੍ਰਿਸਪ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਾਲੀ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਟੀਮ ਨੇ ਦੋ ਅਜਿਹੇ ਜੀਨਾਂ ਦੀ ਖੋਜ ਕਰ ਲਈ ਹੈ ਜੋ ਰਹਿਣ-ਸਹਿਣ ਨੂੰ ਗੈਰ ਸਿਹਤ ਵਰਧਕ ਬਣਾ ਕੇ ਬਹੁਤੀ ਸੁਰਾਬ ਪੀਣ ਵਾਲਿਆਂ ਜਾਂ ਬਹੁਤੀ ਸਿਗਰਟ ਪੀਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਕੈਂਸਰ ਦੀ ਬਿਮਾਰੀ ਨਾਲ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਜੀਨਾਂ ਕਾਰਨ ਚਮੜੀ, ਫੇਫੜਿਆਂ, ਗਲੇ ਅਤੇ ਪਿਸ਼ਾਬ ਨਾਲੀ ਦੇ ਕੈਂਸਰ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। 'ਦਿ ਡੋਲੀ ਟੈਲੀਗ੍ਰਾਫ' ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਖੋਜ 33 ਹਜ਼ਾਰ ਕੈਂਸਰ ਰੋਗੀਆਂ ਅਤੇ 45 ਹਜ਼ਾਰ ਨਿਰੋਗ ਵਿਅਕਤੀਆਂ 'ਤੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਪ੍ਰੀਖਣ 'ਤੇ ਆਧਾਰਤ ਹੈ।

Buy Home with “ABSOLUTELY FREE LOAN”

GUARANTEED!

We Beat Wells Fargo, Citi & Bank of America. Loan Rates.

For More Information call 1-888-896-1760, ID # 1005

 <p>NAPERVILLE. \$259,900. Open Floor. Quite Neighborhood. Private Patio. Good School Distt. Free Info: (888) 896-1760, ID # 0833</p>	 <p>NAPERVILLE. \$261,000. Great Deal! BANK OWNED. Private Fence. Clean House. Free Info: (888) 896-1760, ID # 0732</p>	 <p>BUFFALO GROVE. \$228,000 BANK OWNED. 3 Bed. Lovely Home. Hardwood Floor Free Info: (888) 896-1760, ID # 0305</p>
 <p>NAPERVILLE. \$145,900. SHORT SALE! Beautiful Home. Great for First Time Home Buyer. Free Info: (888) 896-1760, ID # 0817</p>	 <p>GLENDALE HTS. \$148,000 Home Sweet Home. BANK OWNED! Open Flr Plan. Own with 5% down. Free Info: (888) 896-1760, ID # 0226</p>	 <p>BARTLETT. \$ 269,000. Bank Owned. Quite Street. Open Flr Plan. Finish Basement. Free Info: (888) 896-1760, ID # 0631</p>

YOUR HOME SOLD in 89 DAYS or Less or we pay you \$ 1,000 cash * GUARANTEED

TALK TO NO AGENT

For more information call 1-888-896-1760 ID # 1077

Call: Guljit Kaur 1-630-247-3367

*Offer subject to restrictions and not intended to solicit purchasers currently under buyer agency agreement.

Guljit Kaur Realtor

Punjab Times

Established in 2000
10th Year of Publication

Published every Saturday
by **A B Publication Inc.**
20451 N Plum Grove Rd.
Palatine, IL 60074-2018

Ph:847-359-0746
Fax:847-705-9388

Editor:

Amolak Singh Jammu

Astt. Editor:

Jaspreet Kaur
Kuljeet Singh

Graphics:

Mandeep Singh

California Bureau:

Ashok Bhaura
(Bureau Chief)
925-752-8025
Tarlochan Singh Dupalpur
(408) 903-9952
Charanjit Singh Pannu
408-608-4961
Devinder Singh
(510) 750-5757
Shiara Dhindsa
661-703-6664
Director Bus. Relations:
Pritam S. Grewal
408-406-0703

Jalandhar Bureau:

Jasvir Singh Sheeri
181-325-1889
181-299-9200

Distributed in:

California, Illinois, Indiana, Michigan, Wisconsin, Ohio, Iowa, Mississippi, Arkansas, Texas, Nevada, Virginia, Oregon, Arizona, Georgia, Florida, Massachusetts, Washington, Kansas, Minnesota

ਡਾਕ ਰਾਹੀਂ ਪਰਚਾ ਮੰਗਵਾਉਣ ਲਈ
ਸਾਲਾਨਾ ਚੰਦਾ: 65 ਡਾਲਰ,
ਪੰਜ ਸਾਲ ਲਈ: 300 ਡਾਲਰ

ਨੋਟ: ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਵਿਚ ਛਪੇ ਲੇਖਾਂ ਵਿਚਲੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨਾਲ ਅਦਾਰਾ ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਦਾ ਸਹਿਮਤ ਹੋਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਵਿਚ ਛਪੇ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰਾਂ ਵਿਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਦਾਅਵਿਆਂ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਅਦਾਰਾ ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਤਾਈਦ ਕਰਦਾ ਹੋਵੇ।

Disclaimer

The views expressed in the articles published in the columns of Punjab Times are that of their writers, and it is not implied that Punjab Times endorses them.

Sameway Punjab Times does not necessarily endorses the claims made in the advertisements published in Punjab Times.

All disputes subject to Chicago jurisdiction.

ਤਾਜਪੋਸ਼ੀਆਂ ਦਾ ਮੌਸਮ: ਉਬਾਮਾ-ਸੁਖਬੀਰ

-ਜਸਵੀਰ ਸਿੰਘ ਸ਼ੀਰੀ

‘ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼’ ਦੇ ਇਸ ਅੰਕ ਦੇ ਛੱਪਣ ਤੱਕ ਦੋ ਤਾਜਪੋਸ਼ੀਆਂ ਹੋ ਚੁੱਕੀਆਂ ਹੋਣਗੀਆਂ। ਇਕ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਮੌਕੇ ਸ਼੍ਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਅਤੇ ਦੂਜੀ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਸ਼ਹਿਰ ਵਾਸ਼ਿੰਗਟਨ ਦੇ ਵਿਚ। ਉਝ ਸਹੁੰ ਚੁੱਕਣ ਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਨਾਂ ਸਮਾਗਮਾਂ ਦਾ ਖਰਚੇ ਦੀ ਧੱਪਰ ‘ਤੇ ਅਤੇ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਮਹੱਤਵ ਦੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਤੋਂ ਉਹੋ ਜਿਹਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਭਾਵੇਂ ਨਹੀਂ ਜਿਵੇਂ ਅਸੀਂ ਇਸ ਦਾ ਕਰਨ ਲੱਗੇ ਹਾਂ। ਪਰ ਉਝ ਇਹ ਇਕ ਇਤਫਾਕ ਹੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸੌਂਹ ਚੁੱਕ ਸਮਾਗਮ ਅੱਗਭ ਪਿਛਤ ਹੋਏ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਮਾਗਮਾਂ ਦੇ ਰਾਜਨੀਤਕ ਪਾਤਰ ਇਸ ਲਈ ਵੀ ਇਕ ਦੂਜੇ ਤੋਂ ਦੂਰ ਹਨ ਕਿ ਉਬਾਮਾ ਖੱਬੇ ਪੱਖ ਵਲ ਝੁਕਦੇ ਹਨ ਜਦਕਿ ਬਾਦਲ ਦਲ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਭਾਈਵਾਲ ਇਸ ਤੋਂ ਬਿਲਕੁਲ ਉਲਟ ਸੱਜੇ ਵਲ। ਅਮਰੀਕਾ ਵਿਚ ਹੋਏ ਸੌਂਹ ਚੁੱਕ ਸਮਾਗਮ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਵਿਸ਼ਵਵਿਆਪੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਅਤੇ ਆਰਥਿਕਤਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਘਟਨਾ ਹੈ ਜਦਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸ. ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਦੇ ਬੇਟੇ ਸੁਖਬੀਰ ਬਾਦਲ ਦੀ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਉਪ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਵਜੋਂ ਤਾਜਪੋਸ਼ੀ ਦਾ ਰਾਜਨੀਤਕ ਮਹੱਤਵ ਬਹੁਤਾ ਸਾਡੇ ਇਸ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਪੰਜਾਬ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ। ਉਝ ਇਹ ਵੇਖਣਾ ਵੀ ਹਾਲੇ ਭਵਿੱਖ ਦਾ ਮਸਲਾ ਹੈ ਕਿ ਸੁਖਬੀਰ ਬਾਦਲ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਇਸ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਰਾਜਨੀਤਕ ਅਹੁਦੇ ਦਾ ਕੋਈ ਸਾਰਥਿਕ ਸਿੱਟਾ ਨਿਕਲੇਗਾ ਵੀ ਜਾਂ ਨਹੀਂ।

ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀਆਂ ਹਕੂਮਤਾਂ ਅਤੇ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਅਮਰੀਕੀ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਵਲੋਂ ਅਪਣਾਈਆਂ ਜਾਣ ਵਾਲੀਆਂ ਸਾਰਥਕ ਨੀਤੀਆਂ ਪ੍ਰਤੀ ਬਹੁਤ ਉਮੀਦਾਂ ਹਨ, ਅਜਿਹਾ ਇਥੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਛੋਟੇ ਬਾਦਲ ਦੀ ਤਾਜਪੋਸ਼ੀ ਦਾ ਮਹੱਤਵ ਬਹੁਤਾ ਬਾਦਲ ਪਰਿਵਾਰ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ। ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਵੱਡੇ ਬਾਦਲ ਦੇ ਇਸ ਫਰਜੰਦ ਦੀ ਆਮਦ ਮੌਕੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕ ਕੁਝ ਨਾ ਕੁਝ ਆਸਾਂ ਜ਼ਰੂਰ ਰੱਖਣਗੇ।

ਜਿਥੋਂ ਤੱਕ ਬਰਾਕ ਓਬਾਮਾ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੈ, ਉਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਤਿੰਨ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਵੱਡੀਆਂ ਚੁਣੌਤੀਆਂ ਹਨ। ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲੀ ਹੈ ਇਸ ਸਮੇਂ ਅਮਰੀਕੀ ਆਰਥਿਕਤਾ ਦਾ ਵੱਡਾ ਸੰਕਟ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਦੁਨੀਆ ਭਰ ਦੀਆਂ ਆਰਥਿਕਤਾਵਾਂ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਦੂਜੀ ਹੈ ਪੱਛਮੀ ਏਸ਼ੀਆ ਅਤੇ ਦੱਖਣ ਏਸ਼ੀਆ ਸਮੇਤ ਸੰਸਾਰ ਭਰ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਅਮਨ-ਅਮਾਨ ਦਾ ਮਸਲਾ। ਤੀਜਾ ਹੈ ਕਬਿਤ ਮੁਸਲਿਮ ਅਤਿਵਾਦ ਨਾਲ ਨਿਪਟਣ ਵਾਲੀ ਪਹੁੰਚ ਦਾ ਮਸਲਾ। ਬਰਾਕ ਓਬਾਮਾ ਨੇ ਹਾਲੇ ਸੱਤਾ ਸਾਂਭੀ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਭਾਰਤ ਸਮੇਤ ਕਈ ਮੁਲਕਾਂ ਨੇ ਉਸ ਦੀ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਆਲੋਚਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਹ ਆਲੋਚਨਾ ਅਸਲ ਵਿਚ ਪਿਛਲੇ ਦਿਨੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਲੋਂ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਉਸ ਬਿਆਨ ਤੋਂ ਪਿੱਛੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਸੱਤਾ ਵਿਚ ਆਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਹ ਭਾਰਤ ਅਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੂੰ ਕਸ਼ਮੀਰ ਵਾਲਾ ਵਿਵਾਦ ਹੱਲ ਕਰਨ ਲਈ ਕਹਿਣਗੇ ਤਾਂ ਕਿ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਦੇ ਨਾਲ ਲੱਗਦੀ ਸਰਹੱਦ ਲਾਗੇ ਕਬਾਇਲੀ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿਚ ਕੱਟੜਪੰਥੀਆਂ ਨਾਲ ਕਰਤੋਂ ਹੱਥੀਂ ਨਿਪਟ ਸਕੇ ਅਤੇ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਹੋ ਕੇ ਅਮਰੀਕਾ ਦਾ ਸਾਥ ਦੇ ਸਕੇ। ਨਵੇਂ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੇ ਇਸ ਬਿਆਨ ਕਰਕੇ ਮੁੰਬਈ ਅਤਿਵਾਦੀ ਹਮਲਿਆਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਗੰਭੀਰ ਰੂਪ ਵਿਚ ਘਿਰ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਹੁਣ ਹੌਸਲੇ ਵਿਚ ਹੈ। ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨਾ ਸਿਰਫ ਇਸ ਘੇਰਾਬੰਦੀ ਨੂੰ ਤੋੜਨ ਵਿਚ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ, ਸਗੋਂ ਉਸ ਨੇ ਹੁਣ ਕੁਝ ਕੁਝ ਹਮਲਾਵਰ ਰੁਖ ਵੀ ਅਪਣਾਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਪਿਛਲੇ ਦਿਨੀਂ ਉਸ ਨੇ ਇਕ ਕੂਟਨੀਤਕ ਕਦਮ ਚੁੱਕਦਿਆਂ ਮੁੰਬਈ

ਹਮਲਿਆਂ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿਚ ਵੱਖ ਵੱਖ ਮੁਲਕਾਂ ਦੇ ਰਾਜਦੂਤਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਆਪਣਾ ਪੱਖ ਰੱਖਿਆ। ਪਰ ਇਸ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਭਾਰਤ ਦੇ ਰਾਜਦੂਤ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਬੁਲਾਇਆ ਗਿਆ। ਇਸੇ ਦੌਰਾਨ ਮੁੰਬਈ ਵਿਚ ਹਮਲੇ ਕਰਨ ਲਈ ਕਬਿਤ ਰੂਪ ਵਿਚ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਸੰਗਠਨ ਲਸ਼ਕਰੇ ਤੋਇਬਾ ਨੇ ਆਪਣਾ ਬਿਆਨ ਦਾਗ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਸੰਸਾਰ ਭਾਈਚਾਰਾ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਮਸਲੇ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕਰਵਾ ਦੇਵੇ ਅਤੇ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਹ ਆਪਣੀਆਂ ਬੰਦੂਕਾਂ ਕਿੱਲੀ ਉੱਪਰ ਟੰਗਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹਨ। ਲਸ਼ਕਰੇ ਤੋਇਬਾ ਦਾ ਇਹ ਬਿਆਨ ਅਸਲ ਵਿਚ ਅਸਿੱਧੇ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਵਲ ਨੂੰ ਹੀ ਸੰਬੋਧਿਤ ਹੈ। ਲਸ਼ਕਰੇ ਤੋਇਬਾ ਦੇ ਇਸ ਬਿਆਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦਾ ਮਸਲਾ ਭਾਰਤ-ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚਕਾਰ ਚੱਲ ਰਹੇ ਕਲੋਸ਼ ਦੇ ਮੁੜ ਕੇਂਦਰ ਵਿਚ ਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਕਿ ਮੁੰਬਈ ਹਮਲਿਆਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਤਿਵਾਦ ਅਤੇ ਜੰਗੀ ਜਨੂੰਨ ਵਾਲੀ

ਕਾਵਾਂਰੋਲੀ ਵਿਚ ਰੁਲ-ਖੁਲ ਗਿਆ ਸੀ।

ਭਾਰਤ-ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਤਣਾਅ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਅਮਰੀਕਾ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਹੁਤੇ ਪੱਛਮੀ ਮੁਲਕਾਂ ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਹਮੇਸ਼ਾ ਹੀ ਇਹੋ ਜਹੀ ਰਹੀ ਹੈ। ਮੁੰਬਈ ਹਮਲਿਆਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਭਾਰਤ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੂੰ ਠੰਡੇ ਕਰਨ ਲਈ ਬੁਸ਼ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਵਲੋਂ ਵੀ ਕੌਂਡਾਲੀਜ਼ਾ ਰਾਈਸ ਸਮੇਤ ਕਈ ਅਮਰੀਕੀ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਗੇੜੇ ਮਾਰੇ। ਜਿਹੜੇ ਦੋਵੇਂ ਪਾਸੇ ਰੱਖ-ਰਖਾਓ ਕਰਦੇ ਰਹੇ। ਹੁਣ ਸਵਾਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਓਬਾਮਾ ਦੱਖਣੀ ਏਸ਼ੀਆ ਬਾਰੇ ਇਸ ਤੋਂ ਕੋਈ ਵੱਖਰੀ ਪਹੁੰਚ ਰੱਖਦੇ ਹਨ? ਇਹ ਹਾਲ ਦੀ ਘੜੀ ਜਾਪਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਅਮਨ ਸ਼ਾਂਤੀ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿਚ ਦੂਜਾ ਮਸਲਾ ਫਲਸਤੀਨੀਆਂ ਅਤੇ ਇਜ਼ਰਾਈਲੀਆਂ ਦੀ ਆਪਸੀ ਲੜਾਈ ਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਮੁੱਦੇ ਉੱਪਰ ਅਮਰੀਕੀ ਪਹੁੰਚ ਕਸ਼ਮੀਰ ਵਾਲੇ ਮਸਲੇ ਤੋਂ ਉੱਕਾ ਹੀ ਉਲਟ ਹੈ। ਪੱਛਮੀ ਏਸ਼ੀਆ ਦੇ ਇਸ ਵੱਡੇ ਮੁੱਦੇ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿਚ ਅਮਰੀਕਾ ਹਮੇਸ਼ਾ ਹੀ ਇਜ਼ਰਾਈਲ ਦਾ ਪੱਖ ਲੈਂਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਹੁਣ ਵੀ ਇਸੇ ਪਹੁੰਚ ਉੱਪਰ ਅੱਗੇ ਤੁਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਯਾਦ ਰਹੇ ਪਿਛਲੇ ਦਿਨੀਂ ਜਦੋਂ ਇਜ਼ਰਾਈਲੀ ਫੌਜਾਂ ਫਲਸਤੀਨ ਵਿਚ ਭਿਆਨਕ ਬੰਬਾਰੀ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਸਨ ਤਾਂ ਦੁਨੀਆ ਦੇ ਕਿਸੇ ਕੋਨੇ ਵਿਚ ਛੁਪੇ ਬੈਠੇ ਅਲਕਾਇਦਾ ਆਗੂ ਅਲ-ਜਵਾਹਰੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨੂੰ ਓਬਾਮਾ ਤੋਂ ਬਹੁਤੀਆਂ ਆਸਾਂ ਨਹੀਂ ਰੱਖਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ। ਅਗਲੇ ਹੀ ਦਿਨ ਓਬਾਮਾ ਦਾ ਇਹ ਬਿਆਨ ਪ੍ਰਸਾਰਿਤ ਹੋਇਆ ਕਿ ਫਲਸਤੀਨ ਵਿਚ ਜੰਗ ਰੁਕਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਹੱਤਿਆਵਾਂ ਤੋਂ ਇਜ਼ਰਾਈਲ ਨੂੰ ਪ੍ਰਹੇਜ਼ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਫਲਸਤੀਨ ਅਤੇ ਇਜ਼ਰਾਈਲ ਦੇ

ਸਬੰਧਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਓਬਾਮਾ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਕੀ ਪਹੁੰਚ ਅਪਣਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਅਮਨ ਸ਼ਾਂਤੀ ਦੇ ਮੁੱਦੇ ਤੋਂ ਇਹ ਵੀ ਵੱਡਾ ਸਵਾਲ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਇਰਾਕ ਅਤੇ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਓਬਾਮਾ ਵਲੋਂ ਅਪਣਾਈ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਪਹੁੰਚ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਵੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉੱਪਰ ਹੋਵੇਗੀ। ਯਾਦ ਰਹੇ ਓਬਾਮਾ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਇਹ ਗੱਲ ਕਹਿ ਚੁੱਕੇ ਹਨ ਕਿ ਇਰਾਕ ਵਿਚੋਂ ਫੌਜਾਂ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਬੁਲਾ ਕੇ ਉਹ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਭੇਜਣਗੇ ਤਾਂ ਕਿ ਅਤਿਵਾਦੀ ਖਤਰੇ ਤੋਂ ਨਿਜ਼ਾਤ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕੇ।

ਆਰਥਿਕ ਸੰਕਟ ਦਾ ਸਵਾਲ ਨਵੇਂ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਲਈ ਮੁੱਖ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਘਰੇਲੂ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਸਹੁੰ ਚੁੱਕ ਸਮਾਗਮ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਮਰੀਕੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਦਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਵੀ ਹੈ ਕਿ ਆਰਥਿਕ ਸੰਕਟ ਡੂੰਘਾ ਹੈ ਅਤੇ ਵੱਡੀ ਧੱਪਰ ‘ਤੇ ਅਮਰੀਕੀ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ

ਆਰਥਿਕਤਾ ਨੂੰ ਤੰਦਰੁਸਤ ਕਰਨ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿਚ ਹੋਵੇਗਾ, ਸਗੋਂ ਇਸ ਨਾਲ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਰੂਪ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਮੁਲਕ ਵੀ ਅਗਵਾਈ ਹਾਸਲ ਕਰਨਗੇ।

ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਮੁਸਲਿਮ ਮੁਲਵਾਦ ਦੀ ਚੁਣੌਤੀ ਨਾਲ ਨਿਪਟਣਾ ਵੀ ਬਰਾਕ ਓਬਾਮਾ ਲਈ ਛੋਟਾ ਮਸਲਾ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਅਸਲ ਵਿਚ 9/11 ਦੇ ਹਮਲਿਆਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਹ ਮੁਸਲਿਮ ਮੁਲਵਾਦ ਹੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਅਮਰੀਕਾ ਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ ਸਿੱਟਾ ਇਹ ਨਿਕਲਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਅਤੇ ਇਰਾਕ ਸਮੇਤ ਅਮਰੀਕਾ ਕਈ ਮੁਲਕਾਂ ਵਿਚ ਜੰਗੀ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਉਲਝ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੇ ਉਸ ਦੀ ਘਰੇਲੂ ਆਰਥਿਕਤਾ ਨੂੰ ਵੀ ਨਾਂਹ ਮੁੱਖੀ ਪਾਸੇ ਵਲ ਤੌਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਸਾਰੀ ਹਾਲਤ ਨੂੰ ਨਵੀਂ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਸਥਿਤੀ ਵਿਚ ਬੈਕ ਗੇਅਰ ਲਾਉਣਾ ਇਕ ਵੱਡਾ ਸਵਾਲ ਹੈ।

ਜਿਥੋਂ ਤੱਕ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੈ ਸੁਖਬੀਰ ਬਾਦਲ ਦੇ ਉਪ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਬਣਨ ਦਾ ਮੁੱਦਾ ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਮੀਡੀਏ ਵਿਚ ਛਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਕੋਲ ਸੱਤਾ ਵਿਚ ਆਉਣ ਵੇਲੇ ਵੀ ਅਤੇ ਸੱਤਾ ਹਾਸਲ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਉਸ ਕਿਸਮ ਦੇ ਸੁਪਨੇ ਜਾਂ ਸੰਕਲਪ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਜਿਸ ਕਿਸਮ ਦੇ ਸੁਪਨਿਆਂ ਦੀ ਗੱਲ ਅਮਰੀਕਾ ਦਾ ਨਵਾਂ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਹਾਲ ਦੀ ਘੜੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਏਨੇ ਜੋਗਾ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਸੁਪਨੇ ਅਤੇ ਨੀਤੀਆਂ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਲਾਗੂ ਕਰ ਸਕੇ। ਉਸ ਦੀ ਸੱਤਾ ਅਸਲ ਵਿਚ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਉੱਪਰ ਮੁਨੱਸਰ ਹੈ। ਅਕਾਲੀ ਦਲ (ਬਾਦਲ) ਤੋਂ ਅੱਜ ਇਹ ਆਸ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਕਿ ਉਹ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਅਤੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀਆਂ ਅਧਵਾਣੇ ਰਹਿ ਗਈਆਂ, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ, ਦਰਿਆਈ ਪਾਣੀਆਂ, ਵਧੇਰੇ ਖੁਦਮੁਖਤਿਆਰੀ ਆਦਿ ਦੀਆਂ ਮੰਗਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਕਰਵਾ ਸਕੇ। ਇਹੋ ਜਿਹੀਆਂ ਮੰਗਾਂ ਉਹ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਤਿਆਗ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਪਿਛਲੀਆਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ (ਬਾਦਲ) ਨੇ ਅਜਿਹੀਆਂ ਮੰਗਾਂ ਦਾ ਬਹੁਤਾ ਜ਼ਿਕਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕੀਤਾ। ਸਗੋਂ ਆਟੇ ਦਾਲ ਵਾਲੀ ਸਕੀਮ ਨੂੰ ਹੀ ਬਹੁਤੇ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਪ੍ਰਚਾਰਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਨੇ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵਲੋਂ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਪਾਣੀਆਂ ਵਾਲੇ ਬਿੱਲ ਵਿਚੋਂ ਧਾਰਾ 5 ਨੂੰ ਕੱਢਣ ਦਾ ਵਾਅਦਾ ਜ਼ਰੂਰ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਪਰ ਕੁਝ ਹੀ ਸਮੇਂ ਬਾਅਦ ਇਹ ਭੁਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਹੁਣ ਬਾਦਲ ਪਿਓ-ਪੁੱਤ ਨੂੰ ਇਹ ਮੁੱਦਾ ਯਾਦ ਚੇਤੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਫਿਰ ਵੀ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਇਸ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਤੋਂ ਕੁਝ ਆਸਾਂ ਜ਼ਰੂਰ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਸੁਖਬੀਰ ਬਾਦਲ ਪਿਛਲੇ ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਇਹ ਆਖਦੇ ਆ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਅਗਲੇ ਛੇ ਕੁ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਨੂੰ ਤੀਰ ਵਾਂਗ ਸਿੱਧਾ ਕਰ ਦੇਣਗੇ। ਪਰ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਨੂੰ ਠੀਕ ਕਰਨ ਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਸਰਕਾਰੀ ਮਹਿਕਮਿਆਂ ਦਾ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਸਿੱਧਾ ਵਾਹ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਉਥੋਂ ਕੰਮ ਵਿਚ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਦੇਰੀ, ਭਾਈ-ਭਤੀਜਾਵਾਦ ਅਤੇ ਰਿਸ਼ਵਤ ਦਾ ਮੁਕੰਮਲ ਖਾਤਮਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ, ਪੇਂਡੂ ਅਤੇ ਸ਼ਹਿਰੀ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿਚ ਸਰਕਾਰੀ ਸਿੱਖਿਆ ਅਤੇ ਸਿਹਤ ਸਹੂਲਤਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਅਮਲੇ ਤੋਂ ਕੰਮ ਲਿਆ ਜਾਵੇਗਾ, ਸਰਕਾਰੀ ਮੁਲਾਜ਼ਮਾਂ, ਪੁਲਸ ਅਤੇ ਹੋਰ ਅਫਸਰਸ਼ਾਹੀ ਦਾ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਵਿਵਹਾਰ ਸਾਫ-ਸੁਥਰਾ ਮਾਨਵੀ ਅਤੇ ਆਪਣਿਆਂ ਵਾਲਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਵਲੋਂ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਉਠਾਈਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਵੱਡੀਆਂ ਮੰਗਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਜੇ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਨਵਾਂ ਉਪ-ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਆਪਣੇ ਪਿਓ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿਚ ਤੁਰਦਿਆਂ ਏਨਾ ਹੀ ਕਰ ਦੇਵੇ ਤਾਂ ਇਹ ਉਸ ਦੀ ਪੰਜਾਬ ਲਈ ਇਤਿਹਾਸਕ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਇਨੀ ਕੁ ਆਸ ਹੀ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕ ਸੁਖਬੀਰ ਕੋਲੋਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਦਾ ਆਨਰੇਰੀ ਸਲਾਹਕਾਰ ਬੋਰਡ

ਬੀਬੀ ਨਵਦੀਪ ਕੌਰ (ਡਾ.)
ਸ਼੍ਰੀ ਸੰਨੀ ਧੂਤ (ਮਿਸ਼ੀਗਨ)
ਪ੍ਰੋ ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰਮਦੇਵ
ਸ. ਸਵਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਢਿਲੋਂ
ਸ. ਅਮੋਲਕ ਸਿੰਘ ਗਾਖਲ
ਸ. ਹਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਦਿਓਲ
ਡਾ. ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਬਸਰਾਨ

ਸ. ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ
ਸ. ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ
ਸ. ਹਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸਾਹੀ
ਸ. ਜੈਦੇਵ ਸਿੰਘ ਭੱਠਲ
ਸ.ਮੁਖਤਿਆਰ ਸਿੰਘ ਹੀਰ

ਸ. ਜਗਦੀਸ਼ਰ ਸਿੰਘ ਕਲੇਰ (ਮਿਲਵਾਕੀ)
ਸ. ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਦਰਤ
ਸ. ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬੈਂਸ
ਸ. ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਖਾਲਸਾ (ਕੈਲੇਫੋਰਨੀਆ)

ਖਾੜੀ ਦੇਸ਼ਾਂ 'ਚ ਰੋਜ਼ੀ ਰੋਟੀ ਕਮਾਉਂਦੇ 5 ਹਜ਼ਾਰ ਪ੍ਰਵਾਸੀ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ : ਖਾੜੀ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਰੋਜ਼ੀ ਰੋਟੀ ਕਮਾਉਣ ਗਏ ਲੱਖਾਂ ਭਾਰਤੀ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ 5 ਹਜ਼ਾਰ ਤੋਂ ਵੀ ਵਧ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰ ਹੋ ਕੇ ਭਾਰਤ ਵਾਪਸ ਪਰਤ ਚੁੱਕੇ ਹਨ, ਜਦਕਿ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਲਗਭਗ 10 ਲੱਖ ਹੋਰ ਭਾਰਤੀ ਅਗਲੇ ਦਿਨਾਂ ਦੌਰਾਨ ਭਾਰਤ ਪੁੱਜ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ 2 ਲੱਖ ਤੋਂ ਵਧ ਪੰਜਾਬੀ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰ ਹੋ ਕੇ ਵਾਪਸ ਆ ਰਹੇ ਹਨ। ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਸੂਬੇ ਦੀ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ ਵਿਚ ਖ਼ਤਰਨਾਕ ਹੱਦ ਤੱਕ ਵਾਧਾ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ।

ਯਾਦ ਰਹੇ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਸਮੇਂ ਪੰਜਾਬ ਅੰਦਰ ਸਾਢੇ ਚਾਰ ਲੱਖ ਤੋਂ ਵਧ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਰਾਜ ਦੇ ਰੋਜ਼ਗਾਰ ਦਫ਼ਤਰ ਵਿਚ ਦਰਜ ਹਨ। ਖਾੜੀ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚੋਂ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰ ਹੋ ਕੇ ਪਰਤਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨਾਲ ਇਥੋਂ ਦੀ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ ਦੇ ਅੰਕੜੇ 6 ਲੱਖ ਤੋਂ ਵੀ ਵਧ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਵਧ ਆਂਧਰਾ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਕੇਰਲਾ ਦੇ ਲੋਕ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰ ਹੋ ਕੇ ਪਰਤ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਹ ਸੰਕਟ ਅਮਰੀਕੀ ਆਰਥਿਕ ਮੰਦੀ ਦੇ ਚਲਦਿਆਂ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਦੱਸਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ 35 ਲੱਖ ਤੋਂ ਵਧ ਭਾਰਤੀ ਖਾੜੀ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ 30 ਤੋਂ 35 ਫੀਸਦੀ ਪੰਜਾਬੀ ਦੱਸੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਮੰਦੇ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧ ਮਾਰ ਦੁਬਾਈ 'ਤੇ ਪਈ ਹੈ। ਮਿਲੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਮੁਤਾਬਕ ਭਾਰਤ ਵਿਚੋਂ ਜਾਂਦੇ ਕਾਮੇ ਇਮਾਰਤਸਾਜ਼ੀ ਕੰਪਨੀਆਂ ਵਿਚ ਅਸਥਾਈ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਅਮਰੀਕੀ ਆਰਥਿਕ ਮੰਦੇ ਦੇ ਚੱਲਦਿਆਂ 99 ਫੀਸਦੀ

ਬਿਲਡਿੰਗ ਦੀ ਕੰਸਟਰਕਸ਼ਨ ਦਾ ਕੰਮ ਠੱਪ ਹੋ ਚੁੱਕਿਆ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੰਪਨੀਆਂ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਲੱਖਾਂ ਭਾਰਤੀ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਹਨ। ਕੰਪਨੀਆਂ ਵਲੋਂ ਤਨਖਾਹਾਂ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਅਗਲੇ ਦੋ ਮਹੀਨਿਆਂ ਤੱਕ ਇਨ੍ਹਾਂ

ਇਸ ਗੰਭੀਰ ਸੰਕਟ ਦਾ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਮਨਿਸਟਰੀ ਆਫ ਓਵਰਸੀਜ਼ ਇੰਡੀਅਨ ਅਫੇਅਰਜ਼ ਵਿਭਾਗ ਨੂੰ ਵੀ ਉਦੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਜਦੋਂ ਇੰਪਲਾਈਮੈਂਟ ਪ੍ਰਮੋਸ਼ਨ ਕੌਂਸਲ ਆਫ ਇੰਡੀਅਨ ਪਰਸਨਲਜ਼ ਨੇ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਸਕੱਤਰ ਮੋਹਣ ਦਾਸ ਨੂੰ ਮਿਲ ਕੇ ਇਸ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੰਦਿਆਂ ਇਸ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਸੰਕਟ ਪ੍ਰਤੀ ਅਗਾਊਂ ਹੱਲ ਲੱਭਣ ਲਈ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ। ਕੌਂਸਲ ਦੇ ਕੌਮੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਦੀਪਕ ਛਾਬੜੀਆ ਨੇ ਵੀ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇਹ ਕੌਂਸਲ ਖਾੜੀ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਕੰਮ ਦਵਾਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਭਾਰਤੀ ਰਿਕਰੂਟਮੈਂਟ ਏਜੰਸੀਆਂ ਦੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਗਵਾਈ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਵਿਚੋਂ ਦਸ ਲੱਖ ਤੋਂ ਵਧ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰ ਹੋ ਕੇ ਭਾਰਤ ਵਾਪਸ ਪਰਤ ਆਉਣਗੇ। ਸਿਲਸਿਲਾ ਇਥੇ ਹੀ ਖ਼ਤਮ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ, ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਵਧ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਮਰੀਕਾ ਦੁਆਰਾ ਇਰਾਕ 'ਤੇ ਹਮਲਾ ਕਰਨ ਵੇਲੇ ਵੀ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਭਾਰਤੀ ਇਰਾਕ ਤੋਂ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰ ਹੋ ਗਏ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਭਾਰਤੀ ਕਤਰ ਅਤੇ ਦੁਬਈ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲੱਗ ਗਏ ਹਨ। ਹੁਣ ਆਰਥਿਕ ਮੰਦੀ ਕਾਰਨ ਕਤਰ ਅਤੇ ਦੁਬਈ ਵਿਚ ਕੰਪਨੀਆਂ ਦਾ ਕਾਰੋਬਾਰ ਠੱਪ ਹੋਣ ਕਾਰਨ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਉਥਲ ਪੁਥਲ ਦਾ ਮਾਹੌਲ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਹੈ ਕਿ ਕਤਰ ਤੇ ਦੁਬਈ ਦੀਆਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਵੀ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰਾਂ ਨੂੰ ਜਲਦੀ ਦੇਸ਼ ਪਰਤਣ ਲਈ ਦਬਾਅ ਪਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ।

ਇਸ ਗੰਭੀਰ ਸੰਕਟ ਦਾ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਮਨਿਸਟਰੀ ਆਫ ਓਵਰਸੀਜ਼ ਇੰਡੀਅਨ ਅਫੇਅਰਜ਼ ਵਿਭਾਗ ਨੂੰ ਵੀ ਉਦੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਜਦੋਂ ਇੰਪਲਾਈਮੈਂਟ ਪ੍ਰਮੋਸ਼ਨ ਕੌਂਸਲ ਆਫ ਇੰਡੀਅਨ ਪਰਸਨਲਜ਼ ਨੇ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਸਕੱਤਰ ਮੋਹਣ ਦਾਸ

ਨੂੰ ਮਿਲ ਕੇ ਇਸ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੰਦਿਆਂ ਇਸ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਸੰਕਟ ਪ੍ਰਤੀ ਅਗਾਊਂ ਹੱਲ ਲੱਭਣ ਲਈ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ। ਕੌਂਸਲ ਦੇ ਕੌਮੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਦੀਪਕ ਛਾਬੜੀਆ ਨੇ ਵੀ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇਹ ਕੌਂਸਲ ਖਾੜੀ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਕੰਮ ਦਵਾਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਭਾਰਤੀ ਰਿਕਰੂਟਮੈਂਟ ਏਜੰਸੀਆਂ ਦੀ ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਗਵਾਈ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਛਾਬੜੀਆ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਪਿਛਲੇ ਹਫ਼ਤੇ ਸਕੱਤਰ ਮਨਿਸਟਰੀ ਆਫ ਓਵਰਸੀਜ਼ ਇੰਡੀਅਨ ਅਫੇਅਰ ਦੇ ਸਕੱਤਰ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਹੋਈ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰ ਹੋ ਕੇ ਪਰਤਣ ਵਾਲੇ ਭਾਰਤੀਆਂ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ 'ਤੇ ਗੰਭੀਰ ਵਿਚਾਰ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬੈਠਕ 22 ਜਨਵਰੀ ਨੂੰ ਮੁੰਬਈ ਵਿਚ ਵੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਸਬੰਧਤ ਮਨਿਸਟਰੀ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਇਮੀਗ੍ਰੇਸ਼ਨ ਪਾਲਿਸੀ ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਵੀ ਪੁੱਜ ਰਹੇ ਹਨ।

ਛਾਬੜੀਆ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇੰਨੀ ਵੱਡੀ ਤਾਦਾਦ ਵਿਚ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰ ਹੋ ਕੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਦੇਸ਼ ਵਾਪਸ ਪਰਤਣ ਨਾਲ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸਬੰਧਤ ਸੂਬਿਆਂ ਵਿਚ ਅਮਨ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵੀ ਗਤਬਤਾ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਉਹ ਲੋਕ ਹਨ, ਜਿਹੜੇ ਪਿਛਲੇ ਕੁਝ ਸਾਲਾਂ ਜਾਂ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੌਰਾਨ ਖਾੜੀ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਰੋਜ਼ੀ ਰੋਟੀ ਕਮਾਉਣ ਗਏ ਸਨ ਅਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਪੈਸਾ ਜਾਣ ਲਈ ਖਰਚ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਉਹ ਪੈਸਾ ਵੀ ਹਾਲੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲੋਂ ਵਾਪਸ ਨਹੀਂ ਪਰਤਿਆ।

ਅਜਿਹੀ ਸੂਰਤ ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਉਹ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰ ਹੋ ਕੇ ਆਪਣੇ ਆਪਣੇ ਸੂਬਿਆਂ ਵਿਚ ਪਰਤਣਗੇ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਏਜੰਟਾਂ ਕੋਲੋਂ ਪੈਸੇ ਮੰਗਣਗੇ, ਜਿਹੜੇ ਏਜੰਟਾਂ ਰਾਹੀਂ ਉਹ ਅਰਬ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਰੋਜ਼ੀ ਰੋਟੀ ਕਮਾਉਣ ਗਏ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੇ ਉਹ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ ਤਾਂ ਇਸ ਵਿਚ ਰਿਕਰੂਟਮੈਂਟ ਕਰਨ

ਵਾਲੇ ਏਜੰਟਾਂ ਦਾ ਕਸੂਰ ਨਹੀਂ, ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲੋਂ ਜੋ ਪੈਸਾ ਏਜੰਟਾਂ ਨੇ ਕਮਾਇਆ ਹੈ, ਉਹ ਪੈਸਾ ਵਾਪਸ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹਨ ਪਰ ਸਾਰਾ ਪੈਸਾ ਵਾਪਸ ਮੋੜਨਾ ਏਜੰਟਾਂ ਦੇ ਵੀ ਵਸ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਏਜੰਟਾਂ ਅਤੇ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰ ਹੋ ਕੇ ਵਾਪਸ ਆਏ ਲੋਕਾਂ ਦਰਮਿਆਨ ਝਗੜਾ ਝਮੇਲਾ ਗੰਭੀਰ ਸਥਿਤੀ ਪੈਦਾ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਬੰਧਤ ਮੰਤਰਾਲਾ ਕੋਲ ਮੰਗ ਰੱਖੀ ਕਿ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਪੈਦਾ ਹੋਏ, ਇਸ ਸੰਕਟ ਨੂੰ ਕੌਮੀ ਸੰਕਟ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਨਜਿੱਠਿਆ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਏਜੰਟਾਂ ਖਿਲਾਫ ਪੁਲਿਸ ਕੇਸ ਨਾ ਬਣਾਏ ਜਾਣ। ਮੰਤਰਾਲਾ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਸਿੱਧਾ ਆਪਣੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਲਵੇ ਅਤੇ ਏਜੰਟਾਂ ਨੂੰ ਬੁਲਾ ਕੇ ਪੈਸੇ ਦਾ ਲੈਣ ਦੇਣ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਇਹ ਬੈਠਕ ਪਿਛਲੇ ਹਫ਼ਤੇ ਦਿੱਲੀ ਵਿਖੇ ਹੋਈ ਸੀ। ਦੱਸਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹਾਲਾਤਾਂ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਲਈ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਇਸ ਮੁੱਦੇ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ 23 ਜਨਵਰੀ ਨੂੰ ਮੁੰਬਈ ਵਿਚ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਬੈਠਕ ਦੌਰਾਨ ਕਈ ਨਵੇਂ ਫੈਸਲੇ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਬੈਠਕ ਵਿਚ ਇੰਪਲਾਈਮੈਂਟ ਪ੍ਰਮੋਸ਼ਨ ਕੌਂਸਲ ਵਲੋਂ ਤਜਵੀਜ਼ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਿ ਪ੍ਰਵਾਸੀ ਬੀਮਾ ਯੋਜਨਾ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਵਿਚ ਸੋਧ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਬਾਹਰਲੇ ਮੁਲਕਾਂ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕਾਮਿਆਂ ਲਈ ਇਹ ਗੱਲ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਈ ਜਾਵੇ ਕਿ ਕੰਪਨੀਆਂ ਨਾਲ ਹੋਏ ਐਗਰੀਮੈਂਟ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਛੁੱਟੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਸੂਰਤ ਵਿਚ ਬਚਦੇ ਸਮੇਂ ਵੀ ਕੰਪਨੀਆਂ ਵਲੋਂ ਪੂਰੀ ਤਨਖਾਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ। ਇਹ ਵੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਿ ਬਾਹਰਲੇ ਮੁਲਕਾਂ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਲਈ ਵੈੱਲਫੇਅਰ ਫੰਡ ਕਾਇਮ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਵੈੱਲਫੇਅਰ ਫੰਡ ਦੀ ਰਕਮ ਇਮੀਗ੍ਰੇਸ਼ਨ ਫੀਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਨਿਸ਼ਚਤ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ।

ਇਹ ਵੀ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਰਿਕਰੂਟਮੈਂਟ ਏਜੰਸੀਆਂ ਖਾੜੀ ਦੇਸ਼ਾਂ ਤੋਂ ਵਾਪਸ ਪਰਤਣ ਵਾਲਿਆਂ ਲਈ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਯੂਰਪ ਵਿਚ ਵੀ ਕਰ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ, ਪਰ ਖਾੜੀ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਜਾਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ, ਜਦਕਿ ਯੂਰਪ ਵਿਚ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਲਈ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹੋਣੀ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ। ਮੰਗ ਰੱਖੀ ਕਿ ਜੇ ਸਰਕਾਰ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰਾਂ ਨੂੰ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਸਿਖਾਉਣ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰ ਦੇਵੇ ਤਾਂ ਇਸ ਨਾਲ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਯੂਰਪੀ ਮੁਲਕਾਂ ਵਿਚ ਕੰਮ 'ਤੇ ਭੇਜ ਕੇ ਇਸ ਸੰਕਟ ਦਾ ਹੱਲ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬ ਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਸਮੇਤ 12 ਸੂਬਿਆਂ 'ਚ ਕੇਂਦਰੀ 'ਵਰਸਿਟੀਆਂ ਬਣਨ ਦਾ ਅਮਲ ਸ਼ੁਰੂ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ : ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਸਣੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸੂਬਿਆਂ ਵਿਚ 12 ਨਵੀਆਂ ਕੇਂਦਰੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ ਕਾਇਮ ਕਰਨ ਤੇ ਤਿੰਨ ਮੌਜੂਦਾ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ ਨੂੰ ਅਪਗਰੇਡ ਕਰਨ ਦਾ ਅਮਲ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਪ੍ਰਤਿਭਾ ਪਾਟਿਲ ਨੇ ਸਰਕਾਰੀ ਆਰਡੀਨੈਂਸ ਨੂੰ ਹਰੀ ਝੰਡੀ ਦਿਖਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਇਹ ਵਿਦਿਅਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਸੈਂਟਰਲ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਜ਼ ਬਿੱਲ 2008 ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਲੋਕ ਸਭਾ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਚੁੱਕੀ ਹੈ, ਪਰ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਸੈਸ਼ਨ ਵਿਚ ਬਿੱਲ ਪਾਸ ਨਾ ਹੋ ਸਕਣ ਕਾਰਨ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਆਰਡੀਨੈਂਸ ਦਾ ਰਾਹ ਚੁਣਿਆ ਸੀ।

ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਨੇ ਇਸ ਆਰਡੀਨੈਂਸ 'ਤੇ ਸਹੀ ਪਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਮਾਨਵੀ ਵਸੀਲਿਆਂ ਬਾਰੇ ਮੰਤਰਾਲੇ ਨੇ ਨਵੀਆਂ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ ਦੇ ਵਾਈਸ ਚਾਂਸਲਰਾਂ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਲਈ ਕਦਮ ਵੀ ਉਠਾਏ ਹਨ। ਮੰਤਰਾਲੇ ਦੇ ਇਕ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ

ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਵਾਈਸ ਚਾਂਸਲਰਾਂ ਦੇ ਅਹੁਦੇ ਲਈ ਯੋਗ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਤੋਂ ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਮੰਗੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਨਵੀਆਂ ਕੇਂਦਰੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ ਪੰਜਾਬ ਹਰਿਆਣਾ, ਜੰਮੂ-ਕਸ਼ਮੀਰ, ਰਾਜਸਥਾਨ, ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼, ਬਿਹਾਰ, ਗੁਜਰਾਤ, ਝਾਰਖੰਡ, ਕਰਨਾਟਕ, ਕੇਰਲਾ, ਉੜੀਸਾ ਅਤੇ ਤਾਮਿਲਨਾਡੂ ਵਿਚ ਕਾਇਮ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣਗੀਆਂ।

ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਜਿਹੜੀਆਂ ਤਿੰਨ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ ਕੇਂਦਰ ਆਪਣੇ ਅਧੀਨ ਲੈ ਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੇਂਦਰੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ ਦਾ ਦਰਜਾ ਦੇ ਰਿਹਾ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਹੋਮਵਤੀ ਬਹੁਗੁਣਾ ਗਤਵਾਲ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਉਤਰਾਖੰਡ, ਹਰੀਸ਼ਿੰਘ ਗੌੜ ਵਿਸ਼ਵ-ਵਿਦਿਆਲਾ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਘਾਸੀਦਾਸ ਵਿਸ਼ਵਵਿਦਿਆਲਾ, ਛਤੀਸਗੜ੍ਹ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਵਲੋਂ 'ਵਿਜ਼ਟਰ' ਦੀ ਹੈਸੀਅਤ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤਿੰਨਾਂ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ ਦੇ ਵਾਈਸ ਚਾਂਸਲਰ ਵੀ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ।

Commercial Real Estate in Michigan

ਅਸੀਂ ਅਮਰੀਕਾ ਭਰ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਟੇਟ ਵਿਚ ਤੁਹਾਡੇ ਬਿਜਨਸ ਲਈ ਲੈਨ ਦਿਵਾ ਸਕਦੇ ਹਾਂ

Hot Listings

1. Gas Station with Property
Gallons 110k, Inside 80k Plus lotto
Asking 6.79k
2. Gas Station With Property
Gallons 65k, Inside 95k Plus Lotto
Asking 8.50k
3. Liquor Store With Property
85K Plus Lotto Monthly Sale
Asking 5.75k
4. Liquor Store With Property
70k Plus Lotto Per

- Month Asking 5.25k
5. Gas Station With Property 30k Gallon, 45k Inside Plus Lotto Per Month, 2.59k
6. Gas Station With Property
Gallons 25k, Inside 80k Plus Lotto Per Month
Asking 6.49k
7. Liquor Store With Property
100k Per Month Plus Lotto Plus Rental Income
Asking 8.59k

UNITED LENDING

1. Commercial Loans Nationwide,
2. Gas Stations,
3. Liquor Stores,
4. Super Markets,
5. Shopping Malls,
6. Convenience Stores,
7. Churches,
8. Car Washes,
9. Hotel, Motel,
10. Restaurants
11. Fast Food Franchise

Many More Please Call For Details

Sarabjeet Singh
Realtor /Mortgage Broker
Ph.414-803-7420
Fax. 989-790-9405

Email. franciscogroup.singh@gmail.com

Francisco Group Realty
2770 Silver Lake Rd.
Traverse City, Mi 49684

R K

Carpet & Flooring, Inc.

- *Commercial
- *Residential
- *Industrial
- *Sales
- *Installation
- *Cleaning
- *Repair

**ਵਾਜ਼ਬ ਭਾਅ,
ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਸਰਵਿਸ**

6346 N. Claremont Ave.
Chicago, IL 60659

Ravinder Singh Ravi

Ph. 773-761-6888

Fax: 773-761-6865

ਸੁਖਬੀਰ ਬਾਦਲ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਬਣਨ ਦੇ ਰਾਹ, ਭਾਜਪਾ ਸਹਿਮਤ ਹੋਈ

—ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਨਿਊਜ਼ ਸਰਵਿਸ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ : ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸ. ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸ. ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ 21 ਜਨਵਰੀ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਕੀ ਨਗਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਰਣਜੀਤ ਐਵੇਨਿਊ ਵਿਖੇ ਉਪ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਵਜੋਂ ਸਹੁੰ ਚੁਕਣਗੇ। ਇਸ ਸਮਾਗਮ ਦੇ ਐਲਾਨ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬ ਭਾਜਪਾ ਦੀ ਵਿਰੋਧੀ ਮੁਹਿੰਮ ਚਿੱਤ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੁਖਬੀਰ ਹੁਣ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਅਹੁਦੇ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਣ ਦੇ ਰਾਹ ਪੈ ਗਿਆ ਹੈ। ਸਮਝਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸੁਖਬੀਰ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਬਣ ਜਾਵੇਗਾ ਤੇ ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਕਿਸੇ ਆਗੂ ਨੂੰ ਉੱਪ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦਾ ਅਹੁਦਾ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ।

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਮੀਡੀਆ ਸਲਾਹਕਾਰ ਸ੍ਰੀ ਹਰਚਰਨ ਬੈਂਸ ਨੇ ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਮਹਾਨ ਧਾਰਮਕ ਅਤੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਰਵਾਇਤਾਂ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰੱਖਦਿਆਂ ਸਮਾਗਮ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਕੀ ਨਗਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਚ ਕਰਵਾਉਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਸਮਾਗਮ ਦੀ ਰੂਪ-ਰੇਖਾ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਲਈ ਮੁੱਖ ਸਕੱਤਰ ਨੇ ਇਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਮੀਟਿੰਗ ਉਚ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਨੂੰ ਅੰਤਮ ਛੋਹਾਂ ਦੇਣ ਲਈ ਵਿਚਾਰਾਂ ਕੀਤੀਆਂ।

ਆਜ਼ਾਦ ਭਾਰਤ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ 'ਚ ਰਾਜਨੀਤੀ 'ਚ ਇਹ ਪਹਿਲਾ ਮੌਕਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਪੰਜਾਬ 'ਚ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦਾ ਸਰਪ੍ਰਸਤ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਪੁੱਤਰ ਉਪ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਹੋਵੇਗਾ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ 'ਚ ਵੀ ਇਹ ਪਹਿਲਾ ਮੌਕਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਕਿਸੇ ਅਹੁਦੇ ਲਈ ਸਹੁੰ ਚੁੱਕ ਸਮਾਗਮ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਜਾਂ ਮੋਹਾਲੀ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਗੁਰੂ ਦੀ ਨਗਰੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ 'ਚ ਕਰਵਾਇਆ ਗਿਆ। ਉਧਰ ਸੂਚਨਾ ਅਤੇ ਲੋਕ ਸੰਪਰਕ ਮੰਤਰੀ ਬਿਕਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਮਜੀਠੀਆ ਨੇ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਅਹੁਦੇ ਅਤੇ

ਵਿਧਾਇਕ ਵਜੋਂ ਅਸਤੀਫ਼ਾ ਦੇ ਦਿਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ, “ਮੈਂ ਇਹ ਕਦਮ ਮਾਝੇ, ਮਜੀਠਾ ਹਲਕੇ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਭਲੇ ਲਈ ਚੁਕਿਆ ਹੈ ਤਾਂ

ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ

ਕਿ ਸ. ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਦੇ ਕੇ ਅੱਗੇ ਲਿਆਂਦਾ ਜਾ ਸਕੇ।” ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸ. ਸੁਖਬੀਰ ਬਾਦਲ ਦੇ ਉਪ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਬਣਨ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਹੋਰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਵਿਕਾਸ ਪਰਕਿਆ ਤੇਜ਼ ਕਰਨ 'ਚ ਸੁਖਬੀਰ ਬਾਦਲ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਰੋਲ ਨਿਭਾਅ ਸਕਣਗੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੁਖਬੀਰ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਪੰਚਾਇਤਾਂ, ਬਲਾਕ ਸੰਮਤੀ, ਨਗਰ ਕੌਂਸਲ ਅਤੇ ਕਾਰਪੋਰੇਸ਼ਨ ਦੀਆਂ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਲਾ-ਮਿਸਾਲ ਸਫ਼ਲਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਕੇ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਮਜ਼ਬੂਤ

ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਹੁਣ ਅਸੀਂ ਸਿਆਸੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹੋਰ ਵੀ ਤਕੜੇ ਹੋਵਾਂਗੇ।

ਪੰਜਾਬ ਭਾਜਪਾ ਵਲੋਂ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਦੇ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਸਬੰਧੀ ਮਜੀਠੀਆ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਸਿਰਫ਼ ਮੀਡੀਆ 'ਚ ਹੀ ਸੁਣਨ ਅਤੇ ਪੜ੍ਹਨ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਭਾਜਪਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਰਾਜਨਾਥ ਸਿੰਘ, ਲਾਲ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਅਡਵਾਨੀ ਅਤੇ ਅਰੁਣ ਜੇਤਲੀ ਜਿਹੇ ਸੀਨੀਅਰ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਖੁਦ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਖਿੱਤੇ ਮੱਥੇ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਲੁਧਿਆਣਾ ਤੋਂ ਲੋਕ ਸਭਾ ਦੀ ਚੋਣ ਲੜਨ ਬਾਰੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਫੈਸਲਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਫੈਸਲਾ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਹੀ ਕਰਨਾ।

ਇਸ ਸਮੇਂ ਸ. ਮਜੀਠੀਆ ਨੇ ਸੁਖਬੀਰ ਬਾਦਲ ਨੂੰ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਕਿ ਉਹ ਮਜੀਠਾ ਹਲਕੇ ਤੋਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੀ ਚੋਣ ਲੜਨ। ਉਧਰ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਉਪ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਤੋਂ ਰਾਜ ਦੇ ਖਫ਼ਾ ਭਾਜਪਾ ਆਗੂਆਂ ਨੂੰ ਠੰਢਾ ਕਰਨ ਲਈ ਭਾਜਪਾ ਹਾਈ ਕਮਾਨ ਨੇ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੂੰ ਗੱਲਬਾਤ ਲਈ ਦਿੱਲੀ ਸਦਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਭਾਜਪਾ ਹਾਈ ਕਮਾਨ, ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪਾਰਟੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਰਾਜਨਾਥ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਐਲ. ਕੇ. ਅਡਵਾਨੀ ਨਾਲ ਮੁਲਾਕਾਤ ਕਰ ਕੇ ਪੰਜਾਬ ਭਾਜਪਾ ਵਲੋਂ ਚੁੱਕੇ ਮੁੱਦਿਆਂ ਦਾ ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ ਦਿੱਤਾ।

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸ. ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਵੀ 18 ਜਾਂ 19 ਜਨਵਰੀ ਨੂੰ ਦਿੱਲੀ ਜਾ ਕੇ ਭਾਜਪਾ ਹਾਈਕਮਾਂਡ ਦੀ ਚੌਕੀ ਭਰ ਆਏ। ਭਾਜਪਾ ਸੂਤਰਾਂ ਤੋਂ ਮਿਲੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਨੁਸਾਰ ਸੁਖਬੀਰ ਬਾਦਲ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੂੰ ਸੁਝਾਅ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਭਾਜਪਾ ਆਗੂ ਨੂੰ ਵੀ ਉਪ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਬਣਾਇਆ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਮੁੱਦੇ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਪੰਜਾਬ ਭਾਜਪਾ ਦੀ ਇਕਾਈ ਨੇ 18 ਜਨਵਰੀ ਨੂੰ ਇਕ ਹੰਗਾਮੀ ਮੀਟਿੰਗ ਵੀ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਵਿਧਾਇਕ,

ਮੰਤਰੀ, ਲੋਕ ਸਭਾ ਅਤੇ ਰਾਜ ਸਭਾ ਮੈਂਬਰ, ਅਹੁਦੇਦਾਰ, ਕੋਰ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰ, ਸਾਬਕਾ ਕੋਰ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰ, ਰਾਜ ਦੀ ਭਾਜਪਾ ਇਕਾਈ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਪ੍ਰਧਾਨ, ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸੀਨੀਅਰ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਹਿੰਸਾ ਲਿਆ। ਸੁਖਬੀਰ ਬਾਦਲ ਦੇ ਉੱਪ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਬਣਨ ਦਾ ਮੁੱਦਾ ਉੱਠਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਭਾਜਪਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਪ੍ਰ. ਰਾਜਿੰਦਰ ਭੰਡਾਰੀ, ਮੰਤਰੀ ਮਨੋਰੰਜਨ ਕਾਲੀਆ ਅਤੇ ਤੇ ਹੋਰ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਦਿੱਲੀ ਵਿਖੇ ਕਈ ਸੀਨੀਅਰ ਭਾਜਪਾ ਆਗੂਆਂ ਨਾਲ ਮੁਲਾਕਾਤ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ 'ਚ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਸਿਆਸੀ ਹਾਲਾਤ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਕਰਵਾਇਆ। ਵਫ਼ਦ ਨੇ ਪਾਰਟੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਰਾਜਨਾਥ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਐਲ. ਕੇ. ਅਡਵਾਨੀ ਨਾਲ ਮੁਲਾਕਾਤ ਕੀਤੀ। ਵਫ਼ਦ ਨੇ ਪਾਰਟੀ ਹਾਈ ਕਮਾਂਡ ਨੂੰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਕਿ

ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ

ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਆਗੂ ਰਾਜ 'ਚ ਕੋਈ ਵੀ ਅਹਿਮ ਫੈਸਲਾ ਲੈਣ ਸਮੇਂ ਭਾਜਪਾ ਆਗੂਆਂ ਨੂੰ ਕਦੇ ਵੀ ਭਰੋਸੇ 'ਚ ਨਹੀਂ ਲੈਂਦੇ। ਇਹ ਵੀ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਇਸ ਸਮੇਂ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸ. ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਹਨ ਅਤੇ ਹੁਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਲੋਂ ਅਪਣੇ ਪੁੱਤਰ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੂੰ ਵੀ ਉਪ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ 'ਚ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਇਸ ਨੂੰ ਇਕ ਚੋਣ ਮੁੱਦਾ ਬਣਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜਨਤਾ ਪਸੰਦ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ ਕਿ ਪਿਉ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਪੁੱਤਰ ਉਪ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ। ਵਫ਼ਦ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਦੁਖੜਾ ਰੋਇਆ ਕਿ ਜੇ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੂੰ ਉਪ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਬਣਾਉਣਾ ਸੀ ਤਾਂ ਫਿਰ ਪਹਿਲਾਂ ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਨਾਲ ਸਲਾਹ ਮਸ਼ਵਰਾ ਕਿਉਂ ਨਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਸੀਨੀਅਰ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਸੁਣਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਪੰਜਾਬ ਇਕਾਈ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਸੱਦ ਕੇ ਪਾਰਟੀ ਆਗੂਆਂ ਅਤੇ ਵਰਕਰਾਂ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਜਾਣੇ ਜਾਣ। ਅਸਲੀਅਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੇਂਦਰੀ ਹਾਈ

ਕਮਾਨ ਨੇ ਵੀ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੂੰ ਉਪ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦੇਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਨੇਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਪੰਜਾਬ ਇਕਾਈ ਨਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਇਸ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਸਲਾਹ ਮਸ਼ਵਰਾ ਕਰਨ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ। ਵਫ਼ਦ ਨੇ ਹਾਈ ਕਮਾਂਡ ਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਯਾਦ ਕਰਾਇਆ ਕਿ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਪ੍ਰੀਸ਼ਦਾਂ ਅਤੇ ਪੰਚਾਇਤੀ ਚੋਣਾਂ 'ਚ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਖਾਸ ਕਰ ਕੇ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੇ ਭਾਜਪਾ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਨਾਲ ਧੱਕਾ ਕੀਤਾ, ਉਸ ਨਾਲ ਇਹ ਵੀ ਸ਼ੰਕਾ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਪ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਬਣ ਕੇ ਭਾਜਪਾ ਦੀ ਪੰਜਾਬ ਇਕਾਈ ਦੀ ਉਹ ਬਿਲਕੁਲ ਪ੍ਰਵਾਹ ਨਹੀਂ ਕਰਨਗੇ। ਇਹ ਵੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਮਿਲੀ ਹੈ ਕਿ ਅਸਲ ਮੁੱਦਾ ਇਹ ਉਠੇਗਾ ਕਿ ਜੇ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੂੰ ਉਪ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਬਣਾਉਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਕਿਸੇ ਨੇਤਾ ਨੂੰ ਵੀ ਉਪ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦਾ ਅਹੁਦਾ ਦਿਤਾ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਜਦ ਟਰਾਂਸਪੇਰੈਂਟ ਮੰਤਰੀ ਮਾਸਟਰ ਮੋਹਨ ਲਾਲ ਨਾਲ ਗੱਲ ਹੋਈ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਮੁੱਦੇ ਬਾਰੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਵਿਵਾਦ ਫਜ਼ੂਲ ਹੈ। ਚਾਹੀਦਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅਕਾਲੀ ਦਲ, ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਇਕ ਨੇਤਾ ਨੂੰ ਵੀ ਉਪ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਬਣਾ ਦੇਵੇ ਅਤੇ ਮਸਲਾ ਆਪੋ ਸੁਲਝ ਜਾਵੇਗਾ।

ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਪਾਰਟੀ ਉਮੀਦਵਾਰ ਡਾ. ਦਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਚੀਮਾ ਬਾਰੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਇਹ ਕਹਿੰਦਿਆਂ ਹਰੀ ਝੰਡੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਕਿ ਪੂਰੇ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨ ਵਿਚ ਡਾ. ਚੀਮਾ ਜਿਹਾ ਕਾਬਲ ਉਮੀਦਵਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਡਾ. ਚੀਮਾ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਭਰ ਵਿਚੋਂ ਸੱਭ ਤੋਂ ਵਧ ਵੋਟਾਂ ਨਾਲ ਜਿਤਾਉਣ ਦੀ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ।

ਕੈਪਟਨ ਕੰਵਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੇ ਪਲੇਸਿਆ: ਕੈਪਟਨ ਕੰਵਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬਾਰੇ ਸ. ਬਾਦਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੂਰੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਨਾਲ ਰਿਸ਼ਤੇ ਕਾਇਮ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਹਰ ਸਮੇਂ ਫਾਇਦਾ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਰੈਲੀ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਦਿਆਂ ਕੈਪਟਨ ਕੰਵਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਤੋਂ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਕਿ ਪਿੰਡ ਝਿਉਰਹੋਤੀ ਵਿਖੇ ਬਣਨ ਵਾਲੇ ਅੰਤਰ-ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਹਵਾਈ ਅੱਡੇ ਨੂੰ ਜਾਂਦੀ ਸੜਕ ਦਾ ਨਾਂ ਸ਼ਹੀਦ ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ ਰਾਮਗੜ੍ਹੀਆ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਲੋਕ ਕਲਿਆਣ ਕੇਂਦਰ ਅਤੇ ਜੱਸਾ ਸਿੰਘ ਰਾਮਗੜ੍ਹੀਆ ਭਵਨ ਲਈ 5-5 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦੀ ਗ੍ਰਾਂਟ ਦੇਣ ਦੀ ਵੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਅਪਣੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਭਾਸ਼ਣ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਸਹਿਕਾਰੀ ਬੈਂਕ ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਸ. ਜਸਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬੇਨੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਇਕ ਹੰਕਾਰੀ ਰਾਜਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਦੇ ਰਾਜ ਵਿਚ ਸੂਬੇ ਵਿਚਲਾ ਸਿਆਸੀ ਮਾਹੌਲ ਗੰਧਲਾ ਹੋ ਚੁਕਾ ਸੀ, ਵਿਕਾਸ ਦੇ ਕੰਮਾਂ ਵਿਚ ਖੜੋਤ ਆ ਚੁਕੀ ਸੀ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਸ. ਬੇਨੀ ਨੇ ਮੋਹਾਲੀ ਵਿਚ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨਕ ਕੰਪਲੈਕਸ ਨੂੰ ਛੇਤੀ ਬਣਾਉਣ, ਮੋਹਾਲੀ ਹਸਪਤਾਲ ਨੂੰ ਅਪਗ੍ਰੇਡ ਕਰਨ, ਅੰਤਰ-ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਪੱਧਰ ਦਾ ਖੇਡ ਸਟੇਡੀਅਮ ਆਦਿ ਮੰਗਾਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀਆਂ ਸਨ।

ਨਾਰਾਜ਼ ਭਾਜਪਾ ਤਾਜਪੋਸ਼ੀ ਸਮਾਗਮ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਈ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ : ਪੰਜਾਬ ਭਾਜਪਾ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਆਪਣੇ ਗਠਜੋੜ ਪਾਰਟਨਰ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੂੰ ਬੀਤੇ ਬੁੱਧਵਾਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ 'ਚ ਆਯੋਜਿਤ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਬਤੌਰ ਉਪ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸਹੁੰ ਸਮਾਰੋਹ 'ਚ ਪੂਰੇ ਦਲ ਬਲ ਸਹਿਤ ਹਿੰਸਾ ਲੈਣ ਲਈ ਸਹਿਮਤ ਹੋ ਗਈ। ਉਦਯੋਗ ਮੰਤਰੀ ਮਨੋਰੰਜਨ ਕਾਲੀਆ ਨੇ ਇਥੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਸਹੁੰ ਚੁੱਕ ਸਮਾਰੋਹ 'ਚ ਹਿੰਸਾ ਲੈਣ ਵਾਲਿਆਂ 'ਚ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਭਾਜਪਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਪ੍ਰ. ਰਜਿੰਦਰ ਭੰਡਾਰੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਆਗੂ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਵਫ਼ਾਦਾਰ ਸਿਪਾਹੀ ਹਨ ਅਤੇ ਪਾਰਟੀ ਹਾਈਕਮਾਨ ਦੇ ਹਰ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਹਰ ਸਮੇਂ ਫੁੱਲ ਚੜ੍ਹਾਉਣ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਹਨ। ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਕਾਲੀਆ, ਪ੍ਰ. ਭੰਡਾਰੀ ਅਤੇ ਕੁਝ ਹੋਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਭਾਜਪਾ ਨੇਤਾਵਾਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸਲਾਹ ਮਸ਼ਵਰਾ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਹੀ ਸੁਖਬੀਰ ਨੂੰ ਮੰਤਰੀ ਮੰਡਲ 'ਚ ਬਤੌਰ ਉਪ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦਾ ਡਟ ਕੇ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ ਸੀ

ਅਤੇ ਮਾਮਲਾ ਭਾਜਪਾ ਹਾਈਕਮਾਨ ਤਕ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ ਸੀ ਪਰ ਉਥੇ ਕੁਝ ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਪ੍ਰਤੀਕਿਰਿਆ ਨਾ ਮਿਲਣ 'ਤੇ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਭਾਜਪਾ ਨੇਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਖਾਲੀ ਹੱਥ ਹੀ ਪੰਜਾਬ ਪਰਤਣਾ ਪਿਆ ਸੀ। ਪਹਿਲਾਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕੈਬਨਿਟ ਮੰਤਰੀ ਮਨੋਰੰਜਨ ਕਾਲੀਆ ਨੇ ਟੈਲੀਫੋਨ 'ਤੇ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੂੰ ਜੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਪੰਜਾਬ ਭਾਜਪਾ ਕੋਲ ਕੋਈ ਤਜਵੀਜ਼ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਇਹ ਗੱਲ ਤਾਂ ਸਮਝ ਆ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਪਿਛੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਪੁੱਤਰ ਉਪ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਹੋਵੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਘਟਨਾ ਭਾਰਤ ਦੀ ਆਧੁਨਿਕ ਸਿਆਸਤ 'ਚ ਹਾਲੇ ਤੱਕ ਦੇਖਣ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮਿਲੀ ਹੈ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹਰਿਆਣਾ 'ਚ ਚੌਧਰੀ ਬੰਸੀ ਲਾਲ ਅਤੇ ਚੌਧਰੀ ਭਜਨ ਲਾਲ ਵੀ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਾਰਜਕਾਲ ਦੌਰਾਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਵੀ ਸਿਆਸਤਦਾਨ ਰਹੇ ਹਨ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵੀ ਆਪਣੇ ਕਾਰਜਕਾਲ ਸਮੇਂ

ਬਾਦਲਕੇ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਸੰਤਾਪ ਬਣ ਗਏ —ਖਾਲੜਾ ਮਿਸ਼ਨ

ਜਲੰਧਰ ਛਾਉਣੀ : ਖਾਲੜਾ ਮਿਸ਼ਨ ਆਰਗੇਨਾਈਜੇਸ਼ਨ ਨੇ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੂੰ ਉਪ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਬਣਾਉਣ ਦੀਆਂ ਖ਼ਬਰਾਂ 'ਤੇ ਟਿੱਪਣੀ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬਾਦਲ ਪਰਿਵਾਰ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਸੰਤਾਪ ਸਿੱਧ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਥੇ ਜਥੇਬੰਦੀ ਦੀ ਵਰਕਿੰਗ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਪ੍ਰਧਾਨ ਹਰਮਨਦੀਪ ਸਿੰਘ ਸਰਹਾਲੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬਾਦਲ ਪਰਿਵਾਰ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਤਬਾਹ ਕਰਕੇ ਸਾਹ ਲਵੇਗਾ।

ਆਰਗੇਨਾਈਜੇਸ਼ਨ ਦੇ ਮੁੱਖ ਬੁਲਾਰੇ ਸਤਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪਲਾਸੌਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬਾਦਲ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਸਾਕਾ ਨੀਲਾ ਤਾਰਾ ਸਮੇਂ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨਾਲ ਕਬਿਤ ਮਿਲੀਭੁਗਤ ਸੀ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਉਪਰੋਕਤ ਬਲਿਊ ਸਟਾਰ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਸ੍ਰੀ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਸਮੂਹ ਅੰਦਰੋਂ ਹਟਾਏ

ਗਏ। ਰਮੇਸ਼ਇੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਜੋ ਜੂਨ 84 ਵਿਚ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੇ ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਸਨ, ਦੇ ਦਸਤਖਤਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਭਾਰਤੀ ਫੌਜ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ਅੰਦਰ ਦਾਖਲ ਹੋਈ। ਲੰਘੀ 17 ਜਨਵਰੀ ਨੂੰ ਬਾਦਲ ਪਰਿਵਾਰ ਨੇ ਉਸ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਚੀਫ ਸੈਕਟਰੀ ਦਾ ਅਹੁਦਾ ਬਖਸ਼ਿਆ ਹੈ। ਪਰਮਜੀਤ ਕੌਰ ਖਾਲੜਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਅੰਦਰ ਕਿਸਾਨ ਖੁਦਕੁਸ਼ੀਆਂ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦੀ ਹਾਲਤ ਲਗਾਤਾਰ ਥੱਲੇ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਪਰ ਬਾਦਲ ਪਰਿਵਾਰ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਖੂਨ ਪਸੀਨੇ ਦੀ ਕਮਾਈ ਨਾਲ ਮੌਜਾਂ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਦਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਮਸਲਾ ਹੱਲ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ।

ਇਸੇ ਦੌਰਾਨ ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਉਪ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਆਪਣਾ ਪ੍ਰਤੀਕਰਮ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦਿਆਂ ਜਨ

ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਹੁੰਦਿਆਂ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰਾਂ ਨੂੰ ਡਿਪਟੀ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨਹੀਂ ਬਣਾਇਆ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫਾਰੂਕ ਅਬੁੱਲਾ ਨੇ ਵੀ ਆਪਣੀ ਕੁਰਸੀ ਤਿਆਗ ਕੇ ਆਪਣੇ ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਬਣਾਇਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਅਤੇ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦਾ ਰਾਜਨੀਤਕ ਗਠਜੋੜ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਸੂਬੇ 'ਚ ਜਦੋਂ ਗਠਜੋੜ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਬਣਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ 'ਚ ਇਕ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਦੂਜੀ ਭਾਈਵਾਲ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਉਪ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਫਾਰਮੂਲੇ ਦੇ ਤਹਿਤ ਪੰਜਾਬ ਅੰਦਰ ਉਪ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਅਹੁਦੇ 'ਤੇ ਭਾਜਪਾ ਦਾ ਹੱਕ ਬਣਦਾ ਹੈ।

ਕਾਲੀਆ ਨੇ ਉੱਥੇ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਵੀ ਖੰਡਨ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਪ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਭਾਜਪਾ ਖੁਦ ਵੀ ਗੁਟਬੰਦੀ ਦੀ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਭਾਜਪਾ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਮੁੱਖ ਚਾਰ ਲੀਡਰ ਇਸ ਮੁੱਦੇ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਦਿੱਲੀ ਦਿੱਲੀ ਹਾਈਕਮਾਂਡ ਕੋਲ ਗਏ ਸਨ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਚ ਭਾਜਪਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਰਾਜਿੰਦਰ ਭੰਡਾਰੀ ਅਤੇ ਦੇ ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ ਕਮਲ ਸ਼ਰਮਾ ਤੇ ਅਸ਼ਵਨੀ ਸ਼ਰਮਾ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ। ਪਰ ਭਾਜਪਾ ਹਾਈਕਮਾਂਡ ਨੇ ਸਾਫ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਉਹ ਸੁਖਬੀਰ ਨੂੰ ਉੱਪ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਸਹਿਮਤੀ ਦੇ ਚੁੱਕੇ ਹਨ।

ਮੋਰਚਾ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਗਿਆਨ ਚੰਦ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੀ ਇਹ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਡੁੱਬ ਰਹੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਤਿਣਕੇ ਦੇ ਸਹਾਰੇ ਦੇ ਤੁੱਲ ਹੈ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਵਿਨਾਸ਼ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ। ਆਰਥਿਕ ਪੱਖੋਂ ਪੰਜਾਬ ਕੰਗਾਲ ਸੂਬਾ ਬਣ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਸਨਅਤ ਅਤੇ ਖੇਤੀ ਤਬਾਹ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਛੋਟੇ ਬਾਦਲ ਨੂੰ ਉਪ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਲੈ ਕੇ ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਨੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਦੀ ਅਸਫਲਤਾ ਨੂੰ ਕਬੂਲ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪਾਰਟੀ ਵਿਚ ਟਕਸਾਲੀ ਆਗੂਆਂ ਦੀ ਕੋਈ ਵੱਕਤ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਗਈ, ਜਿਸ ਦਾ ਖਮਿਆਜ਼ਾ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਨੂੰ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਭੁਗਤਣਾ ਪਵੇਗਾ।

ਪੰਜਾਹ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸੀਨੀਅਰ ਅਕਾਲੀ ਅਹੁਦੇਦਾਰਾਂ ਵਲੋਂ ਪਾਰਟੀ ਨਾਲੋਂ ਤੋੜ-ਵਿਛੋੜਾ

ਖਮਾਣੇ : ਖਮਾਣੇ ਤਹਿਸੀਲ ਦੇ 50 ਤੋਂ ਵਧ ਸੀਨੀਅਰ ਅਕਾਲੀ ਅਹੁਦੇਦਾਰਾਂ ਨੇ ਮਾਰਕੀਟ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਚੇਅਰਮੈਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਵਿਚ ਲਏ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਨਿਯੁਕਤ ਕਰ ਦੇਣ ਦੇ ਰੋਸ ਵਜੋਂ ਪਾਰਟੀ ਨਾਲੋਂ ਨਾਤਾ ਤੋੜਨ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਪ੍ਰੈਸ ਨੂੰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਅਕਾਲੀ ਅਹੁਦੇਦਾਰਾਂ ਨੇ ਇਕ ਲਿਖਤੀ ਪੱਤਰ ਰਾਹੀਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਹ 1970 ਤੋਂ ਪਾਰਟੀ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਲਈ ਵਫ਼ਾਦਾਰੀ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਆ ਰਹੇ ਹਨ, ਪ੍ਰੰਤੂ ਮਾਰਕੀਟ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਚੇਅਰਮੈਨੀ ਦੇਣ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅੱਖੋਂ ਪਰੋਖੇ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਦੀ ਲੜਾਈ ਜਥੇਦਾਰ ਤਲਵੰਡੀ ਨਾਲ ਰਹੀ ਹੋਵੇ, ਚਾਹੇ ਸ੍ਰੀ ਬਰਨਾਲਾ ਨਾਲ ਜਾਂ ਜਥੇਦਾਰ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਟੌਹੜਾ ਨਾਲ ਉਹ ਚਟਾਨ ਵਾਂਗ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਖੜੇ ਹਨ, ਪ੍ਰੰਤੂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਾਰਟੀ ਵਲੋਂ ਬਣਦਾ ਮਾਣ ਸਨਮਾਨ ਨਹੀਂ ਮਿਲ ਰਿਹਾ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਮੈਂਬਰ ਵਰਕਿੰਗ ਕਮੇਟੀ ਪੰਜਾਬ ਸਰਬਣ ਸਿੰਘ ਸੁਹਾਵੀ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਮੀਤ ਪ੍ਰਧਾਨ ਪ੍ਰੇਮ

ਸਿੰਘ ਮਨੈਲੀ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਵਰਕਿੰਗ ਕਮੇਟੀ ਮੈਂਬਰ ਸੁਖਦੇਵ ਸਿੰਘ ਲੁਹਾਰਮਾਜਰਾ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਵਰਕਿੰਗ ਕਮੇਟੀ ਮੈਂਬਰ ਹਰਸੇਹਣ ਸਿੰਘ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਵਰਕਿੰਗ ਕਮੇਟੀ ਮੈਂਬਰ ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਜਟਾਣਾ, ਸਾਬਕਾ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਕਸ਼ਮੀਰਾ ਸਿੰਘ ਰਾਣਵਾਂ, ਯੂਥ ਆਗੂ ਪਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਭੰਗੂ, ਕੌਂਸਲਰ ਬਲਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਪ੍ਰਿੰਸੀ, ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਨਿਰਮਲ ਸਿੰਘ ਮਨੈਲੀ, ਸਾਬਕਾ ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਪੰਜਕੋਹਾ, ਕਈ ਕੌਂਸਲਰ, ਸੰਮਤੀ ਮੈਂਬਰ ਅਤੇ ਪੰਚਾਂ ਸਰਪੰਚਾਂ ਸਮੇਤ 50 ਦੇ ਕਰੀਬ ਅਹੁਦੇਦਾਰਾਂ ਅਤੇ ਵਰਕਰਾਂ ਦੇ ਹਸਤਾਖਰਾਂ ਹੇਠ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਾਰਟੀ ਤੋਂ ਨਾਤਾ ਤੋੜ ਕੇ ਘਰ ਬੈਠਣ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

ਵਰਨਣਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਖਮਾਣੇ ਮਾਰਕੀਟ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਦਾ ਵਿਵਾਦ ਕਾਫੀ ਦੇਰ ਤੋਂ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਪ੍ਰੰਤੂ ਯੂਥ ਆਗੂ ਗੁਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਘੁਮਾਣ ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਨਿਯੁਕਤ ਹੋਣ ਦਾ ਪਤਾ ਚੱਲਦੇ ਹੀ ਇਹ ਵਿਵਾਦ ਭੜਕ ਪਿਆ ਅਤੇ 50 ਦੇ ਕਰੀਬ ਅਕਾਲੀ ਅਹੁਦੇਦਾਰਾਂ ਨੇ ਪਾਰਟੀ ਨਾਲੋਂ ਨਾਤਾ ਤੋੜਨ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

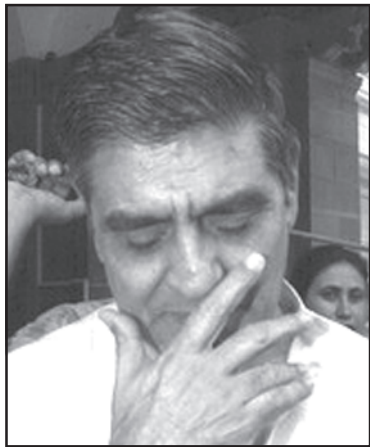

ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. ਜਗਦੀਸ਼ ਟਾਈਟਲਰ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਸਰਗਰਮ

ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ: ਆਉਂਦੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. ਦਾ ਰੱਜ ਕੇ ਜਲੂਸ ਨਿਕਲਣਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਭਾਰਤੀ ਨਿਆਂ ਪ੍ਰਬੰਧ ਦਾ ਵੀ ਜਲੂਸ ਨਿਕਲਣ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਜਾਪਦਾ ਹੈ 1984 ਦੇ ਸਿੱਖ ਵਿਰੋਧੀ ਕਤਲੇਆਮ ਦੇ ਮੁੱਖ ਦੋਸ਼ੀ ਜਗਦੀਸ਼ ਟਾਈਟਲਰ ਨੂੰ ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. ਬਚਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਹੈ ਕਿ ਟਾਈਟਲਰ ਵਿਰੁੱਧ ਵਿਦੇਸ਼ ਰਹਿੰਦੇ ਗਵਾਹ ਜਸਬੀਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਬਿਆਨ ਦਰਜ ਕਰਨ ਪਿਛੋਂ ਭਾਰਤ ਵਾਪਸ ਪਰਤੀ ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. ਦੀ ਟੀਮ ਨੇ ਸਾਰੀ ਕਾਰਵਾਈ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਦੱਸਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਇਹ ਐਲਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਜਸਬੀਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਬਿਆਨ ਵਿਚ ਕੋਈ ਵਜ਼ਨ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਬਿਆਨ ਇਸ ਕੇਸ ਨੂੰ ਠੱਪ ਕਰਨ ਦੀ ਹੀ ਕਤੀ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਲ ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. ਨੇ ਅਪਣੀ ਭਰੋਸੇਯੋਗਤਾ ਵੀ ਗੁਆ ਲਈ ਹੈ।

ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਗੱਲ ਕਰਦਿਆਂ ਆਲ ਇੰਡੀਆ ਸਿੱਖ ਕਾਨਫਰੰਸ ਦੇ ਆਗੂ ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਬੱਬਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਛੇਤੀ ਹੀ ਬੰਦ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਪੱਬਾ ਭਾਰ ਹੈ ਜਦ ਕਿ ਇਹ ਸਮੁੱਚੀ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਇਕ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸੰਵੇਦਨਸ਼ੀਲ ਮਸਲਾ ਹੈ। ਜਸਬੀਰ ਸਿੰਘ ਵਲੋਂ 31 ਜੁਲਾਈ 1987 ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਲਫੀਆ ਬਿਆਨ ਦੀਆਂ ਕਾਪੀਆਂ ਦਿਖਾਉਂਦਿਆਂ ਬੱਬਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਦੋਂ ਜਸਬੀਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸਾਰਾ ਵਾਕਿਆ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਤਾਂ ਬੱਬਰ ਨੇ ਖੁਦ ਇਹ ਹਲਫਨਾਮਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ, ਪਰ ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. ਮੇਰੀ ਗਵਾਹੀ ਲੈਣ ਦੀ ਕੋਈ ਅਹਿਮੀਅਤ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦੀ ਅਤੇ ਇਸ ਪੂਰੇ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਛੇਤੀ ਤੋਂ ਛੇਤੀ ਠੱਪ ਕਰ ਕੇ ਜਗਦੀਸ਼

ਟਾਈਟਲਰ ਨੂੰ ਕਲੀਨ ਚਿਟ ਦੁਆਉਣਾ ਹੀ ਉਸ ਦਾ ਇਕੋ ਇਕ ਮਕਸਦ ਹੈ। ਯਾਦ ਰਹੇ ਸੱਤ ਸਿੰਘ ਤੇ ਚੁਰਾਸੀ ਦੀਆਂ ਵਿਧਵਾ ਬੀਬੀਆਂ ਕਦੀ ਬੱਬਰ ਨਾਲ ਹੁੰਦੀਆਂ ਸਨ ਅਤੇ ਅੱਜ ਕਲ੍ਹ ਉਹ

ਜਗਦੀਸ਼ ਟਾਈਟਲਰ

ਬਾਦਲ ਦਲ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰੈੱਸ ਕਾਨਫਰੰਸਾਂ 'ਚ ਦਿਸਦੀਆਂ ਹਨ।

ਤਸਵੀਰ ਦਾ ਦੂਜਾ ਪਾਸਾ ਇਹ ਵੀ ਹੈ ਕਿ ਬੀਤੇ ਸਾਲਾਂ ਦੌਰਾਨ ਕੁਝ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਨਵੰਬਰ ਚੁਰਾਸੀ ਦੇ ਮੁੱਦੇ ਦੀ ਆੜ ਹੇਠ ਦੇਸ਼-ਵਿਦੇਸ਼ ਦੇ ਸਿੱਖਾਂ ਤੋਂ ਚੰਗਾ ਪੈਸਾ ਲਿਆ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰੇ-ਦਰਬਾਰੇ ਵੀ ਚੰਗੇ ਗੱਢੇ ਹਾਸਲ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਇਹ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਨਾ ਵੀ ਗਲਤ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਅੱਜ ਕਲ ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਸਿੱਖ ਸਿਆਸਤ 'ਚ ਵੀ ਚੁਰਾਸੀ ਕਤਲੇਆਮ ਦੇ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਬਹਿਸ ਭਖੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਯਾਦ ਰਹੇ ਅਦਾਲਤੀ ਝਾੜ ਪਿਛੋਂ ਕੇਂਦਰੀ

ਜਾਂਚ ਬਿਊਰੋ (ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ.) ਨੇ ਅਮਰੀਕਾ ਆਣ ਕੇ 1984 ਦੇ ਸਿੱਖ ਕਤਲੇਆਮ ਦੇ ਮੁੱਖ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨ ਤਾਂ ਲੈ ਲਏ ਪਰ ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗਵਾਹਾਂ ਨੂੰ ਹੁਣ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਨਹੀਂ ਮੰਨ ਰਹੀ। ਕਤਲੇਆਮ ਦੇ ਮੁੱਖ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਇਸ ਕਾਂਗਰਸੀ ਆਗੂ ਜਗਦੀਸ਼ ਟਾਈਟਲਰ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦਿਆਂ ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਅਮਰੀਕਾ 'ਚ ਰਹਿੰਦੇ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨ ਜ਼ਿਆਦਾ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਨਹੀਂ ਅਤੇ ਨਾ ਗਵਾਹਾਂ ਨੇ ਟਾਈਟਲਰ ਦੀ ਕਤਲੇਆਮ 'ਚ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਪੁਖਤਾ ਸਬੂਤ ਹੀ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. ਦੀ ਟੀਮ ਨੇ ਸਾਨਫਰਾਂਸਿਸਕੋ ਜਾ ਕੇ ਸਿੱਖ ਕਤਲੇਆਮ ਦੇ ਮੁੱਖ ਗਵਾਹ ਜਸਬੀਰ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਪੁਛਗਿਛ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਜਸਬੀਰ ਸਿੰਘ ਨੇ 1 ਤੋਂ 3 ਨਵੰਬਰ 1984 ਤਕ ਦੀ ਅਪਣੀ ਸਾਰੀ ਵਿਥਿਆ ਸੁਣਾਈ ਸੀ ਜਿਸ ਵਿਚ ਉਸ ਨੇ ਦਿੱਲੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਖੇਤਰ ਦੇ ਵਸਨੀਕ ਸੂਚਾ ਸਿੰਘ ਦਾ ਨਾਂ ਵੀ ਲਿਆ ਸੀ, ਜੋ ਜਸਬੀਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਭੂਤਰੀ ਭੀੜ ਤੋਂ ਬਚਾ ਕੇ ਅਪਣੇ ਘਰ ਲੈ ਗਿਆ ਸੀ।

ਜਸਬੀਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸੂਚਾ ਸਿੰਘ ਦੀ ਉਮਰ 65 ਸਾਲ ਦੱਸੀ ਸੀ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਦਾ ਦੋ ਕਮਰਿਆਂ ਦਾ ਘਰ ਹੈ। ਹੁਣ ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਅਪਣੀ ਪੜਤਾਲ 'ਚ ਪਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਸੂਚਾ ਸਿੰਘ ਲੁਡਲੋ ਕੈਸਲ ਸਕੂਲ ਨੇੜੇ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਸ਼ਰਨ ਦੇਣ ਤੋਂ ਨਾਂਹ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਕੋਲ ਸੱਤ ਕਮਰਿਆਂ ਵਾਲਾ ਜੱਦੀ ਮਕਾਨ ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਗਵਾਹ ਦੇ ਦੱਸੇ ਘਰ ਵਰਗਾ। ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. ਨੇ ਸਾਨਫਰਾਂਸਿਸਕੋ

ਸਥਿਤ ਭਾਰਤੀ ਸਫਾਰਤਖ਼ਾਨੇ 'ਚ ਜਸਬੀਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਬਿਆਨ ਫੌਜਦਾਰੀ ਕਾਨੂੰਨ ਤਹਿਤ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਸਨ। ਦੂਜੇ ਗਵਾਹ ਗਿਆਨੀ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਬਿਆਨ ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. ਨੇ ਨਿਊਯਾਰਕ ਵਿਚਲੇ ਭਾਰਤੀ ਸਫਾਰਤਖ਼ਾਨੇ 'ਚ ਲਏ ਸਨ। ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. ਮੁਤਾਬਕ ਉਸ ਨੇ ਵੀ ਕੋਈ ਨਵੀਂ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਦੱਸੀ। ਸਗੋਂ ਉਸ ਦੇ ਦੱਸਣ ਮੁਤਾਬਕ ਉਹ ਦੋ ਸੇਵਾਦਾਰਾਂ ਅਤੇ ਇਕ ਰਾਗੀ ਨਾਲ ਛੁਪਿਆ ਸੀ, ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਦੱਸਣ ਤੋਂ ਅਸਮਰਥ ਰਿਹਾ। ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਰਿਪੋਰਟ 'ਚ ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. ਨੇ ਦੋਨਾਂ ਗਵਾਹਾਂ ਉਤੇ ਭਰੋਸਾ ਨਾ ਕਰਨ ਦੀ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. ਨੇ ਇਸ ਵਰ੍ਹੇ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ 'ਚ ਫੌਜਦਾਰੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਧਾਰਾ 160 ਤਹਿਤ ਜਸਬੀਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਕਰ ਕੇ ਗਵਾਹੀ ਦੇਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਸੀ ਪਰ

ਜਸਬੀਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਅਪਣੇ ਵਕੀਲ ਰਾਹੀਂ ਦਿੱਲੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੂੰ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਕਿ ਉਸ ਦੀ ਪੇਸ਼ੀ ਸਬੰਧੀ ਨੋਟਿਸ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਉਸ ਨੇ ਭਾਰਤ ਆਉਣ 'ਤੇ ਅਪਣੀ ਜਾਨ ਨੂੰ ਖਤਰੇ ਦਾ ਖਦਸ਼ਾ ਪ੍ਰਗਟਾਇਆ ਸੀ। ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. ਨੇ 29 ਸਤੰਬਰ, 2007 ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ 'ਚ ਹਲਫੀਆ ਬਿਆਨ ਦਾਖਲ ਕਰ ਕੇ ਜਸਬੀਰ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਅਣਲੱਭਿਆ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਟਾਈਟਲਰ ਵਿਰੁੱਧ ਕੇਸ ਬੰਦ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਸੀ।

ਇਸ ਦੇ ਕੁਝ ਚਿਰ ਪਿਛੋਂ ਜਸਬੀਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਮੀਡੀਆ ਰਾਹੀਂ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਣ 'ਤੇ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. ਦੀ ਮਾਮਲਾ ਬੰਦ ਕਰਨ ਦੀ ਅਪੀਲ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਅਤੇ ਸੀ.ਬੀ.ਆਈ. ਨੂੰ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨ ਕਮਲਬੰਦ ਕਰੇ।

ਪਰਵਾਸੀਆਂ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਥਾਣਿਆਂ ਦਾ ਦੋਸਾੰਝ ਵਲੋਂ ਵਿਰੋਧ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ : ਬ੍ਰਿਟਿਸ਼ ਕੋਲੰਬੀਆ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਪ੍ਰੀਮੀਅਰ ਅਤੇ ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਸੰਸਦ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਉੱਜਲ ਦੁਸਾਂਝ ਨੇ ਪੰਜਾਬ 'ਚ ਪ੍ਰਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਹੂਲਤਾਂ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਿਰਫ ਪ੍ਰਵਾਸੀਆਂ ਦੀਆਂ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਦੇ ਹੱਲ ਲਈ ਹੀ ਵੱਖਰੇ ਥਾਣੇ ਅਤੇ ਵੱਖਰੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਕਿਉਂ ਕਾਇਮ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣ, ਬਲਕਿ ਹਰ ਇਕ ਨਾਗਰਿਕ ਦੀ ਮੁਸ਼ਕਲ ਦਾ ਹੱਲ ਪਹਿਲ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਇੱਥੇ ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਦਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਂ ਤਾਂ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਪੰਜਾਬ 'ਚ ਹੋਏ ਪ੍ਰਵਾਸੀ ਭਾਰਤੀ ਸੰਮੇਲਨ ਦੌਰਾਨ ਵੀ ਅਜਿਹੇ ਐਲਾਨਾਂ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ ਸੀ ਤੇ ਅੱਜ ਵੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵੱਖਰੇ 'ਟਰੀਟਮੈਂਟ' ਦਾ ਵਿਰੋਧੀ ਹਾਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ 'ਚ ਵਸਣ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਵਾਸੀ ਭਾਰਤੀ ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਇੱਥੋਂ ਦੇ ਭਗੋਤੇ ਹੀ ਹਨ। ਦੁਸਾਂਝ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਭਗੋਤਿਆਂ 'ਚ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਾਡੇ 'ਚ ਸਿਸਟਮ ਨਾਲ ਲੜਨ ਦੀ ਤਾਕਤ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਅਸੀਂ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ 'ਚ ਜਾ ਵਸੇ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਆਏ ਆਰਥਿਕ ਮੰਦਵਾੜੇ ਕਾਰਨ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚਲੇ ਸਵਾ ਲੱਖ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਹੱਥੋਂ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਖੁੱਸ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਆਰਥਿਕ ਮੰਦਵਾੜੇ ਕਾਰਨ

ਕੈਨੇਡਾ ਦੀ ਲੋਕਤ 'ਤੇ ਅਧਾਰਿਤ ਸਨਅਤ ਰੀਅਲ ਅਸਟੇਟ ਅਤੇ ਆਟੋ ਇੰਡਸਟਰੀ ਨੂੰ ਭਾਰੀ ਸੱਟ ਵੱਜੀ ਹੈ। ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦੇ ਖੁੱਸਣ ਦਾ ਰੁਝਾਨ ਲਗਾਤਾਰ ਜਾਰੀ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਦੁਸਾਂਝ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕੈਨੇਡਾ ਦਾ ਸਿੱਧਾ ਵਪਾਰ ਕਿਉਂਕਿ ਵਧੇਰੇ ਕਰਕੇ ਅਮਰੀਕਾ ਨਾਲ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਅਮਰੀਕਾ 'ਚ ਆਏ ਆਰਥਿਕ ਮੰਦੇ ਦਾ ਅਸਰ ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਅਰਥ ਚਾਰੇ 'ਤੇ ਪੈਣਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਆਰਥਿਕ ਮੰਦੇ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕੈਨੇਡਾ ਦਾ ਅਮਰੀਕਾ ਨਾਲ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਦਾ ਵਪਾਰ ਇਕ ਬਿਲੀਅਨ ਡਾਲਰ ਸੀ, ਜੋ ਹੁਣ ਕਾਫੀ ਘਟਿਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਮੰਦਵਾੜੇ ਕਾਰਨ ਕੈਨੇਡਾ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਨਵੇਂ ਪ੍ਰਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਮਿਲਣਾ ਹੁਣ ਸੁਖਾਲਾ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਭਾਰਤ ਬੇਸ਼ੱਕ ਆਰਥਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਤਰੱਕੀ ਕਰਦਾ ਦਿਖਾਈ ਦੇ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਪਰ ਇਸ ਮੁਲਕ 'ਚ ਮਨੁੱਖੀ ਕਦਰਾਂ ਕੀਮਤਾਂ 'ਚ ਭਾਰੀ ਗਿਰਾਵਟ ਆਈ ਹੈ। ਇਸ ਮੁਲਕ 'ਚ ਨੈਤਿਕ ਕਦਰਾਂ ਕੀਮਤਾਂ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਲਈ ਨਵੀਂ ਕ੍ਰਾਂਤੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।

ਉੱਜਲ ਦੁਸਾਂਝ

ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਮੁਲਕ 'ਚ ਸਮਾਜਿਕ ਸੁਧਾਰਾਂ ਲਈ ਸਿਆਸਤਦਾਨਾਂ ਅਤੇ ਅਫਸਰਸ਼ਾਹੀ 'ਤੇ ਟੋਕ ਨਹੀਂ ਰੱਖੀ ਜਾ ਸਕਦੀ, ਜੋ ਕਰਨਾ ਹੈ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਖੁਦ ਹੀ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਮੁਲਕ 'ਚ ਗਰੀਬ ਤੇ ਅਮੀਰ ਦਰਮਿਆਨ ਵਧਦਾ ਪਾੜਾ ਇਕ ਦਿਨ ਮਾਰੂ ਸਿੱਧ ਹੋਵੇਗਾ। ਸ੍ਰੀ ਦੁਸਾਂਝ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਭਾਰਤ 'ਚ ਜੇਕਰ ਗਰੀਬ ਅਮੀਰ ਦੀ ਤੇ ਛੋਟਾ ਵੱਡੇ ਦੀ ਇੱਜ਼ਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਪਿੱਛੇ ਸਭਿਕਾਰ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਘੱਟ ਡਰ ਵਧੇਰੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਪਾੜੇ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।

ਉੱਜਲ ਦੁਸਾਂਝ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਬੇਸ਼ੱਕ ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਸਾਕਾ ਕਾਮਗਾਟਾਮਾਰੂ ਸਬੰਧੀ ਜਨਤਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੁਆਫੀ ਮੰਗ ਲਈ ਹੈ, ਪਰ ਉਹ ਦਬਾਅ ਪਾ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਕੈਨੇਡਾ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਇਸ ਕਾਂਡ ਸਬੰਧੀ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ 'ਚ ਮੁਆਫੀ ਮੰਗਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਮਰੀਕਾ ਵਲੋਂ ਇਰਾਕ 'ਤੇ ਕੀਤੇ ਹਮਲੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕੈਨੇਡਾ ਦਾ ਵੀ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਮਾਣ ਸਨਮਾਨ ਘਟਿਆ ਹੈ।

Freeway Travel Inc

ਸਸਤੀਆਂ ਟਿਕਟਾਂ, ਖਰਾ ਸੌਦਾ, ਬਿਹਤਰ ਸਰਵਿਸ

Call Raju

Tel: 773-973-0200

Fax: 773-973-0557

2542 W Devon Ave. Chicago IL 60659

Business For Sale

4 In 1 Combo Business In Palatine (IL)

*Northwest Suburbs

*Over 60 Parking Spaces

*Cheapest Rent You Can Have

*Good Customer Base

*Owner Retiring

*Family Business ਪੈਲਾਟਾਈਨ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਬਿਲਕੁਲ ਨਜ਼ਦੀਕ

Grocery, Sweets, Movies
and Indian/Pakistan
Carryout

Contact : 847-358-2600 (Ghulam)

All Inventory And Equipment Included In Sale Price. Business Established Since 1980.

SYAN VIDEO PRODUCTION, INC.

Professional HD Video & Digital Photo Production

Multiple Camera Shooting / Digital Still Photography

(with flush mount Album)

Live Video Display with Large Screens

DJ Service with Laser Lights

Call Toll Free : 1-888-RAJ- SYAN

(725-7926)

(With 14 years Experienced)

734-261-0936 / 734-890-1767

E-mail: raj@syanyvideo.com

or visit at: www.syanyvideo.com

"Our Training Makes The Difference"

★ No Waiting period For Training Courses

★ One on One Training

★ ਅਸੀਂ ਟੈਪਰੇਰੀ ਪਰਮਿਟ ਲੈਣ 'ਚ ਮਦਦ ਕਰਾਂਗੇ

★ 3-acre paved lot for training.

★ Day, evening and weekend classes available.

★ Starting pay can be \$700 to \$800 per week.

★ ਜੋਬ ਦਿਵਾਵਾਂਗੇ

Class B License
\$1,300

Ask For Rupinder S. Randhawa

CALL: 734-444-4048 Or 313-841-2222

ALL ★ STARS

★TRUCK DRIVING SCHOOL INC★

GRAND OPENING \$300 off Training

Cannot be combined with any other offer.

Must present coupon.

Expiration Date : 28 Feb., 2009

Special Discount

CDL Class A & B Training

Testing Available

Get FREE Training Thru Michigan WORKS

100% State Funded

151 Military

Detroit, MI 48209

We accept VISA,
Mastercard, personal
checks & cashier's checks.

ਇਕ ਪੰਜਾਬੀ ਮੂਲ ਦੀ ਕੁੜੀ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸਾਹਿਤ ਦੇ ਖੇਤਰ 'ਚ ਚਰਚਾ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਬਣੀ

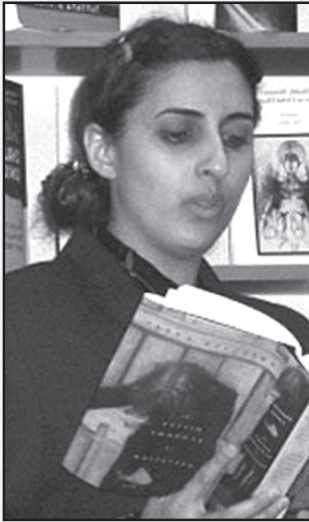
ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ : ਕੌਮ ਲਈ ਇਸ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਖੁਸ਼ੀ ਕੀ ਹੋਵੇਗੀ ਕਿ ਇਕ ਸਿੱਖ ਦੀ ਧੀ ਨੇ ਓਟਾਵਾ ਵਿਚ ਕਾਮਯਾਬੀ ਦੀ ਅਜਿਹੀ ਕਹਾਣੀ ਸਿਰਜ ਦਿਤੀ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦਾ ਸੁਮਾਰ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਪੱਧਰ ਦੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸਾਹਿਤਕਾਰਾਂ ਤੋਂ ਵੀ ਅੱਗੇ ਹੋਣ ਲੱਗਾ ਹੈ। ਕੈਨੇਡਾ ਦੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਓਟਾਵਾ 'ਚ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਇਕ ਸਿੱਖ ਪਿਤਾ ਅਤੇ ਬਰਾਜ਼ੀਲੀਅਨ ਮਾਂ ਦੀ ਧੀ ਪਿਰਸ਼ੀਲਾ ਉਪਲ ਨੂੰ ਅੱਜ ਕਲ ਮਾਰਗਰੇਟ ਅਟਵੁੱਡ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਦੀ ਸਾਹਿਤਕਾਰ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣ ਲੱਗਾ ਹੈ। ਸਿਰਫ 34 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਹੀ ਬੀਬੀ ਉਪਲ ਨੇ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਸਾਹਿਤ ਜਗਤ ਵਿਚ ਉਘੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਰ ਲਈ ਹੈ।

ਅਪਣੇ ਤਾਜ਼ਾ ਨਾਵਲ 'ਟੂ ਹੁਮ ਇਟ ਮੇ ਕਨਸਰਨ' 'ਚ ਬੀਬੀ ਉਪਲ ਨੇ ਅਪਣੇ ਪਿਤਾ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਚਰਿਤਰ ਹਰਦੇਵ ਡਾਂਗ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰ ਕੇ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀਆਂ ਸ਼ੋਖੀਆਂ, ਸਰਗੋਸ਼ੀਆਂ ਤਨਹਾਈਆਂ, ਮਹਿਰੂਮੀਆਂ, ਲਾਚਾਰੀਆਂ ਅਤੇ ਦਰਦਨਾਕ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਉਸ ਨਾਲ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਸਾਹਿਤਕਾਰ ਹਿੱਲ ਗਏ ਹਨ। ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਨਾਵਲ ਉਪਲ ਦੀ ਅਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨਾਲ ਹੀ ਸਬੰਧਤ ਹੈ। ਜਿਸ ਵਿਚ ਉਸ ਨੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀਆਂ ਸੱਧਰਾਂ ਦੀ ਦਾਸਤਾਨ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਅਟਵੁੱਡ ਵਾਂਗ ਉਪਲ ਇਕ ਬਹੁ-ਸਿਰਜਨਾਤਮਕ ਸਾਹਿਤਕਾਰ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧੀ ਦਾ ਤਾਜ ਸਿਰਫ 30 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਹੀ ਹਾਸਲ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਦਾ ਪੰਜਵਾਂ ਤੇ ਤਾਜ਼ਾ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਗ੍ਰਿਫ਼ਨ ਪੋਇਟਰੀ ਪ੍ਰਾਈਜ਼ ਲਈ ਸੰਖੇਪ-ਸੂਚੀ 'ਚ ਚੁਣਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਐਵਾਰਡ ਦੁਨੀਆ ਵਿਚ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ

ਕਵਿਤਾ ਵਿਚ ਕੁਝ ਕਰ ਵਿਖਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਦਿਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਇਕ ਟਰੱਸਟ ਭੇਟ ਕਰਦਾ ਹੈ। 50000 ਡਾਲਰ ਵਾਲੇ ਇਸ ਐਵਾਰਡ ਨੂੰ ਟਰੱਸਟ ਦੇ ਬਾਨੀ ਮੈਂਬਰ ਅਟਵੁੱਡ ਨੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਉਪਲ ਨੂੰ ਸੰਪਾਦਕੀ ਤਜਰਬੇ ਵਿਚ ਵੀ ਅਟਵੁੱਡ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਦਾ ਮੰਨਿਆ ਜਾਣ ਲੱਗਾ ਹੈ। ਉਪਲ ਦੀ ਹਰ ਲਿਖਤ ਨੇ ਉਸ ਦੀ ਸ਼ੋਹਰਤ ਵਿਚ ਵਾਧਾ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਲੇਖਕ ਮੱਟ ਕੋਹੇਨ, ਜਿਸ ਨੇ 56 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਹੀ 20 ਕਿਤਾਬਾਂ ਲਿਖੀਆਂ ਸਨ, ਨੂੰ ਦਿਤੀ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਬਾਰੇ ਲਿਖਤ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ।

ਯਾਰਕ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਜਿਥੇ 1970 ਦੇ ਦਹਾਕੇ ਵਿਚ ਅਟਵੁੱਡ ਵੀ ਅਧਿਆਪਕ ਰਹੇ, ਵਿਚ ਉਪਲ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਵਿਗਿਆਨ ਦੀ ਐਸੋਸੀਏਟ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਵਜੋਂ ਸੇਵਾ ਨਿਭਾਅ ਰਹੀ ਹੈ। ਉਪਲ ਦੀਆਂ ਵਾਰਤਕ ਰਚਨਾਵਾਂ ਦੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਸਾਹਿਤ ਦੇ ਬਾਬਾ ਬੋਹਤ ਅਲਾਈਸ ਮੁਨਰੋ ਵਰਗੇ ਸਾਹਿਤਕਾਰਾਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਹਨ।

ਉਹ ਸਿਰਫ਼ ਦੋ ਸਾਲ ਦੀ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਉਸ ਦਾ ਪਿਤਾ ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਡਿਵੈਲਪਮੈਂਟ ਏਜੰਸੀ ਵਲੋਂ ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਦੌਰੇ 'ਤੇ ਇਥੇ ਪੁੱਜਾ। ਇਸ ਤੋਂ 6 ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਉਪਲ ਦੀ ਮਾਂ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਇਕੱਲਾ ਛੱਡ ਕੇ ਚਲੀ ਗਈ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਪਿਛੋਂ ਉਸ ਦੇ ਪਿਤਾ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਸੰਤਾਪ ਦਾ ਦੌਰ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ। ਅਪਣੇ ਨਾਵਲ ਵਿਚ ਉਸ ਨੇ ਅਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਲੰਮੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਤੇ ਪਿਤਾ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਖ਼ੁਦਦਾਰੀ ਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸਫਲਤਾਪੂਰਵਕ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ। ਉਪਲ ਦਾ ਨਾਵਲ ਪਿਤਾ ਦੀਆਂ ਯਾਦਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ।

ਫਰਜ਼ੀ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੀ ਬਦਨਾਮੀ ਦਾ ਕਾਰਨ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ : 'ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਵਲੋਂ ਕੈਨੇਡਾ ਪ੍ਰਵਾਸ ਲਈ ਵਰਤੇ ਜਾਂਦੇ ਫਰਜ਼ੀ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰਨਾਂ ਜਾਅਲਸਾਜ਼ੀਆਂ ਕਾਰਨ ਹੀ ਕੈਨੇਡਾ ਵਲੋਂ ਹਰ ਸਾਲ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀਜ਼ਾ ਦੇਣ ਤੋਂ ਨਾਂਹ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।' ਇਹ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਇਮੀਗਰੇਸ਼ਨ ਮੰਤਰੀ ਜੇਸਨ ਕੈਨੀ ਨੇ ਬੀਤੀ 14 ਜਨਵਰੀ ਨੂੰ ਇੱਥੇ ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਦੌਰਾਨ ਕੀਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਤੱਕ ਭਾਰਤ ਸਥਿਤ ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਵੀਜ਼ਾ ਦਫਤਰਾਂ 'ਚ ਬਕਾਇਆ ਪਈਆਂ ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਕੇਵਲ 15000 ਸੀ ਤੇ ਹੁਣ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ 8 ਲੱਖ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਗਈ ਹੈ। ਬਕਾਇਆ ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਦੇ ਵਧਣ ਦਾ ਮੁੱਖ ਕਾਰਨ ਪ੍ਰਵਾਸ ਲਈ ਜਾਅਲਸਾਜ਼ੀਆਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਣਾ ਹੈ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਫਿਰ ਵੀ ਵੀਜ਼ਾ ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਦੇ ਇਸ ਬੈਕ ਲਾਗ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਲਈ ਬੇਸ਼ੱਕ ਅਸੀਂ ਬੇਤਰੀਬ ਨਰਮਾਈ ਵੀ ਵਰਤਦੇ ਹਾਂ ਪਰ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬੀ ਲੋਕਾਂ ਵਲੋਂ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਫਰਜ਼ੀ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ਾਂ ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਵਿਆਹਾਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ 'ਚ ਵੀ ਜਾਅਲਸਾਜ਼ੀਆਂ ਵਰਤਣ ਕਾਰਨ ਕੈਨੇਡਾ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਸਖ਼ਤੀ ਵਰਤਣੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਫਿਰ ਵੀ ਸਾਡੀ ਧਾਰਨਾ ਹੈ ਕਿ ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਲਈ ਵਿਦੇਸ਼ੀਆਂ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ।

ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਤੱਕ ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਸਥਿਤ ਵੀਜ਼ਾ ਦਫਤਰ ਤੋਂ ਮਸਾਂ 22 ਫੀਸਦੀ ਅਰਜ਼ੀਆਂ 'ਤੇ ਹੀ ਵੀਜ਼ਾ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ 2008 'ਚ 44 ਫੀਸਦੀ ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀਜ਼ੇ ਦਿੱਤੇ ਗਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬੇਸ਼ੱਕ ਕੈਨੇਡਾ 'ਚ ਬੇਰੋਜ਼ਗਾਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਧ ਕੇ 6.4 ਫੀਸਦੀ ਤੋਂ 6.7 ਫੀਸਦੀ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਫਿਰ ਵੀ ਕੈਨੇਡਾ ਨੂੰ ਮਨੁੱਖੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀਜ਼ੇ ਦੇਣ 'ਚ ਕੈਨੇਡਾ ਨੇ ਨਿਯਮ ਬਹੁਤ ਹੀ ਢਿੱਲੇ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਹਨ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਭਾਰਤੀ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਕੈਨੇਡਾ ਦੀਆਂ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀਆਂ 'ਚ ਉਚੇਰੀ ਸਿੱਖਿਆ

ਲੈਣ ਦਾ ਸੱਦਾ ਦਿੱਤਾ। ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਵੀਜ਼ੇ ਲਈ ਨਵੀਂ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਵਲੀ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੇ ਸਵਾਲ ਦਾ ਜਵਾਬ ਦਿੰਦਿਆਂ ਸ੍ਰੀ ਕੈਨੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਸਿਰਫ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਜਾਂ ਭਾਰਤੀਆਂ ਤੋਂ ਹੀ ਨਹੀਂ,

ਜੇਸਨ ਕੈਨੀ

ਹਰ ਮੁਲਕ ਦੇ ਉਸ ਨਾਗਰਿਕ ਤੋਂ ਉਸ ਦੇ ਪਿਛੋਕੜ ਬਾਰੇ ਸਵਾਲ ਪੁੱਛੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਕੈਨੇਡਾ ਆਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਕਿ

ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਮਾਲੀਆ ਵਸੂਲੀ 45 ਫੀਸਦੀ ਵਧੀ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ : ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕਰ ਤੇ ਆਬਕਾਰੀ ਵਿਭਾਗ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਸੂਬੇ ਦੇ ਮਾਲੀਏ ਵਿਚ 45 ਫੀਸਦੀ ਦਾ ਵਾਧਾ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਵਿਭਾਗ ਵਲੋਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਨੁਸਾਰ ਫਸਲਾਂ ਦੀ ਵਧੇਰੇ ਪੈਦਾਵਾਰ ਅਤੇ 'ਵੈਟ' ਵਸੂਲੀ ਸਦਕਾ ਨਵੰਬਰ 2008 ਤੱਕ ਮਾਲੀਆ 45 ਫੀਸਦੀ ਵਧ ਗਿਆ। ਨਵੰਬਰ 2007 ਦੇ 3,840.74 ਕਰੋੜ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਪੰਜਾਬ ਨੇ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ 4992.90 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ 'ਵੈਟ' ਵਜੋਂ ਵਸੂਲ ਕੀਤੇ। ਟੈਕਸ ਵਸੂਲੀ ਦਾ ਇਹ ਵਾਧਾ 30 ਫੀਸਦੀ ਰਿਹਾ।

ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਇਕ ਸੀਨੀਅਰ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਵਾਲ ਹਰ ਇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਪੁੱਛੇ ਜਾਂਦੇ, ਸਿਰਫ਼ ਸ਼ੱਕੀ ਕਿਸਮ ਦੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਹੀ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਵਲੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਸ੍ਰੀ ਕੈਨੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕੈਨੇਡਾ ਸਰਕਾਰ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਡਿਗਰੀਆਂ ਅਤੇ ਡਿਪਲੋਮਾ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟਾਂ ਨੂੰ ਮਾਨਤਾ ਦੇਣ ਬਾਰੇ ਵੀ ਨੀਤੀ ਬਣਾਉਣ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹੇ ਲਿਖੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਦਿਹਾੜੀ ਕਰਨ ਲਈ ਮਜ਼ਬੂਰ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਪਵੇਗਾ।

ਕਨਿਸ਼ਕ ਹਵਾਈ ਹਾਦਸੇ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ ਪਿਛਲੀ ਜਾਂਚ 'ਚ ਕਈ ਕਿਸਮ ਦੀਆਂ ਤਰੁਟੀਆਂ ਰਹਿ ਗਈਆਂ ਸਨ ਤੇ ਨਵੀਂ ਜਾਂਚ ਦੌਰਾਨ ਠੋਸ ਤੱਥ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਣ ਦੀ ਉਮੀਦ ਹੈ। ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਾਮਾਗਾਟਾ ਮਾਰੂ ਘਟਨਾ ਬਾਰੇ ਸਾਡੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਸਾਲ 2006 'ਚ ਹੀ ਮੁਆਫੀ ਮੰਗ ਚੁੱਕੇ ਹਨ ਤੇ ਕੈਨੇਡਾ ਨੇ ਇਸ ਕਾਂਡ ਦੇ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੇ ਵਾਰਸਾਂ ਲਈ 2.5 ਮਿਲੀਅਨ ਡਾਲਰ ਦਾ ਇਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਫੰਡ ਵੀ ਬਣਾਇਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਆਪਣੀ ਇਸ ਭਾਰਤ ਫੇਰੀ ਦੌਰਾਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਭਾਰਤ ਦੇ ਵਿਦੇਸ਼ ਮੰਤਰੀ ਪ੍ਰਣਬ ਮੁਖਰਜੀ ਅਤੇ ਹੋਰਨਾਂ ਆਗੂਆਂ ਨਾਲ ਵੀ ਮੁਲਾਕਾਤ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਪ੍ਰਵਾਸੀ ਪੰਜਾਬੀ ਅਤੇ ਕੈਨੇਡਾ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਟਿਮ ਉਪਲ ਵੀ ਸਨ।

ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਰਿਆਇਤਾਂ ਦੇਵਾਂਗੇ-ਗਾਖਲ

ਜਲੰਧਰ : ਮਾਡਲ ਟਾਊਨ ਵਿਚ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ 19 ਜਨਵਰੀ ਨੂੰ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਏ ਸੰਸਾਰ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਗੋਲਡਜ਼ ਜਿਮ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪਹਿਲੀ ਵਰ੍ਹੇਗੰਢ ਮਨਾਈ।

ਇਸ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਦਿਆਂ ਜਿਮ ਦੇ ਮੈਨੇਜਿੰਗ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਅਤੇ ਉਘੇ ਕਬੱਡੀ ਪ੍ਰੋਮੋਟਰ ਸ. ਅਮੋਲਕ ਸਿੰਘ ਗਾਖਲ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਨਾਂ ਰੋਸ਼ਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵੱਖ ਵੱਖ ਖੇਡਾਂ ਦੇ ਖਿਡਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਜਿਮ ਵਲੋਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਰਿਆਇਤਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾਣਗੀਆਂ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਚੀਨ ਵਿਚ ਓਲੰਪਿਕ 2008 ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨੇਬਾਜ਼ੀ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿਚ ਭਾਰਤ ਲਈ ਗੋਲਡ ਮੈਡਲ ਜਿੱਤਣ ਵਾਲੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਅਭਿਨਵ ਬਿੰਦਰਾ ਨੂੰ ਗੋਲਡਜ਼ ਜਿਮ ਵਲੋਂ 10 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦਾ ਨਕਦ ਪੁਰਸਕਾਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

ਅਮੋਲਕ ਸਿੰਘ ਗਾਖਲ

ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸੁਰਜੀਤ ਹਾਕੀ ਵਿਚ ਹਰ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾ ਇਨਾਮ ਵੀ ਗੋਲਡ ਜਿਮ ਵਲੋਂ ਹੀ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਯਾਦ ਰਹੇ ਓਲੰਪਿਕ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਖੇਡ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਖਿਡਾਰੀ ਵਲੋਂ ਸੋਨ ਤਮਗਾ ਜਿੱਤਣ 'ਤੇ ਗੋਲਡ ਜਿਮ ਵਲੋਂ 15 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦੇਣ ਦਾ ਐਲਾਨ ਵੀ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਸਮਾਰੋਹ ਵਿਚ ਮਨਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬੱਲ, ਵਿਪਨ ਗੋਗਾ, ਬਾਡੀ ਬਿਲਡਰ ਬਿਕਰ ਸਿੰਘ ਪਰਿਹਾਰ (ਕੈਨੇਡਾ), ਪਰਮਬੀਰ ਸਿੰਘ ਪਰਮਾਰ ਐੱਸ.ਪੀ.ਡੀ. ਅਰੁਣਦੀਪ ਸਿੰਘ ਤੁਰ, ਅਮਰਜੋਤ ਸਿੰਘ, ਨੱਥਾ ਸਿੰਘ ਗਾਖਲ, ਜਸਕਰਨ ਗਾਖਲ, ਡਾ. ਨਵਜੋਤ ਸਿੰਘ, ਮਨਰਤ ਸਿੰਘ ਉੱਭੀ, ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਕਿੱਟੂ ਤੇ ਮਿਅੰਕ ਗੁਪਤਾ ਵੀ ਮੌਜੂਦ ਸਨ।

ਹਾਈਕੋਰਟ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀਆਂ ਖੁਦਕਸ਼ੀਆਂ ਬਾਰੇ ਚਿੰਤਤ

ਮੁਹਾਲੀ : ਪੰਜਾਬ 'ਚ ਪਿਛਲੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀਆਂ ਖੁਦਕਸ਼ੀਆਂ ਦਾ ਗੰਭੀਰ ਨੋਟਿਸ ਲੈਂਦਿਆਂ ਹਾਈਕੋਰਟ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਰਿਪੋਰਟ ਤਬਲ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇਸ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਕਸੂਤੀ ਸਥਿਤੀ 'ਚ ਫਸ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬ ਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਹਾਈਕੋਰਟ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਦਿੱਤੇ ਹਲਫੀਆ ਬਿਆਨ 'ਚ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀ ਖੁਦਕਸ਼ੀ ਅਤੇ ਕਰਜ਼ੇ ਦਾ ਮੁੱਦਾ ਪੰਜਾਬ ਕਿਸਾਨ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਸੌਂਪ ਤਾਂ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਪ੍ਰੰਤੂ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀਆਂ ਸਿਫਾਰਸ਼ਾਂ 'ਤੇ ਅਮਲ ਨਾ ਕਰਨ 'ਤੇ ਹਾਈਕੋਰਟ ਨੇ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਤੋਂ ਜੁਆਬ ਤਲਬ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਸੂਤਰਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਬੀਤੇ ਦਿਨ ਮੁੱਖ ਸਕੱਤਰ ਰਮੇਸ਼ਵਰ ਸਿੰਘ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਵਿਚ ਹੋਈ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਕਿਸਾਨ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਹਰੇਕ ਸਿਫਾਰਸ਼ 'ਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਰਿਪੋਰਟ ਤਿਆਰ ਕਰਨ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਕਮਿਸ਼ਨ ਵਲੋਂ ਖੁਦਕਸ਼ੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਨੂੰ 50 ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ

ਨਗਦ ਅਤੇ 30 ਸਾਲ ਲਈ 1500 ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤੀ ਮਹੀਨਾ ਸਹਾਇਤਾ ਦੇਣ ਦੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਇਸ ਮੁੱਦੇ ਨੂੰ ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਟਾਲਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਅਜੇ ਤੱਕ ਗੈਰ-ਸਰਕਾਰੀ ਸੰਗਠਨ, ਕਿਸਾਨ ਯੂਨੀਅਨਾਂ, ਆਬਕਾਰੀ ਵਿਭਾਗ ਅਤੇ ਪੁਲਸ ਦੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੀ ਖੁਦਕਸ਼ੀ ਬਾਰੇ ਦਿੱਤੇ ਤੱਥਾਂ 'ਚ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਫਰਕ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਹੁਣ ਦੋ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਬਠਿੰਡਾ ਅਤੇ ਸੰਗਰੂਰ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਖੇਤੀਬਾੜੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਲੁਧਿਆਣਾ ਨੂੰ ਸਰਵੇਖਣ ਕਰਨ ਦਾ ਕੰਮ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਰਵੇਖਣ ਜਨਵਰੀ ਦੇ ਅਖੀਰ ਤੱਕ ਪੂਰਾ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਮਾਰਚ 2009 ਤੱਕ ਰਿਪੋਰਟ ਸੌਂਪ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਰਾਹਤ ਪੈਕਜ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇਗਾ।

ਕਿਸਾਨ ਕਮਿਸ਼ਨ ਵਲੋਂ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਆੜ੍ਹਤੀਆਂ ਦੇ ਚੁੰਗਲ ਵਿਚੋਂ ਕੱਢਣ ਲਈ ਆੜ੍ਹਤੀਆਂ ਦੀ ਰਜਿਸਟ੍ਰੇਸ਼ਨ ਕਰਨ ਦੀ ਸਿਫਾਰਸ਼

'ਤੇ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਪੰਜਾਬ ਰਿਲੀਫ ਆਫ ਐਗਰੀਕਲਚਰਲ ਇੰਡੈਬਟਿਡਨੈਸ ਬਿਲ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੇਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਕਮਿਸ਼ਨ ਅਧੀਨ 30 ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਤੱਕ ਦੇ ਕਰਜ਼ੇ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨ ਲਈ ਸਬ-ਡਵੀਜ਼ਨ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਬੋਰਡ ਗਠਿਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣੇ ਹਨ।

ਕਮਿਸ਼ਨ ਅਨੁਸਾਰ ਸ਼ਾਹੂਕਾਰ ਦਸ ਫੀਸਦੀ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਵਿਆਜ ਨਹੀਂ ਲੈ ਸਕਣਗੇ ਅਤੇ ਦੁੱਗਣੇ ਕਰਜ਼ੇ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਵਸੂਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਇਹ ਬਿਲ ਪਿਛਲੀ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਸਮੇਂ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਵੀ ਕੈਬਨਿਟ ਸਬ-ਕਮੇਟੀ ਬਣੀ ਸੀ ਅਤੇ ਬਾਦਲ ਸਰਕਾਰ 'ਚ ਵੀ ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਸਬ-ਕਮੇਟੀ ਕੋਲ ਹੈ, ਪਰ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਇਸ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਫੈਸਲਾ ਨਹੀਂ ਲਿਆ। ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਚੈੱਕਾਂ ਰਾਹੀਂ ਪੇਮੈਂਟ ਬਾਰੇ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਜੁਲਾਈ 2009 ਤੋਂ ਕਿਸਾਨਾਂ ਲਈ ਸਿੱਧੇ ਚੈੱਕ ਜਾਂ ਆੜ੍ਹਤੀ ਦੇਵਾਂ 'ਚੋਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੇਮੈਂਟ ਲੈਣ ਦੀ ਛੋਟ ਹੋਵੇਗੀ।

ਲੋਕ ਭਲਾਈ ਪਾਰਟੀ ਭੰਗ ਕਰਕੇ ਕਾਂਗਰਸ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਰਲਾਂਗਾ - ਰਾਮੂਵਾਲੀਆ

ਮੋਗਾ : ਲੋਕ ਭਲਾਈ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਕੌਮੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਤੇ ਸਾਬਕਾ ਕੇਂਦਰੀ ਮੰਤਰੀ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਰਾਮੂਵਾਲੀਆ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਪਾਰਟੀ ਭੰਗ ਕਰਕੇ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਨਾਲ ਰਲੇਵਾਂ ਨਹੀਂ ਕਰਨਗੇ। ਸਾਬਕਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵਲੋਂ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮੂਵਾਲੀਆ ਨੂੰ ਪਾਰਟੀ ਭੰਗ ਕਰਨ ਦੀ ਦਿੱਤੀ ਸਲਾਹ 'ਤੇ ਤਿੱਖੀ ਟਿੱਪਣੀ ਕਰਦਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਾਂਗਰਸ, ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਤੇ ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਪੰਜਾਬੀ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਤੋਂ ਹਮਦਰਦ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਬੀਤੀ 16 ਜਨਵਰੀ ਨੂੰ ਇਥੋਂ ਦੇ ਪਿੰਡ ਲੁਹਾਰਾ ਵਿਖੇ ਪਾਰਟੀ ਵਰਕਰਾਂ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਦਿਆਂ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮੂਵਾਲੀਆ ਨੇ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਬਲਬੂਤੇ 'ਤੇ ਹੀ ਸੰਗਰੂਰ ਲੋਕ ਸਭਾ ਤੋਂ ਚੋਣ ਲੜਨਗੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੀਆਂ ਧੀਆਂ ਤੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਸਬੰਧੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਠੋਸ ਕੰਮਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਵੋਟ ਮੰਗੇ ਜਾਣਗੇ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਲੋਕ ਭਲਾਈ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਉਸ ਵੇਲੇ ਤਕੜਾ ਸਿਆਸੀ ਹੁਲਾਰਾ ਮਿਲਿਆ, ਜਦੋਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਸੀਨੀਅਰ ਆਗੂ ਤੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਲੁਹਾਰਾ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਾਥੀਆਂ ਸਮੇਤ ਆਪਣੀ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਅਲਵਿਦਾ ਕਹਿ ਕੇ ਲੋਕ ਭਲਾਈ ਪਾਰਟੀ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ।

ਸ੍ਰੀ ਰਾਮੂਵਾਲੀਆ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ ਦੀਆਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਗਲਤ ਨੀਤੀਆਂ ਕਾਰਨ ਅੱਜ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ 42 ਲੱਖ ਮੁੰਡੇ-ਕੁੜੀਆਂ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ ਦੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚੋਂ ਗੁਜ਼ਰ ਰਹੇ ਹਨ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੀ 'ਨਾਲਾਇਕੀ' ਕਾਰਨ 1800 ਦੇ ਕਰੀਬ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦੀ ਠੱਗ ਟ੍ਰੈਵਲ ਏਜੰਟਾਂ ਹੱਥੋਂ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਜੰਗਲਾਂ ਤੇ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਮੌਤ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਠੱਗ ਟ੍ਰੈਵਲ ਏਜੰਟਾਂ ਲਈ ਪੰਜਾਬ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧ 'ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਜ਼ੋਨ' ਬਣ

ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਇਹੀ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਹੁਣ ਤੱਕ ਅਜਿਹੇ ਏਜੰਟਾਂ ਨੇ ਰਾਜ ਦੇ ਕਰੀਬ ਦੋ ਲੱਖ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਤੋਂ ਦਸ ਹਜ਼ਾਰ ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਠੱਗ ਲਏ ਗਏ ਹਨ। ਪਾਰਟੀ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਅਕਾਲੀ ਨੇਤਾ ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਲੁਹਾਰਾ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਥੀਆਂ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਰਾਮੂਵਾਲੀਆ ਨੇ ਸਿਰੋਪੇ ਭੇਟ ਕਰਕੇ ਸਨਮਾਨਿਤ ਕੀਤਾ।

ਮੀਟਿੰਗ ਨੂੰ ਲੋਕ ਭਲਾਈ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਕੌਮੀ ਮੀਤ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬਰਾੜ, ਸੁਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਚੜ੍ਹਕ, ਸੂਬਾਈ ਪ੍ਰੈੱਸ ਸਕੱਤਰ ਪ੍ਰਿਤਪਾਲ ਸਿੰਘ ਸਰੀਨ, ਜਤਿੰਦਰ ਕੁਲਾਰ ਲਾਲੀ, ਗੁਰਸੇਵਕ ਸਿੰਘ ਕੋਰੇਵਾਲਾ ਅਤੇ ਪੰਚ ਗੁਰਮੀਤ ਕੌਰ ਨੇ ਵੀ ਸੰਬੋਧਨ ਕੀਤਾ।

ਤਸਕਰੀ ਰੋਕਣ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਥਾਣੇ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ : ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਨਸ਼ੀਲੇ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੀ ਤਸਕਰੀ ਰੋਕਣ ਲਈ ਇਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪੁਲਿਸ ਥਾਣਾ ਕਾਇਮ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਪੁਲਿਸ ਵਿਭਾਗ ਵਲੋਂ ਸਟੇਟ ਨਾਰਕੋਟਿਕ ਸੈੱਲ ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਦੀ ਕਾਇਮੀ ਸਬੰਧੀ ਜੋ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਗ੍ਰਹਿ ਵਿਭਾਗ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਭੇਜਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਉਸਨੂੰ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ 'ਚ ਸਥਾਪਤ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਹ ਪਹਿਲਾ ਥਾਣਾ ਹੈ। ਜਾਣਕਾਰੀ ਮੁਤਾਬਕ ਇਹ ਥਾਣਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ 'ਚ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬ ਸੀ.ਆਈ.ਡੀ. ਦੇ ਮੁਖੀ ਸ੍ਰੀ ਸੁਰੇਸ਼ ਅਰੋੜਾ ਨੇ ਇਸ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਦਿਆਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਸ ਪੁਲਿਸ ਥਾਣੇ ਦੇ ਹੇਂਦ 'ਚ ਆਉਣ ਨਾਲ ਨਾਰਕੋਟਿਕ ਸੈੱਲ ਦੀ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਪਹਿਲਾਂ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਬਿਹਤਰ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਨਾਰਕੋਟਿਕ ਸੈੱਲ ਵਲੋਂ ਦਰਜ ਹਰ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਅਦਾਲਤੀ ਸੁਣਵਾਈ ਦਾ ਦਾਇਰਾ ਵੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਬਣ ਗਈ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਨਾਰਕੋਟਿਕ ਸੈੱਲ ਦਾ ਹੈਡਕੁਆਰਟਰ ਵੀ ਇਸ ਵੇਲੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ 'ਚ ਹੀ ਹੈ।

ਜਾਰੀ ਹੈ ਭਾਰਤ 'ਚ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਦਾ ਵਰਤਾਰਾ

-ਸਤਨਾਮ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ

ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ 'ਤੇ ਤਸੱਦਦ ਕਰਨ ਨੂੰ ਲਗਭਗ ਸਾਰੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਲੋਂ ਸਜ਼ਾਯੋਗ ਅਪਰਾਧ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਕਈ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਸੁਰੱਖਿਆ ਬਲਾਂ ਵਲੋਂ ਜਨਤਾ 'ਤੇ ਆਮ ਤਸੱਦਦ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਤਸੱਦਦ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿਚ ਸੁਰੱਖਿਆ ਬਲ, ਡਾਕਟਰ, ਵਿਗਿਆਨਕ, ਅਫਸਰ ਅਤੇ ਰਾਜਨੀਤਕ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਵਲੋਂ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਉੱਪਰ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਤਸੱਦਦ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮੌਜੂਦਾ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਤੋਂ ਸੂਚਨਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਤਸੱਦਦ ਕਰਨਾ ਇਕ ਆਮ ਵਰਤਾਰਾ ਹੈ ਅਤੇ ਰਾਜਨੀਤਕ ਸੱਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਤਸੱਦਦ ਨੂੰ ਹਥਿਆਰ ਵਜੋਂ ਵਰਤਣਾ ਆਮ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ।

ਤਸੱਦਦ ਲਈ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਤਰੀਕੇ ਵਰਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ ਤੀਸਰੇ ਦਰਜੇ ਦੇ ਤਸੱਦਦ ਵਿਚ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਕਸ਼ਟ ਦੇਣ ਲਈ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਗੁਪਤ ਅੰਗਾਂ 'ਤੇ ਬਿਜਲੀ ਦਾ ਕਰੰਟ ਲਾਉਣਾ, ਪੁੱਠਾ ਲਮਕਾਉਣਾ, ਨੌਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਚੀਜ਼ ਨਾਲ ਖਿੱਚਣਾ ਅਤੇ ਨਮਕ ਜਾਂ ਮਿਰਚਾਂ ਪਾਉਣੀਆਂ, ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਡੋਬਣਾ, ਲੱਤਾਂ ਖੋਲ੍ਹਣੀਆਂ, ਘੋਟਣਾ ਫੇਰਨਾ, ਪੈਰਾਂ ਦੀਆਂ ਤਲੀਆਂ ਨੂੰ ਡੰਡੇ ਨਾਲ ਕੁੱਟਣਾ, ਗੁਪਤ ਅੰਗਾਂ ਵਿਚ ਪੈਟਰੋਲ ਜਾਂ ਮਿਰਚਾਂ ਪਾਉਣੀਆਂ, ਚੁਹੇ ਛੱਡਣੇ ਅਤੇ ਕਈ ਹੋਰ ਅਣਮਨੁੱਖੀ ਤਸੀਹੇ ਦੇਣੇ। ਚੌਥੇ ਦਰਜੇ ਦੇ ਤਸੱਦਦ ਵਿਚ ਮਨੋਵਿਗਿਆਨਕ ਤਰੀਕਿਆਂ ਰਾਹੀਂ ਤਸੱਦਦ ਕਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ।

ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਐਲਾਨਨਾਮੇ ਵਿਚ

ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਤਸੱਦਦ ਉੱਪਰ ਪਾਬੰਦੀ ਲਗਾਈ ਗਈ ਹੈ। 1984 ਵਿਚ ਤਸੱਦਦ, ਜੁਲਮ, ਗੈਰ-ਮਨੁੱਖੀ ਜਾਂ ਅਪਮਾਨਜਨਕ ਵਿਹਾਰ ਜਾਂ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਕਨਵੈਨਸ਼ਨ ਹੋਈ। ਇਸ ਕਨਵੈਨਸ਼ਨ ਨੂੰ ਪਾਸ ਕਰਨ ਲਈ ਬਹੁਤ ਲੰਮਾ ਸਮਾਂ ਲੱਗ ਗਿਆ। ਇਸ ਦਾ ਸਫਰ 1949 ਤੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ ਸੀ ਅਤੇ 1984 ਵਿਚ ਇਸ ਨੂੰ ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਦੀ ਮਹਾਂ ਸਭਾ ਵਲੋਂ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਇਹ ਕਨਵੈਨਸ਼ਨ 1987 ਤੋਂ ਲਾਗੂ ਹੋਈ ਅਤੇ 20 ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਲੋਂ ਇਸ ਨੂੰ ਸਮਰਥਨ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਹੁਣ ਤੱਕ 100 ਤੋਂ ਵਧ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਲੋਂ ਇਸ ਕਨਵੈਨਸ਼ਨ ਨੂੰ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਪਰ ਦੁੱਖ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਇਸ ਕਨਵੈਨਸ਼ਨ ਵਿਚ 1984 ਵਿਚ ਸ਼ਿਰਕਤ ਕੀਤੀ, ਦਸਤਖਤ ਕੀਤੇ, ਪਰ ਪ੍ਰਵਾਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰ ਐਕਟ 1993 ਨੂੰ ਸਹਿਮਤੀ ਦਿੱਤੀ। 1994 ਵਿਚ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਦੀ ਮੰਗ ਵਲੋਂ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰ ਸੁਰੱਖਿਆ ਐਕਟ ਪਾਸ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਨੈਸ਼ਨਲ ਹਿਊਮਨ ਰਾਈਟਸ ਕਮਿਸ਼ਨ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 18 ਹੋਰ ਸੂਬਿਆਂ ਵਿਚ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰ ਕਮਿਸ਼ਨ ਬਣਾਏ ਗਏ ਪਰ ਦੁੱਖ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ

ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰ ਕਮਿਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਪੂਰੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਸਿਰਫ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ।

ਇਹ ਸਰਕਾਰਾਂ ਉੱਪਰ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ

ਕਿ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਮੰਨਣੀ ਹੈ ਕਿ ਨਹੀਂ। ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਅਮਲਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਨੈਸ਼ਨਲ ਹਿਊਮਨ ਰਾਈਟਸ ਕਮਿਸ਼ਨ ਬਣਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕੀਤੀ ਕਿ ਤਸੱਦਦ, ਜੁਲਮ, ਗੈਰ-ਮਨੁੱਖੀ ਜਾਂ ਅਪਮਾਨਜਨਕ ਵਿਹਾਰ ਜਾਂ ਸਜ਼ਾ ਵਿਰੁੱਧ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਕਨਵੈਨਸ਼ਨ 1984 ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕਰ ਦੇਵੇ ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਬਣ ਜਾਵੇ ਪਰ ਨੈਸ਼ਨਲ ਹਿਊਮਨ ਰਾਈਟਸ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਹਾਲੇ ਤੱਕ

ਮੰਨੀ ਨਹੀਂ ਗਈ।

ਤਸੱਦਦ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਘੋਰ ਉਲੰਘਣਾ ਹੈ ਅਤੇ ਹਿਰਾਸਤੀ ਮੌਤਾਂ ਵੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦਸਤਿਆਂ ਵਲੋਂ ਕੀਤੇ ਤਸੱਦਦ ਕਾਰਨ ਹੀ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਸਰਵ-ਵਿਆਪੀ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇ ਐਲਾਨਨਾਮੇ ਦੀ ਧਾਰਾ 5 ਅਨੁਸਾਰ ਤਸੱਦਦ ਕਰਨ 'ਤੇ ਮਨਾਹੀ ਹੈ। ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰ ਕਮਿਸ਼ਨਾਂ ਦਾ ਤਸੱਦਦ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਢੁਕਵੇਂ ਕਦਮ ਚੁੱਕਣਾ ਮੁੱਢਲਾ ਫਰਜ਼ ਹੈ, ਪਰ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰ ਕਮਿਸ਼ਨਾਂ ਵਲੋਂ ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰ ਕਮਿਸ਼ਨ ਬਣਨ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਹੁਣ ਤੱਕ ਨਾ ਤਾਂ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰ ਕਮਿਸ਼ਨ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਕਿਸੇ ਰਾਜ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਤੀਜੇ ਦਰਜੇ ਦੇ ਤਸੀਹਿਆਂ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਕੋਈ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਕੀਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦਸਤਿਆਂ/ਪੁਲਿਸ ਵਲੋਂ ਤੀਜੇ ਦਰਜੇ ਦੇ ਤਸੀਹੇ ਦੇਣ ਲਈ ਵਰਤੇ ਜਾਂਦੇ ਉਪਕਰਣਾਂ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਲਾਉਣ ਲਈ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਭਾਰਤ ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਜਾਂ ਇਨਵੈਸਟੀਗੇਸ਼ਨ ਸੈਂਟਰ ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜਿਥੇ ਤੀਜੇ ਦਰਜੇ ਦੇ ਤਸੀਹੇ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਉਪਕਰਣ ਨਾ ਹੋਣ ਜਿਵੇਂ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਟੰਗਣ ਵਾਲੇ ਰੱਸੇ, ਪੱਟਾਂ 'ਤੇ ਫੇਰਣ ਵਾਲਾ ਘੋਟਣਾ, ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਡੋਬਣ ਲਈ ਟੱਬ ਤੇ ਗੁਪਤ ਅੰਗਾਂ 'ਤੇ ਕਰੰਟ ਲਗਾਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਮਸ਼ੀਨਾਂ। ਕਈ ਇਨਵੈਸਟੀਗੇਸ਼ਨ ਸੈਂਟਰਾਂ ਅਤੇ ਪੁਲਿਸ ਥਾਣਿਆਂ ਵਿਚ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਟੰਗਣ ਅਤੇ ਤੀਜੇ ਦਰਜੇ ਦੇ ਤਸੀਹੇ ਦੇਣ ਵਾਸਤੇ ਪੱਕਾ ਹੀ ਸਿਸਟਮ ਬਣਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਤਸੱਦਦ ਨਾਲ ਹੋਈ ਮੌਤ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਮਾਣਯੋਗ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵਲੋਂ ਕਈ ਫੈਸਲੇ ਦਿੱਤੇ ਗਏ। ਡੀ.ਕੇ. ਬਾਸੂ ਬਨਾਮ ਸਟੇਟ ਆਫ ਵੈਸਟ ਬੰਗਾਲ ਵਿਚ ਮਾਣਯੋਗ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵਲੋਂ ਕਈ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਪਰ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਅਜੇ ਤੱਕ ਵੀ ਤਸੱਦਦ ਤੋਂ ਰਾਹਤ ਨਹੀਂ ਮਿਲ ਸਕੀ।

ਅਖਬਾਰਾਂ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਐਡੀਸ਼ਨ ਛਪਣ ਕਰਕੇ ਸਾਨੂੰ ਤਸੱਦਦ ਬਾਰੇ ਖ਼ਬਰਾਂ ਦਾ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦਾ। ਜੇਕਰ ਵੱਖਰੇ-ਵੱਖਰੇ ਐਡੀਸ਼ਨ ਨਾ ਛਪਣ ਤਾਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਖਬਾਰਾਂ ਨੂੰ ਇਕ-ਇਕ, ਦੋ-ਦੋ ਪੇਜ ਤਸੱਦਦ ਦੀਆਂ ਖ਼ਬਰਾਂ ਛਾਪਣ ਲਈ ਦੇਣੇ ਪੈ ਜਾਣ। ਤਸੱਦਦ ਕਰਨ ਨਾਲ ਜਾਂ ਤਸੱਦਦ ਦੇ ਡਰੋਂ ਹਰ ਆਏ ਦਿਨ ਪੁਲਿਸ ਹਵਾਲਾਤਾਂ ਵਿਚ ਬੰਦੇ ਮਰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਤਮ ਹੱਤਿਆ ਦਾ ਰੂਪ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਜੇਕਰ ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਦੀ ਹਵਾਲਾਤ ਵਿਚ ਕੋਈ ਆਤਮ ਹੱਤਿਆ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਵੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਬਲਾਂ ਦੇ ਡਰੋਂ ਹੀ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਲਈ ਸੁਰੱਖਿਆ ਬਲ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਪੁਲਿਸ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿਚ ਮਰਨ

ਵਾਲੇ ਦਾ ਕੋਈ ਮੁੱਲ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ। ਸੁਰੱਖਿਆ ਬਲਾਂ ਵਲੋਂ ਹਿਰਾਸਤੀ ਮੌਤ ਬਾਰੇ, ਸਾਰੇ ਸਬੂਤ ਖ਼ਤਮ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਆਮ ਕੇਸਾਂ ਵਿਚ ਡਾਕਟਰ ਪੀੜਤ ਵਿਅਕਤੀ ਦਾ ਮੈਡੀਕਲ ਵੀ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਕਹਿਣ ਮੁਤਾਬਕ ਹੀ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਪੀੜਤ ਵਿਅਕਤੀ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਤਸੱਦਦ ਤੋਂ ਡਰਦਾ ਕੁਝ ਬੋਲ ਨਹੀਂ ਪਾਉਂਦਾ ਅਤੇ ਕਈ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਮਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੇਸਾਂ ਵਿਚ ਕੁਝ ਕੀਤਾ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਅਦਾਲਤਾਂ ਵੀ ਸਬੂਤ ਮੰਗਦੀਆਂ ਹਨ ਤੇ ਤੁਰੰਤ ਮੈਡੀਕਲ ਰਿਪੋਰਟ ਨੂੰ ਹੀ ਆਧਾਰ ਬਣਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਕੁਝ ਕੇਸ ਤਸੱਦਦ ਕਾਰਨ ਹੋਈਆਂ ਮੌਤਾਂ ਦੇ ਜੋ ਹਾਈ ਲਾਈਟ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਬਲਾਂ ਉੱਪਰ ਦੋਸ਼ ਸਾਬਤ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਬਲ ਪੀੜਤ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਉੱਪਰ ਦਬਾਅ ਪਾ ਕੇ ਆਪਣੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਬਿਆਨ ਦਿਵਾਉਣ ਵਿਚ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ ਮੁਕਤ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਸੇ ਕਾਰਨ ਅਜੇ ਤੱਕ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਨਾ ਤਾਂ ਹਿਰਾਸਤੀ ਮੌਤਾਂ ਖ਼ਤਮ ਹੋਈਆਂ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਤਸੱਦਦ।

ਹਰ ਇਕ ਦੇ ਵੱਸ ਦੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਉੱਪਰ ਹੋਏ ਤਸੱਦਦ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਜਾ ਸਕੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਕ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਉੱਪਰ ਬੂਟੇ ਕੇਸ ਪੈਣ ਦਾ ਖਦਸ਼ਾ ਬਣਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਦੂਜਾ ਕਾਨੂੰਨ ਤੋਂ ਇਨਸਾਫ ਲੈਣਾ ਗਰੀਬ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਵੱਸ ਦੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਤੀਜਾ ਇਸ ਬਾਰੇ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਗਿਆਨ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਕਿ ਕਾਨੂੰਨ ਤੋਂ ਇਨਸਾਫ ਕਿਵੇਂ ਲੈਣਾ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਤਸੱਦਦ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਵਿਚ ਕੋਈ ਦਿਲਚਸਪੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਸਰਕਾਰ ਤਸੱਦਦ ਨੂੰ ਰੋਕਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਤਾਂ ਤਸੱਦਦ, ਜੁਲਮ, ਗੈਰ-ਮਨੁੱਖੀ ਜਾਂ ਅਪਮਾਨਜਨਕ ਵਿਹਾਰ ਜਾਂ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਕਨਵੈਨਸ਼ਨ 1984 ਨੂੰ ਸਹਿਮਤੀ ਦੇ ਦਿੰਦੀ ਤੇ ਮੈਂਬਰ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰ ਕਮਿਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਪੂਰੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰ ਦਿੰਦੀ।

ਤਸੱਦਦ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਲੋਕ ਲਹਿਰ ਉਸਾਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਨੈਸ਼ਨਲ ਹਿਊਮਨ ਰਾਈਟਸ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਨੂੰ ਮੰਨ ਕੇ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਤਸੱਦਦ, ਜੁਲਮ, ਗੈਰ-ਮਨੁੱਖੀ ਜਾਂ ਅਪਮਾਨਜਨਕ ਵਿਹਾਰ ਜਾਂ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਕਨਵੈਨਸ਼ਨ 1984 ਦੀ ਮੈਂਬਰ ਬਣ ਜਾਵੇ। ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰ ਕਮਿਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਅਮਲੀ ਤਾਕਤ ਅਤੇ ਲੋੜੀਂਦਾ ਅਮਲਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਰਾਜਾਂ ਵਿਚ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਰਾਜਾਂ ਵਿਚ ਕਮਿਸ਼ਨ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਅਤੇ ਹਰੇਕ ਰਾਜ ਵਿਚ ਇਕ-ਇਕ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰ ਫਾਸਟ ਟਰੈਕ ਅਦਾਲਤ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਕਿ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਵਾਪਰ ਰਹੀਆਂ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਉਲੰਘਣਾਵਾਂ ਅਤੇ ਤਸੱਦਦ ਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਠੱਲ੍ਹ ਪੈ ਸਕੇ।

ਕੱਲ੍ਹਾ ਤੇ ਗੁਰਜਰ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਮਰਿਆਦਾ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਸਪੁਰਦ

ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ : ਪੰਜਾਬ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਸਪੀਕਰ ਨਿਰਮਲ ਸਿੰਘ ਕਾਹਲੋਂ ਨੇ ਰਾਜ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਮੁੱਖ ਸਕੱਤਰ (ਵਿੱਤ) ਤੇ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਯੋਜਨਾ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਮੌਜੂਦਾ ਸਲਾਹਕਾਰ ਦਿਲਸ਼ੇਰ ਸਿੰਘ ਕੱਲ੍ਹਾ ਅਤੇ ਲੁਧਿਆਣਾ ਦੇ ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਸੁਮੇਰ ਗੁਰਜਰ ਦੇ ਵੱਖੋ-ਵੱਖਰੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਨੂੰ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੀ ਮਰਯਾਦਾ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਸੌਂਪ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਆਈ.ਏ.ਐਸ. ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਬਾਰੇ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਕਰੀਬ ਪੰਜ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਸਪੀਕਰ ਦੇ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਖਜ਼ਾਨਾ ਮੰਤਰੀ ਅਤੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਦੇ ਭਤੀਜੇ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਦੀਆਂ ਮੁਸ਼ਕਿਲਾਂ ਵਧ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ, ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਬਕਾ ਖਜ਼ਾਨਾ ਸਕੱਤਰ ਵਲੋਂ ਕੀਤੀ ਗਲਤੀ ਬਾਰੇ ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਸੈਸ਼ਨ ਦੌਰਾਨ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਦੱਸ ਚੁੱਕੇ ਹਨ ਤੇ ਡੀ.ਐਸ. ਕੱਲ੍ਹਾ ਵਲੋਂ ਵੀ ਸਪੀਕਰ ਨੂੰ ਲਿਖਤੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜੋ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਸ 'ਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸਪੀਕਰ ਦੇ ਵਿਦੇਸ਼ ਦੌਰੇ ਸਬੰਧੀ ਮਾਮਲੇ 'ਚ ਦੇਰੀ ਹੋਣ ਲਈ ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ ਦਫ਼ਤਰ ਹੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹੈ।

ਡੀ.ਐਸ. ਕੱਲ੍ਹਾ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਅਗਸਤ 2008 ਤੋਂ ਸਪੀਕਰ ਕੋਲ ਸੁਣਵਾਈ ਅਧੀਨ ਸੀ। ਪਿਛਲੇ ਵਰ੍ਹੇ ਪਹਿਲੀ ਤੋਂ 8 ਅਗਸਤ ਤੱਕ ਮਲੇਸ਼ੀਆ 'ਚ ਕਾਮਨਵੈਲਥ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟਰੀ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਵਲੋਂ ਕਰਵਾਈ ਗਈ ਕਾਨਫਰੰਸ

'ਚ ਪੰਜਾਬ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਸਪੀਕਰ ਵਿੱਤ ਵਿਭਾਗ ਦੀ ਕੋਤਾਹੀ ਕਾਰਨ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣੇ ਰਹਿ ਗਏ ਸਨ। ਵਿੱਤ ਵਿਭਾਗ ਵਲੋਂ ਸਪੀਕਰ ਦੇ ਇਸ ਸਰਕਾਰੀ ਦੌਰੇ ਸਬੰਧੀ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਪਹਿਲੀ ਅਗਸਤ ਨੂੰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ, ਜਦੋਂ ਸਮਾਗਮ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਸੀ।

ਵਿੱਤ ਵਿਭਾਗ ਦੀ ਇਸ ਗਲਤੀ ਨੂੰ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੀ ਮਰਯਾਦਾ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਮੰਨਦਿਆਂ ਸ੍ਰੀ ਕਾਹਲੋਂ ਨੇ ਉਸੇ ਮਹੀਨੇ ਡੀ.ਐਸ. ਕੱਲ੍ਹਾ ਨੂੰ ਤਲਬ ਕਰ ਲਿਆ। ਸ੍ਰੀ ਕੱਲ੍ਹਾ ਹੁਣ ਤੱਕ 6 ਵਾਰੀ ਸਪੀਕਰ ਅੱਗੇ ਪੇਸ਼ ਹੋ ਚੁੱਕੇ ਹਨ, ਪਰ ਉਹ ਵਿੱਤ ਵਿਭਾਗ ਦੀ ਇਸ ਅਣਗਹਿਲੀ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਠੋਸ ਤੱਥ ਨਹੀਂ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਸਕੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਿਰਫ ਇਹੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਮਾਮਲੇ 'ਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਦੋਸ਼ ਨਹੀਂ, ਕਿਉਂਕਿ ਫਾਈਲ ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ ਮਨਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਦੇ ਦਫ਼ਤਰ ਨੂੰ ਭੇਜ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ।

ਸਤੰਬਰ 2008 'ਚ ਪੰਜਾਬ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੇ ਸੈਸ਼ਨ ਦੌਰਾਨ ਜਦੋਂ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਵਿਧਾਇਕ ਮੱਖਣ ਸਿੰਘ ਨੇ ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਉਠਾਇਆ ਸੀ ਤਾਂ ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ ਨੇ ਮੰਨਿਆ ਸੀ ਕਿ "ਇਹ ਕੋਤਾਹੀ ਮੇਰੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਹੋਈ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਸਪੀਕਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਇਕੱਲੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਚੈਬਰ 'ਚ ਮਿਲ ਕੇ ਗੁਫਤਗੂ ਕਰਾਂਗਾ।" ਸਪੀਕਰ ਦਫ਼ਤਰ ਦੇ ਸੂਤਰਾਂ ਦਾ ਦੱਸਣਾ ਹੈ ਕਿ ਸਤੰਬਰ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਸੈਸ਼ਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅੱਜ ਤੱਕ ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ ਸਪੀਕਰ ਨਾਲ ਗੁਫਤਗੂ ਕਰਨ ਨਹੀਂ ਆਏ ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਹ ਐਲਾਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਦਨ 'ਚ ਕੀਤਾ

ਸੀ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਵਿੱਤ ਮੰਤਰੀ ਦੀਆਂ ਮੁਸ਼ਕਿਲਾਂ ਵੀ ਵਧ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਸਪੀਕਰ ਨੇ ਇਸ ਕੇਸ ਨੂੰ ਮਰਯਾਦਾ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਸਪੁਰਦ ਕਰਨ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਦਿਆਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਵਿੱਤ ਵਿਭਾਗ ਵਲੋਂ ਸਪੀਕਰ ਦੇ ਵਿਦੇਸ਼ ਦੌਰੇ ਨੂੰ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਨਾ ਦੇਣਾ ਬੜਾ ਹਾ ਗੰਭੀਰ ਮਾਮਲਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਕਾਮਨਵੈਲਥ ਮੁਲਕਾਂ ਦੇ ਸਪੀਕਰਾਂ ਦੀ ਉਸ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਕਾਨਫਰੰਸ 'ਚ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋ ਸਕੀ।

ਸ੍ਰੀ ਕਾਹਲੋਂ ਨੇ ਲੁਧਿਆਣਾ ਦੇ ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਵੀ ਮਰਯਾਦਾ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਸੌਂਪਣ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਜਾਣਕਾਰੀ ਮੁਤਾਬਕ ਪੰਜਾਬ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੀ ਵੈਲਫੇਅਰ ਕਮੇਟੀ ਵਲੋਂ ਸਤੰਬਰ ਮਹੀਨੇ ਲੁਧਿਆਣਾ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੀਆਂ ਕੰਪੋਨੈਂਟ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਨਾਲ ਮੀਟਿੰਗ ਕਰਨੀ ਸੀ। ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਵਿਧਾਇਕ ਸੋਹਨ ਸਿੰਘ ਠੰਡਲ ਅਤੇ ਹੋਰ ਮੈਂਬਰ ਤਾਂ ਲੁਧਿਆਣੇ ਪਹੁੰਚ ਗਏ, ਪਰ ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਸੰਗਤ ਦਰਸ਼ਨ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ 'ਚ ਰੁੱਝੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਕਮੇਟੀ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਜਦੋਂ ਆਪਣੇ ਸੂਤਰਾਂ ਰਾਹੀਂ ਪਤਾ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਦੇ ਸੰਗਤ ਦਰਸ਼ਨ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ 'ਚ ਰੁੱਝੇ ਹੋਣ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਨਹੀਂ ਹੋਈ। ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਸਪੀਕਰ ਨੂੰ ਡਿਪਟੀ ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਲੁਧਿਆਣਾ ਦੇ ਇਸ ਰਵੱਈਏ ਦੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਡੀ.ਸੀ. ਤਲਬ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਉਹ ਹੁਣ ਤੱਕ 6 ਵਾਰੀ ਸਪੀਕਰ ਅੱਗੇ ਪੇਸ਼ ਹੋ ਚੁੱਕਿਆ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬੀ ਢਾਬਾ Punjabi Dhaba

Fine Indian Cuisine
Restaurant & Banquet Hall

2525 W. Devon Ave., Chicago IL 60659

Lunch & Dinner Buffet

ਆਪਣੀ ਅਗਲੀ ਪਾਰਟੀ ਬੁਕ ਕਰਾਉਣ ਅਤੇ ਬਿਹਤਰੀਨ ਸੇਵਾ ਲਈ ਦੇਵ ਜਾਂ ਸੋਹਣ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਕਾਲ ਕਰੋ
773-262-2080, 773-764-9392

ਅਸੀਂ ਨਾਨ ਅਤੇ ਤੰਦੂਰੀ ਚਿਕਨ ਤੰਦੂਰ ਤੋਂ ਸਿੱਧਾ ਤੁਹਾਡੇ ਟੇਬਲ ਤੇ ਪਰੋਸਦੇ ਹਾਂ

KMAX Travel, Inc.

**Professional customer service
Special discounted fares to India,
Europe, Middle East, Pakistan,
Bangladesh. LOW FARE!!!!**

**Special Fares for Bangkok
ਵਾਜਬ ਭਾਅ ਤੇ ਹਵਾਈ ਟਿਕਟਾਂ
ਫਿਕਰ-ਰਹਿਤ ਸਫਰ**

**CALL TOLL FREE:
(866) 750-5629(KMAX)
or direct line at (847) 982-0178**

ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼

ਸਨਿਚਰਵਾਰ, 24 ਜਨਵਰੀ, 2009

ਰਾਜ ਸੱਤਾ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਮੁਕੰਮਲ ਰਾਜਸੱਤਾ ਮੁਕੰਮਲ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ।-ਅਗਿਆਤ

ਸੰਪਾਦਕੀ

ਸੁਖਬੀਰ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਗੱਲ

ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਅਤੇ ਮੌਜੂਦਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਬੇਟੇ ਸ. ਸੁਖਬੀਰ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਬਣਾਉਣ ਦੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਇਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਛਿੜ ਪਈਆਂ ਹਨ। ਪਿਛਲੇ ਦਿਨੀਂ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਿਚ ਹੋਈ ਇਕ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿਚ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੀ ਕਾਰਜਕਾਰਨੀ ਨੇ ਸੁਖਬੀਰ ਬਾਦਲ ਨੂੰ ਉੱਪ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਤਜਵੀਜ਼ ਭਾਵੇਂ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਲਈ ਹੈ, ਪਰ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਕਣਸੇਆਂ ਨੂੰ ਸੁਣ ਕੇ ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਕਾਲਜੇ ਹੌਲ ਪੈਣ ਲੱਗੇ ਹਨ। ਇਕ ਪਾਸੇ ਤਾਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸ. ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਦਾ ਆਖਣਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਭਾਜਪਾ ਦੀ ਹਾਈਕਮਾਂਡ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ ਅਤੇ ਰਾਜਨਾਥ ਸਿੰਘ ਤੇ ਐਲ.ਕੇ. ਅਡਵਾਨੀ ਨੇ ਸੁਖਬੀਰ ਨੂੰ ਉਪ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਤਜਵੀਜ਼ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਲਈ ਹੈ, ਪਰ ਪੰਜਾਬ ਭਾਜਪਾ ਦੇ ਲੀਡਰ ਹਾਲੇ ਵੀ ਇਸ ਮਸਲੇ 'ਤੇ ਸਹਿਮਤ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਉਹ ਸੁਖਬੀਰ ਨੂੰ ਉਪ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਵਿਰੋਧ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਸੁਖਬੀਰ ਦੇ ਉਪ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਬਣਨ ਸਬੰਧੀ ਖ਼ਬਰ ਛਪਣ ਤੋਂ ਇਕਦਮ ਬਾਅਦ ਪੰਜਾਬ ਭਾਜਪਾ ਦੀ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਨੇ ਦਿੱਲੀ ਵਲ ਵਹੀਰਾਂ ਘੱਤੀਆਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਪਣੀ ਹਾਈਕਮਾਂਡ ਦੇ ਲੀਡਰਾਂ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਵੀ ਕੀਤੀ। ਸੁਣਨ ਵਿਚ ਇਹੋ ਆਇਆ ਹੈ ਕਿ ਹਾਈਕਮਾਂਡ ਨੇ ਸੁਖਬੀਰ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਸਹਿਮਤੀ ਬਾਰੇ ਭਾਜਪਾ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਨੂੰ ਵੀ ਦਸ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਕਿਹਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਪੰਜਾਬ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਨੇ ਹਾਈਕਮਾਂਡ ਨੂੰ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਕਿ ਕਿਉਂਕਿ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਅਤੇ ਉਪ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਇਕੋ ਪਰਿਵਾਰ ਅਤੇ ਇਕੋ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੋਣਗੇ, ਇਸ ਲਈ ਇਕ ਪਾਸੇ ਤਾਂ ਪਰਿਵਾਰਵਾਦ ਦਾ ਮੁੱਦਾ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਉੱਠੇਗਾ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਕਾਂਗਰਸ ਨੂੰ ਅਜਿਹਾ ਮੁੱਦਾ ਚੁੱਕਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲ ਜਾਵੇਗਾ, ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਵਸਦੇ ਦੂਜੇ ਤਬਕੇ ਆਪਣੀ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਘਟਣ ਬਾਰੇ ਵੀ ਚਿੰਤਤ ਹੋ ਜਾਣਗੇ। ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਪੰਜਾਬ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਆਗੂਆਂ ਦੀ ਦਲੀਲ ਹੈ ਕਿ ਆਉਂਦੀਆਂ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਤੱਕ ਉਪ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਮੁੱਦਾ ਟਾਲ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਚੋਣਾਂ ਦੌਰਾਨ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਦੇ ਸਿੱਟੇ ਅਕਾਲੀ-ਭਾਜਪਾ ਗਠਜੋੜ ਦੀ ਚੋਣ ਮੁਹਿੰਮ ਦੇ ਉਲਟ ਨਿਕਲਣਗੇ। ਦਿਲਚਸਪ ਪਹਿਲੂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਪਿਛਲੇ ਦੋ ਸਾਲ ਤੋਂ ਸੁਖਬੀਰ ਬਾਦਲ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਬਾਦਲ ਪਰਿਵਾਰ ਦਾ ਜੋ ਏਜੰਡਾ ਲਗਾਤਾਰ ਪਿੱਛੇ ਪੈਂਦਾ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਬਾਦਲ ਪਰਿਵਾਰ ਹੁਣ ਪੂਰਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਵੱਡੇ ਬਾਦਲ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਚੋਣਾਂ ਵਾਲੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੁਖਬੀਰ ਬਾਦਲ ਨੂੰ ਉਪ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਜਾਂ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕੇਗੀ। ਕਿਉਂਕਿ ਹਾਲ ਹੀ ਵਿਚ ਹੋਈਆਂ ਪੰਜ-ਛੇ ਰਾਜਾਂ ਦੀਆਂ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਵੋਟਰਾਂ ਵਲੋਂ ਉਸ ਕਿਸਮ ਦਾ ਹੁੰਝਵਾਂ ਹੁੰਗਾਰਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ, ਜਿਸ ਕਿਸਮ ਦੀ ਉਸ ਨੂੰ ਆਸ ਸੀ। ਅਜਿਹੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਐਨ.ਡੀ.ਏ. ਗਠਜੋੜ ਲਈ ਲੋਕ ਸਭਾ ਵਿਚ ਇਕ ਇਕ ਸੀਟ ਦਾ ਮਹੱਤਵ ਹੋਵੇਗਾ। ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਲਈ ਬਣੀ ਇਸ ਔਖੀ ਹਾਲਤ ਦਾ ਫਾਇਦਾ ਉਠਾਉਂਦਿਆਂ, ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸ. ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਨੇ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸੁਖਬੀਰ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਦੇ ਕਿਸੇ ਮੁਕਾਮ ਉੱਪਰ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਚੁਣ ਲਿਆ ਹੈ। ਜੇ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਮੌਕਾ ਸ਼ਨਾਸ਼ੀ ਦੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਤੋਂ ਵੇਖਣਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਬਾਦਲ ਨੇ ਬਿਲਕੁਲ ਸਹੀ ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਲਿਆ ਹੈ। ਲੱਗਦਾ ਇੰਝ ਵੀ ਹੈ ਕਿ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਅਸਲ ਵਿਚ ਸੁਖਬੀਰ ਬਾਦਲ ਨੂੰ ਉਪ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਬਣਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਕਣਸੇਆਂ ਇਹ ਵੀ ਹਨ ਕਿ ਉਪ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਵਾਲੀ ਸ਼ੁਰਲੀ ਛੱਡ ਕੇ ਅਸਲ ਵਿਚ ਉਹ ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਕਰਮਾਂ ਨੂੰ ਵਾਚਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਹੋ ਇੰਝ ਵੀ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸੁਖਬੀਰ ਬਾਦਲ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਕਿਸੇ ਆਗੂ ਨੂੰ ਉਪ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦਾ ਅਹੁਦਾ ਸੰਭਾਲ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਕਿਸਮ ਦੀਆਂ ਵੀ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਹਨ ਕਿ ਸ. ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਬਠਿੰਡਾ ਤੋਂ ਖੁਦ ਚੋਣ ਲੜਨੀ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਦਿਆਂ ਬਾਦਲ ਪਰਿਵਾਰ ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਵੱਡੀ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਬਠਿੰਡਾ ਹਲਕੇ ਉੱਪਰ ਆਪਣਾ ਉਮੀਦਵਾਰ ਐਲਾਨਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਕਾਲੀ ਦਲ (ਬਾਦਲ) ਇਸ ਉੱਡੀਕ ਵਿਚ ਹੈ ਕਿ ਕਾਂਗਰਸ ਇਸ ਸੀਟ ਤੋਂ ਆਪਣੇ ਉਮੀਦਵਾਰ ਦਾ ਐਲਾਨ ਪਹਿਲਾਂ ਕਰ ਦੇਵੇ। ਬਠਿੰਡਾ ਹਲਕੇ ਤੋਂ ਜੇ ਕੈਪਟਨ ਪਰਿਵਾਰ ਚੋਣ ਲੜਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਾਦਲ ਇਥੋਂ ਇਸ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਬਠਿੰਡਾ ਦੀ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣ ਬੇਹੱਦ ਦਿਲਚਸਪ ਹੋਵੇਗੀ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਹੋਣ ਵਾਲੀਆਂ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਦਾ ਮੁਹਾਜ਼ਾ ਆਮ ਰੂਪ ਵਿਚ ਵੀ ਬੇਹੱਦ ਉਤੇਜਿਤ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਸੱਤਾ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸੁਖਬੀਰ ਬਾਦਲ ਦੇ ਪੇਟੇ ਪਾਉਣ ਦੀ ਬਾਦਲ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਤਾਜ਼ਾ ਯੋਜਨਾ ਤੋਂ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਤਾਂ ਲਾਈ ਹੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਇਹ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਸਿਆਸੀ ਪਰਿਵਾਰ ਵੱਡੇ ਬਾਦਲ ਨੂੰ ਹੁਣ ਕੇਂਦਰੀ ਸੱਤਾ ਵਿਚ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਸਥਾਨ ਹਾਸਲ ਕਰਵਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਅਸਲ ਵਿਚ ਇਸ ਕਿਸਮ ਦੇ ਬਿਆਨ ਪਿਛਲੇ ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਬਾਦਲ ਵਲੋਂ ਦਿੱਤੇ ਵੀ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕ ਕਾਂਗਰਸ ਨੂੰ ਸਮੁੱਚੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹਾਰ ਦੇਣ ਅਤੇ ਅਕਾਲੀ ਦਲ-ਭਾਜਪਾ ਨੂੰ ਜਿਤਾ ਕੇ ਕੇਂਦਰ ਵਿਚ ਭੇਜਣ। ਉਹ ਦਲੀਲਾਂ ਇਹ ਦੇ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚੋਂ ਬਹੁਤੇ ਟੈਕਸ ਇਕੱਠੇ ਕਰਕੇ ਕੇਂਦਰ ਲੈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਵਾਪਸ ਬਹੁਤ ਹੀ ਥੋੜ੍ਹਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਕੇਂਦਰ ਅੱਗੇ ਹਮੇਸ਼ਾ ਹੱਥ ਅੱਡਣੇ ਪੈਂਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਆਖਣਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਕੇਂਦਰ ਵਿਚ ਵੀ ਸੱਤਾ ਐਨ.ਡੀ.ਏ. ਕੋਲ ਹੋਵੇਗੀ ਤਾਂ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੀ ਭਾਈਵਾਲੀ ਕਾਰਨ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਵਿਕਾਸ ਕਰਨਾ ਔਖਾ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਸ ਕਸ਼ਮਕਸ਼ ਦੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਤੋਂ ਪੰਜਾਬ ਸਿਆਸਤ ਦੀਆਂ ਆਉਂਦੇ ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਦੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦਿਲਚਸਪ ਹੋਣਗੀਆਂ।

ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕ ਅਮੀਰ, ਸਰਕਾਰ ਗਰੀਬ!

ਮੌਜੂਦਾ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਅਗਲੇ ਮਹੀਨੇ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਢਾਂਚਾ ਸੰਭਾਲਦੇ ਹੋਏ ਦੋ ਸਾਲ ਹੋ ਜਾਣਗੇ, ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਇਸ ਦੀ ਆਰਥਿਕਤਾ ਨੇ ਗਿਰਗਿਟ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਈ ਰੂਪ ਬਦਲੇ ਹਨ। ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਰੂਪਾਂ ਵਿਚੋਂ ਦੋ ਰੂਪ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਏ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਆਪਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਵੀ ਤਾਲਮੇਲ ਨਹੀਂ, ਦੋਵੇਂ ਹੀ ਇਕ ਦੂਜੇ ਤੋਂ ਦੂਰ ਦੌੜਦੇ ਨਜ਼ਰ ਆਏ। ਜਦੋਂ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਆਰਥਿਕਤਾ ਦਾ ਸਰਕਾਰੀ ਪੱਖ ਦੇਖਿਆ ਜਾਂ ਘੋਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਹੀ ਡਰਾਉਣੀ ਤਸਵੀਰ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਜਦੋਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਰਹਿਣ-ਸਹਿਣ, ਖਾਣ-ਪੀਣ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਾਰੀਆਂ ਹੀ ਸਮਾਜਿਕ ਸਹੂਲਤਾਂ ਦਾ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਗਰੀਬੀ ਨਾਂਅ ਦੀ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ, ਸਗੋਂ ਸਭ ਕੁਝ ਰੰਗਦਾਰ ਹੀ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਜੋਸ਼, ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਮੇਲ ਮਿਲਾਪ, ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨੂੰ ਵਧੀਆ ਢੰਗ ਨਾਲ ਜਿਉਣ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ, ਹਮੇਸ਼ਾ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਦਾ ਹੀ ਸੰਕੇਤ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਢੰਗ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬੀ ਲੋਕ ਆਪਣਾ ਮੌਜੂਦਾ ਜੀਵਨ ਗੁਜ਼ਾਰਦੇ ਹਨ, ਉਸ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਧੰਨ ਦੌਲਤ, ਪੈਸੇ ਅਤੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਹੀ ਸਹੂਲਤਾਂ ਦੇ ਭਰਪੂਰ ਸੋਮੇ ਹਨ। ਜੇਕਰ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਕੋਲ ਧਨ ਦੀ ਘਾਟ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਕਿਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿਚ ਐਨਾ ਸਾਹੀ ਜੀਵਨ ਕਿਵੇਂ ਗੁਜ਼ਾਰਦੇ ਹਨ? ਪੰਜਾਬੀ ਸਦੀਆਂ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਜੀਵਨ ਗੁਜ਼ਾਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਬੇਸ਼ੱਕ ਪੰਜਾਬ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਜਾਂ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਅਧੀਨ ਸੀ।

ਵਧੀਆ ਆਰਥਿਕ ਸੋਮਿਆਂ ਤੋਂ ਬਗ਼ੈਰ ਕਦੀ ਵੀ ਕੋਈ ਮਨਪਸੰਦ ਅਰਾਮਦੇਹ ਜੀਵਨ ਨਹੀਂ ਗੁਜ਼ਾਰ ਸਕਦਾ। ਭਾਰਤ ਦੀ ਹਾਲਤ ਤਾਂ ਛੱਡੋ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਕੋਈ ਵੀ ਕੌਮ ਇੰਨੀ ਫਜ਼ੂਲ ਖਰਚੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ ਜਿੰਨੀ ਕਿ ਪੰਜਾਬੀ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਰਪੂਰ ਐਸ਼ ਭਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਤੋਂ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਅੰਦਰ ਧੰਨ-ਦੌਲਤ ਦੀ ਕੋਈ ਵੀ ਘਾਟ ਨਹੀਂ। ਪਰ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਆਪਣੀ ਆਰਥਿਕ ਹਾਲਤ ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਤਾਂ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੰਗਾਲ ਹੀ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਮੌਜੂਦਾ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ, ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਸਰਕਾਰਾਂ, ਸੰਸਥਾਵਾਂ, ਬੈਂਕਾਂ ਦਾ 58000 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦਾ ਕਰਜ਼ਾ ਦੇਣਾ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਜ਼ੇ ਦਾ ਉਸ ਨੂੰ ਸਾਲਾਨਾ 116 ਕਰੋੜ ਕੇਵਲ ਵਿਆਜ ਹੀ ਦੇਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਪਿਛਲੇ 30 ਸਾਲ ਤੋਂ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਰਾਜ ਕਰਦੀ ਕੋਈ ਵੀ ਸਰਕਾਰ ਚਿੰਤਾ ਵਿਚ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਈ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਹੀ ਵਿਅਕਤੀ ਕਰਜ਼ਿਆਂ ਕਾਰਨ ਆਤਮ-ਹੱਤਿਆਵਾਂ ਤਾਂ ਕਰਦੇ ਦੇਖੇ ਹਨ, ਪਰ ਕਰਜ਼ਿਆਂ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਆਤਮ-ਹੱਤਿਆ ਹੁੰਦੀ ਨਹੀਂ ਦੇਖੀ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰੀ ਕਰਜ਼ੇ ਦੀ ਕੋਈ ਵੀ ਚਿੰਤਾ ਨਹੀਂ, ਕਿਉਂਕਿ ਹਰ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਪੰਜ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਰਾਜ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗੀ। ਇਸ ਮੁੱਦੇ ਕਾਰਨ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਹਰ ਸਰਕਾਰ ਅੱਖਾਂ ਬੰਦ ਕਰਕੇ ਹਰ ਪਾਸਿਓਂ ਕਰਜ਼ੇ ਲੈਂਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਹਰ ਸਰਕਾਰ ਉੱਤੇ ਜ਼ਬਰਦਸਤ ਆਰਥਿਕ ਸੰਕਟ ਆਉਂਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਉਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਆਰਥਿਕ ਸੰਕਟਾਂ ਨੂੰ ਆਉਣ ਵਾਲੀ ਨਵੀਂ ਸਰਕਾਰ ਉੱਤੇ ਛੱਡ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਹਰ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਪੰਜ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਇਕ ਅੱਧਾ ਸਾਲ ਤਾਂ ਘਾਟੇ ਦਾ ਬਜਟ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਹੁਣ ਤਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਹੀ ਸਰਕਾਰਾਂ ਵਲੋਂ ਘਾਟੇ ਦਾ ਬਜਟ ਪੇਸ਼ ਕਰਨਾ ਇਕ ਫੈਸ਼ਨ ਹੀ ਬਣ ਗਿਆ ਹੈ। ਬਜਟ ਦੇ ਘਾਟੇ ਤੋਂ ਬਗ਼ੈਰ ਵੀ ਹਰ ਸਾਲ ਕਰੋੜਾਂ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਅਰਬਾਂ ਰੁਪਈਆਂ ਦੇ ਨਵੇਂ ਕਰਜ਼ੇ ਲਏ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਅੱਜ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਆ ਰਿਹਾ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਰਜ਼ਿਆਂ ਨੂੰ ਫੁਲ ਸਟਾਪ ਕਦੋਂ ਲੱਗੇਗਾ? ਜਿਸ ਢੰਗ ਨਾਲ ਪੰਜਾਬ ਸੂਬੇ ਦੀਆਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਕਰਜ਼ਿਆਂ ਨਾਲ ਚੱਲ ਰਹੀਆਂ ਹਨ, ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਵਤੀਰੇ ਪ੍ਰਤੀ ਕਦੋਂ ਜਾਗਰੂਕ ਹੋਣਗੀਆਂ। ਜੇਕਰ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਮਾਨਸਿਕ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਵਲ ਝਾਤੀ ਮਾਰੀਏ ਤਾਂ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬੀ ਕੁਲ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਵਸੋਂ ਦੇ ਅਨੁਪਾਤ ਅਨੁਸਾਰ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਖਪਤਕਾਰ ਹਨ। ਅੱਜ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਕੁਲ ਆਬਾਦੀ ਦੇ 40 ਫੀਸਦੀ ਲੋਕਾਂ ਕੋਲ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀਆਂ ਹਰ ਕਿਸਮ ਦੀਆਂ ਸਹੂਲਤਾਂ ਹਨ, ਜੋ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਬਾਕੀ ਜਨਤਾ ਨੂੰ ਕੇਵਲ 3 ਫੀਸਦੀ ਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਦੇਸ਼ ਦੀ ਬਾਕੀ ਆਬਾਦੀ ਖਪਤਕਾਰ ਚੀਜ਼ਾਂ ਉੱਤੇ 30-40 ਫੀਸਦੀ ਹੀ ਆਪਣੀ ਆਮਦਨ ਦਾ ਖਰਚ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਹਰ ਪਰਿਵਾਰ ਆਪਣੀ ਆਮਦਨ ਦਾ 60-75 ਫੀਸਦੀ ਖਰਚ ਖਾਣ-ਪੀਣ ਅਤੇ ਹੋਰ ਵਸਤਾਂ ਲਈ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਦੁਆਬੇ ਦੇ ਲੋਕ 80 ਫੀਸਦੀ ਆਮਦਨ ਆਪਣੇ ਖਾਣ-ਪੀਣ ਅਤੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੀਆਂ ਹੋਰ ਸਹੂਲਤਾਂ ਉੱਤੇ ਖਰਚ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਜਲੰਧਰ ਸਭ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਖਰਚ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਇਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਆਮਦਨ ਵੀ ਸਭ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਉਹ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਘੱਟ ਟੈਕਸ ਵੀ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਟੈਕਸਾਂ ਦੀ ਵਸੂਲੀ ਦਾ ਮੁਕਾਬਲਾ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਟੈਕਸ ਵਸੂਲੀ ਨਾਲ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਟੈਕਸ ਵਸੂਲੀ ਪੰਜਾਬ ਨਾਲੋਂ ਕਾਫੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਇਸ ਵਿਚ ਅਮੀਰ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦਾ ਟੈਕਸ ਹੀ

ਜ਼ਿਆਦਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਤੇ ਲੁਧਿਆਣਾ ਦੇ ਇਨਕਮ ਟੈਕਸ ਦਫਤਰਾਂ ਵਲੋਂ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਵੈਟ ਟੈਕਸ ਨਾਲੋਂ ਕਈ ਗੁਣਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਟੈਕਸ ਵਸੂਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਇਸ ਲਈ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਆਪਣੇ ਸਾਰੇ ਹੀ ਟੈਕਸ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸਖ਼ਤੀ ਨਾਲ ਵਸੂਲੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਇਸ ਕੰਮ ਵਿਚ ਕਾਫੀ ਲਾਪ੍ਰਵਾਹੀ ਵਰਤਦੀ ਹੈ।

ਜੇਕਰ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਟੈਕਸ ਵਸੂਲੀ ਘੱਟ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਸੂਬੇ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਲਾਪ੍ਰਵਾਹੀ ਹੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਘੱਟ ਟੈਕਸ ਵਸੂਲੀ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਖਰਚਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਘਟਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਕੇਵਲ ਇਕ ਇਹ ਹੀ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਪਿਛਲੇ 25-30 ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਸਾਰੀਆਂ ਹੀ ਸੂਬਾਈ ਸਰਕਾਰਾਂ ਇਸ ਕਿਸਮ ਦਾ ਖਤਰਾ ਲੈਣਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦੀਆਂ। ਫੰਡਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਤੋਂ ਬਗ਼ੈਰ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਨਵੀਆਂ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕੁਝ ਕੰਮ ਤਾਂ ਕੇਵਲ ਨੀਂਹ ਪੱਥਰ ਲਾਉਣ ਦੀ ਸਟੇਜ ਉੱਤੇ ਹੀ ਖ਼ਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਜਾਂ ਕੁਝ ਅੱਧੇ-ਪੱਧੇ ਹੀ ਬਣਦੇ ਹਨ। ਅੱਧੇ-ਪੱਧੇ ਬਣੇ ਹੋਏ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ ਤਾਂ ਹੋਰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਖ਼ਤਰਨਾਕ ਹਨ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਿਸਮ ਦੀ ਪੈਦਾਵਾਰ ਜਾਂ ਲਾਭ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਇਸ ਖਰਚੇ ਤੋਂ ਨਾ ਹੀ ਕੋਈ ਫਾਇਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਟੈਕਸ ਇਕੱਠਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਕੇਵਲ ਖਰਚਾ ਹੀ ਵਧਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਬਦਕਿਸਮਤੀ ਹੈ ਕਿ ਅੱਜ ਤੱਕ ਟੈਕਸ ਸਬੰਧੀ ਕੋਈ ਵੀ ਕਾਰਗਰ ਨੀਤੀ ਨਹੀਂ ਤਹਿ ਹੋ ਸਕੀ। ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਕੋਈ ਮਕਾਨ ਟੈਕਸ ਜਾਂ ਜਾਇਦਾਦ ਟੈਕਸ ਦੀ ਪਾਰਦਰਸ਼ੀ ਨੀਤੀ ਨਹੀਂ। ਸ਼ਹਿਰੀ ਇਲਾਕਿਆਂ ਅੰਦਰ ਟੈਕਸ ਵਸੂਲੀ ਦਾ ਰੇਟ ਬਹੁਤ ਹੀ ਘੱਟ ਹੈ ਅਤੇ ਪੇਂਡੂ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਟੈਕਸ ਦੀ ਕੋਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜਲ ਸਪਲਾਈ ਉੱਤੇ ਖਰਚ ਕਾਫੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਅਤੇ ਲਾਭ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਬਹੁਤ ਹੀ ਘੱਟ ਹੈ। ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚੋਂ ਤਾਂ ਜਲ ਸਪਲਾਈ ਦੀ ਕੀਮਤ ਵਸੂਲੀ 5 ਫੀਸਦੀ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪਖਾਨਾ ਨਿਕਾਸ ਪ੍ਰਣਾਲੀ (ਸੀਵਰੇਜ) ਇਕ ਬਹੁਤ ਹੀ ਵੱਡਾ ਖਰਚ ਵਾਲਾ ਮੁੱਦਾ ਹੈ, ਪੁਰਾਣੇ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿਚ ਸੀਵਰੇਜ ਦੀਆਂ ਲਾਈਨਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ ਵੀ ਕਾਫੀ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਸੀਵਰੇਜ ਨੂੰ ਸਮਾਜਿਕ ਸਹੂਲਤ ਦੀ ਇਕ ਵੱਡੀ ਇਕਾਈ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਇਸ ਸਾਧਨ ਤੋਂ ਵੀ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਹੀ ਘੱਟ ਆਮਦਨ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਸ਼ਹਿਰੀ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿਚ ਚੁੰਗੀ ਟੈਕਸ ਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਆਮਦਨ ਦਾ ਸਾਧਨ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਪਿਛਲੇ 50 ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਇਸ ਟੈਕਸ ਰਾਹੀਂ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਦਾ ਬਹੁਤ ਹੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਵਿਕਾਸ ਹੋਇਆ, ਪਰ ਪਿਛਲੇ 3 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਇਕ ਹੀ ਝਟਕੇ ਨਾਲ ਸਿਆਸੀ ਫੈਸਲਾ ਲੈ ਕੇ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਚੁੰਗੀ ਖ਼ਤਮ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਸਾਲ 2007 ਵਿਚ ਅਕਾਲੀ-ਭਾਜਪਾ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਆਈ, ਜਿਸ ਵਲੋਂ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਆਮਦਨ ਨੂੰ ਹੋਰ ਵੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਖੋਰਾ ਲਾਇਆ ਗਿਆ, ਜਦੋਂ ਉਸ ਵਲੋਂ ਸਟੈਪ ਡਿਊਟੀ ਦਾ ਖਾਤਮਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਅਸ਼ਟਾਮ ਡਿਊਟੀ ਅੰਦਰੂਨੀ ਜ਼ਮੀਨ ਟਰਾਂਸਫਰ ਲਈ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਲਈ ਬਹੁਤ ਹੀ ਲਾਭਕਾਰੀ ਸਿੱਧ ਹੋਈ ਪਰ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਤਾਂ ਕਰੋੜਾਂ ਰੁਪਏ ਦਾ ਘਾਟਾ ਹੀ ਪਿਆ।

ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਸ਼ਰਾਬ ਵਿਕਰੀ ਟੈਕਸ ਤੋਂ ਸਭ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਆਮਦਨ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਹਰ ਸਾਲ ਸ਼ਰਾਬ ਦੀ ਵਿਕਰੀ ਵਧੀ ਹੈ, ਪਰ ਜਿਸ ਢੰਗ ਨਾਲ ਇਹ ਵਿਕਰੀ ਵਧੀ ਹੈ, ਉਸ ਦਾ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਜਨਤਾ ਉੱਤੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਗਲਤ ਅਸਰ ਪਿਆ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਆਮਦਨ ਤਾਂ ਵਧੀ ਹੈ, ਪਰ ਅਨੇਕ ਸਮਾਜਿਕ ਬੁਰਾਈਆਂ ਆਣ ਖਲੋਤੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ ਸਾਲ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਸ਼ਰਾਬ ਵਿਕਰੀ ਸਬੰਧੀ ਕੁਝ ਸੁਧਾਰ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਠੇਕਿਆਂ ਨੂੰ ਲਾਟਰੀ ਸਿਸਟਮ ਰਾਹੀਂ ਕੱਢਿਆ ਗਿਆ। ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਲੇ ਨੀਲਾਮੀ ਸਿਸਟਮ ਨਾਲੋਂ ਪਾਰਦਰਸ਼ਤਾ ਤਾਂ ਜ਼ਰੂਰ ਹੀ ਆਈ, ਪਰ ਸਰਕਾਰੀ ਟੈਕਸ ਵਸੂਲੀ ਵਿਚ ਕਰੋੜਾਂ ਰੁਪਏ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋਇਆ।

ਸੂਬਾਈ ਟੈਕਸ ਫਾਰਮੂਲੇ ਅਧੀਨ ਪੰਜਾਬ ਨੂੰ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਅਨੁਪਾਤ ਅਨੁਸਾਰ ਪੂਰੇ ਟੈਕਸ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਇਕ ਫੈਡਰਲ ਢਾਂਚੇ ਅਧੀਨ ਬਿਲਕੁਲ ਗਲਤ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਕੇਂਦਰ ਨੂੰ ਬਾਕੀ ਬੱਚਦੇ 27 ਸੂਬਿਆਂ ਨਾਲ ਵੀ ਪੂਰਾ ਅਨੁਪਾਤ ਰੱਖਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰੂਨੀ ਹਾਲਾਤ ਇਹ ਹਨ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਰੋਡਵੇਜ਼ ਅਤੇ ਪੈਪਸੂ ਰੋਡਵੇਜ਼ ਨੇ ਕਦੀ ਵੀ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਖਜ਼ਾਨੇ ਨੂੰ ਇਕ ਪੈਸੇ ਦਾ ਲਾਭ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ। ਹਰ ਸਾਲ ਕਰੋੜਾਂ ਦਾ ਘਾਟਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਦਾ ਪਬਲਿਕ ਅਦਾਰਾ ਕੋਈ ਵੀ ਲਾਭ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ। ਜਦੋਂ ਕਿ ਹਰ ਕਿਸਮ ਦੀਆਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਸਰਕਾਰੀ ਅਦਾਰੇ ਨੂੰ ਵਧ ਤੋਂ ਵਧ ਘਾਟਾ ਪਵੇ। ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਏਅਰ ਕੰਡੀਸ਼ਨ ਬੱਸਾਂ ਦਾ ਨਵਾਂ ਚਸਕਾ ਦਿੱਤਾ, ਪਰ ਕਿਰਾਇਆ ਕੇਵਲ 10 ਫੀਸਦੀ ਹੀ ਵਧਾਇਆ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਬੱਸਾਂ ਨੇ ਸੂਰੂ ਤੋਂ ਹੀ ਨੁਕਸਾਨ ਦੇਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਮੌਜੂਦਾ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਹੀ ਗਹਿਰਾਈ ਨਾਲ ਇਸ ਸਮੱਸਿਆ ਦਾ ਹੱਲ ਕੱਢਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸ ਢੰਗ ਨਾਲ ਘਾਟੇ ਨੂੰ ਖ਼ਤਮ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਘਾਟੇ ਦੀ ਆਦਤ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਦੂਸਰਿਆਂ ਉੱਤੇ ਨਾ ਬੋਧੀਏ ਤਾਂ ਕਿ ਸਾਡੀਆਂ ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਪੀੜ੍ਹੀਆਂ ਇਸ ਮੁਸ਼ੀਬਤ ਅੰਦਰ ਹੀ ਕੰਮ ਕਰਦੀਆਂ ਰਹਿਣ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਕਦੋਂ ਕਰਜ਼ਾ ਮੁਕਤ ਹੋਵੇਗਾ।

ਠਾਹ ਸੋਟਾ

-ਚਾਚਾ ਬੇਲਿਹਾਜ਼

ਸ਼ਾਨ ਸਾਡੀ ਦਸਤਾਰ ਦੀ!

ਦਾਜ਼ ਵਾਲੀ ਭੁੱਖ ਪਿੱਛੇ ਮਾਰ ਦੇਈਏ ਨੁਹਾਂ-ਧੀਆਂ,
ਮਾਰਦੀ ਨਾ ਸਾਨੂੰ ਉਦੋਂ ਲੱਜਾ ਭੋਰਾ ਜੱਗ ਦੀ।

ਫਰਜ਼ੀ ਵਿਆਹਾਂ ਵਿਚ ਬੰਨ੍ਹ ਦਸਤਾਰਾਂ ਸਿਰ,
ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਇਆਂ ਨੂੰ ਸਾਨੂੰ ਸੰਗ ਨਹੀਉਂ ਲੱਗਦੀ।

ਉਦੋਂ ਵੀ ਹਯਾ ਨਾ ਆਏ ਆਉਂਦੇ ਹਾਂ ਅੜਿੱਕੇ ਆਪਾਂ,
ਫੜੀ ਜਾਂਦੀ ਖੋਪ ਜਦੋਂ ਸਾਡੇ ਤੋਂ ਡਰੱਗ ਦੀ।

ਟੇਕਦੇ ਹਾਂ ਮੱਥੇ ਜਦੋਂ ਅੰਨ੍ਹੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਾਲ

ਰਹਿੰਦੀ ਨਾ ਪਛਾਣ ਸਾਨੂੰ ਸਾਧ ਅਤੇ ਠੱਗ ਦੀ

ਅਹੁਦਿਆਂ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਪੱਗੋ-ਲੱਥੀ ਜਦੋਂ ਹੋਈ ਦਾ ਏ,

ਫੇਰ ਨਾ ਵਿਚਾਰ ਰਹੇ ਸਾਨੂੰ ਪਾਣੀ-ਅੱਗ ਦੀ

ਏਅਰ ਪੌਰਟਾਂ 'ਤੇ ਜਦੋਂ ਹੁੰਦੀ ਏ ਚੈਕਿੰਗ ਆਮ

ਉਦੋਂ ਸਾਨੂੰ ਯਾਦ ਆਵੇ ਸ਼ਾਨ ਇਸ ਪੱਗ ਦੀ।

ਕੌਮੀ ਦਰਪਣ

ਅਸਿਫ ਅਲੀ ਜ਼ਰਦਾਰੀ

ਜੇਕਰ ਸਤਿਅਮ ਬਰਾਂਡ ਆਪਣੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਕਮੀਆਂ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ਾਂ ਨਾਲ ਅੱਗੇ ਵਧ ਚੱਲਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਭਾਰਤੀ ਕੰਪਨੀ ਜਗਤ ਨੂੰ ਫਾਇਦੇ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਝੱਲਣਾ ਪੈ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਅਪਰਾਧ ਸਿੱਧ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕੰਪਨੀ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਰਹਿਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ, ਘੱਟ ਤੋਂ ਘੱਟ ਮੌਜੂਦਾ ਸਰੂਪ ਵਿਚ ਤਾਕਤੀ ਵੀ ਨਹੀਂ। ਪ੍ਰਾਈਸ ਵਾਟਰਹਾਊਸ ਕ੍ਰਪਰੇਸ਼ਨ ਜੇਕਰ ਦੋਸ਼ੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਵੀ ਜ਼ਿੰਮੇਦਾਰ ਠਹਿਰਾਉਣਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਅਸੀਂ ਸਤਿਅਮ ਦੀ ਬਜਾਏ ਸੱਚ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਬਾਰੇ ਸੋਚੀਏ ਤਾਂ ਵਧੀਆ ਹੈ। ਭਾਰਤੀ ਕੰਪਨੀ ਜਗਤ ਦੀ ਬਰਾਂਡ ਵੈਲਿਊ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਇਹ ਕਿਤੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਮਜ਼ਬੂਤ ਅਤੇ ਟਿਕਾਊ ਆਧਾਰ ਹੋਵੇਗਾ।

ਲਿਖਤਮ

ਤਰਲੋਚਨ ਸਿੰਘ ਦੁਪਾਲਪੁਰ

ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਪ੍ਰੈਕਟਿਸ ਕਰ ਰਹੇ ਆਪਣੇ ਇਕ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਡਾਕਟਰ ਦੇ ਕਲੀਨਿਕ ਵਿਚ ਬੈਠਾ ਸੀ। ਦੋ-ਚਾਰ ਕੁ ਮਰੀਜ਼ਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਉੱਥੇ ਬੱਬਰ ਮਜ਼ਾਰਾ ਪਿੰਡ ਦੇ ਜਥੇਦਾਰ ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਵੀ ਬੈਠੇ ਸਨ। ਜੋ ਮੇਰੇ ਵਾਂਗ ਹੀ ਡਾਕਟਰ ਕੋਲ ਅਖਬਾਰ ਪੜ੍ਹਨ ਆਉਂਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਸਾਡੇ ਬੈਠਿਆਂ ਹੀ ਡਾਕਟਰ ਦੇ ਘਰੋਂ ਉਸ ਦਾ ਲੜਕਾ ਵੀ ਕਲੀਨਿਕ 'ਚ ਆ ਬੈਠਾ, ਜੋ ਨਵਾਂ ਨਵਾਂ ਐਮ.ਬੀ.ਬੀ.ਐਸ. ਦਾ ਕੋਰਸ ਕਰਕੇ ਆਇਆ ਸੀ। ਕੁਝ ਪਲ ਉਸ ਮੁੰਡੇ ਦੀ ਤਰਾਸ਼ੀ ਹੋਈ ਦਾਹੜੀ ਵਲ ਦੇਖ ਕੇ ਜਥੇਦਾਰ ਗੁਰਦੇਵ ਸਿੰਘ ਆਪਣੀ ਲੰਬੀ ਦਾੜ੍ਹੀ 'ਤੇ ਹੱਥ ਫੇਰਦਿਆਂ ਹੋਇਆਂ ਮੁੰਡੇ ਦੇ ਬਾਪ ਨੂੰ ਆਖਣ ਲੱਗਾ—

“ਬਈ ਡਾਕਟਰਾ, ਤੂੰ ਆਪਣੇ ਮੁੰਡੇ ਨੂੰ ‘ਵੱਡਾ ਡਾਕਟਰ’ ਤਾਂ ਬਣਾ ਦਿੱਤੇ, ਪਰ ਸਿੱਖੀ ਦਾ ‘ਉਤਾ-ਐਤਾ’ ਵੀ ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹਾਇਆ ਇਹਨੂੰ!”

“ਕਾਕਾ ਦੇਹ ਜਵਾਬ ਹੁਣ!” ਡਾਕਟਰ ਨੇ ਆਪਣੇ ਮੁੰਡੇ ਨਾਲ ਨਜ਼ਰ ਮਿਲਾਉਂਦਿਆਂ ਆਖਿਆ। ਮੁੰਡਾ ਮਲਕ ਦੇ ਕੇ ਉੱਠਿਆ ਤੇ ਜਥੇਦਾਰ ਦੇ ਗੋਡਿਆਂ ਨੂੰ ਹੱਥ ਲਾ ਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ— “ਬਾਬਾ ਜੀ, ਇਹ ਗਲਤੀ ਮੁੜ ਕੇ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ!” ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਉਹ ਕਲੀਨਿਕ 'ਚ ਆਪਣੇ ਬਾਪ ਨਾਲ ਹੱਥ ਵਟਾਉਣ ਜਾਂ ਲੱਗਿਆ। ਖੈਰ, ਇਹ ਲੜਕਾ ਸਾਬਤ-ਸੂਰਤ ਸਰੂਪ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਿਆਂ ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸਿਹਤ ਵਿਭਾਗ ਵਿਚ ਵੱਡੇ ਰੁਤਬੇ ਵਾਲਾ ਅਫਸਰ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਤਿੰਨ ਦਹਾਕਿਆਂ ਤੋਂ ਵੀ ਕੁਝ ਸਾਲ ਵਧ ਬੀਤ ਜਾਣ ਬਾਅਦ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਗੱਲ ਇਸ ਕਾਰਨ ਯਾਦ ਆਈ ਹੈ ਕਿ ਉਕਤ ਡਾਕਟਰ ਦੇ ਲੜਕੇ ਨੇ ਤਾਂ ਐਮ.ਬੀ.ਬੀ.ਐਸ. ਦੀ ਡਿਗਰੀ ਲੈਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਿੱਖੀ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰ ਹੀ ਲਈ ਸੀ, ਪਰ ਅੱਜ ਕਿਸੇ ਸਿੱਖ ਖਾਨਦਾਨ ਦੀ ਬੇਟੀ ਬੀਬੀ ਗੁਰਲੀਨ ਕੌਰ ਨੇ ਐਮ.ਬੀ.ਬੀ.ਐਸ. ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ‘ਸਿੱਖੀ ਦੇ ਉਤੇ ਐਤੇ’ ਨੂੰ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿਚ ਚੈਲੰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ! ਦੁਨੀਆਂ ਭਰ ਦੇ ਸਿੱਖਾਂ ਵਿਚ ਚਰਚਾ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਬਣੇ ਹੋਏ ਇਸ ਕੇਸ ਬਾਬਤ, ਜੋ ਲੰਬੀ ਚੌੜੀ ਭੂਮਿਕਾ ਦੀ ਥਾਂ ਦੋ-ਹਰਫੀ ਗੱਲ ਕਰਨੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਸਿਰਫ ਇੰਨਾ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦੇ, ਕਿ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਦੀ ਚੜ੍ਹਤ ਵਾਲੀ ਆਮਦਨ ਨਾਲ, ਐਸ.ਜੀ.ਪੀ.ਸੀ. ਵਲੋਂ ਚਲਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਮੈਡੀਕਲ ਕਾਲਜ ਵਿਚ ਸਿੱਖ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਲਈ ਰੱਖੇ ਹੋਏ ਰਾਖਵੇਂ ਕੋਟੇ ਵਿਚ ਉਕਤ ਬੀਬਾ ਗੁਰਲੀਨ ਕੌਰ ਨੂੰ ਦਾਖਲਾ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰਲੀਨ ਕੌਰ ਨੇ ਕੇਸਾਂ ਦੀ ਬੇਅਦਬੀ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਉਸ ਨੂੰ ‘ਸਿੱਖ ਕੋਟੇ’ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਧਰ ਬੀਬੀ ਜੀ ਦਾਅਵਾ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਵਾਲ ਕੋਟੇ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਵੀ ‘ਪੱਕੀ ਸਿੱਖ’ ਹੈ। ਵਾਲ ਕੋਟਿਆਂ ਕੋਟਿਆਂ ਹੀ ਉਹ ਆਪਣਾ ‘ਸਿੱਖ ਹੱਕ’ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਜਾ ਪਹੁੰਚੀ।

ਇਸ ਅਹਿਮ ਕੇਸ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ, ਪੰਜਾਬ ਤੇ ਹਰਿਆਣਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦਾ ਫੁੱਲ ਬੈਂਚ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਨਾ ਤਾਂ ਮੈਂ ਇਸ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਨੁਕਤਿਆਂ ਬਾਰੇ ਗੱਲ ਕਰਨੀ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿਚ ਹਲਫਨਾਮਾ ਦਾਖਲ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ‘ਕਾਰਨਾਮੇ’ ਦੀ। ਹਥਲੀ ਲਿਖਤ ਵਿਚ ਸਿਰਫ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਨੌਜਵਾਨ ਪੀੜ੍ਹੀ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ, ਸਿੱਖ ਕੁੜੀਆਂ ਦੀ ਬਹੁ ਗਿਣਤੀ ਵਲੋਂ ਆਪਣੇ ਧਰਮ-ਸੰਸਕਾਰਾਂ ਤੋਂ ਮੂੰਹ ਮੋੜਨ ਦੀ ਕੁ-ਰੁਚੀ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕਰਨ ਦੀ ਗੁਸਤਾਖੀ ਕਰਨ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ।

ਮੀਡੀਏ ਵਲੋਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਮੁਤਾਬਕ ਇਸ ਕੇਸ ਦਾ ਮੂਲ-ਮੁੱਦਾ ਇਹੀ ਹੈ ਕਿ ਬੀਬੀ ਗੁਰਲੀਨ ਕੌਰ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਕੁਝ ਹੋਰ ਸਾਥੀਆਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਾਲ ਕੋਟੇ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ‘ਸਿੱਖ’ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇ। ਜਿਹੜਾ

ਦਾਅਵਾ ਇਹ ਪੜ੍ਹੀ ਲਿਖੀ ਬੀਬੀ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ, ਦਰਅਸਲ ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਉਸ ਇਕੱਲੀ ਦਾ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਸਿੱਖ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਦੇ ਕੇਸ ਵਿਹੁਣੇ ਹੋਰ ਮਰਦਾਂ ਅਤੇ ਬੀਬੀਆਂ ਦਾ ਵੀ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਸੱਜਣ ਕਈ ਵਾਰ ਬਹਿਸ-ਮੁਬਾਹਿਸਾ ਕਰਦੇ ਸੁਣੀਏ ਹਨ ਕਿ ਕੇਸਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਵੀ ਉਹ ‘ਸਿੱਖ’ ਨੇ। ਅਕਸਰ ਉਹ ਆਪੇ ਲਏ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਨੂੰ ਸਹੀ ਸਿੱਧ ਕਰਨ ਲਈ, ਇਧਰੋਂ-ਉਧਰੋਂ ਸੁਣੀਆਂ-ਸੁਣਾਈਆਂ ਦਲੀਲਾਂ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਸਿੱਖ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਕੇਸ-ਵਿਹੁਣੇ ਵੀਰਾਂ-ਭੈਣਾਂ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਥੋੜ੍ਹੇ ਐਸੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਕੇਸ ਕਟਾਉਣ ਨੂੰ, ਆਪਣੀ ਕਿਸੇ ਕਥਿਤ ਮਜ਼ਬੂਰੀ ਨਾਲ ਜੋੜਦੇ ਹੋਏ ਸੁਰੇਆਮ ਗਲਤੀ ਜਾਂ ਭੁਲ ਬਿਆਨਦੇ ਹਨ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਬਹੁਤੇ, ਗੁਰਲੀਨ ਕੌਰ ਵਾਂਗ ਸਿੱਖ ਹੋਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ।

ਸਿੱਖ ਪੰਥ ਦੀ ਸ਼ਾਹ-ਰਗ ਦੇ ਸਮਾਨ ਇਸ ਪੰਜ ਕਕਾਰੀ ਰਹਿਤ-ਬਹਿਤ ਉੱਤੇ ਮੀਰ ਮੰਨੂੰ ਦੇ ਜੁਲਮਾਂ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਵਧ ਖ਼ਤਰਨਾਕ ਇਹ ਮੱਦ-ਭਾਗੀ ਸਥਿਤੀ, ਕੀ ਰਾਤੋ ਰਾਤ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਈ ਹੈ? ਅਸਲ ਵਿਚ ਸਿੱਖਾਂ ਅੱਗੇ ਜਿਹੜੀ ‘ਕੁਸੈਲੀ ਫਸਲ’ ਇਸ ਵੇਲੇ ਪੱਕੀ ਖੜ੍ਹੀ ਹੈ, ਇਸ ਦੇ ਬੀਜ ਸਾਡੀ ਕੌਮੀ ਅਣਗਹਿਲੀ ਨੇ ਬੀਜੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਵਕਤ ਦੇ ਨਿਰਦਈ ਬਪੋਤਿਆਂ ਨੇ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਨੂੰ ਕਿਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿਚ ਲਿਆ ਧੱਕਿਆ ਹੈ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮਾਤਾ ਭਾਗੋ ਤੇ ਬੀਬੀ ਹਰਸ਼ਰਨ ਕੌਰ ਦੀਆਂ ਵਾਰਸ ਬਣਨਾ ਸੀ, ਉਹ ਅੱਜ ਆਪਣੀ ਕੌਮ ਨੂੰ ਸੁਰਮਸਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਰਟਾਂ-ਕਚਹਿਰੀਆਂ ਵਿਚ ਘੜੀਸ ਲੈ ਆਈਆਂ ਹਨ। ਉਹ, ਇਹ ‘ਕੁਲੱਛਣੀ ਮੰਗ’ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਕੇਸਾਂ ਦੀ ਬੇਅਦਬੀ ਕਰਦੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਸਿੱਖ ਹੀ ਮੰਨੇ।

ਮੈਨੂੰ ਯਾਦ ਹੈ ਜਦ ਕੁਝ ਸਿੱਖ ਮੁੰਡਿਆਂ ਵਲੋਂ ਦਾਹੜੀ ਤ੍ਰਾਸ਼ਣ ਦਾ ਰਿਵਾਜ ਵਿਰਲਾ ਵਿਰਲਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ ਸੀ ਤਾਂ ਧਾਰਮਿਕ ਸਟੇਜਾਂ ‘ਤੇ ਬੁਲਾਰੇ ਕਿਹਾ ਕਰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਸਾਡੀਆਂ ਬੀਬੀਆਂ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਸਾਬਤ ਸੂਰਤ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਨੇ। ਛਾਂਗ ਛਾਂਗ ਦੀ ਬੀਮਾਰੀ ਮੁੰਡਿਆਂ ਨੂੰ ਹੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਲੇਕਿਨ ਹੁਣ ਟੀ.ਵੀ. ਕਲਚਰ ਦੀ ਮਿਹਰ ਸਦਕਾ, ਲੰਬੀਆਂ ਗੁੱਤਾਂ, ਫੱਬਦੇ ਜੂਤੇ, ਸਾਬਤ ਭਰਵੱਟੇ ਕਿਤੇ ਅਲੋਪ ਹੀ ਹੋ ਗਏ ਨੇ। ਸਿਰ ਦੇ ਕੇਸਾਂ ਨੂੰ ਕੁਦਰਤੀ ਰੂਪ ‘ਚ ਰੱਖਣ ਵਾਲੀਆਂ, ਸਾਊ-ਸ਼ਰੀਫ ਪਹਿਰਾਵੇ ਦੀਆਂ ਧਾਰਨੀ ਭੈਣਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਹੀ ਦੁਰਲੱਭ ਹੋ ਗਏ ਹਨ। ਮੋੜ ਮੋੜ ‘ਤੇ ਖੁਲ੍ਹੇ ਹੋਏ ਬਿਊਟੀ ਪਾਰਲਰਾਂ ਦੇ ਅੰਡਿਆਂ ਨੇ ਸਿੱਖ ਨਾਰੀ ਦਾ ਜਲੂਸ ਕੱਢ ਕੇ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ ਹੋਇਆ। ਵਿਦਿਅਕ ਅਦਾਰਿਆਂ ਵਿਚ ਹੁੰਦੇ ‘ਸੁੰਦਰਤਾ-ਮੁਕਾਬਲਿਆਂ’ ਨੇ ਬਲਦੀ ਉੱਤੇ ਤੇਲ ਦਾ ਕੰਮ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਸੰਨ 1938 ਵਿਚ ਅੱਲ੍ਹਾ ਨੂੰ ਪਿਆਰੇ ਹੋ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਸਰ ਮੁਹੰਮਦ ਇਕਬਾਲ ਨੇ ਮਾਡਰਨ ਵਿਦਿਅਕ ਅਦਾਰਿਆਂ ਦੀ ‘ਖੁਸ਼ਕ ਸਿੱਖਿਆ’ ਬਾਰੇ ਲਿਖਿਆ ਸੀ—

ਗਲਾ ਤੋਂ ਘੋਂਟ ਦੀਆਂ ਹੈ
ਅਹਿਲੇ-ਮਦਰੱਸਾ ਨੇ ਤਿਰਾ;
ਆਏ ਆਵਾਜ਼ ਕਹਾਂ ਸੇ,
ਲਾ-ਇਲਾ-ਇਲ-ਲਿਲਾਹ?
ਇਸੇ ਗੱਲ ਨੂੰ ਵਰਤਮਾਨ ਸ਼ਾਇਰ ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ‘ਬੈਂਸ’ ਇੰਜ ਆਖਦਾ ਹੈ;
ਮਾਪੇ ਖੁਸ਼ ਨੇ ਕਲ੍ਹ ਦੇ ਵਾਰਿਸ
ਪੜ੍ਹਦੇ ਖੂਬੁ ਤਰਾਂ,
ਇਲਮ ਨਹੀਂ ਇਹ ਕਿੱਥੇ ਕਿੱਥੇ
ਭਰਦੇ ਹਾਜ਼ਰੀਆਂ।
ਮਾਤਾ ਭਾਗੋ, ਮਦਰ ਟਰੇਸਾ
ਦੀ ਕੀ ਸ਼ਾਖ ਤੁਰੇ,
ਜੱਗ ਟਕਸਾਲੇ ‘ਉਰਵਸ਼ੀਆ’ ਤੇ
ਜਾਂ ਫਿਰ ‘ਮਾਧੁਰੀਆਂ’!

ਮੂੰਹ-ਜੋਰ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਪਦਾਰਥਵਾਦ ਦੀ ਚਕਾਚੌਧ, ਫੈਸ਼ਨ ਤੇ ਗਲੈਮਰ ਦੀਆਂ ਹਨੇਰੀਆਂ ਅਤੇ ਆਪਾ-ਧਾਪੀ ਦੇ ਮਾਹੌਲ ਨੇ ਸਿੱਖ ਨਾਰੀ ਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧ ਝੰਬਿਆ ਹੈ। ਮੈਂ ਧੀਆਂ ਦਾ ਬਾਪ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਚਾਰ ਭੈਣਾਂ ਦਾ ਭਰਾ ਵੀ ਹਾਂ। ਜਿਹੜੀ ਗੱਲ ਮੈਂ ਖਿਮਾਂ ਸਹਿਤ ਅੱਗੇ ਲਿਖਣ ਜਾ ਰਿਹਾ, ਸ਼ਾਇਦ ਉਹ ਬੀਬੀਆਂ ਨੂੰ ਕੋੜੀ ਲੱਗੇ, ਪਰ ਸੱਚਾਈ ਤਾਂ ਸੱਚਾਈ ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਕਈ ਵਾਰ ਦੇਖੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਰਦਾਰ ਜੀ ਪੱਗ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਤੁਰੇ ਹੋਣਗੇ, ਨਾਲ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਬੀਬੀਆਂ ਨੇ ਪਟੇ ਕੀਤੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਮੁੰਡੇ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆਂ ਵਾਲੇ ਹੋਣਗੇ, ਪਰ ਬੱਚੀਆਂ ਦੇ ਸਿਰ ਦੇ ਕੇਸ ਕੱਟੇ ਹੋਏ। ਧੀਆਂ

ਭੈਣਾਂ ਨੂੰ ਕੇਸਾਂ ਤੋਂ ‘ਛੋਟ’ ਕਿਹਨੇ ਦੇ ਦਿੱਤੀ? ਮਾਂ ਬਾਪ, ਟੀਚਰ ਅਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਨੇਤਾ (ਸਿਆਸੀ ਆਗੂਆਂ ਦੀ ਗੱਲ ਏ ਛੱਡੋ) ਕੌਮ ਦੀ ਭਵਿੱਖ ਵਾਲੀ ਪਨੀਰੀ ਦੇ ਸਿਰਜਕ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਅੱਜ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੌਣ ਪੁੱਛੇ,

ਮਾਲੀ ਧਿਰ ਤੋਂ ਕਿਹੜਾ ਪੁੱਛੇ,
ਕਿਉਂ ਤੇ ਕਿਵੇਂ ‘ਨਦੀਨਾਂ’ ਉੱਗੀਆਂ?

ਅਗਾਂਹ ਦੀ ਗੱਲ, ਮੈਂ ਆਪਣੀਆਂ ਕੌਮੀ ਧੀਆਂ ਭੈਣਾਂ ਦੀ ਹੇਠੀ ਵਜੋਂ ਜਾਂ ਦੂਜੇ ਧਰਮ ਦੀ ਵਡਿਆਈ ਦੇ ਇਰਾਦੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਆਮ ਵਿਵਹਾਰ ਤੋਂ ਉਪਜੀ ਇਕ ਸੱਚਾਈ ਦੇ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਲਿਖਣ ਲੱਗਿਆਂ। ਮੈਨੂੰ ਇਕ ਇਸਲਾਮਿਕ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿਚ ਜਾਣ ਆਉਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀਆਂ ਲੜਕੀਆਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਾਂ, ਗੱਲਾਂ-ਬਾਤਾਂ ਕਰਦਿਆਂ ਅਕਸਰ ਕਹਿੰਦਿਆਂ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਨੇ ਕਿ ਫਲਾਣੀ ਗੱਲ ਸਾਡੇ ਮਜ਼ਹਬ ਵਿਚ ‘ਮਕਰੂਹ’ (ਮਨ੍ਹਾਂ) ਹੈ, ਜਾਂ ਫਲਾਣੀ ਰਸਮ ਦੀ ਇਸਲਾਮ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ, ਵਗੇਰਾ ਵਗੇਰਾ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਤਰਾਂ ਦਾ ਲੇਖਕ ਅੱਧੀ ਸਦੀ ਤੋਂ ਵਧ ਉਮਰ ਨੂੰ ਢੁੱਕਣ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਲੇਕਿਨ ਮੇਰੇ ਕੰਨਾਂ ਵਿਚ ਅੱਜ ਤੱਕ ਕਿਸੇ ਸਿੱਖ ਭੈਣ ਦੀ ਇਹ ਆਵਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਪਈ, ਕਿ ਕਰਵਾ ਚੌਥ ਜਾਂ ‘ਕਰਵਾ ਅੱਠ’ ਦੇ ਵਰਤ, ਜੈ ਮਾਲਾ ਪਾਉਣੀ, ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੇਸਾਂ ਦੀ ਬੇਅਦਬੀ, ਕਥਿਤ ਸਿਆਣਿਆਂ ਕੋਲੋਂ ਪੁੱਛਾਂ ਪੁਆਉਣੀਆਂ ਅਤੇ ਮੰਤਰੇ ਹੋਏ ਤਬੀਤ ਲੈਣ ਦੀ ਸਾਡੇ ਧਰਮ ਵਿਚ ਸਖ਼ਤ ਮਨਾਹੀ ਹੈ। ਸਾਡੀਆਂ ਮਾਈਆਂ ਬੀਬੀਆਂ ਦੀ ਸਮਾਜਿਕ ਦਸ਼ਾ ਦਾ ਇਹ ਹਾਲ ਹੈ ਕਿ ਅਖੌਤੀ ਕਾਲੇ ਇਲਮ ਦਾ ਪੰਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਇਕ ਬਾਬੇ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਪੀ.ਏ. ਨੇ ਇੱਕਸ਼ਾਫ ਕੀਤਾ ਕਿ ਬਾਬਿਆਂ ਦੀ ਕਮਾਈ ਦਾ 80 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਹਿੱਸਾ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਘਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਸ਼ਾਇਦ ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਆਪਣੇ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਇਹ ਕਹਾਵਤ ਮਸ਼ਹੂਰ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ ਕਿ ਜਨਾਨੀਆਂ ਦੇ ‘ਸਾਧ’ ਕਦੇ ਭੁੱਖੇ ਨਹੀਂ ਮਰਦੇ।

ਸਿੱਖ ਬੀਬੀਆਂ ਦੀ ਇਕ ਹੋਰ ‘ਸਿਫਤ’ ਬਾਰੇ ਸੁਣ ਲਉ, ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਧਰਮ-ਸਦਾਚਾਰ ਨੂੰ ਪਿੱਠ ਦੇ ਕੇ, ਫਿਲਮੀ ਕਲਚਰ ਦੀ ਰੀਸੇ ਰੀਸੀ ਬੜੇ ਮਾਣ ਨਾਲ ਅਪਣਾ ਲਈ ਹੈ। ਉਹ ਹੈ ਵਿਆਹ ਸ਼ਾਦੀਆਂ ਮੌਕੇ ਸਰੀਰਾਂ ਦੀ ਨੁਮਾਇਸ਼।

ਸਿੱਖ ਜੋੜਿਆਂ ਦੇ ਮੈਂ ਸੈਂਕੜੇ ਅਨੰਦ ਕਾਰਜ ਕਰਵਾਏ ਹੋਣਗੇ। ਭਰ-ਸਿਆਲ ਦੀ ਰੁੱਤ ਵਿਚ ਹੁੰਦੇ ਵਿਆਹਾਂ ਮੌਕੇ ਸਿੱਖ ਮਰਦਾਂ ਨੇ ਤਾਂ ਭਾਰੇ ਭਾਰੇ ਗਰਮ ਕੱਪੜੇ—ਕੋਟ, ਜੈਕਟਾਂ, ਕੋਟੀਆਂ ਜਾਂ ਸਵੈਟਰ ਆਦਿ ਪਹਿਨੇ ਹੋਏ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਪ੍ਰੰਤੂ ਗਹਿਰੀ ਪੁੰਦ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਸਿੱਖ ਬੀਬੀਆਂ ਨੇ ਅੱਧੀਆਂ ਬਾਹਾਂ (ਹੁਣ ਬਿਨਾਂ ਬਾਹਾਂ ਤੋਂ ਵੀ) ਵਾਲੇ ਜੈਪਰ ਪਹਿਨੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਸਰੀਰਾਂ ਦੀ ਜਾਂ ਗਹਿਣਿਆਂ ਦੀ ‘ਨੁਮਾਇਸ਼’ ਕਰਕੇ ਉਹ ਕੀ ਦੱਸਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀਆਂ ਨੇ? ਕੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ‘ਖੁਸ਼ੀ ਦੇ ਮੌਕਿਆਂ’ ਉੱਤੇ ਇਹ ਸੱਭ ਕੁਝ ਭੁੱਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸਿੱਖ ਖਾਨਦਾਨਾਂ ਦੀਆਂ ਧੀਆਂ-ਭੈਣਾਂ ਹਨ? ਕੀ ‘ਸਿੱਖ ਪਹਿਚਾਣ’ (ਸਿੱਖ ਆਈਡੈਂਟੀਟੀ) ਬਣਾਈ ਰੱਖਣ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ, ਇਕੱਲੇ ਸਿੱਖ ਮਰਦਾਂ ਦੇ ਸਿਰ ਹੀ ਆਉਂਦੀ ਹੈ? ਬੀਬੀਆਂ ਗੁਰੂ ਦੀਆਂ ਧੀਆਂ ਨਹੀਂ ਹਨ?

ਇਕ ਹੋਰ ਅੰਤਰ-ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਪਛਾਤਪਨ ਹੈ, ਜੋ ਸਿੱਖ ਔਰਤਾਂ ਦੀ ਅਣਗਹਿਲੀ ਹੀ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਉਹ ਇਹ ਕਿ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਕਈ ਥਾਈਂ ਸਾਬਤ-ਸੂਰਤ ਦਸਤਾਰ ਧਾਰੀ ਸਿੱਖ ਮਰਦ, ਉੱਚ ਸਰਕਾਰੀ ਅਹੁਦਿਆਂ ‘ਤੇ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਹੋਏ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ ਕੈਨੇਡਾ ਦੀ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਵਿਚ ਪਹਿਲਾਂ ਸ. ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਮੱਲ੍ਹੀ ਤੇ ਫਿਰ ਕੈਨੇਡੀਅਨ ਜੰਮਪਲ ਸ. ਨਵਦੀਪ ਸਿੰਘ ਬੈਂਸ (ਅੰਮ੍ਰਿਤਧਾਰੀ) ਐਮ.ਪੀ. ਬਣੇ।

ਹੁਣੇ ਹੁਣੇ ਨਿਊਜ਼ੀਲੈਂਡ ਦੀ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਵਿਚ ਦਸਤਾਰ ਧਾਰੀ ਸਾਬਤ-ਸੂਰਤ ਸ. ਕੰਵਲਜੀਤ ਸਿੰਘ ‘ਬਖਸ਼ੀ’ ਨੇ ਹਾਊਸ ਵਿਚ ਬਤੌਰ ਐਮ.ਪੀ. ਦਾਖਲ ਹੁੰਦਿਆਂ ਕਲਗੀਆਂ ਵਾਲੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦਾ ਬਖਸ਼ਿਆ ‘ਬੋਲੇ ਸੋ ਨਿਹਾਲ’ ਦਾ ਜੈਕਾਰਾ ਗਜਾਇਆ। ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ (ਜੋ ਮੈਂ ਭੁੱਲਦਾ ਨਾ ਹੋਵਾਂ ਤਾਂ) ਐਸੇ ਉੱਚ ਅਹੁਦਿਆਂ ‘ਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਵਾਲੀਆਂ ਸਿੱਖ ਬੀਬੀਆਂ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਿਰ ਦੇ ਕੇਸਾਂ ਦੀ ‘ਬਲੀ’ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ ਜਾਂ ਫਿਰ ਆਪਣੇ ਨਾਮ ਵਿਚੋਂ ‘ਕੌਰ’ ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ‘ਦੇਸ ਨਿਕਾਲਾ’ ਦੇ ਕੇ ਮਾਡਰਨ ਬਣਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੀਆਂ ਨੇ। ਕੀ ਉਹ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੀਆਂ ਕਿ ਸਿੱਖ

ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਨੇ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਸਰੂਪ ਦਾ ਤਸੱਵਰ ਕਰਦਿਆਂ, ਉਸ ਨੂੰ ‘ਸੋਹਣੇ ਨੱਕ ਜਿਨ ਲੰਮੇ ਵਾਲਾ’ ਆਖਿਆ ਹੈ। ਭਾਵ ਕਿ ਸੋਹਣੇ ਨੱਕ ਅਤੇ ਲੰਮੇ ਕੇਸਾਂ ਵਾਲਾ ਪ੍ਰਭੂ! ਪਰ ਬੇੜਾ ਗਰਕ ਜਾਏ ‘ਚੈਨਲ ਕਲਚਰ’ ਦਾ, ਜਿਸ ਤੋਂ ‘ਸਿੱਖਿਆ’ ਲੈ ਕੇ ਸਿੱਖ ਔਰਤ ਨੇ ਐਸੀ ਬੇ-ਕਿਰਕ ਹੋ ਕੇ ਕੈਂਚੀ ਫੜੀ ਹੈ, ਕਿ ਇਹ ਹੁਣ ਆਪਣੇ ਨੰਨ੍ਹੇ-ਮੁੱਠੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀਆਂ ਜੂੜੀਆਂ ਤੱਕ ਜਾ ਪਹੁੰਚੀ ਹੈ। ਬਾਜ਼ਾਂ ਵਾਲੇ ਦੇ ਬਖਸ਼ੇ ਕਕਾਰ ਭੁੱਲ ਗਏ, ਕੁਲਹਿਣੀ ਕੈਂਚੀ ਚੇਤੇ ਰਹਿ ਗਈ।

ਆਪਣੇ ਇਕ ਜਾਣੂ ਦੇ ਘਰ ਜਾ ਕੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਾਹੜੀ ਕੇਸ ਵਾਲੇ ਨੌਜਵਾਨ ਲੜਕੇ ਵਲ ਤੱਕਦਿਆਂ ਮੈਂ ਪੁੱਛ ਬੈਠਾ ਕਿ ਕਾਕੇ ਦਾ ਵਿਆਹ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ? ਮੇਰਾ ਸਵਾਲ ਸੁਣ ਕੇ ਮਾਂ-ਬਾਪ ਇਕ ਦਮ ਛਾਉ-ਮਾਉਂ ਜਿਹੇ ਹੋ ਗਏ। ਜਿਵੇਂ ਮੈਂ ਕੋਈ ਬਹੁਤ ਭੈੜੀ ਗੱਲ ਪੁੱਛ ਲਈ ਹੋਵੇ। ਮੁੰਡਾ ਵੀ ਨੀਵੀਂ ਜਿਹੀ ਪਾ ਕੇ ਮੇਰੇ ਕੋਲੋਂ ਉੱਠ ਖੜਿਆ, ਮੈਨੂੰ ਪਾਸੇ ਲਿਜਾ ਕੇ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਜਿੱਥੇ ਵੀ ਰਿਸ਼ਤੇ ਦੀ ਗੱਲ ਤੁਰਦੀ ਹੈ, ਅੱਗਿਉਂ ਕੁੜੀਆਂ ਕਹਿੰਦੀਆਂ ਨੇ ਕਿ ਕਲੀਨ ਸ਼ੇਵ ਹੋਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਕਈ ਕਹਿੰਦੇ-ਕਹਾਉਂਦੇ ਸਿੱਖ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਕੁੜੀਆਂ ਮੂੰਹੋਂ ਏਹੀ ਜਵਾਬ ਸੁਣ ਸੁਣ ਕੇ, ਅੱਕੇ ਬੱਕੇ ਮਾਪੇ ਹੁਣ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨ ਹੋਏ ਬੈਠੇ ਸਨ। ਜਿੱਥੇ ਅਸੀਂ ਰਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਇੱਥੇ ਸਾਡੇ ਲਾਗੇ ਦੇ ਗੁਰੂ ਘਰ ਵਿਚ ਲੰਗਰਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦਿਆਂ-ਕਰਦਿਆਂ, ਇਕ ਕਲੀਨ ਸ਼ੇਵ ਲੜਕਾ, ਸਰਦਾਰ ਬਣ ਗਿਆ। ਉਹਦਾ ਖੂਬਸੂਰਤ ਚਿਹਰਾ ਮੋਹਰਾ ਦੇਖ ਕੇ, ਮੈਂ ਉਸ ਨੂੰ ਵਧਾਈ ਦਿੱਤੀ। ਕੋਲ ਖੜ੍ਹੀ ਉਸਦੀ ਮਾਂ ਹੋਂਕਾ ਭਰ ਕੇ ਕਹਿੰਦੀ— “ਸਾਡੇ ਘਰ ਸਿੱਖੀ ਆ ਗਈ, ਇਹਦੀ ਵਹੂਟੀ ਦੌੜ ਗਈ!”

ਪਰਵਾਸੀ ਪੰਜਾਬੀ ਅਖਬਾਰਾਂ ਵਿਚ, ਸਿੱਖ ਪਰਿਵਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਕੁੜੀਆਂ ਲਈ ‘ਵਰ ਦੀ ਲੋੜ’ ਵਾਲੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਇਸ਼ਤਿਹਾਰਾਂ ਵਿਚ, ਕਲੀਨ ਸ਼ੇਵ ਵਾਲੀ ਸ਼ਰਤ ਪੜ੍ਹ ਕੇ, ਸਿੱਖ ਸੋਚਣੀ ਵਾਲੇ ਲੋਕ ਗੋਡਿਆਂ ‘ਚ ਮੂੰਹ ਦਿੰਦੇ ਈ ਹੋਣਗੇ? ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੁੜੀਆਂ ਦੀ ਮੰਗ ਮੋਹਰੇ ਸਿਰ ਝੁਕਾਉਂਦਿਆਂ, ਮੁੰਡਿਆਂ ਨੇ ਵੀ ਏਹੀ ਰਾਹ ਫੜ ਲਿਆ ਕਿ ਅਨੰਦ-ਕਾਰਜ ਵੇਲੇ ਸ਼ੇਰਵਾਨੀ ਨਾਲ ਮੈਚ ਕਰਦੀ ਪੱਗ, ਮੂੰਹ ‘ਤੇ ਇੰਚ ਇੰਚ ਦਾੜ੍ਹੀ ਪਰ ਫੇਰਿਆਂ ਬਾਅਦ ਝੱਟਪੱਟ ਪੱਗ ਅਤੇ ਦਾੜ੍ਹੀ ਉਡੰਤਰ!

ਪਰਦੇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਦੇਸ਼ ਦੀ ਵੀ ਗੱਲ ਸੁਣ ਲਉ। ਮੇਰਾ ਅਮਰੀਕਾ ‘ਚ ਬੈਠੇ ਦਾ ਇਕ ਰਾਤ, ਬਾਰਾਂ-ਇਕ ਵਜੇ ਫੋਨ ਖੜਕਿਆ। ਇਕ ਸਿੱਖ ਪੱਤਰਕਾਰ ਮਿੱਤਰ ਦਾ ਫੋਨ ਸੀ। ਮੇਰੇ ਵਲੋਂ ‘ਸੁੱਖ ਤਾਂ ਹੈ?’ ਪੁੱਛੇ ਜਾਣ ‘ਤੇ ਉਹ ਬੜੇ ਹੀ ਖੁਸ਼ ਮੂਢ ‘ਚ ਬੋਲਿਆ— “ਯਾਰਾ, ਬਹੁਤ ਚਿਰਾਂ ਬਾਅਦ ਅੱਜ ਇਕ ਖੂਬਸੂਰਤ ਸਿੱਖ ਗਭਰੂ ਦਾ ਵਿਆਹ ਦੇਖਣ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ ਹੈ!....ਮੇਰਾ ਦਿਲ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇਹ ਖੁਸ਼ੀ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਹੁਣੇ ਹੀ ਸਾਂਝੀ ਕਰਾਂ!” ਪਿੱਛੇ ਵਾਜਾ ਵੱਜਦਾ ਸੁਣਾਈ ਦੇ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਹ ਬੱਬਰ ਕਰਮ ਸਿੰਘ ਸ਼ਹੀਦ ਟ੍ਰਸਟ ਦੌਲਤਪੁਰ (ਨਵਾਂ ਸ਼ਹਿਰ) ਦੇ ਬਾਨੀ ਕਮਾਡਰ ਬਚਨ ਸਿੰਘ ਥਾਂਦੀ (ਸਾਥੀ ਨੇਤਾ ਜੀ ਸੁਭਾਸ਼ ਚੰਦਰ ਬੋਸ) ਦੀ ਪੋਤਰੀ ਦੇ ਵਿਆਹ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ...ਇਹ ਹਾਲ ਹੋਇਆ ਪਿਆ ਹੈ ਮੇਰੀ ਕੌਮ ਦੀਆਂ ਧੀਆਂ-ਧਿਆਣੀਆਂ ਦਾ!!

ਮੈਨੂੰ ਪੱਕਾ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਕੁਝ ਨੁਕਤਾਚੀਨ ਵੀਰਾਂ ਵਲੋਂ ਇਹ ਲੇਖ ਪੜ੍ਹ ਕੇ, ਮੇਰੇ ਉੱਪਰ ਇਹ ਇਲਜ਼ਾਮ ਲਗਾਏ ਜਾਣਗੇ ਕਿ ਮੈਂ ਸਿਰਫ ਕੁੜੀਆਂ ਦਾ ਹੀ ਕਸੂਰ ਕੱਢਿਆ ਹੈ, ਮੁੰਡਿਆਂ ਦਾ ਨਹੀਂ, ਦੂਜਾ-ਮੈਂ ਕੱਟੜਵਾਦੀ ਹਾਂ, ਜੋ ਅੱਜ ਦੇ ‘ਨਵੇਂ ਜ਼ਮਾਨੇ’ ਵਿਚ ਕੇਸਾਂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ, ਤੀਜਾ ਕਈ ਸੱਜਣ, ਕੇਸ ਧਾਰੀਆਂ ਵਲੋਂ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਪੁੱਠੇ ਕੰਮਾਂ ਦੇ ‘ਕਿੱਸੇ’ ਸੁਣਾ ਕੇ ਕੇਸ ਰੱਖਣ ਦੀ ਹਦਾਇਤ ਨੂੰ ਛੁਟਿਅੰਤ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨਗੇ। ਮੇਰੀ ਅਰਜ਼ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਲੇਖ ਭੈਣ ਗੁਰਲੀਨ ਕੌਰ ਦੇ ਸਵਾਲ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਸਿੱਖ ਬੀਬੀਆਂ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ। ਅਜੋਕੇ ਸਿੱਖ ‘ਕਾਕਿਆਂ’ ਦੇ ਕਾਰਨਾਮੇ ਲਿਖਣੇ ਹੋਣ ਤਾਂ ਏਦੂੰ ਵੱਡਾ ਲੇਖ ਲਿਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦੇ। ਕੱਟੜਵਾਦ ਵਾਰੇ ਮੈਂ ਸਿਰਫ ਇੰਨਾ ਹੀ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਆਪਣੇ ਧਰਮ ਦੀਆਂ ਆਮ ਰਵਾਇਤਾਂ-ਹਦਾਇਤਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਨ ਨੂੰ ਕੱਟੜਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ। ਸਿੱਖ ਫਲਸਫੇ ਵਿਚ ਕੇਸਾਂ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਬਾਰੇ ਬੜਾ ਕੁਝ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਇਥੇ ਸਿਰਫ ਇੰਨਾ ਹੀ ਕਹਾਂਗਾ ਕਿ ਜਿੱਥੇ ਸੰਨ 1699 ਵਿਚ ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ ਦੀ ਸਾਜਨਾ ਹੋਈ, ਉਸ ਅਸਥਾਨ ਦਾ ਨਾਂ, ਖਾਲਸਾ ਗੜ੍ਹ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਗੜ੍ਹ ਕੜਾ ਜਾਂ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਗੜ੍ਹ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ। ਉਸ ਦਾ ਨਾਮ ‘ਸ੍ਰੀ ਕੇਸਗੜ੍ਹ ਸਾਹਿਬ’ ਰੱਖਣ ਦਾ ਕੋਈ ਖਾਸ ਮਕਸਦ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ‘ਭੁੱਲਤ ਕੇਸਧਾਰੀਆਂ’ ਦੇ ਔਗੁਣ ਗਿਣਦਿਆਂ, ਕਲਗੀਧਰ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਮਹਾਨ ਫਲਸਫੇ ਉੱਤੇ ਕਿੰਤੂ ਪ੍ਰੰਤੂ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਸੋ, ਕਿੰਨਾ ਚੰਗਾ ਹੁੰਦਾ ਜੇ ਬੀਬੀ ਗੁਰਲੀਨ ਕੌਰ, ਸਿੱਖ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਪੁੱਛਣ ਲਈ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਜਾਣ ਦੀ ਬਜਾਏ, ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਕੰਪਲੈਕਸ ਵਿਚ ਸਥਿਤ, ਕੇਂਦਰੀ ਸਿੱਖ ਅਜਾਇਬ ਘਰ ਵਿਖੇ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਭਾਈ ਤਾਰੂ ਸਿੰਘ ਦੀ ਖੋਪੜੀ ਲਾਹੁਣ ਵਾਲੀ ਤਸਵੀਰ ਦੇਖ ਲੈਂਦੀ....ਚਰਖੜੀਆਂ ‘ਤੇ ਰੁੱ ਵਾਂਗ ਪਿੱਜੇ ਜਾ ਰਹੇ ਭਾਈ ਸੁਬੇਘ ਸਿੰਘ ਤੇ ਸ਼ਾਹਬਾਜ਼ ਸਿੰਘ ਵਲ ਝਾਤੀ ਮਾਰ ਲੈਂਦੀ... ਸਤਿਲੁਜ ਦਰਿਆ ਦੇ ਕੰਢੇ ਖੜ੍ਹੇ ਆਪਣੇ ਕੇਸ ਵਾਹ ਰਹੇ ਬਾਜ਼ਾਂ ਵਾਲੇ ਮਾਰੀ ਪਾਸੋਂ, ਵਿਚ ਅਤੇ ਹੋਏ ਪਵਿੱਤਰ ਕੇਸਾਂ ਸਮੇਤ ਕੰਘਾ ਮੰਗ ਰਹੇ ਪੀਰ ਬੁੱਧੂ ਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਤੱਕ ਲੈਂਦੀ... ਸ਼ੇਰੇ ਪੰਜਾਬ ਜਿਹਾ ਪਤੀ ਗੁਆ ਕੇ, ਰਾਜ ਭਾਗ ਖੁਹਾ ਕੇ, ਚਿਨਾਰ ਦੇ ਕਿਲੇ ‘ਚੋਂ ਮੰਗਤੀ ਬਣ ਕੇ ਨਿੱਕਲਣ ਸਮੇਂ ਵੀ ਹਉਕਾ ਨਾ ਭਰਨ ਵਾਲੀ ਮਹਾਰਾਣੀ ਜਿੰਦਾ ਨੂੰ, ਆਪਣੇ ਕਲੀਨ-ਸ਼ੇਵ ਹੋਏ ਪੁੱਤ ਕੰਵਰ ਦਲੀਪ ਦੇ ਸਿਰ ‘ਤੇ ਹੱਥ ਫੇਰ ਕੇ, ਉਸ ਨੂੰ ਧਾਹਾਂ ਮਾਰਦੀ ਦੇਖ ਲੈਂਦੀ... ਅਰਦਾਸ ਵਿਚਲੇ ‘ਕੇਸ ਦਾਨ’ ਅਤੇ ‘ਕੇਸਾਂ-ਸਵਾਸਾਂ’ ਵਾਲੇ ਸ਼ਬਦ ਸੁਣ ਲੈਂਦੀ... ਜਾਂ ਫਿਰ ਨੰਦ ਲਾਲ ‘ਗੋਯਾ’ ਦੀਆਂ ਇਹ ਸਤਰਾਂ ਪੜ੍ਹ ਲੈਂਦੀ, ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਡਾਕਟਰ ਬਣਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ‘ਸਿੱਖੀ ਦਾ ਉਤਾ-ਐਤਾ’ ਵੀ ਆ ਜਾਂਦਾ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਵੀ ਗਿਆਨ ਹੋ ਜਾਂਦਾ;

ਦੀਨ ਦੁਨੀਆਂ ਦਰ-ਕਮੇਂਦੇ ਆਂ-ਪਰੀ ਰੁਖਸਾਰੇਮ।

ਹਰ ਦੇ ਆਲਮ ਕੀਮਤੇ ਯੱਕ-ਤਾਰ ਮੂਏ ਯਾਰ ਮਾ।

ਉਬਾਮਾ ਦੇ ਨਾਂ

ਸੁਣ ਏਸ ਦੇਸ਼ ਦਿਆ ਹਾਕਮਾ,
ਮਹੀਨਾ ਚੜ੍ਹਿਆ ਪੋਹ।
ਨਾ ਚੰਦ ਪਕਾਵੇ ਰੋਟੀਆਂ,
ਨਾ ਤਾਰਾ ਕਰੇ ਰਸੋ।
ਕੁੱਲ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀਆਂ ਨਜ਼ਰਾਂ,
ਤੇਰੇ ‘ਤੇ ਲੱਗੀਆਂ ਹੋਆ।
ਝੱਖੜ ਛੁੱਲ ਲੇਆ-ਆਫ਼ ਦਾ,
ਗਿਆ ਮਨ ਦਾ ਚੈਨ ਗਵਾ।
ਕਿਸਤਾਂ ਅੱਧ ਵਿਚ ਟੁੱਟੀਆਂ,
ਘਰ ਬੈਕਾਂ ਲਏ ਰਖਾ।
ਅਸੀਂ ਕਰਦੇ ਜਿਹਦਾ ਮਾਣ ਸੀ,
ਉਹ ਕਰੈਡਿਟ ਲਿਆ ਗਵਾ।
ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਸਭ ਕੁਝ ਗਹਿਣੇ ਧਰਿਆ,
ਪੱਲੇ ਨਾ ਰੱਖਿਆ ਕੱਖ।
ਚਿਜਕ ਵਿਹੁਣੇ ਪੁੱਤ ਤੱਕ,
ਉਹ ਮਾਪੇ ਬੂਰਨ ਵੱਖ।
ਉਪਰੋਂ ਨਿਰਮੋਹੀ ਦੌੜ ਵੀ,
ਖਿੜ੍ਹ-ਖਿੜ੍ਹ ਰਿਹਾ ਹੈ ਹੱਸ।
ਸੱਤੇ ਦਿਨ ਕੰਮ ਕਰ ਕਰ,
ਦੇਹ ਕੁੰਦਨ ਲਈ ਗਵਾ।
ਸਾਥੋਂ ਚੁੱਕ ਨਾ ਹੁੰਦਾ ਸੋਹਣਿਆ,
ਇੰਸੋਰੈਂਸ ਦਾ ਭਾਅ।
ਹੈ ਤੋੜ ਗਈ ਇਹ ਲੋਕ ਤੋਂ,
ਐਸੀ ਲੱਗੀ ਢਾਹ।
ਦੋ ਪੁੱਤਾਂ ਵਿਚ ਪਿਸ ਰਹੀ,
ਤੱਕ ਲੈ ਸਾਡੀ ਜਾਨ।
ਇਹਨੂੰ ਮੁੜ ਸੁਖਾਲੀ ਕਰਨ ਦਾ,
ਤੂੰ ਲੱਭ ਲਵੀਂ ਕੋਈ ਸਾਮਾਨ।
ਖੁਸ਼ਹਾਲੀ ਦਾ ਭਰ ਦੇਈਂ,
ਮੁੜ ਤੂੰ ਨਵਾਂ ਵਿਮਾਨ।
ਸਾਡੀ ਰੂਹ ਨੂੰ ਕੋੜੇ ਫਿਕਰ ਦੇ,
ਮਾਰ ਰਹੇ ਕੌਰ-ਕੋਹ।
ਜਿਹੜੀ ਚਾਨਣ ਖੇੜੇ ਜੱਗ ‘ਤੇ,
ਤੂੰ ਨਵੀਂ ਫੁਟਾਵੀਂ ਪਹੁ।
ਅਸੀਂ ਮਿਲ ਦੁਆਵਾਂ ਕਰੀਏ।
ਤੂੰ ਜੀਉਂਦਾ-ਵੱਸਦਾ ਰਹੁ।

—ਨੀਲਮ ਸੈਣੀ

ਲੀਡਰਾਂ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਤਿਆਗ ਕੇ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਲੜ੍ਹ ਲੱਗਣ ਦੀ ਲੋੜ

ਗੁਰੂਸ਼ੰਕਰ (ਲਖਵਿੰਦਰ ਧਾਲੀਵਾਲ): ਅੱਜ ਦੇ ਦੌਰ ਵਿਚ ਹਰ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਸਿਆਸਤ ਵਿਚ ਗੁਸਤ ਹੋਏ ਲੀਡਰਾਂ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਤੋਂ ਬਚਦਿਆਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਜਾਗ੍ਰਿਤੀ ਤੋਂ ਸੋਧ ਲੈ ਕੇ ਅੱਗੇ ਵੱਧਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਤੇ ਹਰ ਸੁਲਝੇ ਹੋਏ ਇਨਸਾਨ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਤੇ ਸਿਰਫ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਲੀਡਰਾਂ ਦੀ ਨਹੀਂ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਗਟਾਵਾ ਸ੍ਰੀ ਅਕਾਲ ਤਖ਼ਤ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਜਥੇਦਾਰ ਪ੍ਰੋ. ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਖਾਲਸਾ ਨੇ ਕੀਤਾ। ਉਹ ਇਥੇ ਪਿੰਡ ਇਬਰਾਹੀਮਪੁਰ ਵਿਖੇ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਸ. ਰੇਸ਼ਮ ਸਿੰਘ ਖਾਲਸਾ ਤੇ ਸ. ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ (ਪਿੱਕਾ) ਦਰਤ ਵਲੋਂ ਨਗਰ ਨਿਵਾਸੀਆਂ ਤੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ ਕਰਵਾਏ ਧਾਰਮਿਕ ਸਮਾਗਮ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਣ ਆਏ ਸਨ।

ਪ੍ਰੋ. ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਗੁਰਬਾਣੀ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਹਰ ਪਹਿਲੂ ਤੋਂ ਜਾਗ੍ਰਿਤ ਕਰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਹਰ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸਿਰਫ ਤੇ ਸਿਰਫ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿਚ ਹੀ ਜੀਵਨ ਬਤੀਤ ਕਰੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੇ ਸਿਆਸਤ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਹੋਣ ਦੇ ਸਵਾਲ ਸਬੰਧੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਧਾਰਮਿਕ ਕਾਰਜਾਂ ਦੀ ਬਜਾਏ ਸਿਆਸਤ ਵਿਚ

ਫਸ ਚੁੱਕੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਅਕਾਲੀ ਦਲ (ਬਾਦਲ) ਦਾ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਤੇ ਪੂਰਾ ਦਬਦਬਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਿੰਨਾ ਚਿਰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ 'ਤੇ ਸਿਆਸੀ ਦਬਦਬਾ ਰਹੇਗਾ, ਉਨਾ ਚਿਰ ਧਰਮ ਪ੍ਰਚਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕੇਗਾ।

ਸਹਿਜਧਾਰੀ ਸਿੱਖ ਸਬੰਧੀ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਵਲੋਂ ਦਾਇਰ ਕੀਤੇ ਹਲਫੀਆਂ ਬਿਆਨ ਬਾਰੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਿੱਖ ਪੰਥ ਵਿਚ ਸਹਿਜਧਾਰੀ ਨਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਥਾਂ ਨਹੀਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੇ ਵਿਅਕਤੀ ਸਹਿਜਧਾਰੀ ਹੈ ਉਸਨੂੰ ਸਿੱਖ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਜੋੜਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਤੇ ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਸਿੱਖ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਥੇ ਸਹਿਜਧਾਰੀ ਸ਼ਬਦ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਹਰਿਆਣੇ ਦੇ ਸਿੱਖਾਂ ਵਲੋਂ ਵੱਖਰੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਮੰਗ ਸਬੰਧੀ ਪ੍ਰੋ. ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਸੰਸਥਾ ਕਿਸੇ ਦੀ ਨਿਜੀ ਜਗੀਰ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਇਹ ਤਾਂ ਕੌਮ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ ਤੇ ਇਹ ਇਸ ਨਾਲ ਅੱਗੇ ਵੱਧਦੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿਸੇ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਪੂਰਨ ਅਧਿਕਾਰ ਤੇ ਪੂਰਨ ਸੋਧ ਨਾ ਮਿਲੇ ਤਾਂ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਇਹੋ ਜਿਹੀਆਂ ਮੰਗਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਰਹਿਣਗੀਆਂ ਭਾਵ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਹਰਿਆਣਾ ਦੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਵਿਤਕਰਾ ਹੀ ਹਰਿਆਣੇ ਦੇ ਸਿੱਖਾਂ ਲਈ ਵੱਖਰੀ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਿਆ

ਹੈ।

ਪ੍ਰੋ. ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ

ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਕਾਰਜਾਂ ਤੋਂ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਉਸ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਦੇਣਾ ਅਤੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ

ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਪ੍ਰੋ. ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਖਾਲਸਾ

ਕਮੇਟੀ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਹੀ ਸਿੱਖਾਂ ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਤੇ ਆਪਣੀ ਸ਼ਕਤੀ ਸਥਾਪਤ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਸਿੱਖ, ਸਿੱਖ ਸਮਾਜ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਇਸ ਨੂੰ ਅਪਨਾਉਣਗੀਆਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਖੇਤਰ

ਹਰਿਆਣੇ ਦੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਇਸ ਮੰਗ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹੱਕ ਦਸਦਿਆਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਅਸਲ ਕਾਰਜਾਂ ਵੱਲ ਧਿਆਨ ਦੇਣ ਦੀ ਗੱਲ ਵੀ ਕਹੀ। ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਗੁਰੂ ਘਰਾਂ ਅੰਦਰ ਕਬਜ਼ੇ ਲਈ

ਵਧ ਰਹੇ ਝਗੜਿਆਂ ਸਬੰਧੀ ਪ੍ਰੋ. ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਿਵੇਂ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਸਿਆਸਤ ਦਾ ਦਬਦਬਾ ਹੈ ਤਿਵੇਂ ਹੀ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਸਿਆਸਤ ਅਤੇ ਚੌਧਰ ਨੇ ਗੁਰੂ ਘਰਾਂ ਅੰਦਰ ਲੜਾਈ ਦਾ ਮਾਹੌਲ ਪੈਦਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਭਾਈ ਰੇਸ਼ਮ ਸਿੰਘ ਖਾਲਸਾ, ਸ. ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਪਿੱਕਾ ਤੇ ਹੋਰ ਸਿੱਖ ਸ਼ਖਸੀਅਤਾਂ ਹਾਜ਼ਰ ਸਨ।

ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਸਮਾਗਮ ਵਿਚ ਪ੍ਰੋ. ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਖਾਲਸਾ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਭਾਈ ਅਮਰੀਕ ਸਿੰਘ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ, ਗਿਆਨੀ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਬਾਈਲੋਡ, ਭਾਈ ਮੁਖਤਾਰ ਸਿੰਘ ਅਮਰੀਕਾ, ਭਾਈ ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਪਟਿਆਲਾ, ਭਾਈ ਜੋਗਾ ਸਿੰਘ ਢਾਹਾਂ ਕਲੇਰਾਂ ਤੇ ਭਾਈ ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ ਦੇ ਕੀਰਤਨੀ ਜਥਿਆਂ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਕਥਾ ਤੇ ਕੀਰਤਨ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਸ. ਮੇਜਰ ਸਿੰਘ ਮੌਜੀ, ਮਾਸਟਰ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ, ਭਾਈ ਨਿਰਮਲ ਸਿੰਘ, ਡਾ. ਹਰਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬਾਨ, ਸ. ਸੀਤਲ ਸਿੰਘ, ਮਾਸਟਰ ਬਲਵੀਰ ਸਿੰਘ, ਭਾਈ ਗੁਰਮੇਲ ਸਿੰਘ, ਸ. ਪ੍ਰਿਥੀਪਾਲ ਸਿੰਘ, ਭਾਈ ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਆਦਿ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹਾਜ਼ਰ ਸਨ। ਸਟੇਜ ਸੰਚਾਲਨ ਭਾਈ ਰੇਸ਼ਮ ਸਿੰਘ ਖਾਲਸਾ ਅਮਰੀਕਾ ਵਾਲਿਆ ਨੇ ਕੀਤਾ। ਗੁਰੂ ਕਾ ਅਤੁੱਟ ਲੰਗਰ ਵਰਤਿਆ।

ਯਾਦਗਾਰੀ ਹੋ ਨਿਬੜਿਆ ਤੀਜਾ ਹਰਭਜਨ ਯਾਦਗਾਰੀ ਕੱਬਡੀ ਕੱਪ

ਗੁਰੂਸ਼ੰਕਰ (ਲਖਵਿੰਦਰ ਧਾਲੀਵਾਲ): ਇਥੋਂ ਦੇ ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਯਾਦਗਾਰੀ ਟਰੱਸਟ (ਇਬਰਾਹੀਮਪੁਰ) ਵਲੋਂ ਬੱਬਰ ਅਕਾਲੀ ਮੈਮੋਰੀਅਲ ਖਾਲਸਾ ਕਾਲਜ ਗੁਰੂਸ਼ੰਕਰ ਦੇ ਖੇਡ ਸਟੇਡੀਅਮ ਵਿਖੇ ਕਰਵਾਇਆ ਤੀਜਾ ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ ਯਾਦਗਾਰੀ ਕੱਬਡੀ ਕੱਪ ਅੰਮਿੱਟ ਛਾਪ ਛੱਡ ਗਿਆ। ਕੱਬਡੀ ਕੱਪ ਦੇ ਮੁਖ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਸ. ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਪਿੱਕਾ ਤੇ ਸ. ਰੇਸ਼ਮ ਸਿੰਘ ਖਾਲਸਾ ਦੇ ਖੇਡਾਂ ਤੇ ਸਮਾਜ ਸੇਵਾ ਪ੍ਰਤੀ ਬੇਹੱਦ ਲਗਾਉ ਸਦਕਾ ਹਰ ਸਾਲ ਕਰਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਇਹ ਕੱਬਡੀ ਕੱਪ ਦੁਆਬੇ 'ਚ ਇਕ ਵੱਖਰੀ ਪਹਿਚਾਣ ਦਾ ਪਾਤਰ ਬਣਿਆ ਹੈ। ਖੇਡ ਮੇਲੇ ਦਾ ਉਦਘਾਟਨ ਸ. ਗੁਰਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਐਸ.ਐਸ.ਪੀ. ਮੋਹਾਲੀ ਨੇ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਮੁੱਖ ਮਹਿਮਾਨ ਨੇ ਕਾਲਜ ਉਸਾਰੇ ਜਾ ਰਹੇ ਖੇਡ ਸਟੇਡੀਅਮ ਦੇ ਬਲਾਕ ਦਾ ਉਦਘਾਟਨ ਕੀਤਾ ਜਿਸਦਾ ਸਾਰਾ ਖਰਚ ਸ. ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਪਿੱਕਾ ਤੇ ਸ. ਰੇਸ਼ਮ ਸਿੰਘ ਖਾਲਸਾ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਵਲੋਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਕੱਬਡੀ ਕੱਪ 'ਚ ਪੰਜਾਬ ਭਰ ਤੋਂ ਛੇ ਨਾਮਵਰ ਕਲੱਬਾਂ ਨੇ ਭਾਗ ਲਿਆ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਮਾਤਾ ਨਸੀਬ ਕੌਰ ਕੱਬਡੀ ਕਲੱਬ ਬਰਨਾਲਾ, ਸ਼ਹੀਦ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਕੱਬਡੀ ਅਕੈਡਮੀ ਸਮਰਾਲਾ, ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਤੇਖੀ ਕੱਬਡੀ ਅਕੈਡਮੀ ਗੁਰਦੀਵਾਲਾ, ਬੈਦਵਾਨਾ ਕੱਬਡੀ ਅਕੈਡਮੀ ਕੁੰਬਤਾ (ਮੋਹਾਲੀ), ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਕੱਬਡੀ ਅਕੈਡਮੀ ਜਲੰਧਰ, ਭਾਈ ਲਹਿਣਾ ਕੱਬਡੀ ਅਕੈਡਮੀ ਸਰਾਏਨਾਗਾ ਸ਼ਾਮਲ ਸਨ। ਅੰਤਮ ਤੇ ਫਸਵੇਂ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿਚ ਬੈਦਵਾਨਾ ਕੱਬਡੀ

ਅਕੈਡਮੀ ਕੁੰਬਤਾ (ਮੋਹਾਲੀ) ਨੇ ਸ਼ਹੀਦ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਸਪੋਰਟਸ ਅਕੈਡਮੀ ਸਮਰਾਲਾ ਨੂੰ ਕੇਵਲ

ਗਿਆ।

ਠੇਕੇਦਾਰ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਭੁੱਲੇਵਾਲ ਰਾਨਾਂ

ਅੱਧੇ ਅੰਕ ਦੇ ਫਰਕ ਨਾਲ ਹਰਾ ਕੇ ਨਕਦ 51 ਹਜ਼ਾਰ ਅਤੇ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਟਰਾਫੀ 'ਤੇ ਕਬਜ਼ਾ ਕੀਤਾ। ਉਪ ਜੇਤੂ ਕਲੱਬ ਨੂੰ 41 ਹਜ਼ਾਰ ਦਾ ਇਨਾਮ ਤੇ ਟਰਾਫੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਇਸ ਮੌਕੇ ਲੜਕੀਆਂ ਦੀ ਕੱਬਡੀ ਦਾ ਸ਼ੋਅ ਮੈਚ ਵੀ ਕਰਾਇਆ ਗਿਆ।

ਮੁਖ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਸ. ਦਰਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਪਿੱਕਾ ਤੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਵਲੋਂ ਪੰਜਾਬੀ ਲੋਕ ਗਾਇਕ ਮਨਮੋਹਨ ਵਾਰਿਸ ਦਾ ਗੋਲਡ ਮੈਡਲ ਨਾਲ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਨਮਾਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਟਰੱਸਟ ਵਲੋਂ ਅਹਿਮ ਸ਼ਖਸੀਅਤਾਂ ਦਾ ਸਨਮਾਨ ਵੀ ਕੀਤਾ

ਜਿਲ੍ਹਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਅਕਾਲੀ ਦਲ, ਹਲਕਾ ਵਿਧਾਇਕ ਲਵ ਕੁਮਾਰ ਗੋਲਡੀ, ਮਾਤਾ ਜੋਗਿੰਦਰ ਕੌਰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਏ। ਯੂ.ਕੇ. ਤੋਂ ਕੁਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮਾਨ, ਅਮਰੀਕ ਸਿੰਘ ਮਾਨ, ਅਜੀਤ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ, ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬਿੱਟੂ ਤੇ ਜੋਗਾ ਸਿੰਘ ਸੈਕਰਮੈਂਟੋ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਏ। ਇਸ ਮੌਕੇ

ਟਰੱਸਟ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਉਲੰਪਿਅਨ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੋਢੀ, ਸ. ਮੇਜਰ ਸਿੰਘ ਮੌਜੀ, ਡਾ. ਹਰਬਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬਾਨ, ਡਾ. ਪ੍ਰੀਤ ਮਹਿੰਦਰ ਪਾਲ ਸਿੰਘ, ਸ਼ਮਿੰਦਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਬੈਂਸ, ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੁੱਖੀ, ਬਾਬਾ ਬੁੱਧ ਸਿੰਘ, ਰਾਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੂਕਾ, ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਮੋਰਾਂਵਾਲੀ, ਗੁਰਬਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਬਸਿਆਲਾ, ਡਾ. ਕੁਲਵਰਨ ਸਿੰਘ, ਦਾਰਾ ਸਿੰਘ, ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਖੱਖ, ਗੁਰਪ੍ਰੀਤ ਸਿੰਘ ਦਰਤ, ਸੁਰਿੰਦਰ ਛਿੰਦੀ, ਹਰਪ੍ਰੀਤ ਰਿੱਕੂ ਬੇਦੀ, ਮਾ. ਬਲਵੀਰ ਸਿੰਘ, ਸਤਨਾਮ ਸਿੰਘ ਸੰਘਾ, ਅਮਰੀਕ ਹਮਰਾਜ, ਯੋਗਰਾਜ ਗੰਭੀਰ, ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਭੁੱਲਰ, ਸੁਲਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਰਾਣਾ, ਸੰਜੀਵ ਕੁਮਾਰ, ਜਸਵੰਤ ਸਿੰਘ ਜੱਬੋਵਾਲ ਕੋਚ, ਰਾਣਾ ਭੀਮ ਸਿੰਘ, ਜੀਤ ਰਾਮ, ਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਠੇਕੇਦਾਰ, ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸਰਪੰਚ, ਕੇਵਲ ਸਿੰਘ ਆਦਿ ਹਾਜ਼ਰ ਸਨ।

ਕੁਮੈਂਟੇਟਰ ਮੱਖਣ ਸਿੰਘ ਤੇ ਖੇਡ ਲੇਖਕ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕੁਮੈਂਟਰੀ ਨਾਲ ਕੱਬਡੀ ਕੱਪ ਨੂੰ ਚਾਰ ਚੰਨ ਲਾਏ। ਉਲੰਪਿਅਨ ਸੁਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਸੋਢੀ ਤੇ ਮੇਜਰ ਸਿੰਘ ਮੌਜੀ ਵਲੋਂ ਸਹਿਯੋਗੀਆਂ ਤੇ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਖੇਡ ਮੇਲੇ ਵਿਚ ਦਰਤ ਭਰਾਵਾਂ ਵਲੋਂ ਖੇਡ ਪ੍ਰਤੀ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਉਪਰਾਲਿਆਂ ਦੀ ਹਰ ਪਾਸੇ ਸ਼ਲਾਘਾ ਹੋਈ।

ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਜੀਵਨ ਫਲਸਫੇ 'ਤੇ ਚਾਨਣਾ ਪਾਇਆ

ਡੈਲਸ, ਟੈਕਸਸ (ਰਾਣਾ ਇਕਬਾਲ): ਸਿੱਖ ਆਗੂ ਤੇ ਵਿਦਵਾਨ ਡਾ. ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਸਿੰਘ ਸਭਾ ਰਿਚਰਡਸਨ, ਟੈਕਸਸ ਦੇ ਦੀਵਾਨ ਹਾਲ ਵਿਚ ਲੰਬੇ ਦਿਨੀਂ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਜੀਵਨ ਫਲਸਫੇ 'ਤੇ ਚਾਨਣਾ ਪਾਇਆ। ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਕ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਲੈਕਚਰ ਦਿੱਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇਕ ਵੱਖਰਾ ਪੰਥ ਸਜਾਇਆ। ਡਾ. ਅਮਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਇਕ ਲੈਕਚਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵੈਬ-ਸਾਈਟ 'ਤੇ ਵੀ ਵੇਖਿਆ/ਸੁਣਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਉਪਰੰਤ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਅਕਾਦਮੀ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੇ ਤੰਤੀ ਸਾਜ਼ਾਂ ਨਾਲ ਰਸਭਿੰਨਾ ਕੀਰਤਨ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਅਕਾਦਮੀ ਵਿਚ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਸੰਗੀਤ, ਰਾਗਾਂ ਨਾਲ ਕੀਰਤਨ ਕਰਨਾ ਤੇ ਢਾਡੀ ਵਾਰਾਂ ਵੀ ਦੀ ਸਿਖਲਾਈ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਸਕੂਲ ਨੂੰ ਬਾਬਾ ਇੰਦਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਆਪਣੀ ਮਿਹਨਤ ਨਾਲ ਚਲਾ ਰਹੇ ਹਨ।

ਓਬਾਮਾ ਦੀ ਹੱਤਿਆ ਦੀ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਰਚਣ ਵਾਲਾ ਨੌਜਵਾਨ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ

ਵਾਸ਼ਿੰਗਟਨ: ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਨਵੇਂ ਚੁਣੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਬਰਾਕ ਓਬਾਮਾ ਦੇ ਸਹੁੰ ਚੁੱਕ ਸਮਾਰੋਹ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹੱਤਿਆ ਕਰ ਦੇਣ ਦੀ ਧਮਕੀ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀ ਮਿਸਸਿਪੀ ਦੇ ਬਰੂਕਾਵੇਨ ਤੋਂ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਮਹੀਨੇ ਦੀ 20 ਤਾਰੀਕ ਨੂੰ ਓਬਾਮਾ ਦੀ ਹੱਤਿਆ ਕਰ ਦੇਣ ਦੀ ਧਮਕੀ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀ ਬਾਰੇ ਅਮਰੀਕੀ ਨਿਆਂ ਵਿਭਾਗ ਨੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਅਮਰੀਕੀ ਅਟਾਰਨੀ ਜਨਰਲ ਡਨਲੋਪਟਨ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਚੁਣੇ ਗਏ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਨੂੰ ਧਮਕੀ ਦੇਣ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਵਿਸਕੋਨਸਿਨ ਨਿਵਾਸੀ ਸਟੀਵਨ ਜੋਸਫ ਕ੍ਰਿਸਟੋਫਰ ਨੂੰ ਸਥਾਨਕ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਕੱਲ ਅਮਰੀਕੀ ਖੁਫੀਆ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕੀਤਾ।

ਓਬਾਮਾ ਨੂੰ ਹੱਤਿਆ ਦੀ ਧਮਕੀ ਦੇਣ ਦੇ ਦੋਸ਼ 'ਚ ਉਸਨੂੰ 5 ਸਾਲ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਅਤੇ ਢਾਈ ਲੱਖ ਡਾਲਰ ਦਾ ਜੁਰਮਾਨਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਖੁਫੀਆ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਪੱਤਰ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ

ਹੈ ਕਿ ਕ੍ਰਿਸਟੋਫਰ ਨੇ 11 ਜਨਵਰੀ ਨੂੰ ਡਬਲਯੂ.ਡਬਲਯੂ.ਡਬਲਯੂ ਡਾਟ ਐਲੀਅਨ-ਅਰਬ ਡਾਟ ਓ.ਆਰ.ਜੀ ਨਾਂ ਦੀ ਵੈੱਬਸਾਈਟ 'ਤੇ ਲਿਖਿਆ ਸੀ "ਮੈਂ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਬਰਾਕ ਓਬਾਮਾ ਦੀ ਹੱਤਿਆ ਕਰ ਦੇਵਾਂਗਾ।"

ਸਿੱਖਾਂ ਵਲੋਂ ਦੇ ਅਮਰੀਕੀ ਅਦਾਰਿਆਂ 'ਤੇ ਕੇਸ

ਟੈਕਸਸ: ਅਮਰੀਕੀ ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਰੈਵੀਨਿਊ ਸਰਵੇ ਤੇ ਇਕ ਹੋਰ ਅਦਾਰੇ ਫੈਡਰਲ ਪ੍ਰੋਟੈਕਟਿਵ ਸਰਵਿਸ ਵਿਰੁਧ ਧਾਰਮਿਕ ਤੇ ਨਸਲੀ ਵਿਤਕਰੇ ਦੇ ਕੇਸ ਦਾਇਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਇਹ ਕੇਸ ਇਕ ਸਿੱਖ ਔਰਤ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਡਿਊਟੀ ਦੌਰਾਨ ਕ੍ਰਿਪਾਨ ਪਹਿਨਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਾ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਵਿਰੁਧ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ।

ਪਟੀਸ਼ਨ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਵਾਂ ਨੇ ਧਾਰਮਿਕ ਆਜ਼ਾਦੀ ਬਹਾਲੀ ਐਕਟ 1993 ਤੇ ਟਾਈਟਲ 7 ਹੇਠ ਮਿਲੇ ਹੱਕਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਸ਼ਿਕਾਗੋ ਦੇ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਈਚਾਰੇ ਵਲੋਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਸੱਚੇ ਸੌਦੇ ਤੋਂ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਲੈਂਦਿਆਂ ਬੀਤੇ ਦਿਨੀਂ ਇਥੇ ਸਾਲਵੇਸ਼ਨ ਆਰਮੀ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ ਲੋੜਵੰਦਾਂ ਲਈ ਭੋਜਨ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਭਾਈਚਾਰੇ ਵਲੋਂ ਇਹ ਉਪਰਾਲਾ ਪਿਛਲੇ ਕਈ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਕ੍ਰਿਸਮਸ ਲੰਚ ਵੇਲੇ ਮੋਹਰੀ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਵਿਚ ਬੀਬੀ ਅਜਮੇਰ ਕੌਰ ਗਾਖਲ, ਸ. ਹਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਦਿਓਲ, ਸ. ਇਕਬਾਲ ਚੌਪੜਾ, ਸ. ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ ਰਾਜੂ ਅਤੇ ਜੈ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਕਾਹਲੋਂ ਦਾ ਨਾਂ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਹੋਰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸ੍ਰੀ ਰਾਜੂ ਤੋਂ ਫੋਨ 224-628-5522 ਤੋਂ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਬੁਸ਼ ਨੂੰ ਬਾਏ ਬਾਏ, ਆਸਾਂ ਉਬਾਮੇ ਤੋਂ

ਤਬਦੀਲੀ

ਲਗਭਗ ਤੇਈ ਮਹੀਨੇ ਚਲੀ ਜਦੋਂ ਜਹਿਦ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬੀਤੀ 4 ਨਵੰਬਰ ਨੂੰ ਬਰਾਕ ਉਬਾਮਾ ਨੂੰ ਅਮਰੀਕਾ ਦਾ 44ਵਾਂ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਚੁਣਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਅਮਰੀਕਾ ਬਹੁਲਤਾਵਾਂ ਦਾ ਦੇਸ਼ ਹੈ, ਇਥੇ ਮੌਕਿਆਂ ਦੀ ਕੋਈ ਘਾਟ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਪੱਕੀ ਨਿਸ਼ਾਨਦੇਹੀ ਇਸ ਚੋਣ ਨੇ ਕਰ ਦਿਖਾਈ ਹੈ। ਉਬਾਮਾ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੱਡੇ ਘਾਗ ਅਮੀਰ ਰਾਜਨੇਤਾ ਦਾ ਪੁੱਤ, ਭਾਈ, ਭਤੀਜਾ, ਸਾਂਝੂ, ਕੁਝਮ ਜਾਂ ਜਵਾਈ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਆਪਣੇ ਬਲਬੂਤੇ 'ਤੇ ਇਕ ਸਧਾਰਨ ਤੇ ਮਿਹਨਤਕਸ਼ ਆਮ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿਚੋਂ ਉੱਠ ਕੇ, ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਮੰਨੀ

ਗੁਰਬਖਸ਼ੀਸ਼ ਸਿੰਘ ਗਰੇਵਾਲ

ਪ੍ਰਮੰਨੀ ਹਾਰਵਰਡ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵਿਚੋਂ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਪੂਰੀ ਕਰਕੇ, ਇਸ ਤਾਕਤਵਰ ਅਹੁਦੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਿਆ ਲੋਹ ਪੁਰਸ਼ ਹੈ। ਹਰ ਚਾਰ ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਅਮਰੀਕੀ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੀ ਚੋਣ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਆਗੂਆਂ ਤੇ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਖਾਸ ਦਿਲਚਸਪੀ ਦਾ ਕੇਂਦਰ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਉਬਾਮਾ ਦੇ ਇਸ ਅਹੁਦੇ ਲਈ ਚੁਣੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਮਰੀਕੀ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਅਕਸ ਵਿਚ ਕੁਝ ਸੁਧਾਰ ਵੇਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਅਮਰੀਕਾ ਪ੍ਰਤੀ ਪਾਈ ਜਾਂਦੀ ਘੋਰ ਈਰਖਾ ਵਿਚ ਵੀ ਕਿਸੇ ਹੱਦ ਤੱਕ ਕਮੀ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਇਹ ਦੱਸਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਕਿ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਬੁਸ਼ ਦੇ ਜਮਾਨੇ ਵਿਚ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਦੁਸ਼ਮਣਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਪਹਿਲਾਂ ਨਾਲੋਂ ਕਿਤੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਵਧੀ ਹੈ।

ਚੁਣੇ ਜਾਣ ਲਈ ਚਲ ਰਹੀ ਲੜਾਈ ਵੇਲੇ ਕਈ ਰਾਜਸੀ ਪੰਡਤਾਂ ਵਲੋਂ ਇਹ ਕਿਆਫਾ ਵੀ ਲਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਉਬਾਮਾ ਦੀ ਚਮੜੀ ਦਾ ਰੰਗ ਉਸ ਲਈ ਵੱਡੀਆਂ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਪੈਦਾ ਕਰੇਗਾ। ਉਹ ਕਹਿ ਰਹੇ ਸਨ ਕਿ ਚਿੱਟੀ ਚਮੜੀ ਦੀ ਬਹੁਗਿਣਤੀ ਵਾਲੇ ਇਸ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਉਸ ਦੀ ਛੇਤੀ ਕਿਤੇ ਕੋਈ ਪੁਗਣ ਵਾਲੀ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਮੁਹਿੰਮ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਦੌਰ ਵਿਚ ਉਸ ਦੇ ਇਸਲਾਮਕ ਮੂਲ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਹੋ-ਹੱਲਾ ਬੋਲਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਤੇ ਉਸ ਵਲੋਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਆਪਣੇ ਪਿਤਰੀ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਦੋਰੇ ਸਮੇਂ ਉਸ ਦੀਆਂ ਪੱਗ ਵਾਲੀਆਂ ਫੋਟੋਆਂ ਨਸ਼ਰ ਕਰਕੇ, ਉਸ ਦੀ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਨੂੰ ਢਾਹ ਲਾਉਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਪਰ ਜਿਉਂ-ਜਿਉਂ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਕਾਬਲੀਅਤ ਤੇ ਆਤਮ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦੇ ਜੌਹਰ ਦਿਖਾਉਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਰਾਜਸੀ ਪੰਡਤਾਂ ਦੀਆਂ ਗਿਣਤੀਆਂ ਮਿਣਤੀਆਂ ਪੁੱਠੀਆਂ ਪੈਦੀਆਂ ਦੇਖੀਆਂ ਗਈਆਂ।

ਇਹ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਦੀ ਇਕ ਅਲੋਕਾਰੀ ਘਟਨਾ ਹੀ ਕਹੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿ

ਸ਼ਹਿਰੀ ਬਣ ਕੇ ਚਲੇ ਗਏ ਹਨ।

ਅਮਰੀਕੀ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਨੂੰ ਚੁਣਨ ਦੀ ਵਿਧੀ ਭਾਵੇਂ ਬੇੜੀ ਜਿਹੀ ਗੁੰਝਲਦਾਰ ਜ਼ਰੂਰ ਹੈ, ਪਰ ਹੈ ਬੜੀ ਹੀ ਅਸਰਦਾਇਕ। ਮੱਧਕਾਲੀ ਚੋਣਾਂ ਦੀ ਇਥੇ ਲਗਭਗ ਕੋਈ ਵੀ ਹੋਂਦ ਨਹੀਂ। ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਵੋਟ ਕੇਵਲ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਨੂੰ ਹੀ ਪਾਉਣੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਬਾਕੀ ਸਾਰੇ ਮੰਤਰੀਆਂ-ਸੰਤਰੀਆਂ ਦਾ ਲੁੰਗ ਲਾਣਾ, ਉਸ ਨੇ ਚੁਣੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਹੀ ਤਿਆਰ ਕਰਨਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਕੰਮ ਲਈ ਉਹ ਚੋਣੀ ਦੇ ਮਾਹਿਰਾਂ ਨਾਲ ਮਸ਼ਵਰਾ ਕਰਕੇ, ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਅਹੁਦੇ ਲਈ ਸਾਰੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚੋਂ ਕਾਬਲ ਅਤੇ ਤਜਰਬੇਕਾਰ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਭਾਲ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਵੈਸੇ ਤਾਂ ਅੱਜ-ਕੱਲ੍ਹ ਸੰਸਾਰ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਬਦਲਾਖੋਰੀ ਅਤੇ ਲੱਠਮਾਰ ਰਾਜਨੀਤੀ ਦਾ ਬੋਲਬਾਲਾ ਹੈ ਪਰ ਅਮਰੀਕਨ ਸਮਾਜ ਅੰਦਰ ਇਸ ਬੁਰਾਈ ਦੇ ਨੰਗੇ ਅੱਖ ਨਾਲ ਦਰਸ਼ਨ ਘੱਟ ਹੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਥੋਂ ਦੇ ਰਾਜਸੀ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਰਾਜਨੀਤੀ ਅਜੇ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਮੁਨਾਫੇ ਵਾਲਾ ਧੰਦਾ ਨਹੀਂ ਬਣੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਸਮਾਜਿਕ ਕਦਰਾਂ-ਕੀਮਤਾਂ, ਲੋਕ ਲਾਜ ਤੇ ਲੋਕ ਸੇਵਾ ਵੱਡਾ ਮਹੱਤਵ ਰੱਖਦੀ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਆਪਣੀ ਮਾਤ ਭੂਮੀ ਵਾਲੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਡਾਕੂ, ਚੋਰ, ਕਾਤਲ, ਬਲਾਤਕਾਰੀਏ, ਅਗਵਾਕਾਰ, ਵੈਲੀ, ਸਮੱਗਲਰ, ਫੁਕਰੇ, ਮੱਕਾਰ, ਝੂਠੇ ਅਤੇ ਵੱਡੇ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰੀ ਲੋਕ ਅਕਸਰ ਹੀ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਦੀਆਂ ਪੌੜੀਆਂ 'ਚ ਖੜ੍ਹੇ ਦੇਖੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਇਸ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਦੇ ਮਾਰਿਆ ਇਕ ਵੀ ਨਾਜਾਇਜ਼ ਬੱਪੜ, ਉਸ ਦੇ ਸਮੁੱਚੇ ਰਾਜਨੀਤਕ ਜੀਵਨ 'ਤੇ ਭਾਰੂ ਪੈ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਥੋਂ ਵਾਲੇ ਰਾਜਸੀ ਲੋਕ ਡੈਮੋਕਰੇਟਿਕ ਜਾਂ ਰੀਪਬਲਿਕਨ ਬਾਅਦ ਵਿਚ, ਪਹਿਲਾਂ ਅਮਰੀਕਨ ਦਿਸ਼ਣ ਵਿਚ ਜ਼ਿਆਦਾ ਰੁਚੀ ਰੱਖਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਸਬੂਤ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਉਬਾਮਾ ਨੇ ਵੀ ਆਪਣੀ ਵਿਰੋਧੀ ਪਾਰਟੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਕਈ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਅੰਦਰੂਨੀ ਟੀਮ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਇਥੋਂ ਵਾਲੇ ਰਾਜਨੀਤਕ ਪ੍ਰਬੰਧ ਵਿਚ ਸਾਡੇ ਪਿਤਰੀ ਦੇਸ਼ ਵਾਲਾ ਉਹ ਸਿਲਸਿਲਾ ਕਿ “ਦੇ ਦਿਓ ਸਾਰੇ ਅਧਿਕਾਰ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ” ਜਾਂ ‘ਪ੍ਰਧਾਨ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਪਰਚੀ’ ਚੋਂ ਨਿਕਲੇਗਾ ਕੋਈ ਮੁਖੀ ਨਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਇਸ ਅਹੁਦੇ ਲਈ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ ਨਿਤਰਨ ਵਾਲਾ ਹਰ ਉਮੀਦਵਾਰ ਆਪਣਾ ਪੂਰਾ ਤਾਣ ਲਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਦੀ ਉਮੀਦਵਾਰੀ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਵੀ ਲੋਕਾਂ ਰਾਹੀਂ ਹੀ ਆਉਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਲੋਕਾਂ ਤੋਂ ਇਕੱਠੇ ਕੀਤੇ ਗਏ, ਪੈਸੇ ਨੂੰ ਅਖਬਾਰਾਂ, ਟੀ.ਵੀ, ਇੰਟਰਨੈਟ, ਇਸ਼ਤਿਹਾਰਬਾਜ਼ੀ ਲਈ ਵੱਡੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਖਰਚਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਅਹੁਦੇ ਦੀ ਕਸ਼ਮਕਸ਼ ਦੌਰਾਨ ਉਮੀਦਵਾਰ ਦੇ ਹਰ ਐਕਸ਼ਨ ਤੇ ਹਿਲ-ਜੁਲ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਸਲਾਹਕਾਰਾਂ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਵਿਉਂਤਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਤੁਰਨਾ ਅਤੇ ਖੜ੍ਹਨਾ ਹੈ। ਕਿਹੜੇ ਵੇਲੇ, ਕਿਹੜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕਿਵੇਂ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲੀਡੇ-ਕੱਪੜੇ ਤੇ ਰੰਗਾਂ ਦੀ ਚੋਣ ਵਲ ਵੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਧਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅੰਤਲੇ ਗੇੜ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚੇ ਦੋਹਾਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੇ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦੀ ਟੀ.ਵੀ. 'ਤੇ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਸਿੱਧੀ ਬਹਿਸ ਲਈ ਦੋਹਾਂ ਪਿਰਾਂ ਵਲੋਂ ਵੱਡੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਤਿਆਰੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਕੰਮ ਲਈ ਦੇਸ਼ ਵਿਦੇਸ਼ ਦੇ ਮੰਨੇ-ਪ੍ਰਮਾਣੇ ਮਾਹਰਾਂ ਅਤੇ ਉਚ ਕੋਟੀ ਦੇ ਵਕੀਲਾਂ ਨੂੰ ਵੱਡੀਆਂ ਰਕਮਾਂ ਦੇ ਕੇ ਤਿਆਰੀ ਲਈ ਕਿਰਾਏ 'ਤੇ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਇਰਾਕ ਉੱਤੇ ਚੜ੍ਹਾਈ, ਜਿਸ ਨੇ ਅਮਰੀਕੀ ਆਰਥਿਕਤਾ ਦਾ ਕੁਦਮਰ ਕੱਢ ਕੇ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ

ਕੀਨੀਆ ਦੇ ਕਾਲੇ ਬਾਪ ਤੇ ਅਮਰੀਕਨ ਗੋਰੀ ਮਾਂ ਦਾ ਇਹ ਪੁੱਤਰ ਜਦੋਂ ਚੋਜ (ਤਬਦੀਲੀ) ਦਾ ਨਾਅਰਾ ਲੈ ਕੇ ਚੋਣ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ ਉਤਰਿਆ ਤਾਂ ਆਉਂਦਿਆਂ ਹੀ ਇਸ ਨੇ ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਦੇ ਹੱਸਲੇ ਪਸਤ ਕਰਨੇ ਸ਼ੁਰੂ ਦਿੱਤੇ। ਉਸ ਦੇ ਮਦਦਗਾਰਾਂ ਤੇ ਸਲਾਹਕਾਰਾਂ ਨੇ ਚੋਣ ਰਣਨੀਤੀ ਘੜਨ ਵੇਲੇ ਬਹੁਤ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਇਹ ਭਾਪ ਲਿਆ ਸੀ ਕਿ ਵੋਟਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਮਿਣਤੀ ਵੇਲੇ ਪੁਰਾਣੀ ਪੱਕੀ ਵੋਟ ਨੂੰ ਤੋੜਨਾ ਕਾਫੀ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਕੰਮ ਹੈ। ਪਰ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਵੋਟ ਬਣਾਉਣ ਤੇ ਪਾਉਣ ਵਾਲੇ ਤਾਜ਼ਾ ਦਮ ਨੌਜਵਾਨ ਵਰਗ ਨੂੰ ਨਾਲ ਜੋੜਨਾ ਬੇਹੱਦ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਇਸ ਨੀਤੀ ਨੂੰ ਹੋਰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਉਸ ਦੀ ਟੀਮ ਨੇ ਸਿਰੇ ਦੀ ਆਧੁਨਿਕ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਅਤੇ ਸਹੂਲਤਾਂ ਦਾ ਉਚੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਇਸਤੇਮਾਲ ਕੀਤਾ। ਬਸ ਫੇਰ ਕੀ ਸੀ, ਕੀ ਯੂ-ਟਿਊਬ, ਕੀ ਫੇਸਬੁੱਕ, ਕੀ ਮਾਈਸਪੇਸ, ਕੀ ਯਾਹੂ ਮੈਸੇਜਰ, ਕੀ ਗੂਗਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਤੋਂ ਹੀ ਉਬਾਮਾ ਦਾ ਨਾਂ ਗੂੰਜਣ ਲੱਗਾ। ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਉਸ ਦੀ ਗੱਲ ਪਸੰਦ ਆਉਣ ਲੱਗੀ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸੁਨਹਿਰੇ ਭਵਿੱਖ ਵਾਲਾ ਰਸਤਾ ਵੀ ਉਬਾਮਾ ਦੀਆਂ ਨੀਤੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਦੀ ਲੰਘਦਾ ਨਜ਼ਰ ਆਉਣ ਲੱਗਾ। ਇਹ ਉਬਾਮਾ ਦੀ ਕਿਸਮਤ ਦਾ ਗੇੜ ਹੀ ਸਮਝੋ ਕਿ ਜਦੋਂ ਉਹ ਇਸ ਅਹੁਦੇ ਲਈ ਜੂਝ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤਾਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਅਰਥਚਾਰੇ ਦੀ ਰੀੜ੍ਹ ਦੀ ਹੱਡੀ ਸਮਝੇ ਜਾਂਦੇ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਕਾਰੋਬਾਰੀ ਅਦਾਰੇ ਅਤੇ ਸੌ ਸੌ ਸਾਲ ਪੁਰਾਣੀਆਂ ਬੈਂਕਾਂ ਵੀ ਮੰਦੇ ਦੀ ਮਾਰ ਨਾ ਝੱਲਦੇ ਹੋਏ ਮੂਏ ਮੂੰਹ ਡਿੱਗ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਕਈਆਂ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਪੁਰਾਣੀ ਸੋਚ ਦੇ ਢਹਿਣ ਨਾਲ ਵੀ ਤੁਲਨਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ।

ਪਿਛਲੇ ਕਈ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਅਮਰੀਕਾ ਦੀ ਆਰਥਿਕਤਾ ਦੀ ਤਾਣੀ ਇੰਨੀ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਲਝ ਚੁੱਕੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਦਾ ਕੋਈ ਫੌਰੀ ਅਤੇ

ਜਾਣਗੀਆਂ।

ਆਪਣੀ ਬੇਜੋੜ ਤੇ ਬੁਲੰਦ ਭਾਸ਼ਨ ਕਲਾ ਰਾਹੀਂ ਉਬਾਮਾ ਨੇ ਅਮਰੀਕੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਸਮਝਾਉਣ ਦਾ ਯਤਨ ਵੀ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਬਿਨਾ ਕਾਰਨ ਹਰੇਕ ਥਾਂ ਜਾ ਕੇ ਅਜਾਈਂ ਸਿੰਗ ਫਸਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ, ਬਲਕਿ ਅਸਲੀ ਦੁਸ਼ਮਣਾਂ ਨੂੰ ਪਛਾਣ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਹੀ ਭਰਵਾਂ ਹੱਲਾ ਬੋਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਟੁੱਟ ਕੇ ਪੈਣ ਦੀ ਥਾਂ ਦੁਸ਼ਮਣਾਂ ਨਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਮੇਜ਼ 'ਤੇ ਬੈਠ ਕੇ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਨ ਵਿਚ ਵੀ ਕੋਈ ਹਰਜ਼ ਨਹੀਂ।

ਉਸ ਨੇ ਅਮਰੀਕੀ ਸੂਕਲਾਂ ਦੇ ਵਿਦਿਅਕ ਪ੍ਰਬੰਧ ਵਿਚ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਆ ਰਹੇ ਵੱਡੇ ਨਿਘਾਰ 'ਤੇ ਚਿੰਤਾ ਜ਼ਾਹਿਰ ਕਰਦਿਆਂ ਆਖਿਆ ਕਿ ਇਕੱਲੀਆਂ ਸਰਕਾਰਾਂ ਹੀ ਸਭ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀਆਂ, ਸਗੋਂ ਮਾਪਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਆਪਣੇ ਨਿਆਇਆਂ ਤੋਂ ਕਦੇ ਕਦੇ ਟੀ.ਵੀ. ਦਾ ਰਿਮੋਟ ਤੇ ਵੀਡੀਓ ਗੇਮ ਫੜ ਲੈਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਉਬਾਮਾ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਵਾਅਦਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਅਮਰੀਕਾ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਨੌਕਰੀਆਂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਕਰਤੋਂ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾ ਕੇ ਨੱਲੂ ਪਾਈ ਜਾਵੇਗੀ। ਵਾਅਦਾ ਤਾਂ ਉਹ ਇਹ ਵੀ ਕਰ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਆਉਂਦਿਆਂ ਹੀ ਦੋ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਅਮਰੀਕਨਾਂ ਲਈ ਪੈਂਤੀ ਲੱਖ ਨੌਕਰੀਆਂ ਦਾ ਜੁਗਾੜ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ, ਤਾਂ ਕਿ ਅਮਰੀਕਨ ਆਰਥਿਕਤਾ ਦੀ ਗੱਡੀ ਨੂੰ ਹੋਰ ਅਗਾਂਹ ਰੇਤ੍ਰਿਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਹੀ ਕਾਰਜਾਂ ਦੀ ਸਫਲਤਾ ਲਈ ਉਬਾਮਾ ਨੇ ਆਪਣੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੂਜੀ ਥਾਂ ਉਪ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੇ ਅਹੁਦੇ ਲਈ ਉਸ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਚੁਣਿਆ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਆਪਣੀ ਉਮਰ ਦੇ 29ਵੇਂ ਵਰ੍ਹੇ ਵਿਚ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਸੈਨੇਟਰ ਬਣਿਆ ਸੀ। ਜੇ ਬਾਇਡਨ ਨਾਂ ਦਾ ਇਹ ਸਖਸ਼ ਆਪਣੇ 38 ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਰਾਜਨੀਤਕ ਕੈਰੀਅਰ ਵਿਚ ਵਿਦੇਸ਼ੀ

ਉਬਾਮਾ-ਹਿਲੇਰੀ ਕਲਿੰਟਨ:ਵਿਰੋਧ ਬਦਲਿਆ ਸਹਿਯੋਗ 'ਚ

ਅਸਰਦਾਇਕ ਹੱਲ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਇਧਰ ਘਰਾਂ ਦੀਆਂ ਕੀਮਤਾਂ ਦਾ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬੱਲਾ ਲੱਗ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰੀ ਦੀ ਦਰ ਪਿਛਲੇ 60 ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਅੰਕੜਿਆਂ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਉਪਰ ਚਲ ਰਹੀ ਹੈ। ਕੰਮਾਂਕਾਰਾਂ ਦੀ ਹਾਲਤ ਤਰਸਯੋਗ ਬਣੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਕੋਈ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨਵਾਂ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਦੇਣਾ ਸਹਿਣ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਿਹਾ। ਚੱਲ ਰਹੀਆਂ ਦੋ ਜੰਗਾਂ ਵਿਚ ਮਣਾਂ-ਮੂੰਹੀ ਪੈਸਾ ਤੇ ਖੂਨ ਵਹਿ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਜਦੋਂ ਅਜਿਹੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਉਬਾਮਾ ਨੇ ਆਪਣੀ ਉਮੀਦਵਾਰੀ ਦਾ ਕੇਸ ਲੋਕਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਰੱਖਿਆ ਸੀ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਵਕਾਲਤ ਕੀਤੀ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਮਾੜੀ ਸਥਿਤੀ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਲਈ ਪੁਖਤਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਕੇ ਨਵੀਂ ਨੀਤੀ ਘੜੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਅਮੀਰਾਂ ਤੋਂ ਹੋਰ ਵਧੇਰੇ ਟੈਕਸ ਲਵਾਂਗੇ, ਗਰੀਬ ਮੱਧ ਵਰਗੀ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਟੈਕਸ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਨੂੰ ਹੋਰ ਸੁਖਾਲਾ ਤੇ ਸਹਿਯੋਗੀ ਬਣਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਸਿਹਤ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਮਾੜੀ ਹਾਲਤ ਨੂੰ ਹੋਰ ਸੁਧਾਰਨ ਤੇ ਸਸਤਾ ਕਰਨ ਲਈ ਵੀ ਠੋਸ ਉਪਰਾਲੇ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ। ਚਲ ਰਹੀਆਂ ਦੋ ਜੰਗਾਂ ਨੂੰ ਚੰਗੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਖਤਮ ਕਰਕੇ ਖਰਚੇ ਜਾ ਰਹੇ ਬਿਲੀਅਨ ਡਾਲਰਾਂ ਨੂੰ ਬਚਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਉਬਾਮਾ ਨਾਲ ਦੀ ਨਾਲ ਇਹ ਵੀ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਤੇਲ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਪੂਰੀ ਕਰਨ ਲਈ ਖਾੜੀ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦਾ ਮਿੰਨਤ-ਤਰਲਾ ਕਰਨ ਦੀ ਬਜਾਏ ਇਥੇ ਆਤਮ ਨਿਰਭਰ ਕਾਰਾਂ ਬਣਾਈਆਂ

ਨੀਤੀ ਦਾ ਮਾਹਰ, ਡਰੱਗਜ਼ ਤੇ ਜੁਰਮ ਖਿਲਾਫ ਤਕੜਾ ਪੈਂਤੜਾ ਮੱਲਣ ਵਾਲਾ ਮਹਾਰਾਜੀ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਹਿਲੇਰੀ ਨੂੰ ਵਿਦੇਸ਼ ਸਕੱਤਰ ਦਾ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਅਹੁਦਾ ਦੇ ਕੇ ਉਬਾਮਾ ਬਿੱਲ ਕਲਿੰਟਨ ਦੇ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਤਜਰਬੇ ਤੋਂ ਲਾਭ ਲੈਣ ਦਾ ਇਛੁੱਕ ਸਮਝਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਆਉਣ ਵਾਲਾ ਸਮਾਂ ਉਸ ਲਈ ਵੱਡੀ ਪਰਖ ਦਾ ਸਮਾਂ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿਉਂਕਿ ਕੀਤੇ ਵਾਅਦੇ ਪੂਰੇ ਕਰਨੇ ਕੋਈ ਸੌਖਾ ਜਿਹਾ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਹੁਣ ਉਬਾਮਾ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਚਾਰ ਜਾਂ ਫੇਰ ਸ਼ਾਇਦ 8 ਸਾਲ ਅਮਰੀਕਾ 'ਤੇ ਰਾਜ ਕਰੇਗਾ। ਜੇਕਰ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਚੁਣਨ ਦੀ ਵਿਧੀ ਗੁੰਝਲਦਾਰ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਅਹੁਦੇ ਤੋਂ ਵੱਖ ਕਰਨ ਦੀ ਉਸ ਤੋਂ ਵੀ ਪੇਚੀਦਾ ਹੈ। ਕੁਝ ਕੁ ਸੈਨੇਟਰਾਂ ਦੇ ਹਮਾਇਤ ਵਾਪਸ ਲੈਣ ਨਾਲ ਉਸ ਨੂੰ ਗੱਦੀ ਖੁੱਸ ਜਾਣ ਦਾ ਕੋਈ ਖਤਰਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਹੁਣ ਉਹ ਆਪਣੇ ਕਾਰਜਕਾਲ ਦੌਰਾਨ ਰੱਜ ਕੇ ਆਪਣੇ ਅਹੁਦੇ ਦੀ ਤਾਕਤ ਅਤੇ ਅਮਰੀਕੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਵਲੋਂ ਮਿਲੀਆਂ ਅਸੀਮ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰੇਗਾ ਅਤੇ ਸਭ ਸਹੂਲਤਾਂ ਨਾਲ ਲੈਸ ਆਪਣੇ ਨਿੱਜੀ ਜਹਾਜ਼ ਏਅਰ ਫੋਰਸ ਵਨ ਵਿਚ ਦੇਸ਼ ਵਿਦੇਸ਼ ਦੀਆਂ ਉਡਾਰੀਆਂ ਭਰੇਗਾ। ਪਰਮਾਤਮਾ ਕਰੇ ਉਸ ਵਲੋਂ ਕੀਤੇ ਵਾਅਦੇ ਤੇ ਦਿਖਾਏ ਸੁਪਨੇ ਸਭ ਸੱਚ ਹੋਣ ਤਾਂ ਕਿ ਆਉਣ ਵਾਲਾ ਸਮਾਂ ਸਾਡੇ ਸਾਰਿਆਂ ਲਈ ਖੁਸ਼ਹਾਲੀ ਤੇ ਸ਼ਾਂਤੀ ਲੈ ਕੇ ਆਵੇ, ਇਹ ਸਾਡੀ ਅਰਦਾਸ ਹੈ।

PATEL BROTHERS®

“Celebrating Our Food....Our Culture”

Bringing your homeland closer since 1974

ILLINOIS

HEADQUARTERS:
PATEL BROTHERS
2610 W. DEVON AVENUE
CHICAGO, IL 60659
T: 773.262.7777, 773.764.1857
F: 773.262.7914

PATEL BROTHERS
873 E. SCHAUMBURG ROAD
SCHAUMBURG, IL 60193
T: 847.524.1111

INDIANA

PATEL BROTHERS
4150 LAFAYETTE RD. SUITE F&G
INDIANAPOLIS, IN 46254
T: 317.293.8345 F: 317.293.8395

KENTUCKY

PATEL BROTHERS
1830 HURSTBOURNE PKWY
LOUISVILLE, KY 40220
T: 502.499.9791

GEORGIA

PATEL BROTHERS
1711 CHURCH STREET
DECATUR, GA 30033
T: 404.296.2696
F: 404.296.2698

MISSISSIPPI

PATEL CASH & CARRY
6800 W. OLD CANTON RD SUITE 102
RIGDELAND, MS 39157
T: 601.952.0332

PATEL BROTHERS
1999 HWY 80 WEST
SUITE 15
JACKSON, MS 39204
T: 601.353.6611

PENNSYLVANIA

PATEL BROTHERS
4145 WILLIAM PENN HWY
MONROEVILLE, PA 15146
T: 412.372.2758 F: 412.380.0144

PATEL BROTHERS
1915 STREET ROAD
BENSALEM, PA 19020

OHIO

PATEL BROTHERS
1170 KENNY SQUARE MALL
COLUMBUS, OH 43220
T: 614.273.1376

PATEL BROTHERS
6876 PEARL ROAD
MIDDLEBURGH HTS., OH 44130
T: 440.885.4440

CALIFORNIA

PATEL BROTHERS
2039 EL CAMINO REAL
SANTA CLARA, CA 95050
T: 408.261.3555
F: 408.261.3545

MICHIGAN

PATEL BROTHERS
28684 FORD ROAD
GARDEN CITY, MI 48135
T: 734.427.4445
F: 734.427.4985

PATEL BROTHERS
28950 ORCHARD LAKE ROAD
FARMINGTON HILLS, MI 48334
T: 248.851.7470

PATEL BROTHERS
37196 DEQUINDRE ROAD
STERLING HEIGHTS, MI 48077
T: 586.795.5120

NORTH CAROLINA

PATEL BROTHERS
1419 SOUTH EAST MAYNARD RD
CARY, NC 27511
T: 919.380.0113 F: 919.319.5661

TEXAS

PATEL BROTHERS
5815 HILLCROFT
HOUSTON, TX 77036
T: 713.784.8332
F: 713.784.8341

PATEL BROTHERS
16338, KENSINGTON DR UNIT # 130
SUGARLAND, TX 77479
T: 281.980.1181

PATEL BROTHERS
104 INGE DRIVE
RICHARDSON, TX 75080
T: 972.644.3972

CONNECTICUT

PATEL FOODS
171 E. SPENCER STREET
MANCHESTER, CT 06040
T: 860.645-6100
F: 860.643-9322

MARYLAND

PATEL BROTHERS
6402 BALTI NATIONAL PIKE
ROUTE # 40, SUITE #188
CATONSVILLE, MD 21228
T: 410.719.2822
F: 410.719.2821

PATEL BROTHERS
15110 FREDERICK ROAD
ROCKVILLE, MD 20850
T: 301.340.8656
F: 301.898.8959

PATEL BROTHERS
2074 UNIVERSITY BLVD
HYATTSVILLE, MD 20783
T: 301.422.1555
F: 301.422.1555

NEW YORK

PATEL BROTHERS
37-27, 74TH STREET,
JACKSON HEIGHTS, NY 11372
T: 718.898.3445 F: 718.898.9243

PATEL BROTHERS
415 SOUTH BROADWAY
HICKSVILLE, NY 11801
T: 516.681.0091 F: 516.681.0072

PATEL BROTHERS
42-92 MAIN STREET
FLUSHING, NY 11355
T: 718.661.1112 F: 718.661.2076

PATEL BROTHERS
124-10, LIBERTY AVENUE
RICHMONDHILL, NY 11419
T: 718.843.2527 F: 718.843.2526

PATEL BROTHERS
251-08 HILLSIDE AVENUE
BELLEROSE, NY 11426
T: 718.470.1356 F: 718.470.0209

CANADA

PATEL CASH & CARRY
700 - MARKHAM ROAD, UNIT # 3 & 4,
SCARBOROUGH, ONTARIO, M1H 2A7
CANADA
T: 416-439-9393 F: 416-438-6446

NEW JERSEY

PATEL CASH & CARRY
1551 OAKTREE RD
ISELIN, NJ 08830
T: 732.205.0187
F: 732.205.0397

PATEL CASH & CARRY
780 NEWARK AVE
JERSEY CITY, NJ 07306
T: 201.222.7572
F: 201.222.1019

PATEL FOOD MARKET
1357 OAKTREE RD
ISELIN, NJ 08830
T: 732.283.7283
F: 732.283.4950

PATEL CASH & CARRY
2800 - RT# 27
RYAN PLAZA
NORTH BRUNSWICK, NJ 08902
T: 732.821.0667
F: 732.821.7232

PATEL BROTHERS
10866, RT 46
PARSIPPANY, NJ 07054

MASSACHUSETTS

PATEL BROTHERS
425 - MOODY STREET
WALTHAM, MA 02453
T: 781.893-1003
F: 781.893-6003

PATEL BROTHERS
504, BOSTON TURNPIKE
SHREWSBURY, MA 01545

VIRGINIA

PATEL BROTHERS
11116 LEE HIGHWAY
FAIRFAX, VA 22030
T: 703.273.7400

TENNESSEE

PATEL BROTHERS
4043 NOLENSVILLE PIKE
NASHVILLE, TN 37211
T: 615.833.1555
F: 615.833.1556

www.patelbros.com

ਅਮਰੀਕੀ ਪਾਇਲਟ ਦਾ ਕ੍ਰਿਸਮਾ ਵੇਖ ਕੇ ਦੰਗ ਰਹਿ ਗਈ ਦੁਨੀਆਂ !

—ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਨਿਊਜ਼ ਸਰਵਿਸ
ਇਸ ਧਰਤੀ 'ਤੇ ਕ੍ਰਿਸਮੇ ਸ਼ਾਇਦ ਕਦੀ ਕਦਾਈਂ ਵਾਪਰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਇਹ ਇਕ ਕ੍ਰਿਸਮਾ ਹੀ ਸੀ ਕਿ ਅਮਰੀਕੀ ਏਅਰਵੇਜ਼ ਜੈਟਲਾਈਨਰ ਦੇ 57 ਸਾਲਾ ਚੇਸਲੀ ਨੇ ਹਾਦਸਾਗ੍ਰਸਤ ਜਹਾਜ਼ ਮੈਨਹਟਨ ਦੇ ਨਾਲ ਵਗਦੇ ਹਡਸਨ ਦਰਿਆ ਵਿਚ ਉਤਾਰ ਕੇ 155 ਮੁਸਾਫਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਆਂਚ ਨਹੀਂ ਆਉਣ ਦਿੱਤੀ।

ਲੰਘੀ 16 ਜਨਵਰੀ ਨੂੰ ਨਿਊਯਾਰਕ ਦੇ ਲਾ ਗਾਰਡੀਆ ਹਵਾਈ ਅੱਡੇ ਤੋਂ ਸਿਰਫ਼ ਇਕ ਮਿੰਟ ਬਾਅਦ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਜਹਾਜ਼ 2800 ਫੁੱਟ ਦੀ ਉਡਾਣ 'ਤੇ ਸੀ ਤਦ ਸੰਭਾਵਤ, ਪੰਛੀ ਟਕਰਾ ਜਾਣ ਕਾਰਨ ਜਹਾਜ਼ ਦੇ ਦੋਵੇਂ ਇੰਜਣ ਖਰਾਬ ਹੋ ਗਏ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਹਾਜ਼ 1600 ਫੁੱਟ ਦੀ ਉਚਾਈ 'ਤੇ ਸੀ ਜਦੋਂ ਕੰਟਰੋਲਰਾਂ ਵਲੋਂ ਇਹ ਸੰਕੇਤ ਸੀ ਕਿ ਨਿਊ ਜਰਸੀ ਦੇ ਇਕ ਛੋਟੇ ਹਵਾਈ ਅੱਡੇ 'ਤੇ ਜਹਾਜ਼ ਉਤਾਰ ਲਿਆ ਜਾਵੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਵੀ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਪਾਇਲਟ ਨੇ ਉਡਾਣ ਭਰਨ ਤੋਂ ਪੰਜਵੇਂ ਮਿੰਟ ਤੱਕ ਜਹਾਜ਼ ਹਡਸਨ ਦਰਿਆ ਵਿਚ ਉਤਾਰ ਦਿੱਤਾ।

ਭਾਵੇਂ ਸਾਰੇ ਮੁਸਾਫਰਾਂ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕਰਨ ਵਿਚ ਇਕਦਮ ਜਹਾਜ਼ ਦੇ ਦੁਆਲੇ ਆ ਕੇ ਤਾਇਨਾਤ ਹੋਈਆਂ ਕ੍ਰਿਸਮੀਆਂ ਦੀ ਵੀ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਭੂਮਿਕਾ ਹੈ (ਕਿਉਂਕਿ ਹਵਾ ਦਾ ਤਾਪਮਾਨ 7.7 ਡਿਗਰੀ ਸੈਲਸੀਅਸ ਸੀ ਅਤੇ ਪਾਣੀ ਅੰਦਰਲਾ ਤਾਪਮਾਨ

1.6 ਡਿਗਰੀ ਸੈਲਸੀਅਸ ਸੀ ਅਤੇ ਕ੍ਰਿਸਮੀਆਂ ਦੇ ਪਹੁੰਚਣ ਵਿਚ ਬੋਤੀ ਜਿਹੀ ਦੇਰੀ ਮੁਸਾਫਰਾਂ ਲਈ ਘਾਤਕ ਹੋ ਸਕਦੀ ਸੀ)। ਫਿਰ ਵੀ ਜੇ ਇਹ ਵੱਡਾ ਹਾਦਸਾ ਹੋਣੋਂ ਟਲਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸ ਵਿਚ

ਪਾਇਲਟ ਦੀ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਫੈਸਲੇ ਲੈਣ ਦੀ ਸਮਰੱਥਾ ਨੇ ਉਸ ਤੋਂ ਵੀ ਵੱਡੀ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਈ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਜਹਾਜ਼ ਦੇ ਦੋਵਾਂ ਇੰਜਣਾਂ ਨੂੰ ਹੋਏ ਨੁਕਸਾਨ 'ਤੇ ਨਜ਼ਰ ਰੱਖੀ ਸਗੋਂ ਬਾਕੀ ਦੀ ਸਾਰੀ ਵਿਉਂਤਬੰਦੀ ਵੀ ਪਲਾਂ-ਛਿਣਾਂ ਵਿਚ ਕਰਕੇ ਇਸ

ਸੰਕਟਕਾਲੀਨ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਇਕ ਖੁਸ਼ਗਵਾਰ ਇਤਿਹਾਸਕ ਯਾਦ ਵਿਚ ਤਬਦੀਲ ਕਰ ਲਿਆ। ਜਹਾਜ਼ ਵਿਚ ਸਵਾਰ ਮੁਸਾਫਰਾਂ ਅਤੇ ਹਡਸਨ ਦਰਿਆ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ 'ਤੇ ਖਲੋ ਕੇ ਇਹ ਸਾਰਾ

ਮੰਜ਼ਰ ਵੇਖਣ ਵਾਲਿਆਂ ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਜਹਾਜ਼ ਕਰਵਾਟਾਂ ਲੈਣ ਦੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਡਿੱਕਡੋਲੇ ਖਾਂਦਾ ਤੇ ਤੇਜ਼ ਲਹਿਰਾਂ ਨੂੰ ਚੀਰਦਾ ਰਿਹਾ।

ਪਰ ਇਹ ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋ ਗਿਆ ਸਗੋਂ ਇਹ ਪਾਇਲਟ ਦੀ ਉਸ

ਵਿਉਂਤਬੰਦੀ ਦਾ ਹੀ ਹਿੱਸਾ ਸੀ ਜਿਸ ਰਾਹੀਂ ਉਹ ਸਾਰੇ ਮੁਸਾਫਰਾਂ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਵੀ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਸੰਕਟ ਵਾਲੇ ਹਾਲਾਤ ਪੈਦਾ ਹੋ ਜਾਣ ਮਗਰੋਂ ਪਾਇਲਟ ਵਲੋਂ ਮੁਸਾਫਰਾਂ ਨੂੰ ਜਹਾਜ਼ ਉਤਰਨ ਸਮੇਂ ਲੱਗਣ ਵਾਲੇ ਵੱਡੇ ਝਟਕੇ ਬਾਰੇ ਮਾਨਸਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਤਿਆਰ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਸਾਰੇ ਮੁਸਾਫਰ ਜਹਾਜ਼ ਵਿਚੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲ ਚੁੱਕੇ ਸਨ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਜਹਾਜ਼ ਦੇ ਅੰਦਰ ਜਾ ਕੇ ਇਹ ਵੇਖਣ ਲਈ ਗੇੜਾ ਮਾਰਨਾ ਕਿ ਕੋਈ ਮੁਸਾਫਰ ਅੰਦਰ ਫਸਿਆ ਨਾ ਰਹਿ ਗਿਆ ਹੋਵੇ, ਇਕ ਦਲੇਰ ਮਾਨਵੀ ਆਤਮਾ ਦੀ ਦੱਸ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ।

ਸ਼ਾਇਦ ਪਾਇਲਟ ਵਲੋਂ ਲਗਾਤਾਰ ਦਿੱਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹੌਂਸਲੇ ਕਾਰਨ ਹੀ ਸੀ ਕਿ ਮੁਸਾਫਰ ਦਰਿਆ ਅੰਦਰ ਜਹਾਜ਼ ਦੇ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਰਸਤੇ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲ ਕੇ ਜਹਾਜ਼ ਦੇ ਪਰਾਂ ਉੱਪਰ ਆ ਕੇ ਬੈਠ ਗਏ। ਪਾਇਲਟ ਵਜੋਂ ਚੈਸਲੀ ਦਾ ਲੰਮਾ ਤਜਰਬਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੇ 1970ਵਿਆਂ ਵਿਚ ਅਮਰੀਕੀ ਹਵਾਈ ਸੈਨਾ ਦੇ ਲੜਾਕੂ ਹਵਾਈ ਜਹਾਜ਼ ਵੀ ਚਲਾਏ ਹੋਏ ਹਨ। ਉਸ ਨੇ ਨੈਸ਼ਨਲ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟੇਸ਼ਨ ਸੇਫਟੀ ਬੋਰਡ ਦੁਆਰਾ ਹਵਾਈ ਹਾਦਸਿਆਂ ਬਾਰੇ ਕਈ ਪੜਤਾਲਾਂ ਖੁਦ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਵੇਲੇ ਹਵਾਈ ਹਾਦਸਿਆਂ ਵੇਲੇ ਸੁਰੱਖਿਅਤਾ ਬਾਰੇ ਮਸ਼ਵਰਾ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਇਕ ਕੰਪਨੀ ਵੀ ਚਲਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਦੱਸਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਸ ਦਾ ਸਾਰਾ ਜ਼ੋਰ ਇਹ ਗੱਲ

ਸਮਝਣ ਅਤੇ ਸਮਝਾਉਣ 'ਤੇ ਹੀ ਹੈ ਕਿ ਹਵਾਈ ਉਡਾਣ ਸਮੇਂ ਜਦੋਂ ਸੰਕਟ ਵਾਲੇ ਹਾਲਾਤ ਪੈਦਾ ਹੋ ਜਾਣ ਤਾਂ ਫਿਰ ਇਹ ਕਿਵੇਂ ਨਾ ਕਿਵੇਂ ਯਕੀਨੀ ਜ਼ਰੂਰ ਬਣਾਇਆ ਜਾਵੇ ਕਿ ਜਹਾਜ਼-ਚਾਲਕ ਅਮਲਾ ਉਸ ਹਾਲਾਤ ਵਿਚ ਵੀ ਆਪਣਾ ਕੰਮ ਠੰਡੇ ਦਿਮਾਗ ਨਾਲ ਜਾਰੀ ਰੱਖੇ।

ਇਹ ਸਾਰਾ ਤਜਰਬਾ ਆਪਣੀ ਥਾਂ 'ਤੇ ਹੈ ਪਰ ਸੰਕਟ ਵਾਲੇ ਹਾਲਾਤ ਵਿਚ ਵੀ ਆਮ ਹਾਲਤਾਂ ਵਾਂਗ ਜਿੰਨੇ ਠੰਡੇ ਦਿਮਾਗ ਨਾਲ ਚੈਸਲੀ ਨੇ ਇਹ ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਕੀਤਾ, ਉਹ ਉਸ ਦੇ ਜ਼ਿਹਨ ਵਿਚ ਬਚਪਨ ਤੋਂ ਹੀ ਦੂਸਰਿਆਂ ਨੂੰ ਮੌਤ ਦੇ ਮੂੰਹ ਵਿਚੋਂ ਕੱਢਣ ਦੀ ਬਣ ਚੁੱਕੀ ਧਾਰਨਾ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਦੁਨੀਆ ਭਰ ਤੋਂ ਚੈਸਲੀ ਲਈ ਆ ਰਹੇ ਦਾਦ ਦੇ ਸੁਨੇਹਿਆਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਉਸ ਨੂੰ ਮੁਲਕ ਦੇ ਨਾਇਕ ਦਾ ਦਰਜਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ 'ਨੈਸ਼ਨਲ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟੇਸ਼ਨ ਸੇਫਟੀ ਬੋਰਡ' ਵਲੋਂ ਇਸ ਘਟਨਾ ਦੀ ਪੜਤਾਲ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਜਾਂਚ ਵਿਚੋਂ ਜੋ ਵੀ ਨਿਕਲੇ, ਇਕ ਗੱਲ ਸਾਫ਼ ਹੈ ਕਿ ਚੈਸਲੀ ਦਾ ਇਹ ਕ੍ਰਿਸਮਾ ਹਵਾਈ ਉਡਾਣਾਂ ਭਰਨ ਵਾਲੇ ਪਾਇਲਟਾਂ ਲਈ ਇਹ ਘਟਨਾ ਰਹਿੰਦੀ ਦੁਨੀਆਂ ਤੱਕ ਇਕ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਬਣ ਗਈ ਹੈ। ਜ਼ਾਹਰ ਹੈ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਹਾਦਸਾ ਗ੍ਰਸਤ ਜਹਾਜ਼ ਦੀ ਇਹ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਮੈਨੇਜਮੈਂਟ ਪਾਇਲਟਾਂ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣੇਗੀ।

ਇਹ ਕਿਹੜਾ ਚਮਤਕਾਰ ਏ, ਸਾਡੇ ਇਥੇ ਤਾਂ ਰੋਜ਼ ਹੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਚਮਤਕਾਰ

—ਕਿਕਿਰਸ

ਤੁਸੀਂ ਅਖਬਾਰਾਂ ਵਿਚ ਪੜਿਆ ਹੋਵੇਗਾ, ਨਿਊਯਾਰਕ ਵਿਚ ਮਿਰੈਕਲ (ਚਮਤਕਾਰ) ਹੋ ਗਿਆ। ਇਕ ਹਵਾਈ ਜਹਾਜ਼ ਹਵਾ ਵਿਚ ਚਿੜੀਆਂ ਦੇ ਝੁੰਡ ਨਾਲ ਟਕਰਾ ਗਿਆ। ਦੋਵੇਂ ਇੰਜਨ ਬੰਦ ਹੋ ਗਏ। ਪਰ ਹਿੰਮਤ ਅਤੇ ਸੂਝਬੂਝ ਵਾਲੇ ਪਾਇਲਟ ਨੇ ਭਗਵਾਨ 'ਤੇ ਨਹੀਂ ਛੱਡਿਆ। ਜਹਾਜ਼ ਉਤਰਿਆ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਯਾਤਰੀ ਬਚ ਗਏ। ਚੰਗਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ। ਮਿਰੈਕਲ ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਇਥੇ ਵੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਮੀਡੀਆ ਧਿਆਨ ਹੀ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ। ਹਾਲੇ ਕੱਲ ਹੀ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਿਚ ਇਕ ਫਲਾਈਟ ਟਾਈਮ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਗਈ। ਸਾਡੇ ਲਈ ਟਾਈਮ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਣਾ ਚਮਤਕਾਰ ਤੋਂ ਘੱਟ ਤਾਂ ਨਹੀਂ। ਇਥੇ ਤਾਂ ਇੰਡੀਅਨ ਸਟੈਂਡਰਡ ਟਾਈਮ ਚੱਲਦਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਦਫਤਰ ਟਾਈਮ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਦੇ, ਵਹੁਟੀਆਂ ਦੀ ਮੰਨੀਏ ਤਾਂ ਘਰ ਵੀ ਟਾਈਮ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਦੇ। ਹਿੰਮਤ ਦੇਖੋ ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਉਸ ਪਾਇਲਟ ਦੀ ਜਿਸ ਨੇ ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਸਾਰੇ ਯਾਤਰੀਆਂ ਨੂੰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਪਹੁੰਚਾਇਆ, ਬਲਕਿ ਟਾਈਮ 'ਤੇ ਵੀ ਉਤਾਰਿਆ। ਅਜਿਹੀਆਂ ਚਮਤਕਾਰੀ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਸਾਰੇ ਸ਼ਹਿਰਾਂ

ਵਿਚ ਗਾਹੇ-ਬਗਾਹੇ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਸੁਣਿਆ ਹੈ ਹੁਣ ਕੁਝ ਗੱਡੀਆਂ ਵੀ ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਚੱਲਣ ਲੱਗੀਆਂ ਹਨ।

ਕੁਝ ਪਾਇਲਟ ਸ਼ਰਾਬ ਵੀ ਨਹੀਂ ਪੀਂਦੇ। ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਸਿਵਲ ਏਵੀਏਸ਼ਨ ਦੇ ਡਾਇਰੈਕਟੋਰੇਟ ਜਨਰਲ ਦੀ ਸਖ਼ਤੀ ਨਾਲ ਇਹ ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਹੋ ਸਕਿਆ, ਪਰ ਅਸੀਂ ਪਾਇਲਟਾਂ ਦੀ ਆਤਮ ਸ਼ਕਤੀ, ਸੈਲਫ-ਕੰਟਰੋਲ ਨੂੰ ਵੀ ਅਣਗੋਲਿਆ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ। ਬਿਨਾਂ ਆਪਣੇ ਲਾਏ ਉਹ 35,000 ਫੁੱਟ ਦੀ ਉਚਾਈ 'ਤੇ ਜਹਾਜ਼ ਉਡਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਫਖ਼ਰ ਹੈ ਸਾਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਾਇਲਟਾਂ 'ਤੇ। ਸਾਡੇ ਇਥੇ ਤਾਂ ਲੋਕ ਬਿਨਾਂ ਸ਼ਰਾਬ ਪੀਤੇ ਕਾਰ ਚਲਾਉਣ ਤੋਂ ਵੀ ਪਰਹੇਜ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਕੁਝ ਲੋਕ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੱਡੀਆਂ ਦੀ ਲਪੇਟ ਵਿਚ ਆ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਬਚ ਨਿਕਲਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਚਮਤਕਾਰ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਕੀ ਹੈ?

ਚਮਤਕਾਰ ਇਕ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਦੱਸੀਏ। ਹਾਲੇ ਪਿਛਲੇ ਹਫ਼ਤੇ ਹੀ ਇਕ ਕਿੰਗਫਿਸ਼ਰ ਦਾ ਜਹਾਜ਼ ਜਦੋਂ ਲੈਂਡ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਉਸ ਵਿਚ ਦੋ ਲੀਟਰ ਤੇਲ ਬਚਿਆ ਸੀ। ਹਿੰਮਤ ਅਤੇ ਸਾਹਸ ਦੇਖੋ, ਪਾਇਲਟ ਨੇ ਉਹ ਵੀ ਬਚਾ ਲਿਆ। ਹੋਰ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਤਾਂ

ਇਸ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਪਰ ਸਾਡੇ ਬਹਾਦਰ ਪਾਇਲਟ ਆਪਣੇ ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਦੋ ਸਫਰ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਕ ਘੱਟਾ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਅਸਮਾਨ ਦੇ ਚੱਕਰ ਕੱਟਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਤਰਨ ਲਈ ਰਨਵੇ ਖਾਲੀ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ ਉਤਰੀਏ। ਹੁਣ ਇਸ ਘੁੰਮਣ-ਘੁੰਮਾਉਣ ਵਿਚ ਤੇਲ ਤਾਂ ਖਰਚ ਹੁੰਦਾ ਹੀ ਹੈ। ਸ਼ੁੱਕਰ ਕਰੋ ਕਿ ਥੱਲੇ ਟ੍ਰੈਫਿਕ ਕਲੀਅਰ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਉਤਰ ਹੀ ਪੈਂਦੇ ਹਨ। ਸੱਚ ਪੁੱਛੋ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਜਹਾਜ਼ ਠੀਕ-ਠਾਕ ਉੱਡ ਅਤੇ ਉਤਰ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਕਰਿਸਮੇ ਤੋਂ ਘੱਟ ਨਹੀਂ। ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਅਕਸਰ ਇਕ ਜਹਾਜ਼ ਦੀ ਪੁੰਡ ਦੂਜੇ ਦੇ ਨੱਕ ਨਾਲ ਲੱਗ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਥੇ ਤਾਂ ਏਅਰਪੋਰਟ 'ਤੇ ਦੌੜਣ ਵਾਲੇ ਟਰੱਕ ਅਤੇ ਜੀਪਾਂ ਵੀ ਜਹਾਜ਼ਾਂ ਲਈ ਖਤਰਾ ਬਣ ਗਏ ਹਨ। ਟ੍ਰੈਫਿਕ ਇਨਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੈ ਏਅਰਪੋਰਟ 'ਤੇ ਉੱਪਰ ਤਾਂ ਅਸਮਾਨ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਉਪਰ ਭਗਵਾਨ, ਜਿਹੜਾ ਸਾਡਾ ਅਸਲੀ ਨਾਗਰਿਕ ਉਡਾਣ ਮੰਤਰੀ ਹੈ। ਪਾਇਲਟ ਤਾਂ ਔਲੂ ਦੇ ਬੰਦੇ ਹਨ। ਬੰਦਾ ਇੰਨਾ ਚਮਤਕਾਰੀ ਤਾਂ ਉਸ ਦਾ ਮਾਲਕ ਤਾਂ ਕਿੱਡਾ ਮਹਾਨ ਹੋਵੇਗਾ।

ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਏਅਰਪੋਰਟ ਦੇ ਕੋਲ ਮਕਾਨ ਬਣਾਉਣ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਸੀ। ਉਥੇ ਕਾਲੋਨੀਆਂ

ਖੜੀਆਂ ਹੋ ਗਈਆਂ। ਬੰਦੇ ਹੋਣਗੇ ਤਾਂ ਗੰਦ ਹੋਵੇਗਾ। ਗੰਦ ਹੋਵੇਗਾ ਤਾਂ ਪੰਛੀ ਹੋਣਗੇ। ਹੁਣ ਪੰਛੀ ਤਾਂ ਆਜ਼ਾਦ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਜਿਹੜੇ ਅਕਸਰ ਜਹਾਜ਼ ਦੇ ਇੰਜਣ ਵਿਚ ਵੜ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਲੈਂਡਿੰਗ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਹੁਣ ਯਮੁਨਾ ਤਾਂ ਉਦਾਂ ਦੀ ਰਹੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਜਹਾਜ਼ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਉਤਾਰ ਦੇਣ। ਬੰਦੇ ਤਾਂ ਭੈੜੀ ਦੁਰਗੰਧ ਨਾਲ ਮਰ ਜਾਣਗੇ। ਇਸ ਲਈ ਸਾਡੇ ਪਾਇਲਟ ਜਾਨ ਖਤਰੇ ਵਿਚ ਪਾ ਕੇ ਵਾਪਸ ਏਅਰਪੋਰਟ 'ਤੇ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਸੋਚੋ ਜੇਕਰ ਨਿਊਯਾਰਕ ਵਿਚ ਹਡਸਨ ਨਦੀ ਨਾ ਹੁੰਦੀ ਤਾਂ ਪਾਇਲਟ ਚੇਸਲੀ ਕੀ ਕਰਦੇ? ਸਾਡੇ ਪਾਇਲਟ ਤਾਂ ਬਿਨਾਂ ਹਡਸਨ ਦੇ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਇਕ ਹਫ਼ਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਸਾਡੇ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਿਚ ਇਕ ਏਅਰਫੋਰਸ ਦੇ ਜਹਾਜ਼ ਨੂੰ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਲੈਂਡਿੰਗ ਕਰਨੀ ਪਈ ਤਾਂ ਦੂਜੇ ਜਹਾਜ਼ ਨੂੰ ਉਤਾਰਣ ਲਈ ਜਗ੍ਹਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਫਿਰ ਕੀ ਸੀ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਪੁੱਠੇ ਮੂੰਹ ਵਾਪਸ ਭੇਜਿਆ। ਤੇਲ ਬਚਿਆ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਯੂ-ਟਰਨ ਲਈਏ ਅਤੇ ਜਿਥੇ ਜੀ ਹੋਵੇ ਉਤਰੀਏ।

ਸਾਡੀ ਪਾਰਕਿੰਗ ਤਾਂ ਫੁੱਲ ਹੈ। ਪਾਰਕਿੰਗ ਫੁੱਲ ਤੋਂ ਯਾਦ ਆਇਆ ਕਿ ਇਕ ਦਿਨ ਜਹਾਜ਼

ਤਕਰੀਬਨ ਟਕਰਾਉਣ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿਚ ਸਨ....ਇਥੇ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਵਿਚ। ਇਕ ਵਿਚ ਤਾਂ ਸਾਡੀ ਕ੍ਰਿਕਟ ਟੀਮ ਸੀ। ਪਰ ਦੇਖੋ ਚਮਤਕਾਰ ਕਿ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਖਰੋਚ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਆਈ। ਤੁਸੀਂ ਅਮਰੀਕਾ ਦੇ ਚਮਤਕਾਰ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਦੇ ਹੋ। ਸਾਡੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਤਾਂ ਚਮਤਕਾਰ ਰੋਜ਼ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ, ਆਸਮਾਨ 'ਤੇ...ਅਸੀਂ ਚਮਤਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਘਿਰੇ ਹਾਂ। ਕਿਤੇ ਵੀ ਹੋਵੇ ਗਰੀਬ ਆਦਮੀ ਚਮਤਕਾਰ ਦੇ ਭਰੋਸੇ ਹੀ ਜਿਊਂਦਾ ਹੈ। ਸ਼ਾਇਦ ਉਸ ਨੂੰ ਦੋ ਰੋਟੀਆਂ ਮਿਲ ਜਾਣ। ਤਾਤੀਰਕ ਬਾਬਿਆਂ ਨੇ ਤਾਂ ਚਮਤਕਾਰ ਨੂੰ ਪੰਦਾ ਬਣਾ ਲਿਆ ਹੈ। ਸੱਠ ਸਾਲ ਹੋ ਗਏ ਆਜ਼ਾਦੀ ਮਿਲੇ ਪਰ ਹਾਲੇ ਵੀ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ਾਂ ਦੇ ਜ਼ਮਾਨੇ ਦੇ ਜੇਲ੍ਹ ਹਨ। ਪੁਲਿਸ ਡੰਡੇ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਖ਼ਤਮ ਹੋਣ ਵਿਚ ਸ਼ਾਇਦ ਇਕ ਸਦੀ ਹੋਰ ਲੱਗ ਜਾਵੇ।

ਜਨਤਾ ਦੇ ਕੋਲ ਵੀ ਇਕ ਡੰਡਾ ਹੈ। ਪੰਜ ਸਾਲ ਵਿਚ ਇਕ ਵਾਰੀ ਚੱਲਦਾ ਹੈ। ਨੇਤਾ ਜੀ ਹਾਰ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਪਰ ਹਾਰ ਤੋਂ ਸਿੱਖਦੇ ਨਹੀਂ। ਕੁਰਸੀ ਵਾਪਸ ਮਿਲੀ ਤਾਂ ਪੁਰਾਣੇ ਰੰਗ ਵਿਚ ਵਾਪਸ ਆ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਫਿਰ ਵੀ ਦੇਸ਼ ਚਲਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ ਚਲ ਵੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਚਮਤਕਾਰ ਹੈ।

ਪਾਕਿ ਨੇ ਆਪਣੇ ਕਿਸਾਨ ਖੁਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਭਾਰਤੀ ਆਲੂਆਂ 'ਤੇ ਕਰ ਲਾਇਆ

ਇਸਲਾਮਾਬਾਦ : ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੇ ਆਪਣੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਨੂੰ ਆਲੂਆਂ ਦੀ ਹੋਰ ਬਿਜਾਈ ਵਾਸਤੇ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਭਾਰਤੀ ਆਲੂਆਂ ਉੱਪਰ ਪੱਚੀ ਫੀਸਦੀ ਦਰਾਮਦ ਕਰ ਲਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਲੰਘੀ 14 ਜਨਵਰੀ ਨੂੰ ਇਥੇ ਹੋਈ ਕੈਬਨਿਟ ਦੀ ਆਰਥਿਕ ਤਾਲਮੇਲ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਦੌਰਾਨ ਲਿਆ ਗਿਆ। ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਚੇਅਰਮੈਨ ਸ਼ੌਕਤ ਤਾਰਿਨ ਹਨ। ਉਹ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਵਿੱਤੀ ਸਲਾਹਕਾਰ ਵੀ ਹਨ।

ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਨੁਸਾਰ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਭਾਵੇਂ ਆਲੂਆਂ ਵਲੋਂ ਆਤਮ ਨਿਰਭਰ ਹੈ, ਪ੍ਰੰਤੂ ਪਿਛਲੇ ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਇਥੋਂ ਦੀਆਂ ਮੰਡੀਆਂ ਵਿਚ ਭਾਰਤੀ ਆਲੂਆਂ ਦੀ ਮੰਗ ਕਾਫੀ

ਵਧੀ ਹੈ। ਇਸ ਮੰਗ ਉੱਪਰ ਦੇਵਾਂ ਦੇਸ਼ਾਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਖਰਾਬ ਹੋਣ ਅਤੇ ਮੁੰਬਈ ਹਮਲੇ ਦਾ ਕੋਈ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਹੀਂ ਪਿਆ। ਤਾਜ਼ਾ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਇਸ ਸਮੇਂ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਕਰੀਬ ਨੌਂ ਟਰੱਕ ਆਲੂ ਲੈ ਕੇ ਸਰਹੱਦ ਟੱਪਦੇ ਹਨ ਜਦੋਂ ਕਿ 2007-08 ਦੌਰਾਨ ਰੋਜ਼ਾਨਾ 10 ਤੋਂ 20 ਟਰੱਕ ਹੀ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਪਹੁੰਚਦੇ ਹਨ।

ਐਤਕੀ ਸੀਜ਼ਨ ਦੌਰਾਨ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਆਲੂਆਂ ਦੀ ਪੈਦਾਵਾਰ ਬਹੁਤ ਹੋਈ ਹੈ। ਆਲੂਆਂ ਦੇ ਭਾਅ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਹਨ। ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਆਲੂਆਂ ਦੀ ਮੰਗ ਨਵੰਬਰ ਦੌਰਾਨ ਵਧੀ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਹੈ ਕਿ ਪਾਕਿ ਦਰਾਮਦਕਾਰਾਂ ਵਲੋਂ ਆਪੇ ਭਾਅ ਵਧਾਉਣ ਕਾਰਨ ਭਾਰਤੀ ਬਰਾਮਦਕਾਰਾਂ ਨੇ ਆਲੂ ਭੇਜਣ 'ਚ ਤੇਜ਼ੀ ਲੈ ਆਈ ਸੀ।

ਨਿੱਕੀ ਬੱਚੀ ਦਾ ਡੱਡੂ ਨਾਲ ਕਰਵਾਇਆ ਵਿਆਹ

ਪੁਡੂਚੇਰੀ : ਇਥੋਂ ਨੇੜੇ ਪੈਂਦੇ, ਤਾਮਿਲਨਾਡੂ ਦੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਵਿੱਲੂਪੁਰਮ ਦੇ ਪਿੰਡ ਪੁੱਲੂ ਪੁਥੂ ਪੱਟੂ ਵਿਚ ਪਿੰਡ ਵਾਸੀਆਂ ਨੇ ਭੂਤਾਂ-ਪ੍ਰੇਤਾਂ ਦੇ ਦੁਰਪ੍ਰਭਾਵ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਪਿੰਡ ਦੀ ਕੁੜੀ ਦਾ ਵਿਆਹ ਇਕ ਡੱਡੂ ਨਾਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਬੀਤੇ ਸ਼ੁੱਕਰਵਾਰ ਵਾਪਰੀ ਇਸ ਘਟਨਾ ਵਿਚ ਤਾਮਿਲ ਮਹੀਨੇ 'ਬਈ' ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਦਿਨ 8 ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਦੀ ਆਰ ਵਿਗਨੇਸ਼ਵਰੀ ਨੂੰ ਮੁਥੂਮਰੀਆਮਨ ਮੰਦਰ ਦੇ ਤਲਾਅ ਵਿਚੋਂ ਫੜੇ

ਡੱਡੂ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਇਹ ਹਰ ਸਾਲ ਨਿਭਾਈ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਪਰੰਪਰਾ ਹੈ। ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਸਾਰੀ ਕਾਰਵਾਈ ਆਮ ਵਿਆਹ ਵਾਂਗ ਹੀ ਸਿਰੇ ਚਾੜ੍ਹੀ ਤੇ ਮੰਦਰ ਦੇ ਪੱਛਮੀ ਪਾਸੇ ਦੇ ਵਾਸੀ ਡੱਡੂ ਵਲੋਂ ਬਰਾਤੀ ਬਣ ਕੇ ਢੁਕੇ ਤੇ ਕੁੜੀ ਦੇ ਮਾਪਿਆਂ ਤੋਂ ਉਸ ਦਾ ਰਿਸ਼ਤਾ ਮੰਗਿਆ। ਮਗਰੋਂ ਲਾੜੀ ਵੇਸ ਵਿਚ ਸਜੀ-ਧਜੀ ਵਿਗਨੇਸ਼ਵਰੀ ਦਾ ਡੋਲਾ ਵੀ ਮੰਦਰ ਦੇ ਤਲਾਅ ਤੱਕ ਗਿਆ।

ਡੇਵਿਡ ਮਿਲੀਬੈਂਡ ਅਤੇ ਰਾਹੁਲ ਗਾਂਧੀ ਝੌਂਪੜੀ ਵਿਚ ਸੁੱਤੇ

ਸੋਮਰਾ: ਬਰਤਾਨੀਆ ਦੇ ਵਿਦੇਸ਼ ਮੰਤਰੀ ਡੇਵਿਡ ਮਿਲੀਬੈਂਡ ਨੇ ਬੀਤੀ 15 ਜਨਵਰੀ ਦੀ ਰਾਤ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਅਮੇਠੀ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਇਕ ਪਿੰਡ ਦੀ ਝੌਂਪੜੀ ਵਿਚ ਬਿਤਾਈ।

ਮਿਲੀਬੈਂਡ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਮੁੱਖ ਸਕੱਤਰ ਰਾਹੁਲ ਗਾਂਧੀ ਨਾਲ ਅਮੇਠੀ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਭੇਤਵਾ ਡਵੀਜ਼ਨ ਦੇ ਪਿੰਡ ਸੋਮਰਾ ਪਹੁੰਚੇ। ਇਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਰਮਾ ਨਾਅ ਦੀ ਇਕ ਪੇਂਡੂ ਔਰਤ ਦੀ ਝੌਂਪੜੀ ਵਿਚ ਰਾਤ ਬਿਤਾਈ। ਰਾਹੁਲ ਗਾਂਧੀ ਵੀ ਇਸ ਪਿੰਡ 'ਚ ਇਕ ਹੋਰ ਮਹਿਲਾ ਸ਼ਿਵ ਕੁਮਾਰੀ ਦੀ ਝੌਂਪੜੀ ਵਿਚ ਠਹਿਰੇ ਸੀ। ਮਿਲੀਬੈਂਡ ਅਤੇ ਰਾਹੁਲ 15 ਜਨਵਰੀ ਨੂੰ ਰਾਤ ਸਾਢੇ ਦਸ ਵਜੇ ਸੋਮਰਾ ਪਹੁੰਚੇ, ਜਿਥੇ ਰਾਜੀਵ ਗਾਂਧੀ ਚੈਰੀਟੇਬਲ ਟਰੱਸਟ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਮਹਿਲਾਵਾਂ ਦਾ ਇਕ ਸਵੈ-ਸਹਾਇਤਾ ਸਮੂਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਵਾਗਤ ਲਈ ਮੌਜੂਦ ਸੀ।

ਇਸ ਮੌਕੇ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਪੇਂਡੂ ਮੌਜੂਦ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਦਲਿਤ ਸਨ। ਰਾਤ ਦੌਰਾਨ ਮਿਲੀਬੈਂਡ ਨੇ ਗ੍ਰਾਮੀਣ ਮਹਿਲਾਵਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਕਈ ਮੁੱਦਿਆਂ 'ਤੇ ਗੱਲਬਾਤ ਕੀਤੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਮਿਲੀਬੈਂਡ ਕੇਵਲ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਸਮਝਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਗ੍ਰਾਮੀਣ ਮਹਿਲਾਵਾਂ ਨੂੰ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਦਾ ਗਿਆਨ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਰਾਹੁਲ ਨੇ ਦੋਭਾਸ਼ੀਆ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਈ। ਗੱਲਬਾਤ ਦੌਰਾਨ ਮਿਲੀਬੈਂਡ ਨੇ ਮਹਿਲਾਵਾਂ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਉਹ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਭਾਸ਼ਾ

ਨੂੰ ਕਿਸ ਨਜ਼ਰੀਏ ਨਾਲ ਦੇਖਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਸ 'ਤੇ ਇਕ ਬਜ਼ੁਰਗ ਮਹਿਲਾ ਨੇ ਉਨ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਮੀਡੀਅਮ ਵਿਚ ਸਿੱਖਿਆ ਦਿਵਾ ਰਹੇ ਹਾਂ, ਕਿਉਂਕਿ ਅੱਜਕੱਲ੍ਹ ਇਸ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਅੱਗੇ ਵਧਣਾ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਮਿਲੀਬੈਂਡ ਨੇ ਸੋਮਰਾ ਨਿਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਬਰਤਾਨੀਆ ਵਿਚ ਲਗਭਗ 15 ਲੱਖ ਭਾਰਤੀ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹ ਉਥੇ ਹਰ ਖੇਤਰ

ਵਿਚ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਅ ਰਹੇ ਹਨ। ਦੋਹਾਂ ਆਗੂਆਂ ਨੇ ਸ਼ਿਵ ਕੁਮਾਰੀ ਅਤੇ ਕਰਮਾ ਦੇ ਘਰ ਮੰਜੀਆਂ 'ਤੇ ਸੌਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪਿੰਡ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਖਾਣੇ ਦਾ ਆਨੰਦ ਮਾਣਿਆ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰਾਂ ਦੇ ਬਾਹਰ ਗਾਵਾਂ-ਮੱਝਾਂ ਬੰਨ੍ਹੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ। ਮਹਿਲਾਵਾਂ ਨੂੰ ਰਾਜੀਵ ਗਾਂਧੀ ਚੈਰੀਟੇਬਲ ਟਰੱਸਟ ਦੀ ਸਲਾਘਾ ਵਿਚ ਕਈ ਗੀਤ ਵੀ ਗਾਏ।

ਮੈਡੋਨਾ ਨੇ ਫੱਟੜ ਦਿਸਦਿਆਂ ਵੀ ਕੀਤੀਆਂ ਵੱਡੀਆਂ ਕਮਾਈਆਂ

ਲੰਡਨ : ਪੌਪ ਗਾਇਕੀ ਦੀ ਮਲਿਕਾ ਮੈਡੋਨਾ ਹਾਲ ਹੀ ਵਿਚ ਇਕ ਸਮਾਗਮ ਦੌਰਾਨ ਕੁਝ ਅਜਿਹੀ ਪੁਸ਼ਾਕ ਵਿਚ ਦਿਸੀ ਜਿਵੇਂ ਉਸ ਦੇ ਸਾਰੇ ਹੀ ਪਿੰਡੇ ਉਤੇ ਪੱਟੀਆਂ ਬੰਨ੍ਹੀਆਂ ਹੋਣ। 'ਡੋਲੀ ਮੇਲ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਅਨੁਸਾਰ 50 ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਦੀ ਇਹ ਗਾਇਕਾ ਆਪਣੀ ਗਿਆਰਵੀਂ ਐਲਬਮ 'ਹਾਰਡ ਕੈਂਡੀ' ਦੀ ਮਸ਼ਹੂਰੀ ਲਈ ਅਜਿਹੀ ਪੁਸ਼ਾਕ ਵਿਚ ਆਈ ਜਿਸ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਉਸਨੂੰ ਚਿੱਟੀ ਤੇ ਪੱਟੀਆਂ ਬੰਨ੍ਹੀਆਂ ਵਰਗੀ ਪੁਸ਼ਾਕ ਵਿਚ ਵੱਧ ਦਿਲਕਸ਼ ਤੇ ਦਲੇਰ ਵਿਖਾਉਣ ਦਾ ਸੀ ਪਰ ਬਦਕਿਸਮਤੀ ਨਾਲ ਮੈਡੋਨਾ ਤਾਂ ਫੱਟੜ ਲਗਦੀ ਰਹੀ।

ਸਾਰੇ ਹੀ ਸਮਾਗਮ ਦੌਰਾਨ ਇੰਜ ਹੀ

ਜਾਪਿਆ ਜਿਵੇਂ ਉਹ ਆਪਣੇ ਉੱਚੀ ਅੱਡੀ ਵਾਲੇ ਬੂਟਾਂ ਵਿਚ ਕੁਝ ਬੇਆਰਾਮੀ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰ ਰਹੀ ਹੋਵੇ। ਹਾਲ ਹੀ ਵਿਚ ਵਿਟੋਨ ਦੀ ਇਕ ਮਸ਼ਹੂਰੀ ਵਿਚ ਗਾਇਕਾ ਦੇ ਅਸਲੀਲ ਪੌਜ਼ ਨੇ ਉਸ ਦੀ ਲੋਕਪ੍ਰਿਅਤਾ ਨੂੰ ਵੱਡੀ ਸੱਟ ਮਾਰੀ ਹੈ ਹਾਲਾਂਕਿ ਮੈਡੋਨਾ ਆਪਣੀ ਉਮਰ ਤੋਂ ਘੱਟ ਦਿੱਸਣ ਵਾਲੀ ਸਰੀਰਕ ਬਣਤਰ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣ ਲਈ ਰੋਜ਼ ਦੋ-ਦੋ ਘੰਟੇ ਕਸਰਤਾਂ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਬਰਤਾਨਵੀ ਪੌਪ ਗਾਇਕਾ ਹਾਲ ਹੀ ਵਿਚ ਬਰਤਾਨਵੀ ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਗੇਅ ਰਿਚੀ ਨਾਲ ਤਲਾਕ ਮਗਰੋਂ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਪੱਟੜੀ 'ਤੇ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਲੱਗੀ ਹੈ।

ਕਾਂਗਰਸ ਤੇ ਭਾਰਤੀ ਜਨਤਾ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਅੰਦਰੂਨੀ ਕਲੇਸ਼ ਵਧਿਆ

—ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਨਿਊਜ਼ ਸਰਵਿਸ
ਚੋਣਾਂ ਸਿਰ 'ਤੇ ਆ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਚੋਣ ਕਮਿਸ਼ਨ ਵਲੋਂ ਤਰੀਕਾਂ ਦਾ ਐਲਾਨ ਤੇ ਚੋਣ ਜਾਬਤਾ ਲਾਗੂ ਹੋਣ 'ਚ ਹੁਣ ਇਕ ਮਹੀਨਾ ਹੀ ਬਾਕੀ ਰਹਿ ਗਿਆ ਹੈ। ਦੇਸ਼ ਦੀਆਂ ਦੋਵੇਂ ਵੱਡੀਆਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਕਾਂਗਰਸ ਤੇ ਭਾਜਪਾ 'ਚ ਅੰਦਰੂਨੀ ਅਜਿਹੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਹਨ, ਜੋ ਦੋਹਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਨੁਕਸਾਨ ਪਹੁੰਚਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ।

ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਸੋਨੀਆ ਗਾਂਧੀ ਨੇ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਦੀ ਅਗਵਾਈ 'ਚ ਹੀ ਕਾਂਗਰਸ ਤੇ ਯੂ.ਪੀ.ਏ. 2009 ਦੀਆਂ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਲੜੇਗੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਸੀ ਕਿ ਮਨਮੋਹਨ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦੇਸ਼ 'ਚ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਪੂੰਜੀ ਨਿਵੇਸ਼ ਤੇ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਕਰੰਸੀ ਦਾ ਭੰਡਾਰ ਰਿਕਾਰਡ ਪੱਧਰ ਤੱਕ ਵਧਿਆ ਹੈ। ਜੀ.ਡੀ.ਪੀ.

9 ਫੀਸਦੀ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚੀ ਤੇ ਅਮਰੀਕਾ ਨਾਲ ਪ੍ਰਮਾਣੂ ਸਮਝੌਤਾ ਹੋਇਆ। ਪਰ ਕਾਂਗਰਸ ਨੂੰ ਪਹਿਲੀ ਸੱਟ ਦੇਸ਼ 'ਚ ਮਹਿੰਗਾਈ ਦੇ 12 ਫੀਸਦੀ ਤੱਕ ਉਛਲਣ ਅਤੇ ਸੰਸਾਰਕ ਆਰਥਿਕ ਮੰਦੀ ਕਾਰਨ ਵੱਜੀ। ਮੁੱਥਈ ਅੱਤਵਾਦੀ ਹਮਲਿਆਂ ਨੇ ਤਾਂ ਇਸ ਦੇ ਸਾਰੇ ਸੁਪਨਿਆਂ ਨੂੰ ਮਿੱਟੀ 'ਚ ਮਿਲਾ ਦਿੱਤਾ।

ਕਾਂਗਰਸ ਲਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਉਲਟ ਸਥਿਤੀਆਂ 'ਚ ਤਸੱਲੀ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਇਹ ਰਹੀ ਕਿ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ 'ਚ ਦਿੱਲੀ, ਰਾਜਸਥਾਨ ਤੇ ਮਿਜ਼ੋਰਮ ਵਿਚ ਉਸ ਨੂੰ ਜਿੱਤ ਹਾਸਲ ਹੋਈ। ਜੰਮੂ-ਕਸ਼ਮੀਰ 'ਚ ਕਾਂਗਰਸ ਨੈਕਾ ਨਾਲ ਗਠਜੋੜ ਕਰਕੇ ਸੱਤਾ 'ਚ ਆਈ। ਪਰ ਹੁਣ ਕਾਂਗਰਸੀਆਂ 'ਚ ਇਹ ਚਰਚਾ ਸੁਰੂ ਹੋ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਰਾਹੁਲ ਨੂੰ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਭਵਿੱਖੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਬਣਾਇਆ ਜਾਵੇ। ਵਿਦੇਸ਼ ਮੰਤਰੀ ਪ੍ਰਣਭ ਮੁਖਰਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਾਂਗਰਸ ਵਲੋਂ ਰਾਹੁਲ ਗਾਂਧੀ ਨੂੰ ਭਵਿੱਖੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਵਜੋਂ

ਸਾਹਮਣੇ ਲਿਆਂਦੇ ਜਾਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ। ਉਹ ਦਿਨ ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਜਦੋਂ ਰਾਹੁਲ ਗਾਂਧੀ ਭਾਰਤ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਹੋਣਗੇ। ਰਾਜੀਵ ਗਾਂਧੀ 40 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ 'ਚ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਬਣੇ ਸਨ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ 38 ਸਾਲਾ ਬੇਟਾ ਰਾਹੁਲ ਵੀ ਹੁਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਕਸ਼ੇ ਕਦਮ 'ਤੇ ਹੀ ਚੱਲੇਗਾ।

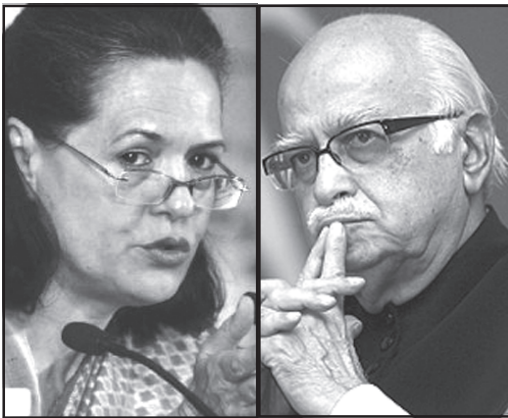
ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਜਨਰਲ ਸਕੱਤਰ ਦਿੱਗਵਿਸੇ ਸਿੰਘ ਨੇ ਵੀ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਕਾਂਗਰਸ ਵਲੋਂ ਜ਼ਰੂਰ ਹੀ ਰਾਹੁਲ ਗਾਂਧੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਅਹੁਦੇ ਦੇ ਉਮੀਦਵਾਰ ਹੋਣਗੇ। ਕਾਂਗਰਸੀ ਨੇਤਾਵਾਂ ਵਲੋਂ ਅਜਿਹੇ ਸੂਰ ਉਭਾਰਨ ਨਾਲ ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਦੀ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਨੂੰ ਹੀ ਠੇਸ ਲੱਗ ਰਹੀ ਹੈ।

ਕਮਿਊਨਿਸਟ ਪਾਰਟੀ ਵਲੋਂ ਯੂ.ਪੀ.ਏ. ਨਾਲੋਂ ਸਬੰਧ ਤੋੜਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਾਂਗਰਸ ਨਾਲ ਗਠਜੋੜ ਕਰਕੇ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਮਨਮੋਹਨ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ 'ਚ ਸਹਾਇਕ ਬਣੀ ਸਪਾ (ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਪਾਰਟੀ) ਹੁਣ ਕਾਂਗਰਸ ਲਈ ਸਿਰਦਰਦ ਬਣਨੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈ ਹੈ।

ਸਪਾ ਨੇਤਾ ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਵਲੋਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਰੁਧ ਕਾਰਵਾਈ ਨਾ ਕਰਨ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਕਾਂਗਰਸ ਨਾਲੋਂ ਗਠਜੋੜ ਤੋੜਨ ਦੀ ਧਮਕੀ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਨਾਲ ਕਾਂਗਰਸ 'ਚ ਨਾਰਾਜ਼ਗੀ

ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਮੁਲਾਇਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਾਰਟੀ ਪ੍ਰਤੀ ਸਹੀ ਵਤੀਰਾ ਨਾ ਕਰਨ ਦਾ ਦੇਸ਼ ਵੀ ਲਗਾਇਆ ਹੈ। ਇਸੇ ਦੌਰਾਨ ਸਪਾ ਨੇ ਯੂ.ਪੀ. 'ਚ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਲਈ ਆਪਣੇ 30 ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦਾ ਐਲਾਨ ਵੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਚ ਲਖਨਊ ਤੋਂ ਅਭਿਨੇਤਾ ਸੰਜੇ ਦੱਤ ਨੂੰ ਸਪਾ ਦਾ ਉਮੀਦਵਾਰ ਤੋਂ ਅਭਿਨੇਤਾ ਸੰਜੇ ਦੱਤ ਨੂੰ ਸਪਾ ਦਾ ਉਮੀਦਵਾਰ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਜੇ ਸੰਜੇ ਦੱਤ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ

ਤੋਂ ਚੋਣ ਲੜਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਾ ਮਿਲੀ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਤਨੀ ਮਾਨਿਅਤਾ ਨੂੰ ਉਥੋਂ ਖੜ੍ਹੀ ਕੀਤਾ

ਸੋਨੀਆ ਗਾਂਧੀ

ਐਲ.ਕੇ. ਅਡਵਾਨੀ

ਜਾਵੇਗਾ। ਸਪਾ ਦੇ ਇਸ ਫੈਸਲੇ ਨਾਲ ਕਾਂਗਰਸ 'ਚ ਤਿੱਖੀ ਪ੍ਰਤੀਕਿਰਿਆ ਹੋਈ ਹੈ। ਸੰਜੇ ਦੱਤ ਸਵ. ਕਾਂਗਰਸੀ ਨੇਤਾ ਤੇ ਸਾਬਕਾ ਕੇਂਦਰੀ ਮੰਤਰੀ ਸ਼੍ਰੀ ਸੁਨੀਲ ਦੱਤ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਹਨ।

ਭਾਜਪਾ ਦੀ ਹਾਲਤ ਵੀ ਬਹੁਤੀ ਚੰਗੀ ਨਹੀਂ। ਲਾਲ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਅਡਵਾਨੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਭਾਜਪਾ ਤੇ ਰਾਜਗ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਅਹੁਦੇ ਦਾ ਉਮੀਦਵਾਰ ਬਣਾਇਆ, ਵਿਰੁਧ ਅਚਾਨਕ ਸ਼੍ਰੀ ਭੈਰੋਂ ਸਿੰਘ ਸ਼ੇਖਾਵਤ ਮੈਦਾਨ 'ਚ ਆ ਗਏ ਹਨ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬੀਤੇ ਦਿਨੀਂ ਕੋਟਾ 'ਚ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੇ ਮੇਰੀ ਸਿਹਤ ਨੇ ਮੇਰਾ ਸਾਥ ਦਿੱਤਾ ਤਾਂ ਮੈਂ ਚੋਣ ਲੜਾਂਗਾ। ਜਨਤਾ ਦੀ ਇੱਛਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਚੋਣ ਲੜਾਂ। ਸਿਆਸਤ 'ਚ ਰਿਟਾਇਰਮੈਂਟ ਦੀ ਕੋਈ ਉਮਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਤੇ ਉਮਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਤੇ ਸੰਵਿਧਾਨ 'ਚ ਕਿਸੇ ਉਪ-ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੇ ਚੋਣ ਲੜਨ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਦਾ ਕੋਈ ਨਿਯਮ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਮੁਲਾਇਮ ਸਿੰਘ ਯਾਦਵ

ਸੰਵਿਧਾਨ 'ਚ ਕਿਸੇ ਉਪ-ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੇ ਚੋਣ ਲੜਨ 'ਤੇ ਪਾਬੰਦੀ ਦਾ ਕੋਈ ਨਿਯਮ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਸ਼੍ਰੀ ਸ਼ੇਖਾਵਤ ਦੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੈਦਾਨ 'ਚ ਆਉਣ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਇਹੀ ਸਮਝਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਅਡਵਾਨੀ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਅਹੁਦੇ ਦਾ ਉਮੀਦਵਾਰ ਬਣਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਭੈਰੋਂ ਸਿੰਘ ਸ਼ੇਖਾਵਤ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲੋਂ ਵੀ ਨਾਰਾਜ਼ਗੀ ਹੈ ਕਿ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਵਸੰਧਰਾ ਰਾਜੇ ਸਿੰਘੀਆ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜਵਾਈ ਸ਼੍ਰੀ ਰਾਜਵੀ ਨੂੰ ਹਾਸੀਏ 'ਤੇ ਸੁੱਟਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਸ਼੍ਰੀ ਸ਼ੇਖਾਵਤ ਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਨਾਰਾਜ਼ਗੀ ਸੀ ਕਿ ਪਾਰਟੀ ਹਾਈਕਮਾਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੁੱਛਦੀ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਸ਼੍ਰੀ ਸ਼ੇਖਾਵਤ 2 ਵਾਰ ਰਾਜਸਥਾਨ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਰਹੇ ਹਨ, ਜਦੋਂ ਜਨਸੰਘ ਤੇ ਭਾਜਪਾ ਦਾ ਜਨ-ਆਧਾਰ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਸੀ। ਉਹ 1953 ਤੋਂ ਸ਼੍ਰੀ ਵਾਜਪਾਈ ਤੇ ਸ਼੍ਰੀ ਅਡਵਾਨੀ ਨਾਲ ਪਾਰਟੀ ਲਈ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸੇ ਦਰਮਿਆਨ ਗੁਜਰਾਤ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਵਲੋਂ ਆਯੋਜਿਤ 'ਵਾਈਬਰੈੱਟ ਗੁਜਰਾਤ ਇਨਵੈਸਟਰ ਸਮਿਟ' ਵਿਚ ਜਿਥੇ ਰਤਨ ਟਾਟਾ ਨੇ ਸ਼੍ਰੀ ਮੋਦੀ ਦੀ ਉਦਯੋਗਿਕ ਵਿਕਾਸ ਲਈ ਸਲਾਘਾ ਕੀਤੀ, ਉਥੇ ਉਦਯੋਗ ਜਗਤ ਦੇ ਦੋ ਹੋਰ ਘਾਗਾਂ, ਅਨਿਲ ਅੰਬਾਨੀ ਤੇ ਸੁਨੀਲ ਭਾਰਤੀ ਮਿੱਤਲ ਨੇ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਨੂੰ ਭਵਿੱਖੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਦੇ

ਅਹੁਦੇ ਦਾ ਮਜ਼ਬੂਤ ਉਮੀਦਵਾਰ ਦੱਸਿਆ।

ਅਨਿਲ ਅੰਬਾਨੀ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਸੀ ਕਿ ਜੇ ਨਰਿੰਦਰ ਮੋਦੀ ਗੁਜਰਾਤ ਲਈ ਇੰਨਾ ਬੇਹਤਰ ਕਰ ਸਕੇ ਹਨ ਤਾਂ ਉਹ ਭਾਰਤ ਲਈ ਕਿੰਨਾ ਕੁਝ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਸੁਨੀਲ ਭਾਰਤੀ ਮਿੱਤਲ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਸੀ ਕਿ ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਸਿਰਫ ਕੰਪਨੀਆਂ ਚਲਾਉਂਦੇ ਹਾਂ ਪਰ ਸਰਕਾਰ ਤੇ ਰਾਸ਼ਟਰ ਨੂੰ ਮੋਦੀ ਹੀ ਸਲਾਘਾਯੋਗ ਢੰਗ ਨਾਲ ਚਲਾ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਉਦਯੋਗਪਤੀਆਂ ਦਾ ਇਹ ਵੀ ਕਹਿਣਾ ਸੀ ਕਿ ਜੇ ਉਦਯੋਗਪਤੀਆਂ ਦੇ ਹੱਥ 'ਚ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਦੀ ਨਾਮਜ਼ਦਗੀ ਦੀਆਂ ਵੋਟਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਤਾਂ ਉਹ ਮੋਦੀ ਨੂੰ ਹੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਚੁਣਦੇ। ਸ਼੍ਰੀ ਮੋਦੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਟਿੱਪਣੀਆਂ 'ਤੇ ਚੁੱਪ ਹੀ ਰਹੇ। ਚੋਣਾਂ ਦੇ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਅਜਿਹੇ ਭਾਸ਼ਣਾਂ ਨਾਲ ਦੋਹਾਂ ਹੀ ਪਾਰਟੀਆਂ 'ਚ ਉੱਭਰ ਰਹੀਆਂ ਉਪਰੋਕਤ ਘਟਨਾਵਾਂ ਨਾਲ ਦੋਹਾਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦੀ ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਨੂੰ ਭਾਰੀ ਠੇਸ ਲੱਗ ਰਹੀ ਹੈ ਤੇ ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਚੋਣਾਂ 'ਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪਾਰਟੀ ਨੂੰ ਬਹੁਮਤ ਮਿਲਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨਹੀਂ ਤੇ ਇਹ ਸੰਸਦ ਵੀ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਂਗ ਤ੍ਰਿਸ਼ੂਕ ਹੀ ਹੋਵੇਗੀ।

ਖੇਤਰੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਵਲੋਂ ਦੋਹਾਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਬਲੈਕਮੇਲ ਕਰਕੇ ਜੋ ਸਿਆਸੀ ਅਸਥਿਰਤਾ ਫੈਲਾਈ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ, ਉਹ ਖਤਮ ਹੋਵੇਗੀ।

ਬੁਸ਼ ਵਲ ਬੂਟ ਸੁੱਟਣ ਵਾਲਾ ਇਰਾਕੀ ਪੱਤਰਕਾਰ ਸਵਿਟਜ਼ਰਲੈਂਡ ਤੋਂ ਪਨਾਹ ਮੰਗੇਗਾ

ਲੰਡਨ : ਅਮਰੀਕੀ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਜਾਰਜ ਡਬਲਿਊ ਬੁਸ਼ 'ਤੇ ਬਗਦਾਦ ਵਿਚ ਪਿਛਲੇ ਮਹੀਨੇ ਪ੍ਰੈਸ ਕਾਨਫਰੰਸ ਦੌਰਾਨ ਜੁੱਤੇ ਸੁੱਟਣ ਵਾਲਾ ਇਰਾਕੀ ਪੱਤਰਕਾਰ ਸਵਿਟਜ਼ਰਲੈਂਡ ਤੋਂ ਸਿਆਸੀ ਪਨਾਹ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰੇਗਾ। ਇਰਾਕੀ ਪੱਤਰਕਾਰ ਮੁੰਧਰ ਅਲ-ਜੇਦੀ ਦੇ ਵਕੀਲ ਮਾਊਰੋ ਪੋਰੀਆ, ਜੋ ਜਨੇਵਾ ਦੇ ਹਨ, ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਸਦਾ ਮੁਵੱਕਿਲ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚੋਂ ਰਿਹਾਅ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬਗਦਾਦ ਵਿਚ ਸਵਿਟਜ਼ਰਲੈਂਡ ਦੀ ਐਂਬੈਸੀ ਕੋਲ ਰਸਮੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਆਪਣੀ ਪਨਾਹ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ

ਦਾਇਰ ਕਰੇਗਾ।

ਬਰਤਾਨੀਆ ਦੇ ਮੀਡੀਆ ਅਨੁਸਾਰ ਪੋਰੀਆ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਅਲ-ਜੇਦੀ ਦੀ ਕੁੱਟਮਾਰ ਕਰਕੇ ਤਸੀਹੇ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਹਨ ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਜਾਨ ਨੂੰ ਖਤਰਾ ਹੈ। ਅਲ-ਬਗਦਾਦੀਆ ਟੀ.ਵੀ. ਦੇ ਪੱਤਰਕਾਰ ਅਲ-ਜੇਦੀ ਇਸ ਵੇਲੇ ਇਰਾਕ ਦੀ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਬੰਦ ਹੈ। ਉਸ ਵਲੋਂ 14 ਦਸੰਬਰ ਨੂੰ ਅਮਰੀਕੀ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ 'ਤੇ ਪ੍ਰੈਸ ਕਾਨਫਰੰਸ ਦੌਰਾਨ ਜੁੱਤੇ ਸੁੱਟੇ ਗਏ ਸਨ। ਉਸ ਵਲੋਂ ਮਾਰੇ ਗਏ ਇਹ ਜੁੱਤੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਨੂੰ ਲੱਗਣੇ ਬਚ ਗਏ ਸਨ।

ਮਰਦਾਨਾ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਦਾ ਹੱਲ ਆਯੁਰਵੈਦ ਦੇ ਸੰਗ

ਮਰਦਾਨਾ ਤਾਕਤ ਲਈ ਸਿਹਤ ਰੀਯੋਗ ਕੋਰਸ ਅਤੇ ਸ਼ਹਿਨਸ਼ਾਹੀ ਤਿੱਲਾ (ਸੁਪਰ ਪਾਵਰ)

ਇਕ ਹਫ਼ਤਾ ਦਵਾਈ ਖਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਤੁਸੀਂ ਗ੍ਰਹਿਸਥ ਜੀਵਨ ਦਾ ਭਰਪੂਰ ਅਨੰਦ ਉਠਾ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹੋਵੇ—ਗਲਤ ਕੰਮਾਂ ਦੇ ਕਾਰਨ, ਨਸ਼ੇ ਦੇ ਕਾਰਨ, ਸ਼ੂਗਰ ਦੇ ਕਾਰਨ ਜਾਂ ਵਧਦੀ ਉਮਰ ਦੇ ਕਾਰਨ।

ਹਿਰੇ ਦੀ ਸੁੰਦਰਤਾ

ਮੋਟਾਪਾ ਘਟਾਓ

ਸਿਹਤ ਬਣਾਓ

ਵਾਲਾਂ ਦਾ ਝੜਨਾ

ਸ਼ੂਗਰ ਕੰਟਰੋਲ

ਇਸਤਰੀ ਰੋਗ

ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਮਸ਼ਹੂਰ ਫਾਰਮੇਸੀ ਜਿੱਥੇ ਮਰਦਾਂ ਅਤੇ ਔਰਤਾਂ ਦਾ ਪਿਛਲੇ 50 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਤਸੱਲੀਬਖਸ਼ ਇਲਾਜ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਨਸਾਂ ਦੀ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸ਼ਹਿਨਸ਼ਾਹੀ (ਸੁਪਰ ਪਾਵਰ) ਤੇਲ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਾਲ ਮਰਦਾਨਾ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਠੀਕ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਬੁਢਾਪੇ ਵਿਚ ਜਵਾਨੀ ਵਰਗੀ ਤਾਕਤ ਦੁਬਾਰਾ ਹਾਸਿਲ ਕਰੋ।

ਪੂਰਾ ਕੋਰਸ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੁਬਾਰਾ ਦਵਾਈ ਖਾਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦੀ।

ਡਾ. ਨੰਦ ਕਿਸ਼ੋਰ ਓਬਰਾਏ
ਆਯੁਰਵੈਦਿਕ ਰਤਨ
ਰਜਿ. ਨੰ. 59/AY/PB.

ਅੱਜਕਲ੍ਹ ਦੇ ਨੌਜਵਾਨ ਭੈੜੀਆਂ ਆਦਤਾਂ ਵਿਚ ਫਸ ਕੇ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਖਤਰਨਾਕ ਅਤੇ ਗੁਪਤ ਰੋਗਾਂ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਔਰਤ ਦੇ ਕਾਬਿਲ ਨਾ ਰਹਿਣਾ, ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਮਜ਼ੋਰੀ, ਮਸਾਨੇ ਦੀ ਗਰਮੀ, ਪਿਸ਼ਾਬ ਦਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਆਉਣਾ, ਖੂਨ ਨਾ ਬਣਨਾ, ਖਾਂਦਿਆਂ ਪੀਂਦਿਆਂ ਸੁੱਕਦੇ ਜਾਣਾ ਆਦਿ ਤਮਾਮ ਤਕਲੀਫਾਂ ਤੋਂ ਹਮੇਸ਼ਾ ਲਈ ਛੁਟਕਾਰਾ ਪਾਉਣ ਲਈ ਸਾਡੀ 50 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਅਜਮਾਈ ਹੋਈ ਦਵਾਈ ਅਤੇ ਸੁਪਰ ਪਾਵਰ ਤੇਲ ਦੇ ਕੋਰਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰੋ। ਇਸ ਦੇ ਕੁਝ ਦਿਨ ਵਰਤਣ ਨਾਲ ਸੁਪਨਦੋਸ਼ ਬੰਦ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮਰਦਾਨਾ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਦਵਾਈ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਾਲ ਗਏ ਗੁਜ਼ਰੇ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਫਿਰ ਤੋਂ ਜਵਾਨੀ ਦੀ ਝਲਕ ਦਿਖਾਈ ਦੇਣ ਲੱਗ ਪੈਂਦੀ ਹੈ।

Surajvanshi Pharmacy (R)

MANUFACTURE & EXPORTER OF HERBAL PRODUCTS

25, New Model Town, Jalandhar (Punjab) INDIA.

Contact : Dr. Shweta Oberoi E-mail : shweta077@yahoo.com

Mobile : 98155-33933 Fax : 0091-181-5062627

PUNJAB AUTO WERKS

Akal Transport Corp

For Excellent Auto Body Work, Taxi
Cab Leasing, 24 Hours Towing,
Complete Auto Repair of Domestic
& Foreign Cars

ਅਮਰੀਕਨ ਅਤੇ ਇੰਪੋਰਟਡ ਕਾਰਾਂ ਦੀ
ਰਿਪੇਅਰ ਦੇ ਕੰਮ ਤਸੱਲੀਬਖਸ਼ ਅਤੇ ਵਾਜਬ
ਭਾਅ ਉਤੇ ਕਰਦੇ ਹਾਂ

ਲੀਜ਼ 'ਤੇ ਟੈਕਸੀ ਕੈਬ ਵੀ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ

Call
Gurcharn Singh Jhaj
Jaidev Singh Bhattal
Sukhraj Singh Takhar

1930 W. Hubbard St., Chicago, IL
Tel. 312-243-3344, 312-243-2255
Fax: 312-243-2277

ਕਿੰਨੀਆਂ ਅਣਕਿਆਸੀਆਂ ਨਿਵਾਣਾਂ ਨੂੰ ਛੂਹ ਰਹੇ ਹਨ ਸਾਡੇ ਲੀਡਰ

ਉਨ੍ਹਾਂ ਹੀ ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਇਕ ਹੋਰ ਘਟਨਾ ਮੇਰੇ ਬਚਪਨ ਦੀਆਂ ਯਾਦਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਦੋ ਵੱਡੇ ਲੀਡਰ ਮਰਨ ਵਰਤ ਰੱਖਣ ਤੇ ਫਿਰ ਛੱਡ ਜਾਣ ਦੇ ਸ਼ੌਂਕੀਨ ਸਨ। ਦੋਵਾਂ ਦੀ ਆਪੋ ਵਿਚ ਬਣਦੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਪਾਟਕ ਜਦੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਵਧ ਗਿਆ, ਉਸ ਵਿਚ ਮਿਹਣੇਬਾਜ਼ੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈ। ਇਕ ਧੜੇ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਦੂਜੇ ਧੜੇ ਦੇ ਲੀਡਰ ਬਾਰੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਹਿੰਦੂ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਹੈ, ਸਿੱਖੀ ਵਿਚ ਘੁੱਸਪੈਠ ਕਰ ਕੇ ਇਸ ਦੇ ਜੜੀ ਤੇਲ ਦੇ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਧੜੇ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਜਵਾਬੀ ਵਾਰ ਕਰਦਿਆਂ ਪਹਿਲੇ ਧੜੇ ਦੇ ਲੀਡਰ ਬਾਰੇ ਇਹ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਉਹ ਮੁਸਲਮਾਨੀ ਮਾਂ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਹੈ, ਸਿੱਖਾਂ ਨਾਲ ਤਿੰਨ ਸਦੀਆਂ ਦੀ ਦੁਸ਼ਮਣੀ ਕੱਢਣ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਬਣਿਆ ਹੈ, ਅੰਦਰੋਂ ਤਾਂ ਉਹ ਅਜੇ ਵੀ ਮੁਸਲਮਾਨ ਹੈ। ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨਾਲ ਸਰਹੱਦ ਉਤੇ ਤਨਾਅ ਕਾਰਨ ਇਸ ਮਿਹਣੇ ਨੇ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਵਧ ਕਾਟ ਕੀਤੀ ਤੇ ਉਹ ਲੀਡਰ ਆਪਣੇ ਬਚਾਅ ਦੇ ਆਹਰ ਵਿਚ ਰੁੱਝ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਂਜ ਇਹ ਗੱਲ ਦੋਵਾਂ ਲੀਡਰਾਂ ਬਾਰੇ ਸੱਚ ਸੀ ਕਿ ਇਕ ਹਿੰਦੂ ਬਾਪ ਦੀ ਔਲਾਦ ਸੀ ਤੇ ਦੂਜੇ ਦੀ ਮਾਂ ਮੁਸਲਮਾਨੀ ਸੀ, ਪਰ ਇਸ ਨੂੰ ਰਾਜਨੀਤਕ ਮਿਹਣੇ ਵਜੋਂ ਕਿਉਂ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ, ਮੈਨੂੰ ਅੱਜ ਤੱਕ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਆ ਸਕੀ।

-ਜਤਿੰਦਰ ਪੰਨੂ

ਉਦੋਂ ਪੰਜਾਬੀ ਸੂਬੇ ਦਾ ਅਕਾਲੀ ਮੋਰਚਾ ਜ਼ੋਰਾਂ ਉੱਤੇ ਸੀ। ਸਕੂਲ ਤੋਂ ਛੁੱਟੀ ਵੇਲੇ ਇਕ ਦਿਨ ਨਾਲ ਦੇ ਪਿੰਡ ਦਾ ਜਥੇਦਾਰ ਸਾਨੂੰ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਨੇੜਲੇ ਬੱਸ ਅੱਡੇ ਉਤੇ ਲੈ ਗਿਆ। ਉਥੇ ਜਾ ਕੇ ਅਸੀਂ ਖੂਬ ਨਾਹਰੇ ਮਾਰੇ, “ਕੈਰੋਂ ਦੀ ਮਾਂ ਮਰ ਗਈ, ਕੋਈ ਡਰਦਾ ਰੋਣ ਨਾ ਜਾਵੇ।” ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਕਿਸੇ ਨੇ ਸਕੂਲ ‘ਚ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਸ ਜਥੇਦਾਰ ਦੀ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਮਰ ਗਈ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਪੂਰੀ ਗੱਲ ਸੁਣੇ ਬਿਨਾਂ ਨਾਹਰੇ ਚੁੱਕ ਦਿੱਤੇ ਸਨ, “ਕੈਰੋਂ ਦੀ ਮਾਂ ਮਰ ਗਈ...!” ਇਕ ਮਾਸਟਰ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਦੋ ਦੋ ਚਪੇੜਾਂ ਮਾਰੀਆਂ ਤੇ ਨਾਲੇ ਸਮਝਾਇਆ ਕਿ “ਜਥੇਦਾਰ ਜੀ ਦੀ ਮਾਤਾ ਗੁਜਰ ਗਈ ਹੈ, ਸੋਗ ਦਾ ਮੌਕਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਖਰਮਸਤੀ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ।” ਸਮਝ ਤਾਂ ਬਹੁਤੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਈ, ਪਰ ਹੋਰ ਚਪੇੜਾਂ ਪੈਣ ਦੇ ਡਰੋਂ ਚੁੱਪ ਕਰ ਗਏ ਸੀ।

ਕਈ ਸਾਲਾਂ ਪਿੱਛੋਂ ਜਦੋਂ ਬੋੜੀ ਜਿਹੀ ਹੋਸ਼ ਆਈ, ਉਦੋਂ ਦੋ ਗੱਲਾਂ ਪਤਾ ਲੱਗੀਆਂ। ਪਹਿਲੀ ਇਹ ਕਿ ਉਸ ਦਿਨ ਨਾਹਰੇ ਮਾਰਨ ਦਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਇਸ ਕਰ ਕੇ ਬਣਿਆ ਸੀ ਕਿ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਕੈਰੋਂ ਨੇ ਉਸ ਦਿਨ ਏਧਰੋਂ ਲੰਘਣਾ ਸੀ, ਪਰ ਉਹ ਏਧਰ ਆਉਣ ਦੀ ਥਾਂ ਅਚਾਨਕ ਦਿੱਲੀ ਨੂੰ ਤੁਰ ਗਿਆ ਸੀ ਤੇ ਸਾਡੇ ਨਾਹਰੇ ਲਾਏ ਕਿਸੇ ਕੰਮ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਨ ਆਏ। ਦੂਜੀ ਗੱਲ ਇਹ ਪਤਾ ਲੱਗੀ ਕਿ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਕੈਰੋਂ ਦੀ ਮਾਂ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਮਰ ਚੁੱਕੀ ਸੀ। ਅਸੀਂ ਕਈ ਦਿਨ ਇਹੋ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਕਿ ਜੇ ਕੈਰੋਂ ਦੀ ਮਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਮਰ ਚੁੱਕੀ ਸੀ ਤਾਂ ਉਸ ਜਥੇਦਾਰ ਨੇ ਸਾਡੇ ਤੋਂ ਇਹ ਨਾਹਰੇ ਕੀ ਸੋਚ ਕੇ ਲਗਵਾਏ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਅਰਥ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ?

ਉਨ੍ਹਾਂ ਹੀ ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਇਕ ਹੋਰ ਘਟਨਾ ਮੇਰੇ ਬਚਪਨ ਦੀਆਂ ਯਾਦਾਂ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਦੋ ਵੱਡੇ ਲੀਡਰ ਮਰਨ ਵਰਤ ਰੱਖਣ ਤੇ ਫਿਰ ਛੱਡ ਜਾਣ ਦੇ ਸ਼ੌਂਕੀਨ ਸਨ। ਦੋਵਾਂ ਦੀ ਆਪੋ ਵਿਚ ਬਣਦੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਪਾਟਕ ਜਦੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਵਧ ਗਿਆ, ਉਸ ਵਿਚ ਮਿਹਣੇਬਾਜ਼ੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈ। ਇਕ ਧੜੇ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਦੂਜੇ ਧੜੇ ਦੇ ਲੀਡਰ ਬਾਰੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਹਿੰਦੂ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਹੈ, ਸਿੱਖੀ ਵਿਚ ਘੁੱਸਪੈਠ ਕਰ ਕੇ ਇਸ ਦੇ ਜੜੀ ਤੇਲ ਦੇ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਧੜੇ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਜਵਾਬੀ ਵਾਰ ਕਰਦਿਆਂ ਪਹਿਲੇ ਧੜੇ ਦੇ ਲੀਡਰ ਬਾਰੇ ਇਹ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਉਹ ਮੁਸਲਮਾਨੀ ਮਾਂ ਦਾ ਪੁੱਤਰ ਹੈ, ਸਿੱਖਾਂ ਨਾਲ ਤਿੰਨ ਸਦੀਆਂ ਦੀ ਦੁਸ਼ਮਣੀ ਕੱਢਣ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਬਣਿਆ ਹੈ, ਅੰਦਰੋਂ ਤਾਂ ਉਹ ਅਜੇ ਵੀ ਮੁਸਲਮਾਨ ਹੈ। ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨਾਲ ਸਰਹੱਦ ਉਤੇ ਤਨਾਅ ਕਾਰਨ ਇਸ ਮਿਹਣੇ ਨੇ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਵਧ ਕਾਟ ਕੀਤੀ ਤੇ ਉਹ ਲੀਡਰ

ਆਪਣੇ ਬਚਾਅ ਦੇ ਆਹਰ ਵਿਚ ਰੁੱਝ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਂਜ ਇਹ ਗੱਲ ਦੋਵਾਂ ਲੀਡਰਾਂ ਬਾਰੇ ਸੱਚ ਸੀ ਕਿ ਇਕ ਹਿੰਦੂ ਬਾਪ ਦੀ ਔਲਾਦ ਸੀ ਤੇ ਦੂਜੇ ਦੀ ਮਾਂ ਮੁਸਲਮਾਨੀ ਸੀ, ਪਰ ਇਸ ਨੂੰ ਰਾਜਨੀਤਕ ਮਿਹਣੇ ਵਜੋਂ ਕਿਉਂ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ, ਮੈਨੂੰ ਅੱਜ ਤੱਕ ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਆ ਸਕੀ।

ਤੀਜੀ ਘਟਨਾ ਵੀ ਅਕਾਲੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਬਾਰੇ ਮੇਰੇ ਬਚਪਨ ਦੇ ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਹੈ। ਪਹਿਲੇ ਅਕਾਲੀ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਦੇ ਦੂਜੀ ਵਾਰੀ ਕੁਰਸੀ ਸੰਭਾਲਣ ਮਗਰੋਂ ਉਸ ਵਕਤ ਦੇ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧ ਵਿਗੜ ਗਏ ਸਨ। ਵਿਗੜੇ ਸੰਬੰਧਾਂ ਵਿਚ ਕੁਝ ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਪਲੇਸ ਕੇ ਦੋਵਾਂ ਨੇ ਇਕ ਦੂਜੇ ਵਿਰੁੱਧ ਭੱਦੀ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਦੇ ਬਿਆਨ ਛਪਵਾਏ।

ਇਕ ਜਣੇ ਨੇ ਤਾਬੜ-ਤੋੜ ਹਮਲਿਆਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਹੋਰ ਦਲੀਲਾਂ ਦਾ ਖਹਿੜਾ ਛੱਡ ਕੇ ਇਹ ਮੁਹਾਵਰਾ ਵਰਤ ਲਿਆ, “ਹਾਥੀ ਤੁਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਕੁੱਤੇ ਭੱਕਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ।” ਦੂਜੇ ਨੇ ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਇਹ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ, “ਚਲੋ ਸਾਨੂੰ ਭਾਵੇਂ ਕੁੱਤਾ ਹੀ ਕਿਹਾ, ਖੁਦ ਨੂੰ ਵੀ ਹਾਥੀ ਕਹਿ ਕੇ ਜਾਨਵਰ ਹੀ ਮੰਨਿਆ ਹੈ, ਬੰਦਾ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਨਾ ਮੰਨ ਲਿਆ।” ਪਹਿਲੇ ਨੇ ਅਗਲੇਰੇ ਦਿਨ ਬਿਆਨ ਦਾਗ ਦਿੱਤਾ, “ਹਾਥੀ ਹਾਥੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਕੁੱਤਾ ਕੁੱਤਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਕੁੱਤਾ ਕਦੇ ਹਾਥੀ ਨਹੀਂ ਬਣ ਸਕਦਾ।” ਫੇਰ ਇਹ ਬਹਿਸ ਮਘ ਪਈ ਤੇ ਇਕ ਦਿਨ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਖਾਲਸਾ ਸਕੂਲ ਵਿਚ ਦੋ ਅਕਾਲੀ ਪਿਛੋਕੜ ਵਾਲੇ ਅਧਿਆਪਕਾਂ

ਮਮਤਾ ਬੈਨਰਜੀ

ਨੂੰ ਇਹ ਬਹਿਸ ਕਰਦਿਆਂ ਪੱਗੋਂ ਹੱਥੀ ਹੁੰਦੇ ਵੇਖ ਲਿਆ ਕਿ ਹਾਥੀ ਚੰਗਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੁੱਤਾ?

ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਦੇ ਇੱਕ ਦਿਨ ਤਰਨ ਤਾਰਨ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਦੇ ਪਿੰਡ ਜਮਾਰਾਏ ਵਿਚ ਇਕ ਸ਼ਰਧਾਂਜਲੀ ਸਮਾਗਮ ਸਮੇਂ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਦਾ ਉਦੋਂ ਦਾ ਜਥੇਦਾਰ ਜੁਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਵੇਦਾਂਤੀ ਅਤੇ

ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਅਕਾਲੀ ਦਲ ਦਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸਿਮਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਮਾਨ ਖਹਿਬੜ ਪਏ। ਰੇਤਕਾ ਪੈ ਗਿਆ ਇਸ ਗੱਲੋਂ ਕਿ ‘ਰਾਜ ਬਿਨਾ ਨਹੀਂ ਧਰਮ ਚਲੇ ਹੈ’ ਵਾਲਾ ਸ਼ਬਦ ਕਿਸੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਨਹੀਂ? ਜਥੇਦਾਰ ਵੇਦਾਂਤੀ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਲਿਖਿਆ ਮੰਨਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਦਿਆਂ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਉਹ ਇੱਕ ਇੱਕ ਲੱਖ ਰੁਪਏ ਦੀ ਸ਼ਰਤ ਲਾਉਣ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਹਨ। ਅਖੀਰ ਜਥੇਦਾਰ ਵੇਦਾਂਤੀ ਤੰਬੂ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਪਾਸਿਓਂ ਨਿਕਲ ਕੇ ਪੁਲਸ ਦੀ ਛਤਰੀ ਹੇਠ ਦੌੜ ਲਾ ਗਏ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਪਿੱਛੋਂ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਹਜ਼ੂਰੀ ਵਿਚ ਭੜਕੇ ਹੋਏ ਗਰਮ ਦਲੀਆਂ ਨੇ ਜੋ ਕੁਝ ਮੂੰਹ ਆਇਆ, ਕਹਿ ਛੱਡਿਆ।

ਇਹ ਪ੍ਰਭਾਵ ਮੇਰੇ ਮਨ ਉੱਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਬਾਰੇ ਵਧੇਰੇ ਉੱਘੜਵੇਂ ਹਨ, ਪਰ ਸਿਰਫ਼ ਅਕਾਲੀਆਂ ਬਾਰੇ ਨਹੀਂ, ਕਾਂਗਰਸੀਆਂ ਬਾਰੇ ਵੀ ਹਨ। ਕੈਪਟਨ ਅਮਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਲੀਡਰ ਵਜੋਂ ਬਾਦਲਾਂ ਨੂੰ ਟੱਕਰ ਦੇਣ ਲਈ ਸਭ ਤੋਂ ਤਕੜੀ ਧਿਰ ਹੈ, ਪਰ ਉਸਨੇ ਪਿਛਲੇ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ ਜਿਹੜੀ ਘਟੀਆ ਪੱਧਰ ਦੀ ਬੋਲ ਬਾਣੀ ਵਰਤੀ ਹੈ, ਉਹ ਸਿਵਿਆਂ ਦੀ ਨੁੱਕਰ ਮੱਲ ਕੇ ਬੈਠੇ ਜੁਆਰੀਆਂ ਦੇ ਮੂੰਹੋਂ ਤਾਂ ਹਜ਼ਾਰ ਵਾਰੀ ਨਿਕਲਦੀ ਰਹੇ, ਕਿਸੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਪੱਧਰ ਦੇ ਲੀਡਰ ਦੇ ਮੂੰਹੋਂ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਸੋਝਦੀ। ਸਰਦਾਰ ਬੇਅੰਤ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਮੇਰੇ ਸੰਬੰਧ ਉਸ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਬਣਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ ਸਨ ਤੇ ਅਖੀਰ ਤੱਕ ਸੋਹਣੇ ਬਣੇ ਰਹੇ। ਉਹ ਆਮ ਕਰ ਕੇ ਸਹਿਜ-ਭਾਵੀ ਸੀ, ਪਰ ਬੋਲ-ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਕਦੇ-ਕਦੇ ਉਹ ਵੀ ਨੀਵਾਣਾਂ ਛੂਹ ਜਾਂਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ।

ਬਦਕਿਸਮਤੀ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਹੁਣ ਦੇਸ਼ ਪੱਧਰ ਉਤੇ ਵੀ ਨਜ਼ਾਰੇ ਚੰਗੇ ਨਹੀਂ। ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਅੰਦਰ ਪਿੱਛੇ ਜਿਹੇ ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਬਿਹਾਰ ਦੀਆਂ ਦੋ ਧਿਰਾਂ ਨੇ ਬਾਹਾਂ ਟੁੰਗ ਲਈਆਂ ਸਨ। ਲੜਨ ਤੋਂ ਤਾਂ ਉਹ ਰੋਕ ਲਏ ਗਏ, ਪਰ ਇਸ ਹੰਗਾਮੇ ਦੌਰਾਨ ਜੋ ਬੋਲ ਬੋਲੇ ਗਏ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਮੈਂਬਰਾਂ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਇਸਤਰੀ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੇ ਵਾਹਵਾ ਤਿੱਖਾ ਰੋਸ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ ਸੀ।

ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਵਿਚਲੀ ਬੋਲਬਾਣੀ ਤੇ ਵਿਹਾਰ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਭੱਦੀ ਮਿਸਾਲ ਮੰਨਣੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਬੀਬੀ ਮਮਤਾ ਬੈਨਰਜੀ ਦੀ ਇਕ ਹਰਕਤ ਨੂੰ ਮੰਨ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਉਸਨੇ ਇਕ ਵਾਰੀ ਕੋਈ ਮੁੱਦਾ ਉਠਾਉਣਾ ਸੀ, ਵੇਲੇ ਸਿਰ ਸਦਨ ਵਿਚ ਹਾਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਦੁਬਾਰਾ ਮੁੱਦਾ ਉਠਾਉਣਾ ਚਾਹਿਆ ਤਾਂ ਸਪੀਕਰ ਨੇ ਨੇਮਾਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੇ ਕੇ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਦੋ ਵਾਰੀ ਬਹਿਸ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ, ਇਕ ਵਾਰੀ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਸਪੀਕਰ ਦੀ ਗੈਰ ਹਾਜ਼ਰੀ ‘ਚ ਉਸ ਨੇ ਫੇਰ ਮੁੱਦਾ ਉਠਾਉਣਾ ਚਾਹਿਆ ਤਾਂ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਚਰਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਅਟਵਾਲ ਨੇ ਵੀ ਉਹੋ

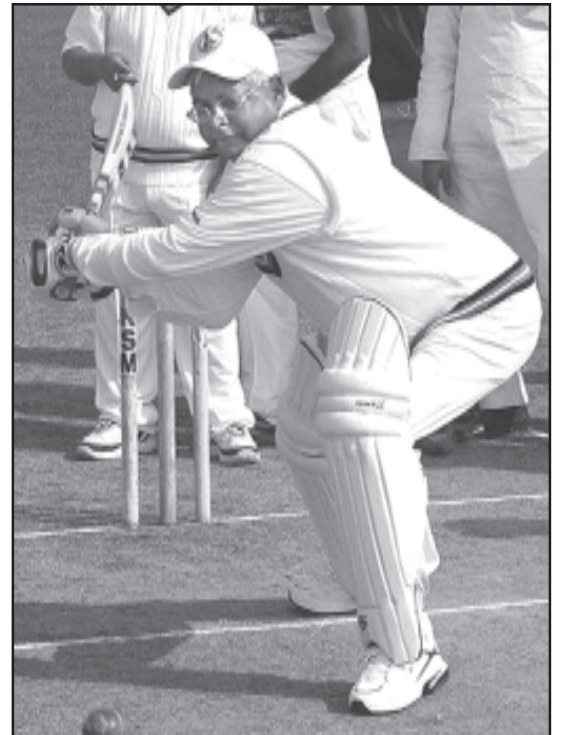
ਜਵਾਬ ਦੇ ਦਿੱਤਾ। ਮਮਤਾ ਬੈਨਰਜੀ ਉੱਠ ਕੇ ਸਪੀਕਰ ਦੀ ਕੁਰਸੀ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਗਈ ਤੇ ਕਾਗਜ਼ਾਂ ਦਾ ਬੱਬਾ ਡਿਪਟੀ ਸਪੀਕਰ ਦੇ ਮੂੰਹ ਉਤੇ ਦੇ ਮਾਰਿਆ। ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਮੈਂਬਰ ਨੂੰ ਸਦਾ ਲਈ ਬਰਖਾਸਤ ਕਰ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ, ਪਰ ਕੀਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਗਿਆ, ਕਿਉਂਕਿ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੇ ਇਹ ਸਟੈਂਡ ਲੈ ਲਿਆ ਕਿ ਬੀਬੀ ਦੀ ਹਰਕਤ ਨੂੰ ਨਹੀਂ, ਉਸ ਦੀ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਨੂੰ ਸਮਝਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਪਾਨਕਾਂ ਨੂੰ ਯਾਦ ਹੋਣਾ ਕਿ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੀ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਅੰਦਰ ਵੀਹ ਕੁ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਇੱਕ ਵਿਧਾਇਕ ਨੇ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਵਿਖਾ ਕੇ ਧੌਤੀ ਵੀ ਚੁੱਕ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਤਾਮਿਲਨਾਡੂ ਵਿਚ ਇਕ ਧਿਰ ਦੇ ਰਾਜ ਵਿਚ ਦੂਜੀ ਧਿਰ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਧੂਹ-ਧੂਹ ਕੇ ਗੱਡੀਆਂ ‘ਚ ਸੁੱਟਣਾ ਤੇ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਤਾੜ ਦੇਣਾ ਆਮ ਗੱਲ ਹੋ ਗਈ ਸੀ।

ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਉਹ ਰਾਜ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੇ ਪੰਡਿਤ ਜਵਾਹਰ ਲਾਲ ਨਹਿਰੂ, ਲਾਲ ਬਹਾਦਰ ਸ਼ਾਸਤਰੀ, ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ, ਚੌਧਰੀ ਚਰਨ ਸਿੰਘ, ਰਾਜੀਵ ਗਾਂਧੀ, ਵੀ ਪੀ ਸਿੰਘ, ਚੰਦਰ ਸ਼ੇਖਰ, ਅਟਲ ਬਿਹਾਰੀ ਵਾਜਪਾਈ ਆਦਿ ਏਨੇ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਇਸ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਏਨੀਆਂ ਮਹਾਨ ਹਸਤੀਆਂ ਵਾਲਾ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਹੁਣ ਜਿਸ ਵੀ ਆਗੂ ਦੀ ਕਮਾਨ ਹੇਠ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਕੰਮ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਨੂੰ ‘ਉੱਤਮ ਪ੍ਰਦੇਸ਼’ ਬਣਾ ਦੇਣਾ ਹੈ। ਉੱਤਮਤਾ ਦਾ ਕੋਈ ਨਮੂਨਾ ਕਦੇ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆ ਸਕਿਆ ਤੇ ‘ਜੰਗਲ ਦੇ ਰਾਜ ਵਾਲੀ ਹਾਲਤ’ ਕਹਿਣਾ ਵੀ ਹੁਣ ਜੰਗਲੀ ਜਾਨਵਰਾਂ ਦੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਨੂੰ ਸ਼ਰਮਿੰਦੇ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਜਾਪਦੀ ਹੈ। ਰਾਜ ਉਥੇ ਭਾਜਪਾ, ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਪਾਰਟੀ ਤੇ ਬਹੁਜਨ ਸਮਾਜ ਪਾਰਟੀ ਵਾਰੀ ਵਾਰੀ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਭਾਜਪਾ ਦੀ ਵਾਰੀ ਹੁਣ ਕਾਫੀ ਦੇਰ ਤੋਂ ਆਈ ਨਹੀਂ ਤੇ ਦੂਜੀਆਂ ਦੋਵਾਂ ਦੀ ਖਹਿਬੜ ਏਨੀਆਂ ਨੀਵਾਣਾਂ ਤੱਕ ਜਾ ਪਹੁੰਚੀ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਤੋਂ ਕਿਸੇ ਸੁਧਾਰ ਵਲ ਦੇ ਮੋੜੇ ਦੀ ਕੋਈ ਆਸ ਵੀ ਹੁਣ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਗਈ ਜਾਪਦੀ। ਜੇ ਇਸ ਵਿਚ ਕਸਰ ਸੀ ਤਾਂ ਉਹ ਇਸ ਜਨਵਰੀ ਮਹੀਨੇ ਦੌਰਾਨ ਬਹੁਜਨ ਸਮਾਜ ਪਾਰਟੀ ਅਤੇ ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਪਾਰਟੀ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਨਵੇਂ ਭੇੜ ਨੇ ਪੂਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ।

ਹੋਇਆ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਪਿਛਲੇ ਮਹੀਨੇ ਰਾਜ ਕਰ ਰਹੀ ਧਿਰ ਬਹੁਜਨ ਸਮਾਜ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਇੱਕ ਵਿਧਾਇਕ ਨੇ ਇਕ ਇੰਜੀਨੀਅਰ ਦਾ ਕਤਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਮਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਹਿਕਦੇ ਹੋਏ ਨੂੰ ਥਾਣੇ ਵਿਚ ਵੀ ਆਪ ਹੀ ਜਾ ਕੇ ਸੁੱਟ ਆਇਆ। ਕਤਲ ਦੀ ਵਜ੍ਹਾ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਰਾਜ ਦੀ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਬੀਬੀ ਮਾਇਆਵਤੀ ਦੇ ਜਨਮ ਦਿਨ ਮੌਕੇ ਤੋਹਫੇ ਵਜੋਂ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਰਕਮ ਇਕੱਠੀ ਕਰ ਰਹੇ ਬਸਪਾ ਵਿਧਾਇਕ ਨੂੰ ਉਸ ਇੰਜੀਨੀਅਰ ਨੇ ਮੂੰਹੋਂ ਮੰਗੀ ਰਕਮ ਦੇਣ ਤੋਂ ਨਾਂਹ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਵਿਧਾਇਕ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਘਰੋਂ ਚੁੱਕ ਲਿਆਂਦਾ ਤੇ ਕੁੱਟ-ਕੁੱਟ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ।

ਬੀਬੀ ਮਾਇਆਵਤੀ ਨੇ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਕਿ “ਵਿਧਾਇਕ ਨੂੰ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ ਵਜੋਂ ਫਸਾ ਕੇ ਮੇਰੇ ਜਨਮ ਦਿਨ ਮੌਕੇ ਰਾਜਨੀਤੀ ਖੇਡੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ।” ਨਾਹਰਾ ਇਹ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਹੁਣ “ਮੇਰਾ ਜਨਮ ਦਿਨ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਲਈ ‘ਲਾਹਨਤ ਦਿਵਸ’ ਵਜੋਂ ਮਨਾਇਆ ਜਾਵੇਗਾ।”

ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਦੀ ਮੋਹਰੀ ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਪਾਰਟੀ ਵੀ ਚੁੱਪ ਰਹਿਣ ਵਾਲੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਸਦੇ ਮੁਖੀ ਮੁਲਾਇਮ ਸਿੰਘ ਯਾਦਵ ਤੇ ਡਿਪਟੀ ਮੁਖੀ ਅਮਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਝੱਟ ਨਵਾਂ ਨਾਹਰਾ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪਾਰਟੀ ਇਸ ਦਿਨ ਨੂੰ ਮਾਇਆਵਤੀ ਸਰਕਾਰ ਵਿਰੁੱਧ ‘ਥੂਹ-ਥੂਹ ਦਿਵਸ’ ਵਜੋਂ ਮਨਾਵੇਗੀ।

ਵਿਗੜੇ ਬਿਆਨ ਦੇਣ ਲਈ ਮਸ਼ਹੂਰ ਸਿਆਸੀ ਆਗੂ ਲਾਲੂ ਪ੍ਰਸਾਦ ਯਾਦਵ ਕ੍ਰਿਕਟ ਦੀ ਅਹੀ ਤਹੀ ਫੇਰਦਾ ਹੋਇਆ

ਮਾਘੀ ਦੀ ਸੰਗਰਾਮ ਤੋਂ ਦੋ ਦਿਨ ਬਾਅਦ ਇਹ ਦਿਨ ਦੋਵੇਂ ਪਾਸੇ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ‘ਮਨਾ ਲਿਆ’ ਹੈ। ਮਾਇਆਵਤੀ ਬੀਬੀ ਤੇ ਉਸ ਦੀ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਥਾਂ-ਥਾਂ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਕਰ ਕੇ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਨੂੰ ਰੱਜ ਕੇ ਲਾਹਨਤਾਂ ਪਾਈਆਂ। ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਵਲੋਂ ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਇਸ ਦਿਨ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੀਆਂ ਸਭ ਤੋਂ ਉੱਤੇ ਪੁਲਸ ਨਾਲ ਥਾਂ-ਥਾਂ ਭੇੜ ਭਿੜ ਕੇ ‘ਥੂ-ਥੂ ਦਿਵਸ’ ਮਨਾ ਲਿਆ। ਮੀਡੀਏ ਵਿਚ ਹਾਕਮ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਲੀਡਰ ਵੀ ਛਾਈ ਰਹੀ ਹੈ ਤੇ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਦੇ ਲੀਡਰ ਵੀ।

ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਸਾਡੇ ਮੁਲਕ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਰਾਜ ਹੈ। ਉਹ ਰਾਜ, ਜਿਸਨੇ ਹੁਣ ਤੱਕ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਪੰਜਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਬਾਕੀ ਸਾਰੇ ਰਾਜਨੀਤਕ ਪਾਹੁਲ ਦੇ ਕੇ ਪ੍ਰਵਾਨ ਚੜ੍ਹਾਏ ਸਨ। ਬੀਬੀ ਮਾਇਆਵਤੀ ਵੀ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਬਣਨ ਨੂੰ ਫਿਰਦੀ ਹੈ।

ਮੁਲਾਇਮ ਸਿੰਘ ਯਾਦਵ ਇਕ ਵਾਰੀ ਬਣਦਾ ਬਣਦਾ ਰਹਿ ਗਿਆ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਐਚ ਡੀ ਦੇਵਗੌੜਾ ਦੇ ਗੱਦੀ ਛੱਡਣ ਪਿੱਛੋਂ ਹਰਕਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਸੁਰਜੀਤ ਸਮੇਤ ਸਾਰੇ ਕਿੰਗ ਮੇਕਰ ਉਸਨੂੰ ਕਲਗੀ ਲਾਉਣ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਸਨ। ਸਹਿਯੋਗੀ ਪਾਰਟੀ ਕਾਂਗਰਸ ਵਾਲੇ ਉਸ ਦੀ ਥਾਂ ਇੰਦਰ ਕੁਮਾਰ ਗੁਜਰਾਲ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਭੁਗਤ ਗਏ ਸਨ। ਭਵਿੱਖ ਵਿਚ ਸਮੇਂ ਦੇ ਰੰਗਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਪਤਾ ਨਹੀਂ, ਕਿਸੇ ਦੇ ਪੈਰ ਹੇਠ ਵੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਦਾ ਬਟੋਰਾ ਆ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਮਾਇਆਵਤੀ ਬੀਬੀ ਨੂੰ ਤਾਂ ਇਸੇ ਪਾਰਲੀਮੈਂਟ ਚੋਣ ਮੌਕੇ ਲਾਟਰੀ ਨਿਕਲਣ ਦੀ ਝਾਕ ਬਣੀ ਹੋਈ ਹੈ ਤੇ ਮੁਲਾਇਮ ਸਿੰਘ ਯਾਦਵ ਵੀ ਕਦੇ ਨਾ ਕਦੇ ਵਾਲੀ ਆਸ ਦੀ ਕੰਨੀ ਫੜੀ ਬੈਠਾ ਹੈ। ਸਵਾਲ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿ ਇਹਨਾਂ ‘ਚੋਂ ਕੌਣ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਬਣੇਗਾ ਤੇ ਕੌਣ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ‘ਲਾਹਨਤ ਦਿਵਸ’ ਅਤੇ ‘ਥੂਹ-ਥੂਹ ਦਿਵਸ’ ਮਨਾਉਣ ਵਾਲੇ ਇਹ ਲੋਕ ਕਿਸੇ ਦਿਨ ਸੱਚਮੁੱਚ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਵੱਡੇ ਤਖ਼ਤ ਤੱਕ ਜਾ ਪਹੁੰਚੇ, ਇਸ ਦਿਨ ਸ਼ਰਮ ਨਾਲ ਨੱਕ ਡੱਬਣ ਲਈ ਲੋਕਤੰਤਰ ਨੂੰ ਚੁੱਪਣੀ ਕਿੱਤੀ ਕੁ ਲੁੱਭਣੀ ਪਵੇਗੀ?

ਥਾਈਲੈਂਡ ਫੌਜ ਨੇ ਹੱਥ ਪੈਰ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਸਮੁੰਦਰ 'ਚ ਛੱਡਿਆ

ਬੈਂਕਾਕ : ਥਾਈਲੈਂਡ ਵਿਚ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਬਰਮਾ ਅਤੇ ਬੰਗਲਾਦੇਸ਼ ਦੇ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਨੂੰ ਥਾਈਲੈਂਡ ਦੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਬਲਾਂ ਨੇ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿਚ ਬਗੈਰ ਇੰਜਣ ਵਾਲੀ ਬੋਤੀ ‘ਚ ਬਿਠਾ ਕੇ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿਚ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਸੀ।

ਇਸ ਘਟਨਾ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜ਼ਿੰਦਾ ਬਚੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਥਾਈਲੈਂਡ ਦੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਬਲਾਂ ‘ਤੇ ਇਹ ਗੰਭੀਰ ਦੋਸ਼ ਲਾਏ ਹਨ। ਜ਼ਿੰਦਾ ਬਚੇ ਲੋਕ ਭਾਰਤ ਦੇ ਅੰਡੇਮਾਨ, ਟਾਪੂ ‘ਤੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਰੋਜ਼ੀ-ਰੋਟੀ ਦੀ ਤਲਾਸ਼ ਵਿਚ ਉਹ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਸਮੁੰਦਰੀ ਰਸਤੇ ਥਾਈਲੈਂਡ ਆਏ ਸਨ, ਜਿਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੋਹ ਸਾਈ ਦਾਯਰਾ ਟਾਪੂ ‘ਤੇ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿਚ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਥਾਈਲੈਂਡ ਦੇ ਸੁਰੱਖਿਆ ਬਲਾਂ ਨੇ ਬਗੈਰ ਇੰਜਣ ਵਾਲੀ ਬੋਤੀ ਵਿਚ ਬਿਠਾ ਕੇ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿਚ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕਈ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਭਾਰਤੀ ਸਮੁੰਦਰੀ ਫੌਜ ਨੇ

ਬਚਾਅ ਲਿਆ ਸੀ।

ਭਾਰਤੀ ਸਮੁੰਦਰੀ ਫੌਜ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਜਿਹੇ 320 ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਬਚਾਇਆ ਹੈ, ਜੋ ਅੰਡੇਮਾਨ ਦੇ ਰਾਹਤ ਕੈਂਪ ਵਿਚ ਹਨ।

ਬਰਮਾ ਦੇ ਨਾਗਰਿਕ ਜਾਨ ਬਿਨ ਨੂੰ ਵੀ ਭਾਰਤੀ ਫੌਜ ਨੇ ਬੰਗਾਲ ਦੀ ਖਾੜੀ ‘ਚੋਂ ਬਚਾਇਆ ਸੀ। ਬਿਨ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਥਾਈਲੈਂਡ ਫੌਜ ਨੇ ਸਾਡੇ ਹੱਥ-ਪੈਰ ਬੰਨ੍ਹ ਦਿੱਤੇ ਅਤੇ ਸਾਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਇੰਜਣ ਵਾਲੀ ਬੋਤੀ ਵਿਚ ਬਿਠਾ ਦਿੱਤਾ। ਇਹ ਬੋਤੀ ਵੱਡੀ ਮੋਟਰ ਬੋਟ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਹੋਈ ਸੀ ਅਤੇ ਸਾਨੂੰ ਮਰਨ ਲਈ ਵਿਚ ਸਮੁੰਦਰ ਛੱਡ ਕੇ ਚੱਲਦੇ ਬਣੇ। ਇਕ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਬੋਤੀ ਦੀ ਹਾਲਤ ਬਹੁਤ ਖਰਾਬ ਸੀ। ਕਈ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਤਾਂ ਭੁੱਖ, ਪਿਆਸ ਨਾਲ ਬੇਹਾਲ ਹੋ ਕੇ ਸਮੁੰਦਰ ਵਿਚ ਛਾਲਾਂ ਮਾਰ ਕੇ ਆਤਮ-ਹੱਤਿਆ ਕਰ ਲਈ ਅਤੇ ਕਈ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਬੋਤੀ ਵਿਚ ਹੀ ਪ੍ਰਾਣ ਤਿਆਗ ਦਿੱਤੇ।

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਭਾਰਤੀ ਫੌਜ ਨੇ ਬਚਾਇਆ,

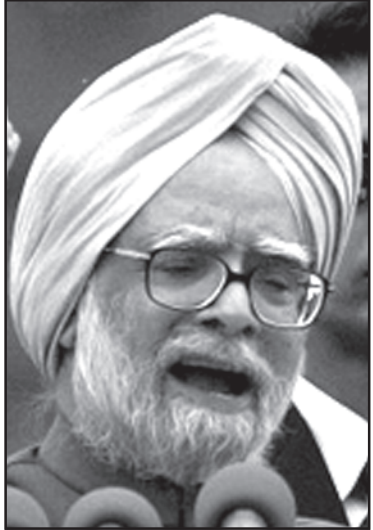
ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰਾਹਤ ਕੈਂਪ ਵਿਚ ਲਿਆ ਕੇ ਦਵਾਈਆਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਹੂਲਤਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਅੰਡੇਮਾਨ ਦੇ ਸਿਹਤ ਅਧਿਕਾਰੀ ਰਤਨ ਕਾਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਪਾਣੀ ਦੀ ਬਹੁਤ ਘਾਟ ਹੋ ਗਈ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿੰਨੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਅਸੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਇਹ ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਭਰ ਦੀ ਜਮ੍ਹਾਂ ਪੂੰਜੀ ਏਜੰਟਾਂ ਤੇ ਦਲਾਲਾਂ ਨੂੰ ਦੇ ਕੇ ਥਾਈਲੈਂਡ ਪਹੁੰਚਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ, ਪਰ ਥਾਈਲੈਂਡ ਫੌਜ ਦੇ ਹੱਥ ਚੜ੍ਹ ਗਏ।

ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰ ਸੰਗਠਨਾਂ ਨੇ ਥਾਈਲੈਂਡ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੇ ਗੈਰ-ਮਨੁੱਖੀ ਰਵੱਈਏ ਦੀ ਸਖ਼ਤ ਆਲੋਚਨਾ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਬੈਂਕਾਕ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰ ਵਰਕਰ ਕ੍ਰਿਸ ਲੇਵਾ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਹਰੇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੈ। ਇਹ ਇਕ ਮਨੁੱਖੀ ਸਮੱਸਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਮਨੁੱਖੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਹੱਲ ਕੱਢਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਕੌਮਾਂਤਰੀ ਦਬਾਅ ਕਾਰਨ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਝੁਕਿਆ, ਭਾਰਤ ਹੋਰ ਚੜ੍ਹਿਆ

-ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਨਿਊਜ਼ ਸਰਵਿਸ ਇਸਲਾਮਾਬਾਦ : ਚੁਣੌਤੀਓਂ ਪੈ ਰਹੇ ਦਬਾਅ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਰਸਮੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੇ ਮੁੰਬਈ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦੀ ਹਮਲਿਆਂ ਸਬੰਧੀ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਭਾਰਤ ਨੇ

ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ

ਵੀ ਮੁੰਬਈ ਹਮਲਿਆਂ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਸੌਂਪਣ ਦੀ ਮੰਗ ਦੁਹਰਾਈ ਹੈ।

ਮਿਲੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਅਨੁਸਾਰ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਵਿਦੇਸ਼ ਸਕੱਤਰ ਸਲਮਾਨ ਬਸ਼ੀਰ ਨੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਸਥਿਤ ਭਾਰਤੀ ਰਾਜਦੂਤ ਨੂੰ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਉਹ ਮੁੰਬਈ ਹਮਲੇ ਦੇ ਸਬੰਧ 'ਚ ਕੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਸਿਆਸੀ

ਸਾਜ਼ਿਸ਼ੀ ਭਾਰਤ ਹਵਾਲੇ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ

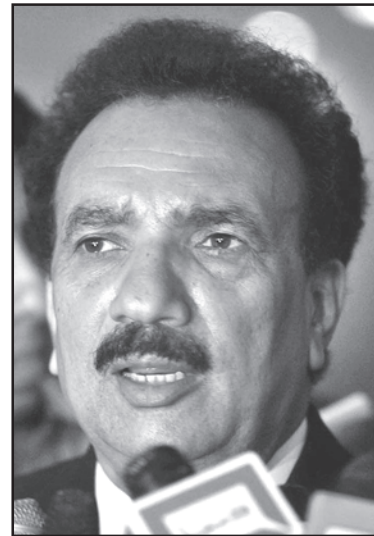
ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ : ਬਰਤਾਨੀਆ ਦੇ ਵਿਦੇਸ਼ ਮੰਤਰੀ ਡੇਵਿਡ ਮਿਲਿਲੈਂਡ ਨੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਸਟੇਡ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਦਿਆਂ ਲੰਘੀ 14 ਜਨਵਰੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਮੁੰਬਈ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦੀ ਹਮਲੇ ਦੇ ਸਾਜ਼ਿਸ਼ਕਾਂ ਉੱਪਰ ਮੁਕੱਦਮਾ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਹੀ ਚੱਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਭਾਰਤ ਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚਾਲੇ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਦੂਜੇ ਹਵਾਲੇ ਕਰਨ ਲਈ ਸੰਧੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੁਝ ਮਿਸਾਲਾਂ ਦੇ ਕੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੀ ਨਿਆਂਪਾਲਿਕਾ ਆਪਣੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਸਰਕਾਰੀ ਦਬਾਅ ਅੱਗੇ ਨਹੀਂ ਝੁੱਕੀ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਉਸ ਉਪਰ ਭਰੋਸਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਕਿ ਪਾਕਿਸਤਾਨੀ ਨਿਆਂਪਾਲਿਕਾ ਨੂੰ ਆਜ਼ਾਦਾਨਾ ਢੰਗ ਨਾਲ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦਿੱਤਾ ਜਾਏ। ਜਿਹੜੇ ਮੁਲਜ਼ਮ ਦੋਸ਼ੀ ਪਾਏ ਜਾਣ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਮਿਲੇ। ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤ ਦੇ ਵਿਦੇਸ਼ ਮੰਤਰੀ ਪ੍ਰਣਬ ਮੁਖਰਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਭਾਰਤ ਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚਾਲੇ 'ਹਵਾਲਗੀ ਸੰਧੀ' ਨਹੀਂ ਪ੍ਰੰਤੂ ਸਾਰਕ ਕਨਵੈਨਸ਼ਨ (ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦਾਂ ਖਿਲਾਫ) ਤਹਿਤ ਮੁਲਜ਼ਮ ਇਕ ਦੂਜੇ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਸੌਂਪੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਮਾਹਰਾਂ ਵਲੋਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਇਸ ਕਦਮ ਨੂੰ ਕੂਟਨੀਤਕ ਕਦਮ ਵਜੋਂ ਵੇਖਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸੂਤਰਾਂ ਮੁਤਾਬਕ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਵਿਦੇਸ਼ ਸਕੱਤਰ ਤੇ ਭਾਰਤੀ ਰਾਜਦੂਤ ਦਰਮਿਆਨ ਹੋਈ ਮੀਟਿੰਗ 'ਚ ਯੂ ਐਨ ਸੁਰੱਖਿਆ ਕੌਂਸਲ ਵਲੋਂ ਜਮਾਤ-ਉਦ-ਦਾਵਾ 'ਤੇ ਲਗਾਈ ਪਾਬੰਦੀ ਦੇ ਸਬੰਧ 'ਚ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਕਾਰਵਾਈ ਬਾਰੇ ਵੀ ਵਿਚਾਰ-ਵਟਾਂਦਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਮੀਟਿੰਗ 'ਚ ਪਾਕਿ ਵਿਦੇਸ਼ ਸਕੱਤਰ ਨੇ ਭਾਰਤੀ ਰਾਜਦੂਤ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦੇਸ਼ ਵਲੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਲੜੀਵਾਰ ਕਾਰਵਾਈ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਸੂਤਰਾਂ ਮੁਤਾਬਕ ਇਹ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਪਾਕਿ ਨੇ ਇਸ ਮਾਮਲੇ 'ਚ ਉਹ ਦਫ਼ਤਰੀ ਕਾਰਵਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਸਬੰਧੀ ਪਾਕਿ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਯੂਸਫ਼ ਰਜ਼ਾ ਗਿਲਾਨੀ ਨੇ ਭਰੋਸਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਭਾਰਤ ਨੇ ਆਪਣਾ ਪਹਿਲਾਂ ਵਾਲਾ ਰੁਖ਼ ਕਾਇਮ ਰੱਖਦਿਆਂ ਮੁੰਬਈ ਹਮਲਿਆਂ ਦੇ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦਾਂ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਹਵਾਲੇ ਕਰਨ ਦੀ ਮੰਗ ਦੁਹਰਾਈ ਹੈ।

ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਲੰਘੇ ਦਿਨੀਂ ਮੁੰਬਈ ਹਮਲਿਆਂ ਪਿਛੋਂ ਭਾਰਤ ਅਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚਕਾਰ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਤਣਾਅ ਅਤੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ 'ਤੇ ਵਧ ਰਹੇ ਲਗਾਤਾਰ ਅੰਤਰ-ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਦਬਾਅ ਕਾਰਨ ਪਾਕਿ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਮੁੰਬਈ ਹਮਲਿਆਂ ਲਈ ਦੋਸ਼ੀ ਲਸਕਰ-ਏ-ਤੋਇਬਾ ਦੀ ਸਾਬੀ ਜਥੇਬੰਦੀ ਜਮਾਤ-ਉਦ-ਦਾਵਾ 'ਤੇ ਕਈ ਟਿਕਾਣਿਆਂ 'ਤੇ ਛਾਪੇ ਮਾਰੇ ਅਤੇ ਜਮਾਤ ਦੇ ਕਈ ਸੀਨੀਅਰ ਆਗੂਆਂ ਨੂੰ ਹਿਰਾਸਤ 'ਚ ਲੈ ਲਿਆ। ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੰਦਿਆਂ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਅੰਦਰੂਨੀ ਮਾਮਲਿਆਂ ਬਾਰੇ ਮੰਤਰੀ ਰਹਿਮਾਨ ਮਲਿਕ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਮਾਤ-ਉਦ-ਦਾਵਾ ਦੇ ਮੁਖੀ ਹਫ਼ੀਜ਼ ਸਈਦ, ਮੁਫਤੀ ਅਬਦੁਰ ਰਹਿਮਾਨ, ਜ਼ਕੀਰ-ਉਲ-ਰਹਿਮਾਨ ਲਖਵੀ ਅਤੇ ਅਮਰ ਹਮਜ਼ਾ ਸਣੇ ਲਗਭਗ 124 ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਦੇ ਪੰਜ ਕੈਪ ਅਤੇ 16 ਵੈਬਸਾਈਟਾਂ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਲਸਕਰ ਦੇ ਵੀ ਸਾਰੇ ਛਾਪੇਖਾਨੇ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਨਾਲ ਹੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਭਾਰਤ ਤੋਂ ਹੋਰ ਸਬੂਤ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂਕਿ ਹਿਰਾਸਤ 'ਚ ਲਏ ਗਏ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ 'ਚ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ 'ਚ ਕੋਈ ਦਿੱਕਤ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਮਲਿਕ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਭਾਰਤ ਵਲੋਂ ਸੌਂਪੀ ਗਈ ਅਤਿਵਾਦੀਆਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਮੌਲਾਨਾ ਮਸੂਦ ਅਜ਼ਹਰ ਮੌਜੂਦਾ

ਰਹਿਮਾਨ ਮਲਿਕ

ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਕਾਰਵਾਈ ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਸ਼ਟਰ ਵਲੋਂ ਕਹੇ ਜਾਣ ਤੇ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ।

ਮਲਿਕ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਜਮਾਤ ਦੇ 5 ਮਦਰਸਿਆਂ 'ਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਪਾਬੰਦੀ ਲਗਾ ਦਿਤੀ ਸੀ ਅਤੇ ਜਥੇਬੰਦੀ ਦੇ ਸਿਖਲਾਈ ਅਤੇ ਰਾਹਤ ਕੈਂਪਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿਤਾ ਸੀ। ਮਲਿਕ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਮਾਤ ਦੇ ਹੋਰਨਾਂ ਅਤਿਵਾਦੀ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਸਨ, ਜੋ ਕਿ ਦੂਜੇ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਸਰਗਰਮ ਹਨ। ਭਾਰਤ ਵਲੋਂ ਹੁਣ ਤਕ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਨਾਕਾਫ਼ੀ ਦਸਦਿਆਂ ਮਲਿਕ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਭਾਰਤ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਮੁੰਬਈ ਹਮਲਿਆਂ ਸਬੰਧੀ 'ਜਾਣਕਾਰੀ' ਦਿਤੀ ਹੈ ਨਾਕਿ ਸਬੂਤ। ਇਸਲਾਮਾਬਾਦ ਵਲੋਂ ਮੁੰਬਈ ਹਮਲਿਆਂ ਸਬੰਧੀ ਸਾਂਝੀ ਜਾਂਚ ਦੀ ਮੁੜ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਕਰਦਿਆਂ ਮਲਿਕ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਮੈਂ ਭਾਰਤ ਨੂੰ ਅਪੀਲ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਉਹ ਗੱਲਬਾਤ ਦਾ ਰਾਹ ਮੁੜ ਅਖਤਿਆਰ ਕਰੇ। ਅਸੀਂ ਅਤਿਵਾਦ ਦੇ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਭਾਰਤ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰਨ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹਾਂ।" ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸੂਤਰਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਪਾਕਿਸਤਾਨ 'ਚ ਪੁਲਿਸ

ਨੇ ਦਖਣੀ ਸ਼ਹਿਰ ਕਰਾਚੀ 'ਚ ਇਕ ਅਤਿਵਾਦੀ ਟਿਕਾਣੇ 'ਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਦੌਰਾਨ ਹੋਏ ਸੰਘਰਸ਼ ਪਿਛੋਂ ਦਰਜਨ ਤੋਂ ਵਧੇਰੇ ਅਤਿਵਾਦੀਆਂ ਦੀ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰੀ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਮਿਲੀ ਸੀ। ਪੁਲਿਸ ਅਨੁਸਾਰ ਸੰਘਰਸ਼ 'ਚ ਕਈ ਘੰਟੇ ਤਕ ਹੋਈ ਗੋਲੀਬਾਰੀ 'ਚ ਦੋ ਪੁਲਿਸ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ ਅਤੇ 9 ਹੋਰ ਜ਼ਖ਼ਮੀ ਹੋ ਗਏ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਕਰਾਚੀ ਦੇ ਪੁਲਿਸ ਮੁਖੀ ਵਸੀਮ ਅਹਿਮਦ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਤਿਵਾਦੀਆਂ ਦੇ ਤਾਲਿਬਾਨ ਸਮਰਥਕ ਹੋਣ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਅਹਿਮਦ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਬਹੁਤ ਪਹਿਲਾਂ ਕਰਾਚੀ ਨੇੜੇ ਜਹਾਦੀ ਗੁਟਾਂ ਦੇ ਸਰਗਰਮ ਹੋਣ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਮਿਲ ਰਹੀ ਸੀ। ਇਸ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਅਸੀਂ ਛਾਪਾ ਮਾਰ ਕੇ ਦਸ ਤੋਂ ਵਧੇਰੇ ਅਤਿਵਾਦੀ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕੀਤੇ।

ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਭਾਰਤੀ ਵਿਦੇਸ਼ ਮੰਤਰੀ ਪ੍ਰਣਬ ਮੁਖਰਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦਾਂ ਨੂੰ ਸੌਂਪਣ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰ ਕੋਈ ਕਾਰਵਾਈ ਨਹੀਂ ਚਾਹੀਦੀ। ਜਦੋਂ ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਵਲੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ

ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਬੀਤੇ ਦਿਨੀਂ ਤੁਸੀਂ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦਾਂ ਨੂੰ ਸੌਂਪਣ ਸਬੰਧੀ ਮੰਗ ਛੱਡਣ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਬਿਲਕੁੱਲ ਨਹੀਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਸੀਂ ਕਦੇ ਵੀ ਦਹਿਸ਼ਤਗਰਦਾਂ ਸਬੰਧੀ ਨਰਮ ਰੁਖ਼ ਨਹੀਂ ਅਪਣਾਇਆ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਨੇ ਵਿਦੇਸ਼ ਮੰਤਰੀ ਤੋਂ ਇਸ ਮਾਮਲੇ 'ਚ ਹਵਾਲਗੀ ਸੰਧੀ ਬਾਰੇ ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ 1972 'ਚ ਭਾਰਤ-ਪਾਕਿ ਦਰਮਿਆਨ ਸੰਧੀ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਸੰਧੀ ਤਹਿਤ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਗ੍ਰਿਫ਼ਤਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਦੇਸ਼ 'ਚ ਕੋਈ ਅਪਰਾਧ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਜਿਸ ਦੇਸ਼ 'ਚ ਅਪਰਾਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਸ ਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੀ ਸੰਧੀ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹਵਾਲਗੀ ਕਾਨੂੰਨ 1972 ਦੀ ਧਾਰਾ 4 ਤਹਿਤ ਇਹ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਸਿੰਘ ਡਰਾਈਵਿੰਗ ਸਕੂਲ

ਕਾਰ ਚਲਾਉਣੀ ਸਿੱਖੋ

**ਹਿੰਦੀ-ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਗੱਲ ਕਰੋ
ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਧਾਲੀਵਾਲ-847-791-9331**

Singh Driving School

473-W, Northwest Highway, Palatine-12-60067

**ਰੇਡੀਓ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਰੌਣਕ ਮੇਲਾ ਦੁਨੀਆ ਭਰ ਵਿਚ
ਇੰਟਰਨੈਟ 'ਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵੇਲੇ ਸੁਣਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।**

www.Raunakmela.com

Enjoy Live Radio Show

Every Sun: 9am-9.30am

(Central Time)

on 1590AM

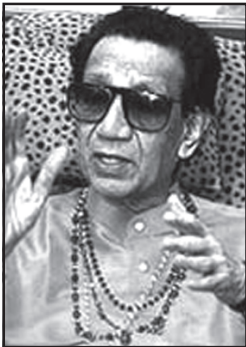
or on Internet.

Since 1983

ਮੇਜ਼ਬਾਨ: ਪੰਮੀ ਗਿਲ

ਬਾਲ ਠਾਕਰੇ ਨੇ ਕਰਨਾਟਕਾ ਖਿਲਾਫ ਮੋਰਚਾ ਬੰਨ੍ਹਿਆ

ਮੁੰਬਈ : ਸਰਹੱਦੀ ਵਿਵਾਦ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਕਰਨਾਟਕ ਦੀ ਭਾਜਪਾ ਸਰਕਾਰ 'ਤੇ ਹਮਲੇ ਕਰਦਿਆਂ ਸ਼ਿਵ ਸੈਨਾ ਮੁਖੀ ਬਾਲ ਠਾਕਰੇ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਆਂਢੀ ਰਾਜ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਬੀ. ਐਸ. ਯੇਦੀਯੁਰੱਪਾ ਰਾਜ ਵਿਚ ਮਰਾਠਾ ਲੋਕਾਂ 'ਤੇ ਜ਼ੁਲਮ ਢਾਹ ਰਹੇ ਹਨ। ਸੈਨਾ ਦੇ ਮੁੱਖ ਪੱਤਰ ਸਾਮਨਾ ਵਿਚ ਠਾਕਰੇ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਯੇਦੀਯੁਰੱਪਾ ਨੇ ਜਦੋਂ ਮੁੰਬਈ ਦਾ ਦੌਰਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਿੱਘਾ ਸਵਾਗਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜਦਕਿ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਕਰਨਾਟਕ ਵਿਚ ਮਰਾਠਾ ਲੋਕਾਂ 'ਤੇ ਗੰਭੀਰ ਜ਼ੁਲਮ ਢਾਹ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ, "ਮਰਾਠਿਆਂ ਨੂੰ ਸੋਟੀਆਂ ਅਤੇ ਬੰਦੂਕਾਂ ਨਾਲ ਜਾਨਵਰਾਂ ਵਾਂਗ ਕੁਟਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜੇ ਕਰਨਾਟਕ ਸਰਕਾਰ ਮਰਾਠਾ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਸਿਰ ਤੋੜ ਕੇ ਅਪਣੀ ਤਾਕਤ ਵਿਖਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਯਾਦ ਰਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ

ਬਾਲ ਠਾਕਰੇ

ਸ਼ਿਵਾਜੀ ਦੀ ਧਰਤੀ ਹੈ। ਠਾਕਰੇ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਅਸੀਂ ਖੁਸ਼ ਹਾਂ ਕਿ ਦੱਖਣ ਵਿਚ ਯੇਦੀਯੁਰੱਪਾ ਕਾਰਨ ਕਮਲ ਖਿਲ ਰਿਹਾ ਹੈ ਪਰ ਉਹ ਮਰਾਠਾ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰਨ 'ਤੇ ਕਿਉਂ ਤੁਲੇ ਹੋਏ ਹਨ।" ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜੇ ਜ਼ੁਲਮ ਜਾਰੀ ਰਹਿਣ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਦੋਸਤਾਂ ਵਿਰੁਧ ਵੀ ਬਿਗਲ ਵਜਾਉਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਹਾਂ। ਯਾਦ ਰਹੇ ਪਿਛਲੇ ਦਿਨੀਂ ਯੇਦੀਯੁਰੱਪਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਮੁੰਬਈ ਵਿਚ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਕੰਨੜ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਉਹ ਉਥੇ ਮੈਸੂਰ ਵਾਂਗ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ। ਠਾਕਰੇ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਇਹੀ ਦਲੀਲ ਤੁਸੀਂ ਅਪਣੇ ਰਾਜ ਵਿਚ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਲਾਗੂ ਕਰਦੇ ਅਤੇ ਮਰਾਠਿਆਂ 'ਤੇ ਜ਼ੁਲਮ ਬੰਦ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ।"

ਠਾਕਰੇ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇਕ ਸੀਨੀਅਰ ਮੰਤਰੀ ਮਸੂਦ ਅਜ਼ਹਰ ਜਿਹੇ ਅਤਿਵਾਦੀ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਕੰਧਾਰ ਗਏ। ਸੰਸਦ

'ਤੇ ਹਮਲੇ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿਚ ਅਫ਼ਜ਼ਲ ਗੁਰੂ ਦੀ ਫਾਂਸੀ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਅਤਿਵਾਦੀਆਂ ਨੂੰ ਇਨਸਾਫ਼ ਮਿਲ ਰਿਹਾ ਹੈ ਪਰ ਪਿਛਲੇ 60 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਲੋਕਤੰਤਰਕ ਢੰਗ ਨਾਲ ਸੰਘਰਸ਼ ਕਰ ਰਹੇ ਮਰਾਠਿਆਂ ਨੂੰ ਸੋਟੀ ਅਤੇ ਗੋਲੀ ਮਿਲ ਰਹੀ ਹੈ।

ਸਾਬਕਾ ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰੀ ਸ਼ਿਵਰਾਜ ਪਾਟਿਲ ਨੂੰ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਅਹੁਦੇ ਲਈ ਉਮੀਦਵਾਰ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਠਾਕਰੇ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਸਾਡਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਸਿਰਫ਼ ਮਰਾਠਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੈਨਾ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਨਹੀਂ ਮਿਲੇਗਾ। ਪਹਿਲਾਂ ਉਹ ਦਸਣ ਕਿ ਕਰਨਾਟਕ ਦੇ ਸਰਹੱਦੀ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿਚ ਮਰਾਠਿਆਂ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੀ ਕੀਤਾ? ਠਾਕਰੇ ਨੇ ਕਿਹਾ, "ਪੰਡਤ ਨਹਿਰੂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਗੈਰ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਤੋਂ ਬਦਲਾ ਲੈਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਕਰਨਾਟਕ ਵਲੋਂ 20 ਲੱਖ ਮਰਾਠਿਆਂ ਨੂੰ ਨਿਗਲਣ ਲਈ ਛੱਡ ਦਿਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮਰਾਠਾ ਲੋਕ ਕਰਨਾਟਕ ਵਿਚ ਇਕੱਲੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਦੇ 8 ਕਰੋੜ ਲੋਕ ਚੁਪਚਾਪ ਬੈਠੇ ਵੇਖ ਰਹੇ ਹਨ।

ਮਨੁੱਖ ਮੁਜ਼ਰਮ ਬਣ ਕੇ ਨਹੀਂ, ਸਗੋਂ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨਾਲ ਜੀਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ

—ਦੇਸਰਾਜ ਕਾਲੀ

ਸਵਾਲ: ਮੀਤ ਸਾਹਿਬ, ਆਪਣੇ ਭਾਰਤੀ ਸਾਹਿਤ ਅਕਾਦਮੀ ਨੇ ਨਾਵਲ 'ਸੁਧਾਰ ਘਰ' ਤੇ ਅਕਾਦਮੀ ਅਵਾਰਡ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਕਤ ਇਸ ਸਨਮਾਨ ਦੇ ਲਈ ਤੁਹਾਡੇ ਕੀ ਅਹਿਸਾਸ ਹਨ?

ਜਵਾਬ: ਪਹਿਲੀ ਗੱਲ ਤਾਂ ਇਹ ਕਿ ਮੇਰਾ ਚਾਰ ਦਹਾਕਿਆਂ ਤੋਂ ਜੋ ਕਨਸੈਪਟ ਸੀ, ਜਨਤਾ ਦੇ ਪੱਖ ਵਿਚ ਲਿਖਣ ਦਾ ਕਾਨਸੈਪਟ, ਉਸ ਸੋਚ ਨੂੰ ਰੈਕੋਗਨੀਸ਼ਨ ਮਿਲੀ ਹੈ। ਮੈਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਬੇਹੱਦ ਖੁਸ਼ੀ ਹੈ। ਮੈਂ ਮਾਨਵੀ ਵਿਚਾਰਾ ਦਾ ਧਾਰਣੀ ਹਾਂ। ਮੇਰੇ ਨਾਵਲ ਆਦਮੀ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਵਿਚ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਜ਼ੋਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਡੇ ਸਿਸਟਮ ਵਿਚ ਮਾਨਵ ਕਿਤੇ ਮਾਈਨਸ ਹੁੰਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਸਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਖੋ ਗਈ ਹੈ। ਉਹ ਕਾਈਮ ਵਲ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਸਦੇ ਦਰਦ ਨੂੰ ਅਤੇ ਸਿਸਟਮ ਦੀ ਚਲਾਕੀਆਂ ਨੂੰ ਸਾਹਮਣੇ ਲਿਆਉਣਾ ਮੇਰੇ ਸਾਹਿਤ ਦਾ ਧਰਮ ਹੈ।

ਸਵਾਲ: 'ਸੁਧਾਰ ਘਰ' ਨਾਵਲ ਪੁਲਿਸ-ਤੰਤਰ ਤੋਂ ਆਧਾਰਿਤ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਵਲ ਦਾ ਰੂਪ ਤੁਹਾਡੇ ਮਨ ਵਿਚ ਕਿਵੇਂ ਬਣਿਆ? ਕੀ ਨਿਜੀ ਅਨੁਭਵ ਸੀ, ਜੋ ਇਸਦਾ ਅਧਾਰ ਬਣੇ?

—ਅਸੀਂ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਵਿਕਟਮ ਪਾਰਟੀ ਦੇ ਵਕੀਲ ਹੁੰਦੇ ਹਾਂ। ਮੇਰਾ ਇਹ ਲੰਬਾ ਤਜਰਬਾ ਸੀ। ਇਸੇ ਤੋਂ ਮੇਰੀ ਇਕ ਸੋਚ ਬਣੀ ਹੈ ਕਿ ਕੈਦੀਆਂ ਨੂੰ ਜੋ ਸਹੂਲਤਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਬਲਕਿ ਇਸਨੂੰ ਸੁਧਾਰਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ। ਫਿਰ ਇਕ ਕੇਸ ਆਇਆ, ਜਿਸ ਤੇ ਅਧਾਰਿਤ ਇਕ ਲੰਬੀ ਰਿਪੋਰਟ ਸਾਡੇ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਮਾਨਯੋਗ ਜਸਟਿਸ ਕ੍ਰਿਸ਼ਣਾ ਅਇਰ ਨੇ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਰਕਾਰੀ ਪੱਖ ਵੀ ਸੁਣਿਆ, ਜੇਲ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ, ਹਿਊਮਨ ਰਾਈਟਸ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਪੱਖ ਵੀ ਸੁਣਿਆ ਤੇ ਕੈਦੀਆਂ ਦਾ ਵੀ। ਇਸਦੇ ਅਧਾਰ ਤੇ ਜੋ ਮਸੌਦਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ, ਮੈਂ ਉਸਦਾ ਗਹਿਰਾਈ ਨਾਲ ਅਧਿਐਨ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਰਿਪੋਰਟ ਨੇ ਮੇਰੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਬਦਲ ਦਿੱਤਾ। ਮੈਨੂੰ ਅਹਿਸਾਸ ਹੋਇਆ ਕਿ ਜੋ ਸਹੂਲਤਾਂ ਕੈਦੀਆਂ ਨੂੰ ਮਿਲਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਤਾਂ ਇਕ ਦੋ ਫੀਸਦੀ ਹੀ ਲੋਕ ਹਨ।

ਸਾਹਿਤ ਅਕਾਦਮੀ ਜੇਤੂ ਨਾਵਲਕਾਰ ਮਿੱਤਰ ਸੈਨ ਮੀਤ ਨਾਲ ਇਕ ਮੁਲਾਕਾਤ

ਬਾਕੀ ਤਾਂ ਇਸ ਜੇਲ ਤੰਤਰ ਦਾ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੁੰਦੇ ਹਾਂ। ਇਸ ਲਈ ਸੁਧਾਰ ਘਰ ਦਾ ਨਵਾਂ ਰੂਪ

ਮਿੱਤਰ ਸੈਨ ਮੀਤ

ਮੇਰੇ ਮਨ ਵਿਚ ਉਭਰਨ ਲੱਗਾ।

ਸਵਾਲ: ਫਿਰ ਇਸਦੇ ਨਾਵਲ ਬਣਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਤੁਸੀਂ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਪੜ੍ਹੀਆਂ ਅਤੇ ਜੇਲਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਲਈ ਕੀ ਕੀ ਕੀਤਾ?

—ਵੈਸੇ ਤਾਂ ਕਿਉਂਕਿ ਪਿਛਲੇ ਤਿੰਨ ਦਹਾਕਿਆਂ ਤੋਂ ਕੈਦੀਆਂ ਦੀ ਡਾਇਰੈਕਟ ਇਨਫਰਮੇਸ਼ਨ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਆਉਂਦੀ ਹੀ ਰਹੀ ਹੈ। ਉਹ ਜਦੋਂ ਆਪਣੀਆਂ ਤਕਲੀਫਾਂ ਕੋਰਟ ਵਿਚ ਦਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜੇਲ ਵਿਚ ਮਾਰਿਆ ਗਿਆ, ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਪੜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਖੋਹੇ ਗਏ, ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਰਦ ਨੂੰ ਵੀ ਸਮਝਦੇ ਹਾਂ ਤੇ ਚਲਾਕੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ। ਫਿਰ ਮੈਂ ਕੁਝ

ਕਿਤਾਬਾਂ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਕਿਤਾਬ 'ਮੈਰੀ ਟੇਲਰ' ਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਭਾਰਤੀ ਜੇਲਾਂ ਵਿਚ ਲਿਖੀ ਹੈ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਦੋਸਤ ਦੇ ਨਾਲ ਭਾਰਤ ਆਈ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਦੋਸਤ ਨਕਸਲਵਾਦੀ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਮੈਰੀ ਨੂੰ ਵੀ ਪਕੜ ਲਿਆ ਗਿਆ। ਉਹ ਪੰਜ ਸਾਲ ਸਾਡੀ ਜੇਲ ਵਿਚ ਰਹੀ। ਇਸੇ 'ਤੇ ਹੀ ਅਧਾਰਿਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਹ ਅਦਭੁਤ ਪੁਸਤਕ ਹੈ। ਮੈਂ ਮੋਹਨ ਭਾਸਕਰ ਦੀ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਵਿਚ ਜਾਸੂਸ ਹੋਣ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਵੀ ਪੜ੍ਹੀ ਹੈ। ਕੁਝ ਨਾਵਲਾਂ ਦਾ ਅਧਿਐਨ ਕੀਤਾ। ਕਿਰਣ ਬੇਦੀ ਦੀ ਆਤਮਕਥਾ ਪੜ੍ਹੀ ਤੇ ਪੁਲਿਸ ਤੰਤਰ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ। ਸਾਡੇ ਮਾਣਯੋਗ ਕੁਲਦੀਪ ਨਇਰ ਨੇ ਵੀ ਜੇਲਾਂ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਕਿਤਾਬ ਲਿਖੀ ਹੈ। ਇਸਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਜੇਲਾਂ ਵਿਚ ਵਿਜ਼ਿਟ ਕੀਤਾ। ਬੁਝੈਲ ਜੇਲ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਸੁਰੰਗ ਬਣਾ ਕੇ ਕੈਦੀ ਭੱਜ ਗਏ ਸੀ, ਉਸਦਾ ਅਧਿਐਨ ਵੀ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੇਰੇ ਨਾਵਲ 'ਸੁਧਾਰ ਘਰ' ਨੇ ਆਪਣਾ ਅੰਤਿਮ ਰੂਪ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰ ਲਿਆ।

ਸਵਾਲ: ਜੇਲ ਤੰਤਰ ਨਾਲ ਜੁੜੀ ਹਰ ਕਤੀ ਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਬਾਰੀਕੀ ਨਾਲ ਬਿਆਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਹਰ ਪੱਖ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇਸ 'ਤੇ ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ?

—ਦਰਅਸਲ ਮੈਂ ਸਿਸਟਮ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਮੇਰਾ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਅਗਰ ਜੇਲਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਲੈ ਲਈਏ, ਤਾਂ ਸਿਰਫ ਜੇਲ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ 'ਤੇ ਦੋਸ਼ ਨਹੀਂ ਲਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਜੇਲ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦਾ ਆਪਣਾ ਪੱਖ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੋਲ ਕੈਦੀ ਜਿਆਦਾ ਹਨ, ਬੈਰਕਾਂ ਘੱਟ ਹਨ। ਮੈਡੀਕਲ ਦੀ ਕੋਈ ਸਹੂਲਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਡਾਕਟਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਬਜ਼ਟ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਜੇਲ ਵਾਰਡਨ ਸਮਾਜਿਕ ਪੱਖ ਤੋਂ, ਮਾਨਸਿਕ ਪੱਖ ਤੋਂ, ਸਰੀਰਕ ਪੱਖ ਤੋਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੰਦਰੁਸਤ ਅਤੇ ਗਿਆਨਵਾਨ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜੇਲ

ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਟ੍ਰਿਕ ਪਾਸ ਵਾਰਡਨ ਤੋਂ ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਉਮੀਦ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਫਿਰ ਸਾਡਾ ਜੋ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਹੈ, ਉਸਨੂੰ ਵੀ ਸਮਝਣ ਦੀ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ। ਕੈਦੀਆਂ ਦੀਆਂ ਆਪਣੀਆਂ ਤਕਲੀਫਾਂ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਤਕਲੀਫਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਸਮਝਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ। ਨਿਆਂ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੀਆਂ ਆਪਣੀਆਂ ਅਲੱਗ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੂਰਾ ਸਿਸਟਮ ਹੀ ਹਿੱਲਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਮੈਂ ਇਸ ਸਿਸਟਮ ਨੂੰ ਤੁਹਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਸਵਾਲ: ਤੁਹਾਡੇ ਇਸ ਨਾਵਲ ਦਾ ਕੋਈ ਉਦੇਸ਼ ਹੋਵੇਗਾ, ਜੋ ਤੁਸੀਂ ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸਾਂਝਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ?

—ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਅਸੀਂ ਇਹੀ ਸਮਝਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਮੁਜ਼ਰਿਮਾਂ ਨੂੰ ਸੁਧਾਰਨਾ ਬਹੁਤ ਮੁਸ਼ਿਕਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸੁਧਾਰ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ? ਇਹ ਸਾਡੀ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਬਣ ਚੁੱਕੀ ਹੈ। ਮਗਰ ਮੇਰਾ ਇਸ ਨਾਵਲ ਵਿਚ ਉਦੇਸ਼ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮੁਜ਼ਰਿਮ ਬਣਨ ਦੇ ਪਿੱਛੇ ਜੋ ਸਿਸਟਮ ਕੰਮ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਪਾਠਕ ਦਾ ਧਿਆਨ ਉਸ 'ਤੇ ਕੇਂਦਰਿਤ ਕਰ ਦਵਾਂ। ਮੇਰਾ ਮਨਣਾ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਵੀ ਆਦਮੀ ਮੁਜ਼ਰਿਮ ਨਹੀਂ ਬਣਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ। ਉਹ ਆਪਣੀ ਅਜ਼ਾਦ ਅਤੇ ਸਨਮਾਨਜਨਕ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਜੀਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਕੌਣ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸਮਾਜ ਦੀਆਂ ਨਜ਼ਰਾਂ

ਤੋਂ ਗਿਰ ਜਾਵੇ। ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਮਾਰ ਕੌਣ ਖਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਮਗਰ ਫਿਰ ਵੀ ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਕਾਈਮ ਵਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਸਮਝਣਾ ਹੋਵੇਗਾ।

ਸਵਾਲ: ਪੰਜਾਬੀ ਨਾਵਲ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਕੀ ਹੈ? ਕੀ ਭਵਿੱਖ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਇਹੋ ਜਿਹੀ ਰਚਨਾ ਦੀ ਉਮੀਦ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਪੂਰੀ ਤਸਵੀਰ ਦੇਖੀ ਜਾ ਸਕੇ?

—ਪੰਜਾਬੀ ਨਾਵਲ ਦੇ ਬਾਰੇ ਮੈਂ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਸਾਡਾ ਨਾਵਲ ਹਾਲੇ ਕਿਸਾਨੀ ਅਤੇ ਵਿਵਰਜਿਤ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਆਇਆ। ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਕਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਕੁੱਸਾ ਨੂੰ ਛੱਡਕੇ ਲਗਭਗ ਸਾਰੇ ਨਾਵਲ ਇਸੇ ਵਿਸ਼ੇ ਦੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਘੁੰਮਦੇ ਹਨ। ਜੇਕਰ ਕੁਝ ਨਾਵਲ ਨਵੇਂ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਤੇ ਆਏ ਵੀ ਹਨ, ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਰਚਨਾਤਮਕ ਨੂੰ ਅਲੋਚਨਾਤਮਕ ਨਜ਼ਰ ਨਾਲ ਹੀ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਹਾਂ, ਕੁਝ ਨਵੇਂ ਲੋਕਾਂ ਤੋਂ ਉਮੀਦ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਨਾਮ ਲਏ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਅਸੀਂ ਜਦ ਤਕ ਰਿਸ਼ਰਚ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ, ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਜੋ ਲਿਖਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਜੋ ਸੋਚਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਜੋ ਚਿੰਤਨ ਚਲ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਸਦਾ ਅਧਿਐਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ, ਉਦੋਂ ਤਕ ਕੋਈ ਵੀ ਵੱਡੀ ਰਚਨਾ ਨੂੰ ਜਨਮ ਨਹੀਂ ਦੇ ਸਕਦਾ।

ਮਾਇਆਵਤੀ ਦੇ ਜਨਮ ਦਿਨ 'ਤੇ ਧਨ ਦਾ ਹੜ੍ਹ ਆਇਆ, ਸਪਾ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਖੜਕਾਇਆ

ਲਖਨਊ: ਯੂ. ਪੀ. ਦੀ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਬੀਬੀ ਮਾਇਆਵਤੀ ਨੇ ਬੀਤੀ 15 ਜਨਵਰੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਜਨਮ ਦਿਨ 'ਤੇ ਜਬਰੀ ਚੰਦਾ ਵਸੂਲੀ ਦੇ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਦੇ ਇਲਜ਼ਾਮਾਂ ਨੂੰ ਖੋਖਲੇ ਦੱਸਦਿਆਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪਾਰਟੀ ਵਰਕਰਾਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਹਿਯੋਗ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਰਕਮ ਇਸ ਵਾਰ ਦੁੱਗਣੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਨਾਲ ਹੀ ਜਿਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕਰਦਿਆਂ ਰਾਜ ਦੀ ਜਨਤਾ ਨੂੰ ਕਈ ਤੋਹਫੇ ਦਿੱਤੇ, ਉਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜਨਮ ਦਿਨ 'ਤੇ ਵਿਖਾਵਾ ਕਰਨ ਆਏ ਸਪਾ ਵਰਕਰਾਂ

'ਤੇ ਪੁਲਸ ਨੇ ਜ਼ਬਰਦਸਤ ਲਾਠੀਚਾਰਜ ਕੀਤਾ।

ਮਾਇਆਵਤੀ ਨੇ ਇਸ ਵਾਰ ਜਨਮ ਦਿਨ ਬਹੁਤ ਸਾਦਗੀ ਨਾਲ ਮਨਾਇਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਨਾ ਕੋਕ ਕੱਟਿਆ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਗਹਿਣੇ ਪਾਏ। ਆਪਣੇ ਨਿਵਾਸ ਵਿਚ ਪੱਤਰਕਾਰਾਂ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਦੌਰਾਨ ਮਾਇਆਵਤੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇੰਜੀਨੀਅਰ ਹੱਤਿਆਕਾਂਡ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜਨਮ ਦਿਨ ਨਾਲ ਜੋੜਨ ਪਿੱਛੇ ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਦੀ ਸਾਜਿਸ਼ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਬਾਲ ਭਲਾਈ, ਗਰੀਬਾਂ ਲਈ ਰੋਣ-ਬਸੇਰਿਆਂ ਦੇ ਮਾਲਕੀ ਹੱਕ ਆਦਿ ਕਈ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀਆਂ। ਨਿੱਤ ਲੋੜੀਂਦੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਚੀਜ਼ਾਂ 'ਤੇ ਵੈਟ 12.5 ਤੋਂ ਘਟਾ ਕੇ 4 ਫੀਸਦੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ 13000 ਤੋਂ ਵਧ ਕੈਦੀਆਂ ਦੀ ਰਿਹਾਈ ਦੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਵੀ ਰਾਜਪਾਲ ਨੂੰ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ ਸਮਾਜਵਾਦੀ ਪਾਰਟੀ ਵਲੋਂ ਕੀਤੇ ਗਏ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨਾਂ 'ਤੇ ਹੋਏ ਲਾਠੀਚਾਰਜ ਦੌਰਾਨ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਸਪਾ ਵਰਕਰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰ ਲਏ ਗਏ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਕਈ ਸੰਸਦ ਮੈਂਬਰ ਤੇ ਵਿਧਾਇਕ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਇਲਾਹਾਬਾਦ, ਦੇਵਰੀਆ, ਪ੍ਰਤਾਪਗੜ੍ਹ ਤੇ ਇਟਾਵਾ ਵਿਚ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਉਕਤ ਲਾਠੀਚਾਰਜ ਵਿਰੁਧ ਗੁੱਸੇ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਹਿੰਸਕ ਘਟਨਾਵਾਂ ਕੀਤੀਆਂ।

ਅਮਰ ਸਿੰਘ, ਜਥਾ ਬੱਚਨ ਤੇ ਮਨੋਜ ਤਿਵਾੜੀ ਨੂੰ ਹਵਾਈ ਅੱਡੇ 'ਤੇ ਹੀ ਰੋਕ ਲਿਆ ਗਿਆ। ਸਪਾ ਵਰਕਰਾਂ ਨੇ ਹਵਾਈ ਅੱਡੇ ਅੰਦਰ ਦਾਖਲ ਹੋਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਲਾਠੀਚਾਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਜਿਸ ਵਿਚ 20 ਵਰਕਰ ਜ਼ਖਮੀ ਹੋ ਗਏ। ਇਥੇ ਵੀ 300 ਵਰਕਰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰ ਲਏ ਗਏ।

ਝਾਰਖੰਡ 'ਚ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਰਾਜ

ਰਾਚੀ: 19 ਜਨਵਰੀ ਨੂੰ ਝਾਰਖੰਡ 'ਚ ਸਿਆਸੀ ਅਸਥਿਰਤਾ ਦਾ ਦੌਰ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਰਾਜ ਨੂੰ ਹਰੀ ਝੰਡੀ ਦੇਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਖਤਮ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਆਦੀਵਾਸੀ ਨੇਤਾ ਤੇ ਝਾਰਖੰਡ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਸ਼ਿਬੂ ਸੋਰੇਨ ਵਲੋਂ ਉਪ ਚੋਣ ਹਾਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸੂਬੇ 'ਚ ਸਿਆਸੀ ਅਸਥਿਰਤਾ ਦਾ ਮਾਹੌਲ ਪੈਦਾ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਂਗਰਸ ਤੇ ਸਹਿਯੋਗੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਵਲੋਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਪਰ ਇਹ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਕਾਮਯਾਬ ਨਾ ਹੋ ਸਕੀਆਂ।

ਅੰਤ 'ਚ ਕਿਸੇ ਵੀ ਆਗੂ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਸਹਿਮਤੀ ਨਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਝਾਰਖੰਡ 'ਚ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਰਾਜ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਜਿਥੇ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਝਾਰਖੰਡ 'ਚ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਰਾਜ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੀ ਸਿਫਾਰਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ ਉਥੇ ਸੂਬੇ 'ਚ ਦੁਬਾਰਾ ਚੋਣਾਂ ਕਰਾਉਣ 'ਤੇ ਚੁੱਪ ਵੱਟ ਲਈ ਹੈ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਭੰਗ ਰਹੇਗੀ, ਜਦੋਂਕਿ ਵਿਰੋਧੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਸੂਬੇ ਅੰਦਰ ਦੁਬਾਰਾ ਚੋਣਾਂ ਕਰਾਉਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ।

ਅਸ਼ੋਕ ਚੱਕਰ ਵਾਲਾ ਹੀਰੋ ਆਫ ਕੋਹੀਮਾ-ਕੈਪਟਨ ਮਹਿਤਾ ਸਿੰਘ

—ਐਸ.ਅਸ਼ੋਕ ਭੌਰਾ

ਇਕ ਵਿਦਵਾਨ ਦਾ ਕਥਨ ਹੈ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਫਾਂਸੀ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਡਰਦਾ ਉਸ ਨੂੰ ਫਾਂਸੀ ਦੇਣਾ ਬੇਅਰਬ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਇਕੱਲਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਉਹਦੇ ਪਿੱਛੇ ਇਕ ਸੋਚ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਕਾਫਲਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੀ ਪੈੜ ਇਕ ਨੂੰ ਫਾਂਸੀ ਦੇਣ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਮਿਟਦੀ। ਜੰਗ ਦੇ ਮੈਦਾਨ ਵਿਚ ਮੂਹਰੇ ਹੋ

ਕਦੇ ਕਦਾਈਂ

ਹੋ ਲੜ ਰਹੇ ਫੌਜੀ ਨੂੰ ਘਰ ਦਾ ਨਹੀਂ, ਦੇਸ਼ ਦਾ ਫਿਕਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਲਈ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ ਯੋਧਿਆਂ ਤੇ ਸੂਰਬੀਰਾਂ ਦੀ ਗਾਥਾ ਹੈ।

ਕਦੇ ਨਵਾਂ ਸ਼ਹਿਰ ਤੋਂ ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਨੂੰ ਜਾਓ ਤਾਂ ਦਸਵੇਂ ਕਿਲੋਮੀਟਰ 'ਤੇ ਜਾਡਲਾ ਤੇ ਦੌਲਤਪੁਰ ਦੇ ਪਿੰਡਾਂ ਦਾ ਸਾਂਝਾ ਬੱਸ ਅੱਡਾ ਹੈ। ਖੱਬੇ ਪਾਸੇ ਵਲ ਦੌਲਤਪੁਰ ਪਿੰਡ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਲੋਕ ਦੁਹਰੇ ਹੋ ਕੇ ਪ੍ਰਣਾਮ ਕਰ ਰਹੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਅਹਿਸਾਸ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਪਿੰਡ ਬੱਬਰਾਂ ਤੇ ਬਹਾਦਰ ਯੋਧਿਆਂ ਦਾ ਪਿੰਡ ਹੈ। ਦੌਲਤਪੁਰ ਉਸ ਮਿੱਟੀ ਦਾ ਬਣਿਆ ਪਿੰਡ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੇ ਕਣ ਕਣ ਵਿਚ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦਾ ਜੋਸ਼ ਲੁਕਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਆਜ਼ਾਦੀ ਲਈ ਤੇ ਦੇਸ਼ ਲਈ ਲੜੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹੋਰ ਜੰਗਾਂ ਵਿਚ ਇਥੋਂ ਦੇ ਸੂਰਬੀਰ ਜਵਾਨਾਂ ਨੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਖੂਨ ਵਹਾਇਆ। ਦੇਸ਼ ਲਈ ਕੁਰਬਾਨ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਇਸੇ ਪਿੰਡ ਦਾ 34 ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਦਾ ਸ਼ਹੀਦ ਯੋਧਾ ਸੀ—ਕੈਪਟਨ ਮਹਿਤਾ ਸਿੰਘ।

ਇਕ ਸਾਧਾਰਨ ਕਿਰਤੀ ਪਰਿਵਾਰ ਵਿਚ ਪਿਤਾ ਰੁਲਦਾ ਸਿੰਘ ਤੇ ਮਾਂ ਜੁਆਲੀ ਕੌਰ ਦੀ ਕੁੱਖੋਂ ਇਕ ਅਗਸਤ 1922 ਨੂੰ ਜਨਮਿਆ ਇਹ ਭਾਰਤ ਦਾ ਮਹਾਨ ਸਪੂਤ ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ 'ਚ ਪਿੰਡ ਹੀ ਪੜ੍ਹਿਆ, ਰਾਹੋਂ ਤੋਂ ਮੈਟ੍ਰਿਕ ਕੀਤੀ ਤੇ 1942

ਵਿਚ ਪਟਵਾਰੀ ਬਣਨ ਵਾਲਾ ਕੋਰਸ ਕੀਤਾ। ਪ੍ਰੀਤਮ ਕੌਰ ਨਾਲ ਸ਼ਾਦੀ ਹੋਈ ਤੇ ਦੋ ਪੁੱਤਰ ਨਰਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਇਕ ਲੜਕੀ ਦਲਜੀਤ ਕੌਰ ਪੈਦਾ ਹੋਏ।

ਦੇਸ਼ ਭਗਤਾਂ ਦਾ ਜਜ਼ਬਾ ਤੇ ਜਜ਼ਬੇ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਮਹਿਤਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸ਼ਾਦੀ ਕਰਵਾਉਣ ਵਾਲੇ ਵਰ੍ਹੇ ਵਿਚ ਹੀ ਆਰਮੀ 'ਚ ਭਰਤੀ ਹੋਣ ਦਾ ਚਾਅ ਪੂਰਾ ਕਰ ਲਿਆ। ਭਰਤੀ ਹੋ ਕੇ ਔਰੰਗਾਬਾਦ, ਮੁੰਬਈ, ਬਸਰਾ, ਕਰਾਚੀ, ਬਰੇਲੀ, ਲਾਹੌਰ ਤੋਂ ਆਵਾਸਾਨ ਹੋ ਕੇ ਯੂਨਿਟ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਗਏ। 11 ਜੂਨ 1946 ਨੂੰ ਕਰਾਚੀ ਤੋਂ ਦੂਜੀ ਬਟਾਲੀਅਨ (ਸਿੱਖ ਲਾਈਟ) ਕਰਾਚੀਨ ਜੁਆਇਨ ਕਰਕੇ ਆਪਣੀ ਯੂਨਿਟ ਨਾਲ ਇਰਾਕ ਚਲੇ ਗਏ। ਜੂਨ 1946 ਵਿਚ ਹੀ ਸੂਬੇਦਾਰ ਦੀ ਤਰੱਕੀ ਮਿਲੀ, ਜੂਨ 1948 ਵਿਚ ਸੈਕਿੰਡ ਲੈਫਟੀਨੈਂਟ ਤੇ ਬਹਾਦਰੀ ਭਰੇ ਕਾਰਨਾਮਿਆਂ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜੂਨ 1951 ਵਿਚ ਕੈਪਟਨ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। 1954 ਵਿਚ ਪੰਜ ਮਾਰਚ ਤੋਂ 25 ਮਾਰਚ ਤੱਕ ਬੈਲਕੁਲਿਕਟਵ ਟ੍ਰੇਨਿੰਗ ਦੀ 52 ਮੀਲ ਦੌੜ ਦੇ 21 ਜਵਾਨਾਂ 'ਚੋਂ ਪਹਿਲਾ ਸਥਾਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ। ਕੰਪਨੀ ਕਮਾਂਡਰ ਦਾ ਅਹੁਦਾ ਸੰਭਾਲਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਏਅਰ ਅਫਸਰ ਦਾ ਕੋਰਸ ਕੀਤਾ। ਬਰੇਲੀ ਦੇ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਕੰਪਨੀ ਟ੍ਰੇਨਿੰਗ ਉਪਰੰਤ ਪੀ.ਡਬਲਯੂ ਅਫਸਰ ਦਾ ਕੋਰਸ ਤੇ ਕੰਪਨੀ ਕਮਾਂਡਰ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਤੇ ਮਿਲਟਰੀ ਛਾਣਬੀਣ ਟ੍ਰੇਨਿੰਗ ਲਈ ਬਰੇਲੀ ਪਹੁੰਚੇ। ਜੂਨ 1956 ਵਿਚ ਨਾਗਿਆਂ ਤੋਂ ਕਬਜ਼ਾ ਛੁਡਾਉਣ ਲਈ ਉਸ ਨੂੰ ਕੋਹੀਮਾ (ਨਾਗਲੈਂਡ) ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਜਿਥੇ ਉਸ ਨੇ ਬਹਾਦਰੀ ਨਾਲ ਇਕ ਮਹੀਨਾ ਮੋਰਚਾ ਸੰਭਾਲੀ ਰੱਖਿਆ। ਬਿਨਾਂ ਕੁਝ ਖਾਧੇ ਪੀਤੇ ਬੇਹੱਦ ਮੁਸ਼ਕਿਲਾਂ ਨਾਲ ਯੂਨਿਟ ਦਾ ਬਚਾ ਕੀਤਾ। ਦੁਸ਼ਮਣ ਦੇ ਕਬਜ਼ੇ ਹੇਠੋਂ ਕਾਫੀ ਹਿੱਸਾ ਮੁਕਤ ਕਰਵਾਉਂਦਿਆਂ, ਭੁੱਖੇ ਤ੍ਰਿਹਾਏ ਦੜਵਿਆਂ ਦੁਸ਼ਮਣਾਂ ਦੀ ਐਲ.ਐਮ.ਜੀ. ਗੋਲੀ ਨੇ ਸ਼ੇਰ ਜ਼ਖਮੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਵੀਹ ਦਿਨ ਤੱਕ ਮੌਤ ਨਾਲ ਲੜਾਈ ਲੜਦਿਆਂ 28 ਜੁਲਾਈ, 1956 ਨੂੰ ਦੇਸ਼

ਲਈ ਸ਼ਹਾਦਤ ਦੇ ਦਿੱਤੀ। ਬਹਾਦਰੀ ਭਰੇ ਕਾਰਨਾਮਿਆਂ ਕਰਕੇ ਹੀ ਕੈਪਟਨ ਮਹਿਤਾ ਸਿੰਘ ਨੂੰ 'ਹੀਰੋ ਆਫ ਕੋਹੀਮਾ' ਦਾ ਰੁਤਬਾ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਸ਼ਹੀਦੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ 'ਅਸ਼ੋਕ

ਸ਼ਹੀਦ ਕੈਪਟਨ ਮਹਿਤਾ ਸਿੰਘ

ਚੱਕਰ' ਮਿਲਿਆ। ਇਸੇ ਲੜਾਈ ਦੌਰਾਨ ਹੀ ਦੌਲਤਪੁਰ ਦੇ ਨਸੀਬ ਸਿੰਘ ਵੀ ਜ਼ਖਮੀ ਹੋ ਗਏ। ਚੰਗੀ ਕਿਸਮਤ ਕਿ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨੇ ਉਸਦਾ ਸਾਥ ਦਿੱਤਾ, ਪਰ ਦੌਲਤਪੁਰ ਦੇ ਇਸ ਬਹਾਦਰ ਨੂੰ ਵੀ ਅਸ਼ੋਕ ਚੱਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਸ਼ਹੀਦ ਕੈਪਟਨ ਮਹਿਤਾ ਸਿੰਘ ਦੀ ਬਹਾਦਰੀ ਸਦਕਾ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ ਸ਼੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਦਾਖਲ ਹੁੰਦਿਆਂ ਹੀ ਬੇਰੀ ਕੋਲ ਸੱਜੇ ਪਾਸੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਯਾਦਗਾਰੀ ਪੱਥਰ ਲੱਗਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਤੇ ਦੂਜਾ ਪੱਥਰ ਲੰਗਰ ਹਾਲ ਨੂੰ ਜਾਂਦਿਆਂ ਸਸ਼ੋਭਿਤ ਹੈ। ਕੋਹੀਮਾ (ਨਾਗਲੈਂਡ) ਵਿਖੇ ਜਿਸ ਥਾਂ 'ਤੇ ਮਹਿਤਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਸ਼ਹੀਦੀ ਪਾਈ ਉਸ ਥਾਂ 'ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵੱਡਾ-ਅਕਾਰੀ ਬੁੱਤ ਲੱਗਾ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਇਥੇ ਫੌਜ ਵਲੋਂ ਸਿਰ ਨੀਵਾਂ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਬਲਕਿ ਇਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਇਸ ਸੂਰਮੇ ਦੀ ਹੱਥ ਲਿਖਤ ਡਾਇਰੀ,

ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਵਿਚ ਇਸਤਿਹਾਰ ਦੇਣ ਲਈ ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ:
847-359-0746

ਬਰਾਕ ਓਬਾਮਾ

ਸਾਧੂ ਬਿਨਿੰਗ

ਨਵੰਬਰ 5 ਦੀ ਸਵੇਰ, 2008

ਕੱਲ੍ਹ ਰਾਤ ਤੇਰਾ ਗੀਤ :
'ਹਾਂ! ਅਸੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ'
ਦੁਨੀਆਂ ਭਰ ਨੇ ਸੁਣਿਆ
ਕੱਲ੍ਹ ਰਾਤ ਤੇਰੇ ਨਾਲ
ਕਰੋੜਾਂ ਸਾਇਦ ਅਰਬਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੇ
ਤੇਰੇ ਗੀਤ ਦੇ ਬੋਲ ਦੁਹਰਾਏ
ਤੇਰੇ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਕਾਂ ਦੀ ਭੀੜ 'ਚ ਜੁੜੇ
ਜੈਕੀ ਜੈਕਸਨ, ਓਪਰਾ ਤੇ ਹੋਰ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਨੇ
ਜਜ਼ਬਾਤੀ ਹੋ ਹੰਝੂ ਵਹਾਏ
ਉਹ ਹੰਝੂ ਅੱਗ ਦਾ ਦਰਿਆ ਸਨ
ਜੋ ਕੁੱਤਾ ਕਿੱਤੇ ਦੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਨਿਰੰਤਰ ਵਹਿ ਰਿਹਾ ਹੈ
ਅਸਲੀ ਸਨ ਉਹ ਹੰਝੂ
ਤੇਰੇ ਗੀਤ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ-ਤੇਰੇ ਬੋਲਾਂ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ
ਆਵੇਸ਼ ਵਿਚ ਆ ਕੇ
ਮੈਂ ਵੀ ਤੇਰੇ ਗੀਤ ਨਾਲ ਤੁਰਿਆ
ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਲੱਗਿਆ : ਹਾਂ ਸੱਚ ਮੁੱਚ
ਇਕ ਸਫਰ ਤੈਅ ਹੋਇਆ ਹੈ
ਇਕ ਇਤਿਹਾਸਕ ਪਲ ਸੀ ਉਹ
ਜੋ ਨਿੱਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ-ਉਸ ਪਲ ਹੋਇਆ

ਪਰ ਦੋਸਤਾ
ਹੁਣ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਸਵੇਰੇ ਉੱਠਿਆ ਹਾਂ
ਜਜ਼ਬਾਤੀ ਨਹੀਂ ਹਾਂ
ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਇਸ ਵਿਚ ਬੜਾ ਸੰਗੀਤ ਹੈ :
'ਹਾਂ! ਅਸੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ'
ਪਰ ਤੇਰਾ ਗੀਤ ਸਿਰਫ ਗੀਤ ਹੈ
ਇਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਇਹ ਬਹੁਤੀ ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਜਾਏਗਾ
ਅੱਜ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਸ ਦੇ ਰਾਤ ਵਾਲੇ ਗਾਇਕਾਂ 'ਚੋਂ
ਮੇਰੇ ਵਾਂਗ ਕੋਈ ਨਾ ਕੋਈ ਨਿੱਤ ਕਿਰਦਾ ਹੀ ਜਾਏਗਾ

ਆਪਣੀਆਂ ਦੋਹਰੀਆਂ ਸਾਂਝਾਂ ਦਾ ਕੀ ਕਰੋਗਾ ਤੂੰ?

ਤੇਰੀ ਮਰੀ ਨਾਨੀ ਮੈਡਲਿਨ ਡਨਹੈਮ ਦਾ ਗਮ ਹੈ
ਜਿਸ ਨੇ ਤੈਨੂੰ ਪਾਲਿਆ
ਉਹ ਜ਼ਬਾਨ ਤੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਦਿੱਤਾ
ਜਿਸ ਦੇ ਸਿਰ 'ਤੇ ਤੂੰ ਜੇਤੂ ਹੋਇਆਂ ਏਂ
ਤੇ ਕੀਨੀਆਂ ਦੇ ਪਿੰਡ ਨਿਆਨਗੋਮਾ ਕੋਗਲੇ 'ਚ
ਨੱਚਦੀ ਦਾਦੀ ਸਾਰਾ ਹੁਸੈਨ ਓਬਾਮਾ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ
ਬੜੀਆਂ ਆਸਾਂ ਲਾਈਆਂ ਹਨ-ਤੇਰੇ ਰੰਗ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਤੇਰੇ ਤੋਂ

ਜਿਸ ਚਿੱਟੇ ਘਰ 'ਚ ਤੂੰ ਆਪਣੀ ਬੇਟੀ
ਤੇ ਉਹਦੇ ਨਵੇਂ ਕੁੱਤੇ ਨਾਲ ਰਹਿਣ ਚੱਲਿਆ ਏਂ
ਉਹਦੇ ਦਸਤੂਰ ਮੁਤਾਬਕ ਰਹੇਗਾ ਤੂੰ
ਤੇਰੇ ਕੋਲੋਂ ਇਸ ਚਿੱਟੇ ਘਰ ਦਾ
ਰੰਗ ਬਦਲ ਨਈਂ ਹੋਣਾ-ਫੰਗ ਬਦਲ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ
ਤੂੰ ਇਸ ਘਰ ਦਾ ਹੋ ਗਿਆ ਏਂ
ਪਰ ਇਹ ਘਰ ਤੇਰਾ ਕਦੇ ਨਈਂ ਹੋਣਾ
ਇਹ ਘਰ ਗੁਲਾਮਾਂ ਦੇ ਮੁੜ੍ਹਕੇ ਨਾਲ ਉਸਰਿਆ ਸੀ
ਇਹ ਘਰ ਗੁਲਾਮਾਂ ਦੇ ਮੁੜ੍ਹਕੇ ਨਾਲ ਹੀ ਚੱਲਦਾ ਹੈ
ਕਦੇ ਗੁਲਾਮ ਏਥੇ ਲਿਆਏ ਜਾਂਦੇ ਸਨ
ਹੁਣ ਇਹ ਘਰ ਕੰਮ ਕਰਾਉਣ-ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਚਲੇ ਜਾਂਦਾ ਹੈ
ਤੇ ਆਪਣੇ ਕੰਮ ਤੇ ਮਾਲਕਾਂ ਦੀ ਰਾਖੀ ਲਈ
ਇਹਨੇ ਸਵਾ ਸੌ ਮੁਲਕਾਂ 'ਚ-ਫੌਜਾਂ ਤਾਇਨਾਤ ਕੀਤੀਆਂ ਨੇ
ਕੀ ਹੁਣ ਤੂੰ ਫੌਜੀਆਂ ਤੋਂ ਰਫਲਾਂ ਲੈ ਕੇ-
ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਫੁੱਲ ਫੜਾ ਦੇਂਗਾ?

ਤੂੰ ਇਸ ਵੇਲੇ ਦੁਨੀਆ ਦੇ-
ਵੱਡੇ ਸਾਮਰਾਜ ਮੁਲਕ ਦਾ ਸਰਦਾਰ ਏਂ
ਤੈਨੂੰ ਸਰਦਾਰੀ ਲਈ ਚੁਣਿਆ ਏ
ਤੇ ਤੂੰ ਸਰਦਾਰੀ ਹੀ ਕਰੇਂਗਾ
ਹੋਰ ਕੁਝ ਤੂੰ ਕਰ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ
ਤੇਰਾ ਕੰਮ ਦੱਬੇ ਕੁਚਲੇ ਜਾਂਦੇ-
ਕਾਮਿਆਂ ਨੂੰ ਦਬਾ ਕੇ ਰੱਖਣਾ ਹੈ
ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਕੰਮ ਲੈਣਾ ਹੈ-
ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਦੇਖਭਾਲ ਕਰਨੀ ਨਹੀਂ
ਤੇਰਾ ਕੰਮ ਤੇਲ 'ਤੇ ਕਬਜ਼ੇ ਲਈ-

ਇਸਰਾਈਲ ਦੀ ਰਾਖੀ ਕਰਨਾ ਹੈ
ਇਹ ਛੱਡ ਕੇ ਹੁਣ ਤੂੰ-
ਬੇਕਸੂਰ ਮਾਰੇ ਜਾ ਰਹੇ ਲੱਖਾਂ ਅਫ਼ਰੀਕਣਾਂ ਦੇ
ਜਾਨ ਮਾਲ ਦੀ ਰਾਖੀ ਕਰਨ ਨਹੀਂ ਜਾਵੇਂਗਾ
ਤੇਰੇ ਚਿੱਟੇ ਘਰ ਦਾ ਇਹੀ ਦਸਤੂਰ ਹੈ
ਜੋ ਸਦੀਆਂ ਤੋਂ ਬਦਲਿਆ ਨਹੀਂ
ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਤੇਰੇ ਕੋਲੋਂ ਬਦਲਿਆ ਜਾਣਾ ਹੈ

ਪਰ ਦੋਸਤਾ! ਤੂੰ ਬੇਫਿਕਰ ਰਹਿ
ਤੇਰੇ 'ਤੇ ਇਲਜ਼ਾਮ ਕੋਈ ਨਈਂ ਆਏਗਾ
ਜਿਸ ਆਰਥਿਕ ਨਜ਼ਾਮ ਨੇ-
ਤੇਰੇ ਵਡੇਰਿਆਂ ਨੂੰ ਬੰਦੀ ਬਣਾਇਆ ਸੀ
ਅਜੇ ਤਕ ਉਸ ਦਾ ਖਾਸਾ ਨਹੀਂ ਬਦਲਿਆ
ਤੂੰ ਕਦੇ ਉਸ 'ਤੇ ਉਂਗਲੀ ਨਹੀਂ ਰੱਖੀ
ਤੂੰ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ-
ਬਦਲਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਇਹ ਨਿਜ਼ਾਮ
ਤੂੰ ਕੋਈ ਵੀ ਅਜਿਹਾ ਵਾਇਦਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਕਿ
ਬਰਾਬਰਤਾ ਹੋਵੇਗੀ, ਸੋਸ਼ਣ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ
ਸਿਹਤ ਸੇਵਾਵਾਂ ਮਿਲਣਗੀਆਂ
ਕਿਸਤਾਂ ਟੁੱਟੀਆਂ 'ਤੇ ਬੈਂਕਾਂ
ਕਿਸੇ ਬੇਰੁਜ਼ਗਾਰ ਕਾਮੇ ਦਾ-ਘਰ ਨਈਂ ਖੋਹਣਗੀਆਂ
ਤੂੰ ਤਾਂ ਬੈਂਕਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਬਰਾਵੇਂਗਾ

ਤੇ ਮਧਵਰਗ ਲਈ ਵਾਇਦਾ ਕੀਤਾ ਹੈ-
ਕੁਝ ਟੈਕਸ ਛੋਟਾਂ ਦਾ
ਇਰਾਕ 'ਚੋਂ ਅਮਰੀਕੀ ਫੌਜੀ
ਤੂੰ ਕੁਝ ਦੇਰ ਪਹਿਲਾਂ ਕੱਢੇਂਗਾ
ਸਿਰਫ ਇਸ ਲਈ ਕਿ ਖਰਚਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੋ ਰਿਹਾ
ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ 'ਚ ਆਪਣੇ ਹਿੱਤਾਂ ਦੀ ਰਾਖੀ
ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਕਨੇਡੇ ਨੂੰ ਬਰਾਵੇਂਗਾ
ਇਰਾਨ, ਕੋਰੀਆ, ਵੈਨਜ਼ੁਏਲਾ ਜਾਂ ਜਿਹੜਾ ਵੀ ਕੋਈ
ਤੇਰੀ ਸਰਦਾਰੀ ਤੋਂ ਆਕੀ ਹੋਵੇਗਾ
ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਤੂੰ ਸਰਦਾਰਾਂ ਵਾਂਗ ਹੀ ਪੇਸ਼ ਆਵੇਂਗਾ
ਬੁਸ ਵੀ ਏਦਾਂ ਹੀ ਕਰਦਾ ਸੀ-

ਮਕੈਨ ਨੇ ਵੀ ਏਦਾਂ ਈ ਕਰਨੀ ਸੀ
ਤੇ ਤੂੰ ਵੀ ਏਦਾਂ ਈ ਕਰੇਂਗਾ

ਰਾਤੀਂ ਤੇਰੇ ਭਾਸ਼ਣ 'ਚ ਕਹੀ ਆਖਰੀ ਗੱਲ ਨੇ
ਮੇਰੇ ਲਈ ਤਾਂ-
ਸ਼ੱਕ ਦੀ ਗੁੰਜਾਇਸ਼ ਰਹਿਣ ਈ ਨਈਂ ਦਿੱਤੀ
ਤੂੰ ਆਖਿਆ : ਗੱਡ ਬਲੈੱਸ! ਗੱਡ ਬਲੈੱਸ ਅਮੈਰਿਕਾ
ਭਲਾ ਬੁਸ ਨੇ ਕੋਈ ਵੱਖਰੀ ਗੱਲ ਕਹੀ ਸੀ?
ਮਕੈਨ ਨੇ ਕੋਈ ਵੱਖਰੀ ਗੱਲ ਕਹਿਣੀ ਸੀ?
ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਕੰਮ ਦੀ ਕੋਈ ਗਾਰੰਟੀ ਨਾ ਹੋਵੇ
ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸਿਰ 'ਤੇ ਛੱਤ ਦਾ ਭਰੋਸਾ ਨਾ ਹੋਵੇ
ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬੀਮਾਰ ਹੋ ਜਾਣ ਦਾ ਹੀ ਮੌਤ ਜਿੰਨਾ ਡਰ ਹੋਵੇ
ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰੱਬ ਦਾ ਆਸਰਾ ਤਾਂ ਚਾਹੀਦਾ ਹੀ ਹੈ

ਗਾਈ ਜਾ ਬੇਸ਼ੱਕ ਤੂੰ : 'ਹਾਂ! ਅਸੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ'
ਪਰ ਤੇਰਾ ਇਹ ਬਹੁਤ ਈ ਸੰਗੀਤਮਈ ਗੀਤ
ਸਿਰਫ ਗੀਤ ਹੈ
ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਚੱਲਦਾ ਰੱਖਣ ਲਈ
ਚੰਗੇ ਗੀਤਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਤੋਂ ਮੈਂ ਵੀ ਮੁਨਕਰ ਨਹੀਂ
ਪਰ ਤੇਰਾ ਗੀਤ ਸਿਰਫ ਗੀਤ ਹੀ ਹੈ।

GNSK Consulting Inc.

PDA Loan Consulting Inc.

ਅਸੀਂ ਵਿਸਕਾਨਸਿਨ, ਇਲੀਨਾਏ, ਇੰਡੀਆਨਾ,
ਮਿਸ਼ੀਗਨ, ਆਇਓਆ, ਮਿਨੀਸੋਟਾ, ਕੈਨਟਕੀ ਵਿਚ
ਗੈਸ ਸਟੇਸ਼ਨ, ਲਿਕਰ ਸਟੋਰ ਅਤੇ ਮੋਟਲ ਖਰੀਦਣ ਜਾਂ
ਵੇਚਣ ਵਿਚ ਤੁਹਾਡੀ ਮਦਦ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ

No Credit? Bad
Credit??
No Problem

Difficult Loans?
No Problem

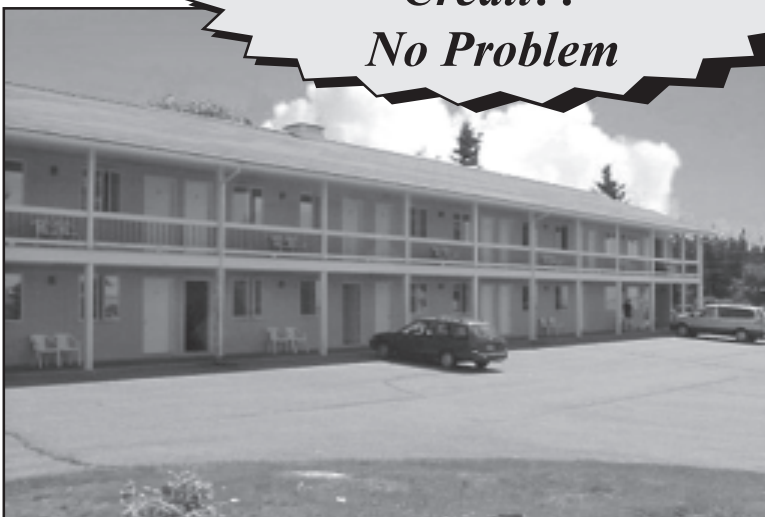
ਅਸੀਂ ਮੁਸ਼ਕਲ ਤੋਂ ਮੁਸ਼ਕਲ ਲੋਨ ਕਰਵਾ ਸਕਦੇ ਹਾਂ।

ਕਾਲ ਕਰੋ

ਹੈਪੀ ਸਿੰਘ ਹੀਰ : 630-205-6575

ਦੀਪਕ ਸ਼ਾਹ : 847-650-0104

E-mail : happyheer71@yahoo.com, deepak_shah@yahoo.com

ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪੰਜਾਬੀ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਨਾਲ ਸਬੰਧ

ਅਸੀਂ ਪੰਜਾਬੀ
ਇਕ ਤਾਰੀਖ ਗਵਾਹੀ ਹੋਈ ਸਦੀਆਂ ਦੀ
ਇਕ ਮੁਕੱਦਸ ਪੋਥੀ ਦੇ
ਅਸੀਂ ਖਿੱਲਰੇ ਵਰਕੇ
'ਵਾ ਵਿਚ ਉੱਡਦੇ ਫਿਰਦੇ ਵਰਕਿਆਂ ਉੱਤੇ
ਜਗਦੇ ਬਲਦੇ ਅੱਖਰ
ਅੱਖਾਂ ਵਿਚ ਮਰਦਾਈ ਵਾਲੇ
ਕਿੰਨੇ ਬਲਦੇ ਸੂਰਜ
(ਅਫਜ਼ਲ ਅਹਿਸਨ ਰੰਧਾਵਾ, ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਵਾਰ, 1983)
ਪੰਜਾਬੀਅਤ ਇਕ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਵੀ ਹੈ ਅਤੇ
ਵਿਵਹਾਰ ਵੀ। ਜੋ ਅਫਜ਼ਲ ਅਹਿਸਨ ਰੰਧਾਵਾ ਦੀ ਉਪਰੋਕਤ

ਪ੍ਰੋ. ਗੁਰਭਗਤ ਸਿੰਘ

ਕਵਿਤਾ ਦਾ ਰੂਪਕ ਮੰਨ ਲਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਪੰਜਾਬੀਅਤ ਇਕ
'ਮੁਕੱਦਸ ਪੋਥੀ' ਹੈ। ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਦੇ ਸਮਕਾਲੀਨ ਮੁਹਾਵਰੇ ਵਿਚ
ਆਖਾਗੇ: 'ਅ ਸੇਕਰਡ ਚੈਪਟਰ'। ਜੋ ਯਹੂਦੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ
ਰੱਬ ਦੇ ਚੁਣੇ ਹੋਏ ਲੋਕਾਂ ਜਾਂ ਚੁਜ਼ਨ ਪੀਪਲ ਆਖ ਸਕਦੇ ਹਨ,
ਜਿਸ ਤੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਭਾਵ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਦੈਵੀ ਸੰਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਭਰਪੂਰ
ਹੋਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਪੰਜਾਬੀ ਵੀ ਆਪਣੀ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਅਤੇ
ਵਿਵਹਾਰ ਨੂੰ ਸਿਧਾਂਤਬੱਧ ਕਰਨ ਲਈ ਬਿਨਾ ਹਉਮੈ 'ਮੁਕੱਦਸ
ਪੋਥੀ' ਦਾ 'ਪਵਿਤਰ ਪਾਠ' ਆਖ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਭਾਵੇਂ ਅਭਿਆਸ
ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰਹੇ ਹੋਈਏ ਜਾਂ ਨਾ, ਅਸੀਂ ਚਿਤਵੇ
ਜ਼ਰੂਰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗਏ ਹਾਂ।

ਪੰਜਾਬ ਨਾਗ, ਆਰੀਆ, ਯੂਨਾਨੀ, ਫਾਰਸੀ ਕਈ
ਸੱਭਿਆਚਾਰਾਂ ਦੀ ਰਣ ਅਤੇ ਨਿਵਾਸ ਭੂਮੀ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ
ਇਸ ਦੇ ਨਾਂ ਵੀ ਪਹਿਲਾਂ 'ਵਾਲਰੀਕ', 'ਉਦੀਚਿ', ਸਪੂਤ ਸਿੰਧੂ,
ਪੰਚ ਨਦ ਆਦਿ ਰਹੇ। ਪੰਜਾਬ ਨਾਂ ਬਹੁਤ ਪਿੱਛੇ ਆਇਆ। ਜੋ
ਇਲਾਕਾ ਸਿੰਧ ਮਹਾਂ ਨਦੀ ਤੋਂ ਸਰਸਵਤੀ ਜਾਂ ਅੱਜ ਦੇ ਮਾਰਕੰਡਾ
ਦਰਿਆ ਦੇ ਨੇੜੇ-ਤੇੜੇ ਤੱਕ ਫੈਲਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਇਹੀ
ਪੁਰਾਣਾ ਪੰਜਾਬ ਸੀ। ਪਰ ਸਮੇਂ ਨਾਲ ਇਸ ਵਿਚ ਭੂਗੋਲਿਕ
ਅਤੇ ਰਾਜਸੀ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਗਈਆਂ। ਅੱਜ ਇਹ
ਪੰਜਾਬ, ਪੱਛਮੀ ਪੰਜਾਬ, ਪੂਰਬੀ ਪੰਜਾਬ, ਹਿਮਾਚਲ ਅਤੇ
ਹਰਿਆਣਾ ਦੇ ਕੁਝ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿਚ ਵੰਡਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਜਿਸ
ਪੰਜਾਬੀਅਤ ਨੂੰ ਸੰਕਲਪ ਅਤੇ ਅਭਿਆਸ ਵਿਚ ਪਹਿਲਾਂ
ਚਿਤਵਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਸ ਦਾ ਸਬੰਧ ਅਖੰਡਿਤ ਪੰਜਾਬ ਨਾਲ
ਹੈ। ਇਸੇ ਸੰਕਲਪ ਦਾ ਆਰੰਭ ਵੈਦਿਕ ਸਾਹਿਤ ਨਾਲ ਹੋ ਜਾਂਦਾ
ਹੈ। ਵੇਦਾਂ ਅਤੇ ਉਪਨਿਸ਼ਦਾਂ ਦਾ ਸਾਹਿਤ, ਜੋ ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੇ
ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਧਰਤੀ ਉੱਤੇ ਰਚਿਆ ਗਿਆ, ਮੋਟੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ
ਦੀ ਵਿਚਿਤਰਤਾ ਇਸ ਦੇ ਅੰਤਰ ਸਬੰਧ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਇਸ
ਵਿਚ ਗਿਆਨਵਾਨ ਹੋ ਕੇ ਸਥਾਨ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਵਕਾਲਤ ਕਰਦਾ
ਹੈ। ਇਸ ਦੀਆਂ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਉੱਤੇ ਮਾਤਰਿਕ ਸ਼ਬਦ
ਨਾਲ ਅਧਿਕਾਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਵੀ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ।

ਵੇਦਾਂ ਅਤੇ ਉਪਨਿਸ਼ਦਾਂ ਦੇ ਸਾਹਿਤ ਤੋਂ ਪਿੱਛੋਂ ਪੰਜਾਬ
ਵਿਚ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕੌਮਾਂ, ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਅਤੇ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਸ਼ਕਤੀਆਂ
ਦੇ ਆਉਣ ਤੋਂ ਉਪਰੰਤ ਕਾਫੀ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਆਈਆਂ। ਇਨ੍ਹਾਂ
ਦੀ ਪੁਣ-ਛਾਣ ਨਾਲ ਨਵਾਂ ਸੰਯੋਗ ਅਤੇ ਮੌਲਿਕਤਾ ਬਣ ਕੇ
ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਹੋਂਦ ਵਿਚ ਆਈ। ਪੰਜਾਬੀਅਤ ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ
ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਭੂਗੋਲ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਮੂਲ
ਗ੍ਰੰਥੀ 'ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ' ਦੇ ਹੋਂਦ ਵਿਚ ਆਉਣ ਨਾਲ
ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਯਹੂਦੀ ਚਿੰਤਕ ਮਾਰਟਿਨ ਬੂਬਰ ਯਹੂਦੀਅਤ ਦਾ
ਸਬੰਧ ਕੇਵਲ ਹੈਬਰਿਉ ਨਾਲ ਹੀ ਨਹੀਂ ਜੋੜਦਾ, ਸਗੋਂ ਇਸ ਤੋਂ
ਵੀ ਅੱਗੇ ਜਾ ਕੇ ਇਸ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਕ, 'ਓਲਡ ਟੈਸਟਾਮੈਂਟ' ਦੇ
ਇਸ ਅਭਿਵਿਅੰਜਨ ਨੂੰ ਮੰਨਦਾ ਹੈ, ahyeh asher iheya.
ਉਸ ਦੇ ਇਸ ਕਥਨ ਦਾ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਮੋਟਾ ਅਨੁਵਾਦ ਇਹ
ਬਣਦਾ ਹੈ, 'ਮੈਂ ਹਾਂ ਜੋ ਹਾਂ।' ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਕਥਨ ਨੂੰ ਕਿਸੇ
ਵੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਅਨੁਵਾਦ ਨਾ ਹੋ ਸਕਣ ਵਾਲਾ ਕਥਨ ਮੰਨਿਆ
ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਰੱਬ ਦੇ ਪਾਰਗਾਮੀ ਤੇ ਹਾਜ਼ਰ ਅਸਤਿਤਵੀ
ਰੂਪ ਦੋਵਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੈ, ਇਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਤੀਕ ਮੰਨ ਕੇ ਯਹੂਦੀਅਤ

ਨੂੰ ਵੀ ਯਹੂਦੀ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਨੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਮੌਲਿਕ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਵੀ
ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਵਿਚ ਜਜ਼ਬ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਰ੍ਹੇ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ।
ਇਵੇਂ ਕੋਰ ਪੰਜਾਬੀਅਤ ਦਾ ਘਰ ਪੰਜਾਬ ਹੈ, ਉਹ ਪੰਜਾਬੀ
ਜਿਥੇ ਭਾਸ਼ਾ ਬੋਲੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਮੂਲ ਗ੍ਰੰਥ 'ਸ੍ਰੀ
ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ' ਵਿਚ ਦਿੱਤੇ ਮਾਡਲ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦਾ ਅਭਿਆਸ
ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਗਤੀਸ਼ੀਲ ਪੰਜਾਬੀਅਤ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਵੱਖ-
ਵੱਖ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀਅਤ ਦੀ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਅਨੁਸਾਰ
ਫੈਲੀ ਹੋਈ ਹੈ ਅਤੇ ਕੋਰ ਪੰਜਾਬੀਅਤ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਦੀ
ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ।

ਹੁਣ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਉੱਠਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਕੋਰ ਪੰਜਾਬੀਅਤ ਕੀ
ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਨਿਰਮਾਣ ਸਾਡੇ ਮੂਲ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।
ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲੇ ਕਵੀ ਬਾਬਾ ਫਰੀਦ ਜੀ ਹਨ।
ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸੰਦੇਸ਼ ਕੁਲ ਕਾਇਨਾਤ ਅਤੇ ਸਿਰਜਣਹਾਰ ਨਾਲ
ਮੇਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਮੇਲ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ,
'ਨੇਹੁ'। ਅਜਿਹਾ ਇਸ਼ਕ ਜੋ ਹਰ ਔਕੜ ਝੱਲ ਕੇ ਮਾਹੀ ਨੂੰ
ਮਿਲੇ। ਫਰੀਦ ਜੀ ਦਾ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸਲੋਕ ਹੈ :

'ਬਿਜਹੁ ਸਿਜਹੁ ਕੰਬਲੀ ਅਲਹ ਵਰਸਉ ਮੇਹੁ।
ਜਾਇ ਮਿਲਾ ਤਿਨਾ ਸਜਣਾ ਤੁਟਹੁ ਨਾਹੀ ਨੇਹੁ।'
ਇਹੀ ਨੇਹੁ ਹੈ ਜੋ ਵਾਰਿਸ ਦੇ ਹੀਰ ਅਤੇ ਰਾਂਝੇ ਵਿਚ ਅਤੇ
ਪੀਲੂ ਦੇ ਮਿਰਜੇ ਅਤੇ ਸਾਹਿਬਾਂ ਵਿਚ ਜਨੂਨ ਦੀ ਹੱਦ ਤਕ

ਇਥੇ ਇਹ ਗੱਲ ਦੁਹਰਾਉਣਯੋਗ ਹੈ ਕਿ 'ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ' ਅਤੇ 'ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ' ਦੀਆਂ ਮੁੱਖ ਕੀਮਤਾਂ ਨਾਲ ਜੋ ਕੋਰ ਪੰਜਾਬੀਅਤ ਸਿਰਜੀ ਗਈ ਸੀ, ਉਸ ਦੇ ਵਧਣ-ਫੁੱਲਣ ਅਤੇ ਨਿਰੰਤਰ ਅਭਿਆਸ ਲਈ ਰਾਜਨੀਤਕ ਸ਼ਕਤੀ ਅਤੇ ਇਕ ਸੁਤੰਤਰ ਰਾਜ ਖੇਤਰ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਨ। ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਖਾਲਸਾ ਰਾਜ ਟੁੱਟਣ ਨਾਲ ਇਹ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਅਭਿਆਸ ਰੁਕ ਗਿਆ। ਜੋ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਅਤੇ ਵਿਵਹਾਰ ਸਾਜੇ ਗਏ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਰਤਾਨਵੀ ਸਾਮਰਾਜ ਨੇ ਆਪਣੀ ਭੂਮਿਕਾ ਕਾਇਮ ਕਰਨ ਲਈ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਅਤੇ ਵਿਦਿਅਕ ਪ੍ਰਬੰਧ ਰਾਹੀਂ ਤੋੜ-ਵਿਛੋੜ ਦਿੱਤਾ। ਬਾਰਾਂ ਦਾ ਵਸੇਬਾ, ਸਿੱਖ ਸਿਪਾਹੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਅਸਲ ਜਗਿਆਸਾ ਨਾਲੋਂ ਤੋੜ ਕੇ ਸਾਮਰਾਜ ਦੇ ਪੈਰੋਕਾਰ ਬਣਾਉਣ, ਆਰੀਆ ਸਮਾਜ, ਮੁਸਲਿਮ ਲੀਗ ਆਦਿ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਕੇ ਬਣ ਚੁੱਕੀ ਪੰਜਾਬੀ ਕੌਮੀਅਤ ਨੂੰ ਖੇਰੂ-ਖੇਰੂ ਕਰਨਾ ਕੁਝ ਕੁ ਸਾਮਰਾਜੀ ਵਿਉਂਤਾਂ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੌਮੀ ਨਿਸ਼ੇਧ ਦਾ ਕੰਮ ਕੀਤਾ। ਵੰਡ ਤੋਂ ਪਿੱਛੋਂ ਕੇਂਦਰ ਵਿਚ ਭਾਰਤੀ ਸ਼ਾਸਕਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪ੍ਰਭੂਸਤਾ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਲਈ ਅਤੇ ਸਾਮਰਾਜੀ ਨੀਤੀ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਦਿਆਂ ਪੰਜਾਬੀਅਤ ਨੂੰ ਫਿਰਕੂ ਮਾਹੌਲ ਨੂੰ ਤੂਲ ਦੇ ਕੇ ਹੋਰ ਖੰਡਿਤ ਕੀਤਾ।

ਪਹੁੰਚਦਾ ਹੈ। ਦੈਵੀ ਨੇਹੁ ਅਤੇ ਦੁਨਿਆਵੀ ਜਾਂ ਲਿਬਿਡਨਲ
ਨੇਹੁ ਦੀ ਹੱਦ ਮਿਟ ਗਈ ਹੈ। ਇਸੇ ਲਈ ਵਾਰਿਸ ਨੇ ਆਪਣੇ
ਕਿੱਸੇ ਨੂੰ ਕੁਰਾਨ ਦੀਆਂ ਆਇਤਾਂ ਤੱਕ ਆਖ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।
ਕੋਰ ਪੰਜਾਬੀਅਤ ਦਾ ਦੂਜਾ ਪ੍ਰੇਰਣਾਤਮਕ ਵਿਚਾਰ 'ਸ੍ਰੀ
ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ' ਦੇ ਮੂਲ ਮੰਤਰ ਵਿਚ ਹੈ। ਮੂਲ ਮੰਤਰ ਦਾ
ਪਾਠ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ : 'ੴ ਸਤਿਨਾਮੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਨਿਰਭਉ
ਨਿਰਵੈਰ ਅਕਾਲ ਮੂਰਤਿ ਅਜੂਨੀ ਸੈਭੰ ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ।' ਇਹ
ਪਾਠ ਅਸੀਂ ਸਭ ਜਾਣਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਇਹ ਸਾਡੇ ਅਵਚੇਤਨ ਵਿਚ
ਵੀ ਹੈ।

ਇਥੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਿਸ 'ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ'
ਉੱਤੇ ਸਾਨੂੰ ਧਿਆਨ ਕੇਂਦਰਿਤ ਕਰਕੇ ਜੀਵਨ ਮਾਡਲ ਬਣਾਉਣ
ਲਈ ਆਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਹ 'ਨਿਰਭਉ' ਅਤੇ 'ਨਿਰਵੈਰ'
ਹੈ ਅਤੇ ਆਪਣੇ-ਆਪ ਤੋਂ ਹੀ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। 'ਕਰਤਾ
ਪੁਰਖੁ' ਦੇ ਨਿਰਭਉ ਚਰਿੱਤਰ ਨੇ ਜੋ ਸੂਰਮਗਤੀ ਦਾ ਵਿਚਾਰ
ਅਤੇ ਅਭਿਆਸ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਅਤੇ 'ਨਿਰਵੈਰ'
ਹੋਣ 'ਤੇ ਜੋ ਮਨੁੱਖਵਾਦ ਦੂਜਿਆਂ ਸੱਭਿਆਚਾਰਾਂ ਨਾਲ ਮਿਲਣ
ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ, ਲਚਕ ਦਿੱਤੀ ਹੈ, ਇਸ ਦੀਆਂ ਮਿਸਾਲਾਂ ਸਾਹਮਣੇ
ਹਨ।

ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਆਪਣੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਵਿਚ ਜਦੋਂ
ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। 'ਜੂਝਿ ਮਰੇ ਰਨ ਮਹਿ ਤਜਿ ਭੈ' ਜਾਂ ਸਾਰੀ ਮਨੁੱਖ

ਜਾਤੀ ਨੂੰ ਇਕੋ ਪਛਾਣਨ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਉਹ ਮੂਲ
ਮੰਤਰ ਵਿਚ ਦਿੱਤੇ ਆਦਰਸ਼ਕ ਮਾਡਲ ਦਾ ਹੀ ਵਿਸਥਾਰ ਕਰ
ਰਹੇ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ ਦੇ
'ਨਿਰਭਉ' ਅਤੇ 'ਸੈਭੰ' ਚਰਿੱਤਰ ਦਾ ਜਿਸ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸੰਕਲਪ
ਨਾਲ ਵਿਸਥਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜੋ ਕੋਰ ਪੰਜਾਬੀਅਤ ਦਾ ਹਿੱਸਾ
ਬਣਿਆ ਹੈ, ਉਹ ਹੈ 'ਨਿਸ਼ਚੇ' ਅਤੇ ਇਸ ਨਾਲ ਜਿੱਤ ਹਾਸਲ
ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀਵਰ ਭਾਵਨਾ।

ਪੰਜਾਬੀ ਨਿਸ਼ਚੈ, ਜਿਸ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਕ ਸਿੱਖ ਕ੍ਰਾਂਤੀ ਜਾਂ
ਖਾਲਸਾ ਸੰਤ-ਸਿਪਾਹੀ ਸੀ, ਆਪਣੇ ਸਿਧਾਂਤ ਅਤੇ ਅਮਲ
ਵਿਚ ਵੱਖਰਾ ਸੀ। ਇਹ ਸਿਪਾਹੀ ਦੀ ਚੇਤਨਤਾ ਅਤੇ ਯੁੱਧ
ਸਹਿਜ, ਰਾਗ ਅਤੇ ਗਿਆਨਵੰਤ ਸਿੱਦਤ ਨਾਲ ਭਰਪੂਰ
ਗੀਤਾਤਮਿਕ ਜੀਵਨ ਦਾ ਸੰਗਠਨ ਸੀ ਜਿਸ ਦਾ ਧਰਮ ਅਨੁਭਵ
ਵਿਸਮਾਦ ਹੈ। ਇਹ ਵਿਸਮਾਦ, ਜਿਵੇਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ 'ਆਸਾ
ਦੀ ਵਾਰ' ਵਿਚ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ 'ਜੀਆ' ਉਨ੍ਹਾਂ
ਦੇ 'ਭੇਦ', 'ਰੂਪ' ਅਤੇ 'ਰੰਗ' ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਅਤੇ ਅਨੁਭਵ
ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣਾਉਣ ਤੋਂ ਉਪਜਦਾ ਹੈ : 'ਵਿਸਮਾਦ ਜੀਅ
ਵਿਸਮਾਦ ਭੇਦ।' ਵਿਸਮਾਦ ਰੂਪ ਵਿਸਮਾਦ ਰੰਗ।' ਵਿਸਮਾਦ,
ਗੀਤ ਅਤੇ ਵਿਲੱਖਣਤਾ ਦਾ ਜੀਵਨ ਸੰਗਠਿਤ ਕਰਨਾ ਸੌਖਾ
ਨਹੀਂ। ਇਸ ਵਿਚ ਰਾਜਨੀਤੀ ਅਤੇ ਆਰਥਿਕਤਾ ਨਾਲ ਜੋ ਵਿਰੋਧ
ਆ ਖੜ੍ਹੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਸੰਤ ਸਿਪਾਹੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਗਿਆਨਵੰਤ

ਖੜਗ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਿਟਾਉਣਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜੀਵਨ ਦਾ ਸਹਿਜ,
ਨਵੀਆਂ ਉਚਾਈਆਂ ਵਲ ਲੈ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਅੱਜ ਦੀ ਦੁਨੀਆ ਵਿਚ
ਦਰਪੇਸ਼ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਅਤੇ ਸਮੱਸਿਆ ਇਹੀ ਹੈ ਕਿ
ਜੀਵਨ ਦੀ ਵਿਲੱਖਣਤਾ ਜਾਂ ਵਿਚਿਤਰਤਾ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਕਾਇਮ
ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇ? ਪੂੰਜੀਵਾਦ ਅਤੇ ਸਮਾਜਵਾਦ ਦੋ ਜੋ ਢਾਂਚੇ ਉਸਾਰੇ
ਗਏ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਕਸਾਰਵਾਦ ਲਿਆਂਦਾ।
ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕੌਮੀਅਤਾਂ, ਕੌਮਾਂ ਜਾਂ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਜੋ ਇਸ
ਇਕਸਾਰਵਾਦ ਨਾਲ ਦਬਾਏ ਗਏ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਰੋਧ ਕਾਰਨ
ਪੂੰਜੀਵਾਦ ਅਤੇ ਸਮਾਜਵਾਦ ਦੋਵਾਂ ਨੂੰ ਲਚਕੀਲਾ ਬਣਾਇਆ
ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। 'ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ' ਅਤੇ 'ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ' ਨੇ
ਜੋ ਕੋਰ ਪੰਜਾਬੀ ਸਿਰਜੀ ਹੈ, ਵਿਚਿਤਰਤਾ ਅਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਉਪਜਣ
ਵਾਲਾ ਵਿਸਮਾਦ, ਆਨੰਦ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਣ ਵਾਲਾ ਆਸ਼ਚਰਯ
ਉਸ ਦਾ ਅਹਿਮ ਹਿੱਸਾ ਹੈ। ਵਿਚਿਤਰਤਾ ਨੂੰ ਅਨੁਭਵ ਬਣਾ ਕੇ
ਵਿਸਮਾਦ ਜਾਂ ਆਨੰਦ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਾਉਣਾ, 'ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ
ਸਾਹਿਬ' ਵਿਚ ਸਾਜੀ ਗਈ ਚੇਤਨਤਾ ਦੀ ਵੱਡੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸੂਫੀ ਕਵੀਆਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੇ ਨਿਰਭਉ
ਹੋਣ ਨੂੰ ਅਤੇ ਬਾਬਾ ਫਰੀਦ ਦੇ ਸ਼ਿੱਦਤ ਭਰਪੂਰ ਅਤੇ ਵਚਬਨੱਧ
ਨੇਹੁ ਨੂੰ ਆਪਾ ਮਿਟਾਉਣ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚਾ ਦਿੱਤਾ। ਸ਼ਾਹ ਹੁਸੈਨ
ਦਾ ਕਥਨ 'ਰਾਂਝਾ ਰਾਂਝਾ ਕਰਦੀ ਨੀ ਮੈਂ ਆਪੇ ਰਾਂਝਾ ਹੋਈ'
ਸਵੈ-ਅਰਪਣ ਦੀ ਸਿਖਰ ਹੈ। ਸੂਫੀ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਤੋਂ

ਖਾਲਸਾ ਪੰਥ

ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਸਨ, ਇਸ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਸ਼ਾਹ ਹੁਸੈਨ ਦੀ ਰਚਨਾ
ਵਿਚ ਮੌਜੂਦ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਮੁਹਾਵਰਾ ਅਤੇ ਅਨੇਕਾਂ ਸ਼ਬਦ
ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਆਰ. ਸੀ. ਜ਼ੇਹਨਰ ਨੇ ਮਿਸਟਿਸਿਜ਼ਮ : ਹਿੰਦੂ
ਐਂਡ ਮੁਸਲਿਮ ਵਿਚ ਭਾਵੇਂ ਸੂਫੀਆਂ ਦੇ ਇਸ ਸਵੈ-ਅਰਪਣ
ਜਾਂ ਸਵੈ-ਖੋਰਨ ਨੂੰ ਉਪਨਿਸ਼ਦਾਂ ਦੇ 'ਤਤ ਤਵੰ ਅਸਿ' ਨਾਲ
ਜੋੜਿਆ ਹੈ, ਪਰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਤੋਂ ਵੀ ਮੁਨਕਰ ਹੋਣਾ
ਕਠਿਨ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਮਸਤੀ ਲੱਭਣੀ ਵੀ ਕੋਰ
ਪੰਜਾਬੀਅਤ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣੀ ਹੈ।

ਇਥੇ ਇਹ ਗੱਲ ਦੁਹਰਾਉਣਯੋਗ ਹੈ ਕਿ 'ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ
ਸਾਹਿਬ' ਅਤੇ 'ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ' ਦੀਆਂ ਮੁੱਖ ਕੀਮਤਾਂ ਨਾਲ ਜੋ
ਕੋਰ ਪੰਜਾਬੀਅਤ ਸਿਰਜੀ ਗਈ ਸੀ, ਉਸ ਦੇ ਵਧਣ-ਫੁੱਲਣ
ਅਤੇ ਨਿਰੰਤਰ ਅਭਿਆਸ ਲਈ ਰਾਜਨੀਤਕ ਸ਼ਕਤੀ ਅਤੇ ਇਕ
ਸੁਤੰਤਰ ਰਾਜ ਖੇਤਰ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਨ। ਮਹਾਰਾਜਾ ਰਣਜੀਤ ਸਿੰਘ
ਦਾ ਖਾਲਸਾ ਰਾਜ ਟੁੱਟਣ ਨਾਲ ਇਹ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਅਭਿਆਸ
ਰੁਕ ਗਿਆ। ਜੋ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਅਤੇ ਵਿਵਹਾਰ ਸਾਜੇ ਗਏ ਸਨ,
ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਰਤਾਨਵੀ ਸਾਮਰਾਜ ਨੇ ਆਪਣੀ ਭੂਮਿਕਾ ਕਾਇਮ
ਕਰਨ ਲਈ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਅਤੇ ਵਿਦਿਅਕ ਪ੍ਰਬੰਧ ਰਾਹੀਂ ਤੋੜ-
ਵਿਛੋੜ ਦਿੱਤਾ। ਬਾਰਾਂ ਦਾ ਵਸੇਬਾ, ਸਿੱਖ ਸਿਪਾਹੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ
ਅਸਲ ਜਗਿਆਸਾ ਨਾਲੋਂ ਤੋੜ ਕੇ ਸਾਮਰਾਜ ਦੇ ਪੈਰੋਕਾਰ
ਬਣਾਉਣ, ਆਰੀਆ ਸਮਾਜ, ਮੁਸਲਿਮ ਲੀਗ ਆਦਿ ਨੂੰ
ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਕੇ ਬਣ ਚੁੱਕੀ ਪੰਜਾਬੀ ਕੌਮੀਅਤ ਨੂੰ ਖੇਰੂ-
ਖੇਰੂ ਕਰਨਾ ਕੁਝ ਕੁ ਸਾਮਰਾਜੀ ਵਿਉਂਤਾਂ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕੌਮੀ
ਨਿਸ਼ੇਧ ਦਾ ਕੰਮ ਕੀਤਾ।

ਵੰਡ ਤੋਂ ਪਿੱਛੋਂ ਕੇਂਦਰ ਵਿਚ ਭਾਰਤੀ ਸ਼ਾਸਕਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ
ਪ੍ਰਭੂਸਤਾ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਲਈ ਅਤੇ ਸਾਮਰਾਜੀ ਨੀਤੀ ਨੂੰ
ਕਾਇਮ ਰੱਖਦਿਆਂ ਪੰਜਾਬੀਅਤ ਨੂੰ ਫਿਰਕੂ ਮਾਹੌਲ ਨੂੰ ਤੂਲ
ਦੇ ਕੇ ਹੋਰ ਖੰਡਿਤ ਕੀਤਾ। ਜੋ ਪੰਜਾਬੀ ਸੂਬਾ ਬਣਾਇਆ ਤਾਂ
ਉਸ ਵਿਚੋਂ ਕਾਂਗੜੀ, ਹਰਿਆਣਵੀ ਬੋਲਦੇ ਇਲਾਕੇ ਜੋ ਪੰਜਾਬੀ
ਦੀਆਂ ਉਪਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਬੋਲਣ ਵਾਲੇ ਇਲਾਕੇ ਸਨ, ਕੱਢ ਦਿੱਤੇ
ਗਏ। ਡੋਗਰੀ ਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਵਿਛੋੜ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਕੁਝ
ਰਾਜਨੀਤਕ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਵਿਚ 'ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ',
'ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ' ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਪੰਜਾਬੀ ਸਾਹਿਤ ਜਿਸ ਨੇ ਕੋਰ
ਪੰਜਾਬੀਅਤ ਸਾਜੀ ਸੀ, ਕੇਵਲ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਮਲਕੀਅਤ ਹੀ ਬਣ
ਗਏ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਦਾ ਖਾਲਸਾ ਅਤੇ
ਸੰਤ ਸਿਪਾਹੀ ਬਣ ਕੇ ਇਕ ਨਵੇਂ ਬਹੁ-ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਅਤੇ
ਮਨੁੱਖਵਾਦੀ ਸਮਾਜ ਦੇ ਉਸ ਸੁਪਨੇ ਲਈ ਜੰਗ ਲੜੀਆਂ ਸਨ,
ਜਿਸ ਵਿਚ ਮਨੁੱਖ ਕੁੱਲ ਕਾਇਨਾਤ ਦਾ ਗੀਤ ਗਾ ਸਕੇ, ਕੇਵਲ
ਇਕ ਅਲੱਗ-ਥਲੱਗ ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਸਮੂਹ ਬਣ ਕੇ ਰਹਿ
ਗਏ। ਇਸ ਖਿੱਲਰੀ-ਪੁੱਲਰੀ ਪੰਜਾਬੀਅਤ, ਇਸ 'ਮੁਕੱਦਸ
ਪੋਥੀ' ਦੇ ਵਰਕਿਆਂ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਜੋੜਿਆ ਜਾਵੇ, ਕਿਵੇਂ ਮੁੜ 'ਸ੍ਰੀ
ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ' ਅਤੇ 'ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ' ਦੀਆਂ ਵਿਸ਼ਾਲ ਕੀਮਤਾਂ
ਉੱਤੇ ਆਧਾਰਿਤ ਮਾਨਸਿਕਤਾ ਅਤੇ ਵਿਵਹਾਰ ਨੂੰ ਨਵੇਂ ਪ੍ਰਸੰਗਾਂ
ਵਿਚ ਸੁਰਜੀਤ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ। ਇਕ ਵੱਡਾ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਹੈ।

ਦੂਜੀ ਜੰਗ ਤੋਂ ਪਿੱਛੋਂ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਵੰਡ ਹੋਣ ਨਾਲ
ਜਿਉਂ ਹੀ ਸੰਗਠਿਤ ਪੰਜਾਬੀਅਤ ਦਾ ਖਾਬ ਖੀਣ-ਪੀਣ ਹੋਇਆ
ਅਤੇ ਵਿਕਸਿਤ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਆਰਥਿਕਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਕਾਮਿਆਂ
ਦੀ ਲੋੜ ਪਈ, ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਨੇ ਯੂਰਪ, ਅਮਰੀਕਾ ਅਤੇ
ਅਫਰੀਕਾ ਵਲ ਹਿਜਰਤ ਕਰਨੀ ਆਰੰਭ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਨਾਲ
ਇਕ ਗਤੀਸ਼ੀਲ ਜਾਂ ਮਿਸ਼ਰਿਤ ਪੰਜਾਬੀਅਤ ਹੋਂਦ ਵਿਚ ਆਈ
ਹੈ। ਭਾਰਤੀ ਮੂਲ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਹੋਮੀ ਭਾਭਾ ਨੇ ਜੋ ਯੁਨੀਵਰਸਿਟੀ
ਆਫ ਸ਼ਿਕਾਗੋ ਵਿਚ ਪ੍ਰੋਫੈਸਰ ਹਨ, ਇਹ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤਾ ਹੈ
ਕਿ ਕੋਈ ਕੌਮ ਜਾਂ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਮਿਸ਼ਰਣ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਨਹੀਂ
ਬਣਦਾ। ਹਿਜਰਤ ਤੋਂ ਪਿੱਛੋਂ ਜੋ ਯੂਰਪੀ ਕੌਮਾਂ ਬਣੀਆਂ ਹਨ,
ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਸ ਨੇ ਕਈ ਪ੍ਰਥਾਵਾਂ ਜਾਂ ਕਾਲਾਂ ਵਿਚ ਵਿਚਰਨ
ਵਾਲੀਆਂ ਆਖਿਆ ਹੈ।

ਜ਼ਿਹਨ ਵਿਚ ਬਿਠਾਉਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ
ਪੰਜਾਬੀਅਤ ਨੂੰ ਉਸ ਭੂਗੋਲਿਕ ਖੇਤਰ ਨਾਲੋਂ ਤੋੜ ਕੇ ਜਿਥੇ
ਕੋਰ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਕੇਵਲ ਹਵਾਵਾਂ ਵਿਚ ਹਰਫ
ਲਿਖਣਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਰਫਾਂ ਦੇ ਵੀ ਅਰਥ ਤਾਂ ਹੀ ਬਣਦੇ ਹਨ ਜੋ
ਹਵਾਵਾਂ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਧਰਤੀ ਦੀ ਸੁਗੰਧ ਖਿੱਲਰੀ ਹੋਈ ਹੋਵੇ।
ਗਤੀਸ਼ੀਲ ਪੰਜਾਬੀਅਤ ਨੇ ਗਤੀ ਦੀ ਦਿਸ਼ਾ ਕੋਰ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ
ਨਾਲ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕੋਰ ਨੇ ਗਤੀਸ਼ੀਲ ਦੀ ਨਵੀਨਤਾ
ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਵਿਆਖਿਆ ਸੱਜਰੀ ਅਤੇ ਸਮਕਾਲੀ ਰੱਖਣੀ
ਹੈ। ਅੱਜ ਦੀ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਅੱਗੇ ਵਧਣ ਲਈ ਅਤੇ ਸਾਰਥਿਕ
ਰਹਿਣ ਲਈ ਕੋਰ ਅਤੇ ਗਤੀਸ਼ੀਲ ਦੋਵਾਂ ਦੀ ਅੰਤਰ-ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ
ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਜਿਥੇ ਦੋਵਾਂ ਦਾ ਗੌਰਵ-ਭਰਪੂਰ ਜੋੜ ਬਣਦਾ ਹੈ,
ਉਥੇ ਮੌਲਿਕਤਾ ਆਉਂਦੀ ਹੈ।

ਅੱਜ ਦੇ ਭਾਰਤੀ ਪੰਜਾਬ ਨੇ ਕੋਰ ਪੰਜਾਬੀਅਤ ਦੇ
ਅਭਿਆਸ ਦਾ ਘਰ ਰਹਿਣਾ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਮੂਲ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਦੀ
ਸੰਕਲਪ ਅਤੇ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੀ ਪੱਧਰ ਉੱਤੇ ਨਿਰੰਤਰ ਵਿਆਖਿਆ
ਕਰਨੀ ਹੈ। ਚਿੰਤਨ, ਵਿਦਿਅਕ ਪ੍ਰਬੰਧ, ਖੋਜ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਆਦਿ
ਨੂੰ ਅਜਿਹਾ ਰੂਪ ਦੇਣਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਕੋਰ ਪੰਜਾਬੀਅਤ
ਕਾਇਮ ਅਤੇ ਪੁਨਰ-ਵਰਣਿਤ ਹੁੰਦੀ ਰਹੇ। ਅਜਿਹੀ
ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਸੁਰੱਖਿਆ ਅਤੇ ਪੈਰਵੀ ਲਈ ਨਿਸ਼ਚੇ ਹੀ
ਅਣਸਹਾਇਕ ਅਤੇ ਇਕਸਾਰਵਾਦੀ ਭਾਰਤੀ ਰਾਜਨੀਤੀ ਦਾ
ਡਟਵਾਂ ਵਿਰੋਧ ਕਰਨਾ ਪਵੇਗਾ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸ਼ਾਸਕ ਇਸ
ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਤੋਂ ਅਵੇਸਲੇ ਹੁੰਦੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਦੇ ਨਤੀਜੇ
ਪੰਜਾਬੀਅਤ ਲਈ ਵਿਨਾਸ਼ਕਾਰੀ-ਨਿਰਾਸ਼ਕਾਰੀ ਨਿਕਲ ਸਕਦੇ
ਹਨ। ਇਸ ਬਾਰੇ ਸਾਨੂੰ ਚੇਤਨ ਹੋਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ

-ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਘੁਮਾਣ

ਪੰਚਮ ਪਿਤਾ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ,
ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਜਹਾਜ਼ ਬਣਾਇਆ।
ਭੈਣ ਭਰਾਵੇ ਇਸ ਵਿਚ ਬੈਠੇ,
ਸਭ ਨੂੰ ਤਾਰਨ ਆਇਆ।
ਛੇ ਗੁਰੂਆਂ ਤੇ ਪੰਦਰਾਂ ਭਗਤਾਂ,
ਇਸ ਵਿਚ ਹਿੱਸਾ ਪਾਇਆ।
ਗਿਆਰਾਂ ਭੱਟਾਂ ਤੇ ਕੁਝ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਵੀ,
ਇਸ ਨੂੰ ਰੰਗ ਚੜ੍ਹਾਇਆ।
ਕਿਸੇ ਇਕ ਫ਼ਿਰਕੇ ਦੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ,
ਸਭ ਨੂੰ ਤਾਰਨ ਆਇਆ।
ਭੈਣ ਭਰਾਵੇ ਇਸ ਵਿਚ ਬੈਠੇ... ..

ਗੁਰਬਾਣੀ ਇਕ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਹੈ,
ਜਿਸ ਜਿਸ ਨੇ ਵੀ ਪੀਤਾ।
ਪੰਜ ਵਿਕਾਰ ਵੱਸ ਵਿਚ ਕਰ ਕੇ,
ਜੀਵਨ ਸਫ਼ਲਾ ਕੀਤਾ।

ਸੱਚ ਦੀ ਖ਼ਾਤਰ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ,
ਬੰਦ-ਬੰਦ ਕਟਵਾ ਗਏ।
ਮਜ਼ਲੂਮਾਂ ਖ਼ਾਤਰ ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ,
ਆਪ ਸ਼ਹੀਦੀ ਪਾ ਗਏ।
ਹਿੰਦ ਦਾ ਧਰਮ ਬਚਾ ਕੇ,
ਹਿੰਦ ਦਾ ਪੀਰ ਕਹਾਇਆ।
ਭੈਣ ਭਰਾਵੇ ਇਸ ਵਿਚ ਬੈਠੇ... ..

ਪੜ੍ਹ ਗੁਰਬਾਣੀ ਅਜੀਤ ਜੁਝਾਰ,
ਵੈਰੀ ਨੂੰ ਲਲਕਾਰ ਗਏ।
ਜ਼ੋਰਾਵਰ ਤੇ ਫ਼ਤਹਿ ਸਿੰਘ,
ਨੀਹਾਂ 'ਚ ਜਿੰਦੜੀ ਵਾਰ ਗਏ।
ਪੜ੍ਹ ਬਾਣੀ ਮਾਂ ਗੁਜਰੀ ਨੇ,
ਸੌਂ-ਸੌਂ ਕਸ਼ਟ ਵਿਸਾਰੇ।
ਹੱਕ ਸੱਚ ਖ਼ਾਤਰ ਪਤੀ ਵਾਰਿਆ,
ਪੋਤੇ ਪੰਥ ਤੋਂ ਵਾਰੇ।

ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹ ਦਸਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਨੇ,
ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਤਿਆਰ ਕਰਾਇਆ।
ਭੈਣ ਭਰਾਵੇ ਇਸ ਵਿਚ ਬੈਠੇ... ..

ਗੁਰਤਾਗੱਦੀ ਦਿਵਸ ਮਨਾ ਹੁਣ,
ਗੁਰਮਤਿ ਨੂੰ ਅਪਣਾਈਏ।
ਵੈਰ-ਵਿਰੋਧ ਨੂੰ ਪਾਸੇ ਰੱਖ,
ਕੋਈ ਸਾਂਝਾ ਕਦਮ ਉਠਾਈਏ।
ਮਲਕ ਭਾਗੋ ਦੇ ਮਹਿਲ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ,
ਲਾਲੇ ਦੇ ਘਰ ਜਾਣਾ।
ਨਸ਼ਿਆਂ ਵਿਚ ਪਏ ਜਵਾਨਾਂ ਨੂੰ,
ਅਸਾਂ ਨਵਾਂ ਪੈਗਾਮ ਸੁਣਾਉਣਾ।
ਵਹਿਮਾਂ-ਭਰਮਾਂ 'ਚ ਫਸਿਆਂ ਨੂੰ
ਕੱਢ ਸੁਮਾਰਗ ਪਾਈਏ।
ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪੰਡੋਰੀ ਦੀ ਗੱਲ
ਹਰ ਇਕ ਘਰ ਪਹੁੰਚਾਈਏ।
ਮੇਰੇ ਪੰਥ ਦੇ ਰਹਿਨੁਮਾਓਂ
ਘਰ-ਘਰ ਦੀਪ ਜਗਾਓ।
ਮੇਰੇ ਪੰਥ ਦੇ ਰਹਿਨੁਮਾਓਂ
ਗੁਰਮਤਿ ਜੋਤ ਜਗਾਓ।

ਇਹ ਕੇਹੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ? ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਨਾ ਮਰਦ ਹੋਵੇ ਨਾ ਔਰਤ!

ਗਰੀਬ ਆਦਮੀ ਦੇ ਸਾਕ ਸਬੰਧੀ ਬੜੇ ਘੱਟ ਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਹਦਾ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਬਣਨ ਲਈ ਕੋਈ ਰਾਜੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਕੋਈ ਡੀ.ਸੀ. ਲੱਗਿਆ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਵਲ ਪਾ ਕੇ ਵੀ ਰਿਸ਼ਤਾ ਕਾਇਮ ਕਰ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਸਾਰੇ ਬਰਾਬਰ ਹਨ, ਸਾਰਿਆਂ ਕੋਲ ਇਕੋ ਜਿਹਾ ਜਿਉਣ ਦਾ ਹੱਕ ਹੈ ਪਰ ਕਦੇ ਨੰਡੇ ਦਿਮਾਗ ਨਾਲ ਸੋਚਿਓ ਇਹ ਕਾਣੀ ਵੰਡ ਕੁਦਰਤ ਨੇ ਆਪ ਵੀ ਪਾਈ ਹੈ। ਕਈਆਂ ਨੂੰ ਜਨਮ ਹੀ ਏਸ ਢੰਗ ਨਾਲ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਨਾ ਉਹ ਮਰਦ ਬਣ ਸਕੇ ਹਨ ਤੇ ਨਾ ਔਰਤ। ਗਰੀਬਾਂ ਦੇ ਕੱਚੇ ਕੋਠਿਆਂ ਵਲ ਵੇਖ ਕੇ ਜਿਵੇਂ ਅਮੀਰ ਸਮਾਜ ਹੱਸਦਾ ਹੈ, ਇਨ ਬਿਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਵੀ ਹੈਰਾਨੀ ਤੇ ਮਜ਼ਾਕ ਨਾਲ ਅੱਖਾਂ ਤੇਜ਼ ਕਰ ਲਈਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਹਿਜ਼ਰੇ ਜਾਂ ਖੁਸਰੋ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਦੁਨੀਆ ਦੀ ਹਰ ਸ਼ੈਲੀ ਦੇ ਦੇ ਪਹਿਲੂ ਹਨ, ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚਾਰਿਆਂ ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਸਿਰਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਬਹੁਤੇ ਲੋਕ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਵਧਾਈਆਂ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਕਰਕੇ ਜਾਣਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਸਲ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਕੀ ਹੈ? ਇਹ ਕਿਵੇਂ ਮਰਦੇ ਖਪਦੇ ਹਨ? ਕਿਵੇਂ ਆਪਣੇ ਚਾਵਾਂ 'ਤੇ ਦੁੱਖਾਂ ਦੀ ਚਾਦਰ ਦੇ ਕੇ ਜਿਉਂਦੇ ਨੇ? ਸ਼ਾਇਦ ਕਦੇ ਕਿਸੇ ਦਾ ਧਿਆਨ ਇਸ ਪਾਸੇ ਵਲ ਗਿਆ ਹੀ ਨਾ ਹੋਵੇ।

ਆਪਣੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਈ ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਖੁਸਰਿਆਂ ਨਾਲ ਨੇਤਰਾਂ ਦਾ ਰਿਸ਼ਤਾ ਲੰਬਾ ਸਮਾਂ ਕਾਇਮ ਰੱਖਿਆ ਹੈ। ਜਲੰਧਰ ਦੇ ਮਾਡਲ ਟਾਊਨ ਤੇ ਮਾਹਿਲਪੁਰ ਦੇ ਖੁਸਰਿਆਂ ਨੂੰ ਮੈਂ ਦਿਨ ਤਿਉਹਾਰ 'ਤੇ ਮਨਿਆਈ ਖੁਆਉਣ ਤੇ ਘੁੱਟ ਲੁਆਉਣ ਲਈ ਜਾਂਦਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਜਿਵੇਂ ਹਰ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਪੰਨੇ ਸਭ ਤੋਂ ਅਖੀਰ ਵਿਚ ਲਿਖੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਇਵੇਂ ਵਿਆਹ ਤੇ ਵਧਾਈਆਂ ਦੇਣ ਤੇ ਪੁੱਤ ਜੰਮਣ 'ਤੇ ਲੋਰੀਆਂ ਦੇਣ ਲਈ ਖੁਸਰੇ ਅਖੀਰ ਵਿਚ ਹੀ ਪੁੱਜਦੇ ਹਨ।

ਅਸਲ ਵਿਚ ਖੁਸਰਿਆਂ ਦਾ ਆਪਣਾ ਇਕ ਨੈੱਟਵਰਕ ਹੈ ਤੇ ਆਪਣਾ ਹੀ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ। ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਦੀ ਵੰਡ ਵਾਂਗ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਲਾਕੇ ਵੰਡੇ ਹੋਏ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਇਹ ਇਕ ਦੂਜੇ ਦੇ ਹਲਕੇ ਵਿਚ ਘੁਸਪੈਠ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਦੇਸ਼ ਦੀਆਂ ਹੱਦਾਂ 'ਤੇ ਲਾਈਨ ਆਫ ਕੰਟਰੋਲ ਵਾਂਗ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵੀ ਇਕ ਲਫ਼ਜ਼ ਰੇਖਾ ਖਿੱਚੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਟੱਪ ਜਾਣ 'ਤੇ ਅਪਰਾਧਿਕ ਮਸਲਾ ਸਮਝਦਿਆਂ ਭਾਰੀ ਜੁਰਮਾਨਾ ਵੀ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਮੁੱਖੀਏ ਨੂੰ 'ਮਹੰਤ' ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਤੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਵਾਂਗ ਨੱਚਣ ਗਾਉਣ ਤੇ ਵਜਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਹਕੂਮਤੀ ਵਾਗ ਡੋਰ ਉਸੇ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਹੁਕਮ ਬਿਨਾਂ ਪੱਤਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹਿਲਦਾ। ਉਹ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪਿੰਡਾਂ ਸ਼ਹਿਰਾਂ ਵਿਚ ਅਲੱਗ ਅਲੱਗ ਟੀਮਾਂ ਭੇਜਦਾ ਹੈ ਤੇ ਵਧਾਈਆਂ ਦਾ ਸਾਰਾ ਮਾਲ (ਪੈਸਾ-ਪੈਲਾ, ਭਾਂਡਾ ਟੀਡਾ ਤੇ ਲੀਡਾ ਲੱਤਾ) ਉਸ ਨੂੰ ਲਿਆ ਕੇ ਦੇਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਦਾ ਕੰਮ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੱਪੜਾ ਦੇਣਾ, ਰੋਟੀ ਦੇਣਾ ਤੇ ਰਹਿਣ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਨਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਬੀੜੀ ਸਿਗਰਟ ਜਾਂ ਕਦੇ-ਕਦਾਈਂ ਪਊਆ-ਅਧੀਆ ਤੇ ਮੇਕ ਅੱਪ ਦਾ ਸਮਾਨ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਪਹਿਲਾਂ ਪਹਿਲ ਖੁਸਰੇ ਟਾਂਗੇ-ਲਾਰੀਆਂ 'ਚ ਜਾਂਦੇ ਸਨ, ਫਿਰ ਖੱਚਰਾਂ ਵਾਲੇ ਰੇਹੜੇ ਲੈ ਲਏ ਤੇ ਹੁਣ ਮਹਿੰਗੀਆਂ ਕਾਰਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਹਨ। ਮਹੰਤ ਦੇ ਹੁਕਮ ਨਾਦਰਸ਼ਾਹੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਦਾ ਕਈ ਵਾਰ ਕੁਟਾਪਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਚੜ੍ਹਦਾ, ਡੇਰੇ ਤੇ ਇਲਾਕੇ 'ਚੋਂ ਕੱਢ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਫਿਰ ਖੁਸਰਾ ਸਮਾਜ 'ਚੋਂ ਛੇਕੇ ਗਏ ਪਾਤਰ ਨੂੰ ਹੋਰ ਕੋਈ ਮਹੰਤ ਵੀ ਸਵਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਸਮਾਜ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਉਸ ਨੂੰ ਦੁਰਕਾਰ ਚੁੱਕਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਉਂ ਹਾਲਾਤ ਤੋਂ ਡਰਦਿਆਂ ਕੋਈ ਵੀ ਖੁਸਰਾ ਹੁਕਮ ਅਦੂਲੀ ਕਰਨ ਦਾ ਜੇਰਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ।

ਮੈਡੀਕਲ ਸਾਇੰਸ ਮੁਤਾਬਿਕ ਹਾਰਮੋਨਜ਼ ਦੀ ਕਮੀ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਅੰਦਰੂਨੀ ਤੇ ਬਾਹਰੀ ਸੰਭੋਗੀ ਅੰਗਾਂ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਬਿਲਕੁਲ ਠੱਪ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਐਕਸ-ਐਕਸ ਤੇ ਐਕਸ-ਵਾਈ ਸ਼ਕਰਾਣੂਆਂ ਵਾਂਗ ਜਦੋਂ ਔਰਤ ਦੀ ਬੱਚੇਦਾਨੀ ਦੇ ਬਾਹਰ ਆਂਡਾ ਫਰਟਾਈਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਮੇਲ ਤੇ ਫੀਮੇਲ ਦੇ ਦੋ ਅਲੱਗ-ਅਲੱਗ ਬਣਤਰ ਵਾਲੇ ਬੱਚੇ ਬਣਦੇ ਹਨ ਪਰ ਜਦੋਂ ਹਾਰਮੋਨਜ਼ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਨਾਮਾਤਰ ਹੋਣ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਜਾਤੀਆਂ ਵਿਚ ਵੀ ਖੁਸਰਾ ਤੇ ਖੁਸਰੀ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਕਈ ਵਾਰ ਅੱਠਵੇਂ ਜਾਂ ਸੱਤਵੇਂ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਬੱਚਿਆਂ ਅੰਦਰ ਹਾਰਮੋਨਜ਼ ਤਾਂ ਕੁਝ ਮਾਤਰਾ ਵਿਚ ਪੈਦਾ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਬਾਹਰੀ ਆਰਗਨਜ਼

ਜਿਸ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਕੁਦਰਤ ਖਾਮੀਆਂ ਛੱਡਦੀ ਹੈ, ਉਸ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨੂੰ ਸੰਤੁਲਿਤ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣਾ ਔਖਾ ਬਹੁਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਕੱਚੇ ਭਾਂਡਿਆਂ ਵਿਚ ਪੱਕੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪਾਣੀ ਦਾ ਟਿਕਿਆ ਰਹਿਣਾ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਹੀ ਨਹੀਂ ਅਸੰਭਵ ਵੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਕੁਦਰਤ ਵਿਰੁਧ ਬਗ਼ਾਵਤ ਉਦੋਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਕੁਦਰਤ ਨੇ ਆਪਣੇ ਨਿਯਮ ਆਪ ਹੀ ਤੋੜ ਦਿੱਤੇ ਹੋਣ। ਬਨੇਰੇ 'ਤੇ ਬੈਠਾ ਕਾਂ ਤਾਂ ਰੋਟੀ ਦੇ ਟੁਕੜੇ ਲਈ ਕਾਂ-ਕਾਂ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਅਸੀਂ ਸੋਚਦੇ ਹਾਂ ਮਹਿਮਾਨ ਲਾਰੀ 'ਚੋਂ ਉਤਰਨ ਵਾਲੇ ਨੇ। ਜਿਹੜਾ ਰੱਬ ਦਾ ਸਤਾਇਆ ਹੋਵੇ, ਅਸੀਂ ਉਹਦੀ ਹਾਅ ਨੂੰ ਅਸ਼ੀਰਵਾਦ ਵਿਚ ਬਦਲਣ ਲਈ ਉਤਾਵਲੇ ਹੁੰਦੇ ਹਾਂ, ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਡੀ ਸੋਚ ਇਹ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਉਹਦਾ ਬਣਾਇਆ ਅਧੂਰਾ ਮਨੁੱਖ ਉਸੇ ਦੇ ਨੇੜੇ ਵਧ ਹੈ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਰਖਤਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਛਾਂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਨਾ ਉਸ ਦੀਆਂ ਟਾਹਣੀਆਂ 'ਤੇ ਪੰਛੀ ਬੈਠਦੇ ਹਨ ਤੇ ਨਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਕਿਸੇ ਨੇ ਮੰਜੀ ਡਾਹੁਣੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਸਭ ਜਾਣਦੇ ਨੇ ਆਪ ਤਪਣ ਵਾਲਾ ਦੂਜਿਆਂ ਨੂੰ ਠੰਡਕ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਾ ਸਕਦਾ। ਜਿਸ ਨਟ ਦੀਆਂ ਚੂੜੀਆਂ ਕਿਸੇ ਬੋਲਟ ਦੇ ਮੋਚ ਨਾ ਆਉਣ ਉਹ ਕੁੜੇ ਦੇ ਢੇਰ ਦਾ ਸ਼ਿੰਗਾਰ ਹੀ ਹੁੰਦੇ ਨੇ। ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਤਾਂ ਦਿੱਤੀ ਪਰ ਇਹਦੇ ਯੋਗ ਨਾ ਬਣਾਇਆ ਤਾਂ ਫਿਟਕਾਰ ਤਾਂ ਪਵੇਗੀ ਹੀ। 'ਨਾ-ਮਰਦ' ਹੋਣਾ ਹੀ ਧਰਤੀ ਬੋਝ ਸਮਝਦੀ ਹੈ, ਸਮਾਜ ਠੋਕਰ ਮਾਰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਖੁਸਰੇ ਮਸਖ਼ਰਿਆਂ ਵਾਂਗ ਉਪਰੋਂ ਵਧ ਇਸ ਕਰਕੇ ਹੱਸਦੇ ਨੇ ਕਿ ਕਿਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਅੰਦਰੋਂ ਰੋਣਾ ਨਾ ਨਿਕਲ ਜਾਵੇ। ਉਹ ਮੇਕਅਪ ਕਰਦੇ ਨਹੀਂ, ਇਹ ਗੂੜ੍ਹਾ ਕਰਕੇ ਇਸ ਲਈ ਥੱਪਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸਮਾਜ ਨੂੰ ਉਹ ਸੋਹਣੇ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਲਗਦੇ, ਮੁਰਖ ਤਾਂ ਬਣਾ ਲੈਣ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਜਿਹੜੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੁਨਿਆਵੀ ਅਦਾਲਤਾਂ 'ਚ ਨਹੀਂ ਉਪਰ ਵਾਲੇ ਦੀ ਕਚਿਹਰੀ 'ਚ ਚਲਦੇ ਹੋਣ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਸਖ਼ਤ ਤੇ ਨਰਮ ਦੋਵੇਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਹੋਣ ਦੀਆਂ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਪਰ ਕੁਦਰਤ ਦੀ ਇਹ ਸਜ਼ਾ ਕੈਸੀ ਹੈ?

ਡਿਵੈਲਪ ਨਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਇਹ ਉਪਰੋਕਤ ਜਾਤੀਆਂ 'ਚੋਂ ਮੁਕਤੀ ਹਾਸਲ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ। ਫੀਮੇਲ ਪਾਤਰ ਵਿਚ ਛਾਤੀ 'ਤੇ ਉਭਾਰ ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਵੱਡੇ ਹੋ ਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅੰਦਰ ਕਾਮ-ਵਾਸ਼ਨਾ ਵੀ ਜਾਗਦੀ ਹੈ ਤੇ ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ 'ਚੋਂ ਬਹੁਤੇ ਮਰਦਾਂ ਨਾਲ ਹੋਮੋਸੈਕਸੂਅਲ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਆ ਵੀ ਅਪਣਾ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਡੇਰਿਆਂ ਵਿਚਲੇ ਅਜਿਹੇ ਵਰਤਾਰੇ 'ਤੇ ਬੁਰਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਮਨਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਧੇਰੇ ਕਰਕੇ ਸਬੰਧ ਹਾਰਮੋਨੀਅਮ ਜਾਂ ਢੋਲਕ ਜਾਂ ਛੈਣੇ ਵਜਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨਾਲ ਹੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਭਾਰਤੀ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਬਹੁਤਾ ਕਰਕੇ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਨਾ ਮਰਦ ਨਾ ਔਰਤ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਬੰਧ ਦੁਨੀਆਂਦਾਰੀ ਨਾਲ ਘੱਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਗ੍ਰਹਿਸਤ ਤੋਂ ਦੂਰ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਇਹ ਸੰਤ ਸੁਭਾਅ ਤੇ ਰੱਬ ਦੇ ਵਧੇਰੇ ਨੇੜੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਮੁਖੀ ਨੂੰ ਮਹੰਤ ਵੀ ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਆਖਿਆ ਜਾਂਦਾ

ਦਾ ਹੀ ਕਮਾਲ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਬਲਕਿ ਇਕ ਏਨੀ ਖੂਬਸੂਰਤ ਸੀ ਕਿ ਵੇਖ ਕੇ ਭੁੱਖ ਲਹਿੰਦੀ ਸੀ। ਇਉਂ ਲਗਦਾ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਕੁਤੀ ਖੁਸਰੀ ਨਾ ਹੋ ਕੇ ਕਿਸੇ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਜਾਂ ਕਾਲਜ ਦੀ ਵਿਦਿਆਰਥਣ ਹੋਵੇ। ਨੱਚਣਾ ਵੀ ਜਿਵੇਂ ਉਸ ਨੇ ਹੁਣੇ ਸਿੱਖਿਆ ਹੋਵੇ। ਜਦ ਵਧਾਈਆਂ ਦਾ ਸ਼ਗਨ-ਵਿਹਾਰ, ਲਾਗ ਮੁੱਕਿਆ ਤਾਂ ਮੈਂ ਉਹਦੇ ਨਾਲ ਦੋ ਗੱਲਾਂ ਕਰਨ ਦੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਕੀਤੀ। ਮੈਂ ਉਹਨੂੰ ਚਾਹ ਦੇ ਬਹਾਨੇ ਅੰਦਰ ਲੈ ਗਿਆ। ਮੇਰਾ ਪਹਿਲਾ ਸਵਾਲ ਸੀ 'ਮੈਨੂੰ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਹਮਦਰਦੀ ਹੈ ਤੂੰ ਏਨੀ ਸੋਹਣੀ ਸੱਚੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜਮਾਤ 'ਚੋਂ ਏ?'

ਇਹ ਗੱਲ ਕਹਿਣ ਦੀ ਦੇਰ ਸੀ ਕਿ ਉਹਦੀਆਂ ਭੁੱਖਾਂ ਨਿਕਲ ਗਈਆਂ। ਉਹਨੂੰ ਰੋਣੇ ਤਾਂ ਮਸਾਂ ਰੋਕਿਆ, ਪਰ ਉਹਦੇ ਹਟਕੋਰੇ ਨਾ ਬੰਦ ਹੋਣ। ਆਖਣ ਲੱਗੀ "ਮੈਂ ਮੁਕਤਸਰ ਦੇ ਇਕ ਪਿੰਡ ਦੇ ਰੱਜੇ-ਪੁੱਜੇ ਘਰ ਵਿਚ ਜਨਮ ਲਿਆ। ਪਰਿਵਾਰ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਤੋਂ ਸਿਵਾ ਮੇਰੀ ਸਰੀਰਕ

ਲਿਆ ਤੇ ਮੇਰੇ ਕੱਪੜੇ ਉਤਾਰ ਦਿੱਤੇ।

"ਤੂੰ ਫੇਰ ਨੱਚੀ?"

'ਨੱਚਣਾ ਕੀ ਸੀ ਮੇਰਾ ਤਾਂ ਸਭ ਕੁਝ ਉਜੜ ਗਿਆ ਸੀ। ਉਹ ਹੈਰਾਨ ਸਨ ਕਿ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਦੋ ਸਾਲ ਤੱਕ ਖੁਸਰੀ ਹੀ ਰਹਿੰਦੀ ਰਹੀ। ਮੈਂ ਰੋਂਦੀ ਰਹੀ ਤੇ ਉਹ ਸਾਰੀ ਰਾਤ ਮਜ਼ਾਕ ਕਰਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ। ਅਗਲੇ ਦਿਨ ਮੈਂ ਘਰੋਂ ਚਲੇ ਗਈ ਤੇ ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਨਾਲ ਸਾਂਝੀ ਕੀਤੀ। ਮਾਂ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਨੇ ਹੰਝੂਆਂ ਦੀ ਝੜੀ ਲਾ ਦਿੱਤੀ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਕਿ ਹੁਣ ਗੱਲ ਗੁੱਝੀ ਨਹੀਂ ਰਹੇਗੀ। ਹੋਇਆ ਉਹੀ ਕਿ ਪੇਪਰ ਮੁੱਕਣ ਤੋਂ ਪੰਜਵੇਂ ਦਿਨ ਇਕ ਗੱਡੀ ਵਿਚ ਪੰਜ-ਛੇ ਖੁਸਰਿਆਂ ਦੇ ਆਗੂ ਘਰ ਗਏ ਤੇ ਬਾਪੂ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ 'ਸਾਡਾ ਜੀਅ ਸਾਨੂੰ ਦੇ'। ਬਾਪੂ ਨੇ ਦੋ ਨਾਲੀ ਚੱਕ ਲਈ ਕਿ ਥੋਡੇ ਕਪਾਲ 'ਚ ਗੋਲੀਆਂ ਲੰਘਾ ਦੁੱਧ ਨੱਠ ਜਾਓ।

'ਉਹ ਵਾਪਿਸ ਚਲੇ ਗਏ?'

ਉਸ ਦਿਨ ਤਾਂ ਚਲੇ ਗਏ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਆਸ ਹੋ ਗਈ ਕਿ ਹੁਣ ਉਹ ਡਰਦੇ ਫੇਰ ਨਹੀਂ ਆਉਣਗੇ। ਪਰ ਮਾੜੀ ਕਿਸਮਤ ਨੂੰ ਬਾਪ ਤੇ ਮਾਂ ਵੀ ਧੋ ਨਾ ਸਕੇ। ਇਕ ਦਿਨ ਹਾਲੇ ਦਿਨ ਚੜ੍ਹਿਆ ਹੀ ਸੀ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਿਜ਼ਰਿਆਂ-ਖੁਸਰਿਆਂ ਦੇ ਦੋ ਟਰੱਕ ਸਾਡੀ ਕੋਠੀ ਮੁਹਰੇ ਆ ਕੇ ਖੜ੍ਹ ਗਏ। ਜਿਹੜਾ ਟਰੱਕ 'ਚੋਂ ਉਤਰੇ ਉਹ ਕੱਪੜੇ ਉਤਾਰ ਕੇ ਨੰਗਾ ਹੋਵੇ ਤੇ ਅੰਦਰ ਆਈ ਜਾਵੇ। ਪਿੱਟ ਸਿਆਪਾ ਕਰਨ ਲੱਗੇ। ਬਾਪੂ ਕੀਹਦੇ ਕੀਹਦੇ ਗੋਲੀ ਮਾਰੇ। ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਫੋਨ ਕੀਤਾ ਤੇ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਪੁਲਿਸ ਆਉਂਦੀ ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਜਬਰੀ ਚੁੱਕ ਕੇ ਲੈ ਗਏ।

-ਘਰਦਿਆਂ ਤੇ ਸਮਾਜ ਨੇ ਪਿੱਛਾ ਵੀ ਕੀਤਾ?

'ਪੁਲਿਸ ਵਾਲੇ ਤਾਂ ਹੱਥ ਖੜ੍ਹੇ ਕਰ ਗਏ। ਬਾਪੂ ਨੇ ਗੁੱਸੇ ਦੀ ਥਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੈਰਾਂ ਵਿਚ ਪੱਗ ਰੱਖੀ। ਪਰ ਕੋਈ ਅਸਰ ਨਾ ਹੋਇਆ। ਜਿਹੜਾ ਸਮਾਜ ਤੇ ਪਿੰਡ ਇਹ ਆਖਦਾ ਸੀ 'ਕੁੜੀ ਪੜ੍ਹਨੇ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਹੁਸ਼ਿਆਰ ਹੈ, ਸੁਨੱਖੀ ਹੈ। ਇਹ ਖ਼ਬਰ ਸੁਣ ਕੇ ਨਿਗ੍ਰਾ ਬਦਲ ਚੁੱਕਾ ਸੀ। ਰੋਂਦੇ ਬਾਪੂ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਸਮਾਜ ਦਿਲਵਰੀ ਨਹੀਂ ਦੇ ਰਿਹਾ ਸੀ ਸਗੋਂ ਇਹ ਆਖਦਾ ਸੀ '.....ਸਿਹਾਂ ਤੈਨੂੰ ਖੁਸਰਿਆਂ ਦੀ ਅਮਾਨਤ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਕਰ ਦੇਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਸੀ।' ਦੋਵੇਂ ਭਰਾ ਸ਼ਰਮ ਦੇ ਮਾਰੇ ਕਈ ਮਹੀਨਿਆਂ ਤੱਕ ਘਰੋਂ ਨਾ ਨਿਕਲੇ। 'ਹੁਣ ਕਿਵੇਂ ਚਲਦੈ?'

ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਰੋਂਦੀ ਦੇ ਨਿਕਲ ਗਏ ਛੇ ਮਹੀਨੇ। ਮਹੰਤ ਪਹਿਲਾਂ ਤਾਂ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਸਮਝਾਉਂਦਾ ਰਿਹਾ, ਪਰ ਇਕ ਦਿਨ ਮੇਰਾ ਚਪੇੜਾਂ ਨਾਲ ਮੂੰਹ ਭੰਨ ਦਿੱਤਾ। ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ 'ਭੁੱਲ ਜਾ ਹੁਣ ਸਭ। ਨੱਚਣ ਚੱਲ ਤੇ ਕਮਾ ਕੇ ਲਿਆ। ਮੈਨੂੰ ਖਾਸ ਕਿਸਮ ਦੀ ਟ੍ਰੇਨਿੰਗ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਮਸਲਨ ਤਾੜੀ ਵਜਾਉਣੀ, ਤੁਰਨਾ ਤੇ ਵੱਖਰੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰਨੀ, ਨੱਚਣਾ, ਵਧਾਈ ਲੈਣ ਲਈ ਅਤਨਾ ਤੇ ਹੁਣ ਮਨ ਨੂੰ ਸਮਝਾ ਲਿਆ ਕਿ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਇਉਂ ਹੀ ਕੱਟਣੀ ਪੈਣੀ ਐ।'

ਮੈਂ ਉਹਦੀ ਦੁਖਦੀ ਰਗ ਨੂੰ ਇਹ ਸਵਾਲ ਕਰਕੇ ਹੋਰ ਛੇੜ ਬੈਠਾ ਕਿ ਤੁਹਾਡੇ 'ਚ ਮੇਲ ਤੇ ਫੀ ਮੇਲ 'ਚ ਕੀ ਫਰਕ ਹੁੰਦੈ?

'ਉਹ ਇਕ ਹੋਰ ਜਣੇ ਨੂੰ ਫੜ ਲਿਆਈ। ਉਹਦਾ ਪਜਾਮਾ ਤੇ ਆਪਣੀ ਸਲਵਾਰ ਲਾਹ ਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ ਕਿ ਦੋਵੇਂ ਵੇਖ ਲੈ ਫਰਕ ਆਪ ਲੱਭ ਲਈ।

ਗੱਲੀ-ਬਾਤੀ

ਐਸ. ਅਸ਼ੋਕ ਭੋਰਾ

ਫੋਨ: 925-752-8025

ਉਹਦੇ ਦਰਦ ਦੀ ਤੜਫਣ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਬੇਚੈਨ ਵੀ ਕੀਤਾ, ਪਰ ਆਖਰੀ ਸਵਾਲ ਦੀ ਅਖੀਰ ਕਰਕੇ ਸ਼ਰਮਿੰਦਾ ਵੀ ਹੋ ਗਿਆ। ਮਹਿਲਾਂ 'ਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲੀ ਦਰ ਦਰ ਨੱਚ ਕੇ ਮੰਗਦੀ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਖੁਸਰਿਆਂ ਦੀ ਜਿਆਦਤੀ 'ਤੇ ਤਾਂ ਗੁੱਸਾ ਆ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਪਰ ਬਾਪ ਨੇ ਉਹਦੇ ਹਿਸੇ ਦੇ 16 ਕਿੱਲੋ ਉਸੇ ਦੇ ਨਾਂ ਲਗਾ ਕੇ ਸਰੀਰਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਕਲੀ ਧੀ ਨੂੰ ਇਸ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਹਾਲੇ ਅਪਣੇ ਨਾਲ ਜਿਉਣ ਦਾ ਤੋਹਫਾ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਸੀ।

ਦੂਜੀ ਘਟਨਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਚਾਰ ਕੁ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਇਕ ਦੋਸਤ ਨਾਲ ਤੜਕੇ ਤਿੰਨ ਕੁ ਵਜੇ ਜਲੰਧਰ ਤੋਂ ਨਵੇਂ ਸਾਲ ਦੇ ਇਕ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਕਰਕੇ ਵਾਪਸ ਪਰਤ ਰਿਹਾ ਸਾਂ ਕਿ ਇਕ ਲਿੰਕ ਸੜਕ ਵਲ ਜਦੋਂ ਕਾਰ ਮੋੜੀ ਤਾਂ ਰੋਣ-ਧੋਣ 'ਤੇ ਪਿੱਟ ਸਿਆਪੇ ਦੇ ਰੌਲੇ-ਰੱਪੇ ਦੀਆਂ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਆ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਚਾਨਣੀ ਰਾਤ ਸੀ। ਇਕ ਮਾਰਕਿਟ ਵਿਚ ਦੁਕਾਨ ਦੇ ਅੱਗੇ ਗੱਡੀ ਖੜ੍ਹੀ ਕਰਕੇ ਅਸੀਂ ਦੋਵੇਂ ਲੋਟ ਗਏ। ਇਉਂ ਲੱਗੇ ਕਿ ਕਾਰਾਂ ਵਿਚ ਕੋਈ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਪੰਦਰਾਂ ਵੀਹ ਜਣੇ ਇਕ ਅਲਫ ਨੰਗੇ ਮੁਰਦੇ ਨੂੰ ਪੁੱਠਾ ਕਰਕੇ ਘੜੀਸੀ ਲਿਆ ਰਹੇ ਸਨ। ਉਹਦੀ ਮਲਮੂਤਰ ਵਾਲੀ ਜਗ੍ਹਾ 'ਤੇ ਇਕ ਲੱਕੜ ਦਾ ਲੰਬਾ ਡੰਡਾ ਠੱਕਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਖੂਨ ਵਗ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਇਹ ਆ ਰਹੀਆਂ ਸਨ 'ਮੁੜ ਇਸ ਜਾਮੇ ਵਿਚ ਆਵੇਗਾ?' ਤੇ ਉਹ ਉਹਨੂੰ ਸਿੱਧਾ ਕਰਕੇ ਜੁੱਤੀਆਂ ਨਾਲ ਉਹਦਾ ਮੂੰਹ ਭੰਨ ਸੁੱਟਦੇ। ਇਉਂ ਉਹ ਦਸਵੀਂ ਫਰਲਾਂਗਾ ਲਿਜਾ ਕੇ ਵਾਰ ਵਾਰ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਜਦੋਂ ਡੰਡਾ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲਦਾ ਤਾਂ ਇਕ ਜਣਾ ਦੋਵੇਂ ਬਾਰਾਂ ਫੜ ਕੇ ਪੈਰ ਨਾਲ ਫਿਰ ਅੰਦਰ ਕਰ ਦਿੰਦਾ। ਇਹ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਵੇਖਿਆ ਨੂੰ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਡਰਦਾ ਇਸ ਕਰਕੇ ਵੀ ਸੀ ਕਿ ਖੁਸਰਿਆਂ ਤੋਂ ਸਿਵਾ ਕੋਈ ਹੋਰ ਵੇਖਦਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਜ਼ਰੀ ਪੈ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਇਹ ਉਹਦਾ ਮੂੰਹ-ਸਿਰ ਪਾੜ ਦੇਂਦੇ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਦੂਰ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਗੱਡੀ ਸਟਾਰਟ ਕਰਕੇ ਨਿਕਲੇ ਤਾਂ ਮੇਰਾ ਮਿੱਤਰ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ 'ਤੂੰ ਜਨਮ ਸਫਲ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ। ਖੁਸਰੇ ਦਾ ਜਨਾਜਾ ਲੱਖਾਂ 'ਚੋਂ ਇਕ ਨੂੰ ਵੇਖਣ ਨੂੰ ਮਿਲਦੈ। ਸੱਪ ਤੇ ਸੱਪਣੀ ਦੇ ਰੁਮਾਂਸ ਵਾਂਗ ਇਹ ਭਾਗਾਂ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਆਉਂਦੈ।'

ਪਰ ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਮੇਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਜੜ੍ਹ ਵਾਲਾ ਫੰਡਾ ਬਣੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ।

ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਖੁਸਰਾ ਸਮਾਜ ਹੁਣ ਜਾਗਰੂਕ ਵੀ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਤੇ ਦੱਖਣੀ ਭਾਰਤ ਦੇ ਕੁਝ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿਚ ਇਹ ਮਹੰਤ ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਸਰਪੰਚ ਵੀ ਬਣ ਗਏ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਮਹੰਤਾਂ ਕੋਲ ਪੈਸਾ ਵਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਨਾ ਧੀ ਤੋਰਨੀ ਨਾ ਨੂੰਹ ਲਿਆਉਣੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਬਾਕੀ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਸਾਧਾਰਣ ਤੇ ਦੁੱਖਾਂ 'ਚ ਹੀ ਗੁਜ਼ਰਦੀ। ਹੈਰਾਨ ਹੋਵੋਗੇ ਕਿ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਨਕਲੀ ਖੁਸਰਿਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਅਸਲੀਆਂ ਨਾਲੋਂ ਵਧ ਏ, ਜਿਹੜੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਾਫਲੇ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਏ ਤੇ ਮੁੜ ਕੇ ਨਿਕਲ ਨਹੀਂ ਸਕੇ। ਆਪ ਪਰਿਵਾਰ ਛੱਡ ਕੇ, ਬੱਚੇ ਤਿਆਗ ਕੇ ਆਪਣੇ ਲਿੰਗ ਕਟਵਾ ਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੋ ਕੇ ਰਹਿ ਗਏ। ਯਕੀਨ ਕਰਿਓ ਕਿ ਜੇ ਕੋਈ ਅਜਿਹੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਬਾਕਾਇਦਾ ਇਸ ਦੀ ਰਸਮ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਇਹ ਡਾਕਟਰਾਂ ਕੋਲ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੇ। ਲਿੰਗ ਕੱਟਣ ਦਾ ਕੰਮ ਆਪ ਹੀ ਕਰਕੇ ਦਵਾ ਦਾਰੂ ਤੇ ਮੱਲ੍ਹਮ ਪੱਟੀ ਆਪ ਹੀ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਉਸ ਦਿਨ ਗੋਸ਼ਤ 'ਤੇ ਸ਼ਰਾਬ ਖੂਬ ਵਰਤਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਕਿਉਂ ਅਸਲੀਆਂ ਨੂੰ ਰੱਬ ਨੇ ਦੁਰਕਾਰਿਆ ਹੈ ਤੇ ਨਕਲੀ ਦੁਨੀਆਦਾਰੀ ਤੋਂ ਦੁੱਖੀ ਹਨ। ਮੰਨੋਗੇ! ਕਿ ਖੁਸਰਿਆਂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਲਗਦਾ ਨਹੀਂ ਕਿ ਗਲਤੀਆਂ ਰੱਬ ਵੀ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਾਰਾਜ਼ ਕਰਨ ਜਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬਦ-ਦੁਆ ਕੋਈ ਲੈਣੀ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਧਾਰਨਾ ਬਣ ਚੁੱਕੀ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸਿੱਖੀ ਦਰਗਾਹ 'ਚ ਪ੍ਰਵਾਨ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਸਮਾਜ ਦੀ ਇਸੇ ਸੋਚ ਸਦਕਾ ਇਹ ਵਧਾਈਆਂ ਲੈਣ ਵੇਲੇ ਮੂੰਹ ਮੰਗੀ ਰਕਮ ਤੇ ਘਰ ਦੇ ਆਰਥਿਕ ਹਾਲਾਤਾਂ ਨੂੰ ਵੇਖਦਿਆਂ ਸਕੂਟਰ ਕਾਰਾਂ ਤੱਕ ਵੀ ਹਾਸਲ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਅਜਿਹਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਾਕਾਇਦਾ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਿਖਾਇਆ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ ਮਹੰਤ ਨੂੰ ਵਧ ਕਮਾਈ ਲਿਆ ਕੇ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਦੂਜੇ ਨੰਬਰ 'ਤੇ ਦਰਜਾ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਤੇ ਮਹੰਤ ਦੀ ਗੈਰ ਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿਚ ਰਾਜ-ਭਾਗ ਦੀ ਚਾਬੀ ਉਸੇ ਦੀ ਜੇਬ ਵਿਚ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਦੋ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਸਾਂਝਾ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਦਰਦ ਦੀ ਚੀਸ ਬਹੁਤ ਡੂੰਘੀ ਹੈ। ਹੋਇਆ ਇੰਜ ਕਿ ਮੇਰੇ ਵੱਡੇ ਬੇਟੇ ਮਨਵੀਰ ਦੀ ਵਧਾਈ ਲੈਣ ਲਈ ਖੁਸਰੇ ਘਰੇ ਆ ਗਏ। ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਸਕੂਲੋਂ ਫੋਨ ਕਰਕੇ ਘਰੇ ਬੁਲਾ ਲਿਆ ਗਿਆ। ਚਮਕੀਲੇ ਤੇ ਸਦੀਕ ਦੇ ਦੋ ਗਾਣਿਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ 'ਯੇਹ ਈਲੂ ਈਲੂ ਕਿਆ ਹੈ' ਤੱਕ, ਖੂਬ ਗਾਇਕੀ ਦਾ ਸੁਰਾ-ਬੇਸੁਰਾ ਘੜਮੱਸ ਪਿਆ। ਦੋ ਜਨਾਨਾ ਖੁਸਰਿਆਂ ਵਿਚ ਨਾਚ

ਉਣਤਾਈ ਬਾਰੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਭਿਣਕ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਬਾਪੂ ਨੇ ਇਕਵੰਜਾ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਿਆ ਦਾਈ ਨੂੰ ਸਿਰਫ ਮੂੰਹ ਬੰਦ ਕਰਕੇ ਰੱਖਣ ਦਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ।

'ਫੇਰ ਇਹ ਭਾਂਡਾ ਕਿਵੇਂ ਫੁੱਟ ਗਿਆ?'

'ਮੈਂ ਪਟਿਆਲੇ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਵਿਚ ਹਿਸਟਰੀ ਦੀ ਐਮ.ਏ. ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ। ਅਸੀਂ ਹੋਸਟਲ ਦੇ ਇਕ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਚਾਰ ਲੜਕੀਆਂ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਸਾਂ। ਮੇਰੀ ਆਵਾਜ਼ ਬੋੜੀ ਜਿਹੀ ਦੋਗਲੀ (ਜਨਾਨਾ+ਮਰਦਾਨਾ) ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਛੇੜਦੀਆਂ ਤਾਂ ਸਨ ਪਰ ਮੇਰੇ ਭੇਦ ਦਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਇਲਮ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਮੈਂ ਨਹਾਉਣਾ-ਧੋਣਾ ਬੜੇ ਸੁਚੇਤ ਮਨ ਨਾਲ ਕਰਦੀ ਸੀ। ਦੋ ਸਾਲ ਲੰਘ ਗਏ। ਵਿਦਾਇਗੀ ਪਾਰਟੀ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਹੋਸਟਲ ਦੇ ਕਮਰੇ ਵਿਚ ਆਈਆਂ ਤਾਂ ਦੋ ਕੁੜੀਆਂ ਹੋਰ ਵੀ ਬੈਠੀਆਂ ਸਨ। ਇਕ ਨੇ ਝੱਟ ਦੇਣੀ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਨੂੰ ਕੁੰਡੀ ਮਾਰ ਦਿੱਤੀ। ਸਾਰੀਆਂ ਨੇ ਤਹਿ ਕੀਤਾ ਕਿ ਅੱਜ ਖੁਸ਼ੀ ਦਾ ਦਿਨ ਹੈ ਟੋਪ ਲਗਾ ਕੇ ਤੇ ਕੱਪੜੇ ਉਤਾਰ ਕੇ ਨੱਚਣਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਅਚਨਚੇਤ ਸੀ। ਜੇ ਮੈਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਪਤਾ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਮੈਂ ਘਰੇ ਚਲੀ ਜਾਂਦੀ। ਮੈਂ ਕੱਪੜੇ ਉਤਾਰਨ ਤੋਂ ਮਨ੍ਹਾਂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਪੰਜਾਂ ਅੰਦਰ ਏਨਾ ਜੋਸ਼ ਸੀ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਜੱਬਰੀ ਬੈਠ 'ਤੇ ਸੁੱਟ

ਖ਼ੁਦ ਨੂੰ ਸਿਆਣੇ ਸਮਝਣ ਵਾਲੇ ਹੀ ਮੌਤੋਂ ਡਰਦੇ-ਸੁਕਰਾਤ

ਸਫਰ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ

ਸੁਕਰਾਤ 469 ਪੂਰਵ ਈਸਾਵੀ ਵਿਚ ਯੂਨਾਨ ਦੀ ਇਕ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਸ਼ਹਿਰੀ-ਰਿਆਸਤ ਏਥਨ ਵਿਖੇ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ। ਢਾਈ ਤਿੰਨ ਸਦੀਆਂ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਯੂਨਾਨ ਦੀਆਂ ਦੂਸਰੀਆਂ ਸ਼ਹਿਰੀ-ਰਿਆਸਤਾਂ ਫਲਾਸਫਰਾਂ ਨੂੰ ਜਨਮ ਦੇ ਰਹੀਆਂ ਸਨ, ਪਰ ਏਥਨ ਨੇ ਅਪਣਾ ਪਹਿਲਾ ਚਿੰਤਕ ਸੁਕਰਾਤ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਹੀ ਪੈਦਾ ਕੀਤਾ। ਪਹਿਲਾ ਚਿੰਤਕ ਵੀ ਅਜਿਹਾ, ਜਿਸਨੇ ਫਲਸਫੇ ਨੂੰ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰੀ ਸੰਜੀਦਗੀ ਅਤੇ ਪਾਕੀਜ਼ਗੀ ਦੇ ਰਾਹ ਤੋਰਿਆ। ਸੁਕਰਾਤ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇ ਸਾਰੇ ਚਿੰਤਕ ਇਕ ਖਾਸ ਕਿਸਮ ਦੇ ਬਚਪਨ ਤੋਂ ਉਤਾਰੇ ਨਹੀਂ ਸਨ ਉਠੇ। ਸੁਕਰਾਤ ਨਾਲ ਫਲਸਫਾ ਜਵਾਨ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ, ਸਗੋਂ ਸਹੀ ਅਰਥਾਂ ਵਿਚ, ਸਿਆਣਪ ਅਤੇ ਚਿੰਤਨ ਦੀ ਬਜ਼ੁਰਗੀ ਸ਼ਾਨ ਅਤੇ ਬਾਬਾਈ ਦਾਨਾਈ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰ ਗਿਆ। ਏਥਨ ਇਕੋ ਛਲਾਂਗ ਵਿਚ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਨਕਸ਼ੇ 'ਤੇ ਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖੀ ਸਭਿਅਤਾ ਦਾ ਕੇਂਦਰ ਬਣ ਗਿਆ।

ਸੁਕਰਾਤ ਦਾ ਪਿਤਾ ਇਕ ਪੱਥਰ-ਘਾਤਾ ਸੀ ਅਤੇ ਭਵਨ ਉਸਾਰੀ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਉਸਦੀ ਮਾਤਾ ਉੱਚ ਘਰਾਣਿਆਂ ਵਿਚ ਦਾਈ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਸੀ। ਸੁਕਰਾਤ ਨੇ ਪੰਦੇ ਵਜੋਂ ਆਪਣਾ ਪਿਤਾ-ਪੁਰਖੀ ਕੰਮ ਹੀ ਸਾਂਭਿਆ, ਪਰ ਸੂਰੂ ਤੋਂ ਹੀ ਉਸਦੀ ਲਿਵ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਪਾਸੇ ਲੱਗੀ ਸੀ। ਵਿਆਹ ਵੀ ਹੋਇਆ, ਤਿੰਨ ਬੱਚੇ ਵੀ। ਉਸਦੀ ਘਰਵਾਲੀ ਬੜੀ ਡਾਹਦੀ ਔਰਤ ਸੀ, ਜਿਹੜੀ ਕੰਮ ਨਾ ਕਰਨ ਅਤੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀਆਂ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਨਾ ਰੱਖਣ ਬਦਲੇ, ਉਸਨੂੰ ਹਰ ਸਮੇਂ ਕੋਸਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਸੀ, ਪਰ ਸੁਕਰਾਤ ਇਸ ਸਭ ਕਾਸੇ ਤੋਂ ਉਪਰ ਸੀ। ਸਦਾ ਅਣਭਿੱਜ ਰਹਿਣ ਵਾਲਾ, ਆਪਣੇ ਹੀ ਵਿਚਾਰਾਂ ਵਿਚ ਗੁੰਮ ਅਤੇ ਸੰਸਾਰਕ ਸੁੱਖਾਂ ਵਲੋਂ ਬੇਪਰਵਾਹ। ਦੁਨੀਆਂਦਾਰੀ ਦੇ ਨਿਜੀ ਕੰਮਾਂ ਲਈ ਉਸ ਕੋਲ ਕੋਈ ਵਿਹਲ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਅਥਾਹ ਗਰੀਬੀ ਵਿਚ ਕੱਟੀ। ਪਰ ਉਸ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਕੋਈ ਗਿਲਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਹ ਤਾਂ ਇਕ ਅਜਿਹੇ ਮਹਾਨ ਕਾਰਜ ਵਿਚ ਰੁੱਝਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਜੋ ਕਿਸੇ ਵੀ ਰੱਬੀ ਮਿਸ਼ਨ ਤੋਂ ਘੱਟ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਜਿਸ ਸਾਹਮਣੇ ਦੁਨੀਆਂਦਾਰੀ ਦੇ ਸਾਰੇ ਕੰਮ ਫਿੱਕੇ ਲਗਦੇ ਸਨ।

ਸੁਕਰਾਤ ਉਸ ਸਮੇਂ 21 ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਦਾ ਸੀ ਜਦੋਂ 448 ਪੂਰਵ ਈਸਵੀ ਵਿਚ ਯੂਨਾਨੀਆਂ ਨੇ ਏਥਨ ਦੇ ਮਹਾਨ ਜਰਨੈਲਾਂ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿਚ, ਸਾਰੇ ਯੂਨਾਨੀ ਅਤੇ ਕੁਝ ਗੈਰ-ਯੂਨਾਨੀ ਸ਼ਹਿਰ ਵੀ, ਪਰਸ਼ੀਆ ਨਾਲ ਲੰਮੀ ਜੰਗ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆਜ਼ਾਦ ਕਰ ਲਏ। ਇਸ ਜੰਗ ਵਿਚ ਸਪਾਰਟਾ ਅਤੇ ਯੂਨਾਨ ਦੀਆਂ ਕਈ ਹੋਰ ਸ਼ਹਿਰੀ-ਰਿਆਸਤਾਂ ਨੇ ਵੀ ਭਾਗ ਲਿਆ ਪਰ ਜੇਤੂ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸ਼ਹਿਰੀ-ਰਿਆਸਤ ਏਥਨ ਹੀ ਸਭ ਤੋਂ ਤਾਕਤਵਰ ਹੋ ਕੇ ਉਭਰੀ, ਪਰਸ਼ੀਆ ਦੀ ਹਾਰ ਹੋਈ ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਯੂਨਾਨ ਦਾ ਉਹ ਯੁੱਗ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ “ਸੁਨਹਿਰੀ ਯੁੱਗ” ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸੁਕਰਾਤ ਇਸ ਸੁਨਹਿਰੀ ਯੁੱਗ ਦੀ ਇਕ ਸੁਤੰਤਰ ਅਤੇ ਖੁਦਮੁਖਤਾਰ ਰਿਆਸਤ ਵਿਚ ਆਜ਼ਾਦ ਘੁੰਮ ਫਿਰ ਕੇ ਹੀ ਪਰਵਾਨ ਚੜ੍ਹਿਆ।

ਇਸ ਸਮੇਂ ਏਥਨ ਵਿਚ ਜਮਹੂਰੀਅਤ ਵੀ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੈਰ ਜਮਾ ਕੇ ਪੱਕੀਆਂ ਲੀਹਾਂ 'ਤੇ ਚਲ ਨਿਕਲੀ ਸੀ ਰਾਜਾਸ਼ਾਹੀ ਦੀ ਵਿਰਾਸਤ ਦਾ ਨਿਯਮ ਤਾਂ ਅਠਵੀਂ ਸਦੀ ਪੂਰਵ ਈਸਵੀ ਵਿਚ ਹੀ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਰਾਜਾ ਹੁਣ ਸਿਰਫ ਇਕ ਜੱਜ ਸੀ, ਜਿਸਨੂੰ ਖਾਸ ਅਰਸੇ ਲਈ ਹੀ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਉਸਦਾ ਕਾਰਜ ਖੇਤਰ ਵੀ ਧਾਰਮਿਕ ਮਾਮਲਿਆਂ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਹੁਣ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਅਤੇ ਸਿਆਸੀ ਫੈਸਲੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਚੁਣੇ ਹੋਏ ਨੁਮਾਇੰਦੇ ਅਤੇ ਲੋਕ ਅਦਾਲਤਾਂ ਕਰਦੀਆਂ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਹਰ ਕਬੀਲੇ ਨੂੰ ਬਰਾਬਰ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਸੁਕਰਾਤ ਦੀ ਆਪਣੀ ਹੋਣੀ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਵੀ ਇਕ ਅਜਿਹੀ ਹੀ ਲੋਕ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕੀਤਾ ਸੀ।

ਪੰਜਾਹ ਹਜ਼ਾਰ ਦੇ ਲਗਭਗ ਆਬਾਦੀ ਵਾਲੇ ਇਸ ਏਥਨ ਸ਼ਹਿਰ ਦੀ ਉਸ ਵੇਲੇ ਫਿਜ਼ਾ ਹੀ ਵੱਖਰੀ ਸੀ। ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਇਕ ਦੂਸਰੇ ਨੂੰ ਨਿਜੀ ਰੂਪ ਵਿਚ ਜਾਣਦੇ ਸਨ। ਸਾਰੇ ਦਸ ਕਬੀਲੇ ਸਨ। ਹਰ ਕਬੀਲਾ ਪੰਜਾਹ ਡਿਪਟੀ ਚੁਣ ਕੇ ਲੋਕ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਲਈ ਭੇਜਦਾ। ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਉਣ ਅਤੇ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਦੇਣ ਲਈ ਇਹ ਲੋਕ ਅਦਾਲਤਾਂ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਅਸਮਾਨ ਹੇਠ ਜਾਂ ਵੱਡੇ ਹਾਲਾਂ ਵਿਚ ਜੁੜਦੀਆਂ। ਦੇਵੀ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੇ ਤਿਉਹਾਰ ਮਨਾਏ ਜਾਂਦੇ, ਮੇਲੇ ਲਗਦੇ, ਘੋੜ-ਦੌੜਾਂ ਕਰਾਈਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਅਤੇ ਜਿਮਖਾਨੇ ਵਿਚ ਐਥਲੈਟਿਕਸ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਕਰਵਾਏ ਜਾਂਦੇ।

ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਅਤੇ ਦੂਸਰੇ ਪ੍ਰਤੀਯੋਗੀਆਂ ਨੂੰ ਇਨਾਮ ਦਿੱਤੇ ਜਾਂਦੇ। ਐਕਰੋਪੋਲਿਸ ਦੇ ਪੈਰਾਂ ਵਿਚ ਬਣੇ ਡਾਇਓਨੀਸੋ ਦੇ ਥੇਟਰ ਵਿਚ ਨਾਟਕ ਖੇਡੇ ਜਾਂਦੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਭਾਰੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਲੋਕ ਵੇਖਣ ਲਈ ਆਉਂਦੇ। ਸੋਫੋਕਲੀਸ, ਯੂਰੀਪਦੀਸ, ਅਰਿਸਤੋਫਨੀਸ ਵਰਗੇ ਮਹਾਨ ਨਾਟਕਕਾਰ, ਸਾਰੇ ਸੁਕਰਾਤ ਦੇ ਸਮਕਾਲੀ ਸਨ। ਐਰਾਥੋਨ ਦੇ ਇਕ ਦੁਖਾਂਤ ਨਾਟਕ ਨੂੰ ਵੇਖਣ ਲਈ ਡਾਇਓਨੀਸੋ ਦੇ ਥੇਟਰ ਵਿਚ ਤੀਹ ਹਜ਼ਾਰ ਦਰਸ਼ਕਾਂ ਦੇ ਜੁੜੇ ਹੋਣ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਇਨਾਮ ਮਿਲਣ 'ਤੇ, ਦੋਸਤਾਂ ਦੀਆਂ ਮਹਿਫਲਾਂ ਸਜਦੀਆਂ, ਪਾਰਟੀਆਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਸਾਰੀ ਰਾਤ ਬਹਿਸਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ।

ਸੁਕਰਾਤ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਵਿਚ ਭਾਗ ਲੈਂਦਾ। ਦੋਸਤਾਂ ਦੀ ਮਹਿਫਲ ਵਿਚ ਸੁਰਾਬ ਵੀ ਪੀਂਦਾ, ਪਰ ਅਜ ਤੱਕ ਕਿਸੇ ਨੇ ਵੀ ਉਸਨੂੰ ਸੁਰਾਬੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਸੀ ਵੇਖਿਆ। ਦੂਸਰੇ ਦੋਸਤ ਬੱਕ ਕੇ ਸੌਂ ਜਾਂਦੇ, ਪਰ ਸੁਕਰਾਤ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਸੁਆ ਕੇ ਆਪ ਸਰਘੀ ਵੇਲੇ ਲਾਈਕਿਊਮ ਵਿਚ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਦਾ, ਅਤੇ ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਬਾਜ਼ਾਰ ਵਿਚ ਘੁੰਮਦਾ, ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰੋਂ ਗਿਆਨ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਲਈ ਫਲਸਫੇ ਵਿਚ ਨਵੇਂ ਨਵੇਂ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕਰਦਾ। ਏਥਨ ਸ਼ਹਿਰ, ਸਚਮੁੱਚ, ਸਿਰਜਣਾਤਮਿਕਤਾ ਲਈ ਸਵਰਗ ਸੀ, ਜਿਥੇ ਆਉਣ ਲਈ ਬਾਹਰਲੇ ਚਿੰਤਕ ਵੀ ਉਤਸੁਕ ਰਹਿੰਦੇ ਅਤੇ ਏਥਨ ਵਾਸੀਆਂ ਦੀ ਖੁਸ਼ਹਾਲੀ ਵੇਖ ਕੇ ਰਸ਼ਕ ਕਰਦੇ।

ਪਰ ਦੂਸਰੇ ਪਾਸੇ ਪਰਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਜੰਗ ਵਿਚ ਹਰਾਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਏਥਨ ਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਹਕੂਮਤ ਅਤੇ ਤਾਕਤ ਦਾ ਅਜਿਹਾ ਨਸ਼ਾ ਚੜ੍ਹਿਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਕ “ਜਾਬਰ ਰਿਆਸਤ” ਦਾ ਰੂਪ ਧਾਰ ਲਿਆ। ਜਦ ਉਸਨੇ ਦੂਜੀਆਂ ਰਿਆਸਤਾਂ ਤੋਂ ਹਰਜਾਨੇ ਵਸੂਲਣੇ ਅਤੇ ਜਥੇਬੰਦਕ ਲੁੱਟਮਾਰ ਆਰੰਭ ਦਿੱਤੀ ਤਾਂ 431 ਪੂਰਵ ਈਸਵੀ ਵਿਚ ਇਕ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਸ਼ਹਿਰੀ-ਰਿਆਸਤ ਪੇਲੋਪੋਨੀਸ਼ੀਆ ਨਾਲ ਮੁੜ ਅਜਿਹੀ ਜੰਗ ਵਿਚ ਉਲਝਿਆ, ਜਿਹੜੀ ਵਧਦੀ ਵਧਦੀ ਇਕ ਵੱਡੀ ਜੰਗ ਵਿਚ ਬਦਲ ਗਈ। ਸਾਰੀਆਂ ਰਿਆਸਤਾਂ ਵਿਚ ਨਵੇਂ ਸਿਰੇ ਤੋਂ ਯੁੱਧਬੰਦੀ ਹੋ ਗਈ। ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਜੰਗ ਵਿਚ ਉਲਝੇ ਰਹਿਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ 404 ਪੂਰਵ ਈਸਵੀ ਵਿਚ ਏਥਨ ਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਹਾਰ ਦਾ ਮੂੰਹ ਵੇਖਣਾ ਪਿਆ ਅਤੇ ਸਪਾਰਟਾ ਦੀ ਅਧੀਨਗੀ ਕਬੂਲਣੀ ਪਈ।

ਪੇਲੋਪੋਨੀਸ਼ੀਆ ਦੀਆਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਜੰਗਾਂ ਦੌਰਾਨ ਸੁਕਰਾਤ ਵੀ ਕਈ ਮੁਹਿੰਮਾਂ 'ਤੇ ਗਿਆ। ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਲੋਕ ਜਾਣਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸੁਕਰਾਤ ਇਕ ਮਹਾਨ ਯੋਧਾ ਵੀ ਸੀ, ਜਿਸਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਮੁਹਿੰਮਾਂ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਬਹਾਦਰੀ ਅਤੇ ਨਿਡਰਤਾ ਦਾ ਲੋਹਾ ਮਨਵਾਇਆ। ਜੰਗ ਦੀਆਂ ਔਕੜਾਂ ਸਹਿਣ ਵਿਚ ਉਸਦਾ ਕੋਈ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਸਦਾ ਇਕ ਸਾਥੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਕ ਅਲਸੀਬੀਆਦੀਸ ਦੱਸਦਾ ਹੈ, ਕਿ ਕੜਾਕੇ ਦੀ ਸਰਦੀ ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਦੂਸਰੇ ਸਿਰ-ਮੂੰਹ ਕਪੜਿਆਂ ਨਾਲ ਵਲ੍ਹੇਟ ਕੇ, ਲੱਤਾਂ ਅਤੇ ਪੈਰਾਂ ਨੂੰ ਭੇਡ ਦੀ ਖੱਲ ਕੱਸ ਕੇ ਵੀ ਠੰਡ ਨਾਲ ਕੁੰਗੜ ਜਾਂਦੇ ਸਨ, ਉਦੋਂ ਸੁਕਰਾਤ ਆਪਣਾ ਉਹੀ ਪੁਰਾਣਾ ਚੋਗਾ ਪਹਿਨ ਕੇ ਨੰਗੇ ਪੈਰੀਂ ਬਰਫ ਉਪਰ ਸਾਰਿਆਂ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਰਾਮ ਨਾਲ ਤੁਰ ਪੈਂਦਾ ਸੀ, ਕਿ ਦੂਸਰੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਬੜਾ ਛੋਟਾ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਨ ਲਗਦੇ ਸਨ। ਪੱਤੇ-ਈਦਾਈਆ ਦੀ ਜੰਗ ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਅਲਸੀਬੀਆਦੀਸ ਜਖਮੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਪਿਆ ਸੀ, ਤਾਂ ਸੁਕਰਾਤ ਨੇ ਨਾ ਕੇਵਲ ਉਸ ਉਪਰ ਪਹਿਰਾ ਹੀ ਦਿੱਤਾ, ਸਗੋਂ ਹਥਿਆਰਾਂ ਸਮੇਤ ਉਸਨੂੰ ਬਚਾ ਕੇ ਵੀ ਲਿਆਂਦਾ। ਫਿਰ ਦੇਲੀਅਮ ਦੀ ਜੰਗ ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਏਥਨ ਦੀਆਂ ਫੌਜਾਂ ਦੇ ਪੈਰ ਉਖੜ ਗਏ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਿਛਾਂਹ ਹਟਣਾ ਪਿਆ, ਤਾਂ ਸੁਕਰਾਤ ਆਪਣੇ ਇਕ ਸਾਥੀ ਲਖੀਸ ਨਾਲ ਅਜਿਹੇ ਸਵੈਮਾਣ ਅਤੇ ਰੋਹਬਦਾਰ ਠਾਠ ਨਾਲ ਤੁਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵੀ ਦੁਸ਼ਮਣ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਲ ਝਾਕਣ ਦਾ ਵੀ ਹੀਆ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕੀਤਾ। ਇਸੇ ਕਾਰਨ ਉਹ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਬਚ ਆਏ, ਜਦੋਂਕਿ ਆਪਣੀਆਂ ਜਾਨਾਂ ਬਚਾਉਣ ਦੀ ਫਿਕਰ ਵਿਚ ਭੱਜ ਰਹੇ ਮਾਰੇ ਗਏ ਜਾਂ ਦਾਸ ਬਣਾ ਲਏ ਗਏ।

ਸੋਚਾਂ ਵਿਚ ਗੁੰਮ ਜਾਣ ਦੀ ਆਦਤ ਸੁਕਰਾਤ ਨੂੰ ਬਚਪਨ ਤੋਂ ਹੀ ਸੀ। ਕਿਸੇ ਵਿਚਾਰ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਉਹ ਘੰਟਿਆਂ ਬੱਧੀ ਸੋਚਦਾ ਰਹਿੰਦਾ। ਪੱਤੇਈਦਾਈਆ ਦੀ ਮੁਹਿੰਮ ਦੌਰਾਨ ਹੀ ਜਦੋਂ ਮੌਸਮ ਗਰਮੀਆਂ ਦਾ ਸੀ, ਤਾਂ ਇਕ ਦਿਨ ਸੁਕਰਾਤ

ਸਵੇਰ ਤੋਂ ਕਿਸੇ ਵਿਚਾਰ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਖੜਾ ਖੜਾ ਅਜਿਹਾ ਲੀਨ ਹੋਇਆ ਕਿ ਦੁਪਹਿਰ ਹੋਣ 'ਤੇ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਉਸ ਬਾਰੇ ਘੁਸਰ ਮੁਸਰ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈ। ਉਥੇ ਹੀ ਖੜੋਤੇ ਸ਼ਾਮਾਂ ਪੈ ਗਈਆਂ। ਰਾਤ ਦੇ ਖਾਣੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਕ ਦੂਸਰੀ ਰਿਆਸਤ ਦੇ ਬੰਦਿਆਂ ਨੇ ਸੁਕਰਾਤ ਦੀ ਇਸ ਵਜਦ ਦੀ ਅਵਸਥਾ

ਪ੍ਰੇਮ ਪਾਲੀ

ਨੂੰ ਵੇਖਣ ਲਈ ਉਸਦੇ ਕੋਲ ਹੀ ਬਿਸਤਰੇ ਲਾ ਲਏ। ਕਦੇ ਕਦੇ ਅੱਖ ਪੁੱਟ ਕੇ ਵੇਖ ਲੈਂਦੇ। ਸੁਕਰਾਤ ਸਵੇਰ ਹੋਣ ਤਕ ਉਵੇਂ ਅਡੋਲ ਖੜੋਤਾ ਰਿਹਾ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਸਵੇਰ ਦਾ ਸੂਰਜ ਉਦੈ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਸੂਰਜ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੀ ਆਪਣੀ ਥਾਂ ਤੋਂ ਹਿੱਲਿਆ। ਅਜਿਹੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਲੋਕਾਂ ਅੰਦਰ ਸੁਕਰਾਤ ਬਾਰੇ ਇਕ ਅਜੀਬ ਕਿਸਮ ਦੇ ਭੈਅ ਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਦੇ ਰਲੇ ਮਿਲੇ ਭਾਵ ਨੂੰ ਪੈਦਾ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਕਈ ਲੋਕ ਇਸਨੂੰ ਸੁਕਰਾਤ ਅੰਦਰ ਕਿਸੇ ਗੈਬੀ ਤਾਕਤ ਦੀ ਸੂਚਕ ਵੀ ਮੰਨਣ ਲੱਗ ਪਏ ਸਨ, ਪਰ ਕਈ ਉਸਨੂੰ ਉਸਦਾ ਪਾਖੰਡ ਵੀ ਸਮਝਦੇ। ਅਰਿਸਤੋਫਨੀਸ ਨੇ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਵਿਅੰਗਮਈ ਨਾਟਕ “ਬੱਦਲ” ਵਿਚ ਸੁਕਰਾਤ ਨੂੰ ਇਕ ਟੋਕਰੀ ਵਿਚ ਬਿਠਾ ਕੇ ਹਵਾ ਵਿਚ ਲਟਕਦੇ ਵਿਖਾਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਸੁਕਰਾਤ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਕਹਿ

ਰਿਹਾ ਸੀ, “ਵੇਖੋ ਮੈਂ ਹਵਾ ਉੱਤੇ ਵੀ ਤੁਰ ਸਕਦਾ ਹਾਂ।” ਇਹ ਨਾਟਕ ਵੀ ਏਥਨ ਦੇ ਸਾਰੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਵੇਖਿਆ ਸੀ।

427 ਈ.ਪੂ ਵਿਚ ਏਥਨ ਵਿਖੇ ਗੌਰਗੀਆ ਨੇ ਫੇਰਾ ਪਾਇਆ ਪਰ ਉਸਦਾ ਅਜਿਹਾ ਜੀ ਲੱਗਾ ਕਿ ਉਹ ਉਥੇ ਹੀ ਵਸ ਗਿਆ। ਉਹ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਗਿਆਨੀਆਂ (Sophists) ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਸੀ, ਜਿਹੜੇ ਭਾਰੀ ਫੀਸਾਂ ਬਟੋਰ ਕੇ ਆਪਣਾ ਗਿਆਨ ਵੇਚਦੇ ਸਨ। ਏਥਨ ਵਾਸੀ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਚੰਗਾ ਨਹੀਂ ਸਨ ਸਮਝਦੇ ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਗੱਲ ਨਾਲ ਕੋਈ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪੈਂਦਾ। ਇਹ ਗਿਆਨ ਯੂਨਾਨ ਦੇ ਚਲਦੇ ਫਿਰਦੇ ਵਿਸ਼ਵ-ਵਿਦਿਆਲੇ ਸਨ, ਜਿਹੜੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਹਰ ਵਿਸ਼ੇ ਵਿਚ ਮਾਹਿਰ ਸਮਝਦੇ ਸਨ। ਇਹ ਹਰਫਨਮੇਲਾ ਸਨ।

ਜਮਹੂਰੀ ਸਥਿਤੀ ਦੀ ਲੋੜ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗਿਆਨੀਆਂ ਦੀ ਹੋਂਦ ਨੂੰ ਲਾਜ਼ਮੀ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਇਸ ਸਮੇਂ ਕੁਝ ਖੋਜ, ਭਾਵੇਂ ਸਹੀ ਦਿਸ਼ਾ ਵਿਚ ਵੀ ਹੋਈ, ਪਰ ਜਮਹੂਰੀ ਨਿਜ਼ਾਮ ਵਿਚ ਗੰਭੀਰ ਚਿੰਤਨ ਅਤੇ ਸੰਜੀਦਾ ਸੋਚ ਵਿਚਾਰ ਦੀ ਐਨੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਜਿੰਨੀ ਚੰਗੇ ਬੁਲਾਰੇ ਹੋਣ ਅਤੇ ਬਹਿਸ ਵਿਚ ਦੂਜਿਆਂ ਨੂੰ ਮਾਤ ਦੇਣ ਵਿਚ ਕੁਸ਼ਲ ਵਿਧੀਆਂ ਵਰਤ ਸਕਣ ਦੇ ਸਮਰੱਥ ਹੋਣ ਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਸਮੇਂ ਦੀ ਇਸ ਲੋੜ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰੱਖ ਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗਿਆਨੀਆਂ ਨੇ ਤਰਕ ਦੀਆਂ ਅਜਿਹੀਆਂ ਜੁਗਤਾਂ ਦੀ ਕਾਢ ਕੱਢੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸੱਚ ਨੂੰ ਝੂਠ ਅਤੇ ਝੂਠ ਨੂੰ ਸੱਚ ਬਣਾ ਕੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਠੀਕ ਅਤੇ ਗਲਤ ਵਿਚਕਾਰ ਫਰਕ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਸ ਖੂਬਸੂਰਤੀ ਨਾਲ ਖਤਮ ਕੀਤਾ ਕਿ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਸੱਚ-ਝੂਠ ਨੂੰ ਪਛਾਣਣ ਦੀ ਸੋਝੀ ਹੀ ਜਾਂਦੀ ਰਹੀ। ਇਹ ਜੁਗਤਾਂ ਜਮਹੂਰੀ ਨਿਜ਼ਾਮ ਵਿਚ ਵੱਡੇ ਅਹੁਦੇ ਹਥਿਆਉਣ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਕਰਨ ਵਿਚ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਕੰਮ ਆਉਂਦੀਆਂ। ਲੋਕ-ਅਦਾਲਤਾਂ ਵਿਚ ਹਰ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕੇਸ ਦੀ ਪੈਰਵੀ ਆਪ ਕਰਨੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਉਹ ਭਾਰੀ ਰਕਮਾਂ ਖਰਚ ਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗਿਆਨੀਆਂ ਤੋਂ ਸਿਖਲਾਈ ਲੈਂਦੇ ਸਨ। ਭਾਸ਼ਣ-ਕਲਾ ਵਿਚ ਮਾਹਿਰ ਬਣਾਉਣਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਨ ਪਸੰਦ ਵਿਸ਼ਾ ਸੀ। ਪਲੈਟੋ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ

ਨੂੰ ਅਜਿਹਾ ਬਦਨਾਮ ਕੀਤਾ ਕਿ ਆਦਰਸ਼ਵਾਦੀ ਫਲਾਸਫਾਕਾਰ ਅਜ ਤੱਕ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਫਲਸਫੇ ਦਾ ‘ਬੌਧਿਕ ਕੋਹਤ’ ਮੰਨਦੇ ਹਨ।

ਸੁਕਰਾਤ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਲੜਾਈ ਲਈ ਅਸਲ ਮੁਹਾਜ਼ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗਿਆਨੀਆਂ ਨੇ ਹੀ ਦਿੱਤਾ। ਸੁਕਰਾਤ ਦਾ ਇਕ ਬਚਪਨ ਦਾ ਦੋਸਤ ਸੀ, ਖੈਰਫੋਨ। ਇਕ ਵੇਰ ਉਹ ਡੈਲਫੀ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਸਨੇ ਦੇਵ-ਵਾਣੀ ਤੋਂ ਪੁੱਛ ਕੀਤੀ, “ਕੀ ਯੂਨਾਨ ਵਿਚ ਸੁਕਰਾਤ ਨਾਲੋਂ ਵਧ ਸਿਆਣਾ ਕੋਈ ਹੋਰ ਹੈ?” ਦੇਵ-ਵਾਣੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, “ਨਹੀਂ।” ਸੁਕਰਾਤ ਨੇ ਇਸ ਦੇਵ-ਵਾਣੀ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ, ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਨਾਲੋਂ ਵਧ ਸਿਆਣੇ ਆਦਮੀ ਦੀ ਖੋਜ ਵਿਚ ਨਿਕਲ ਤੁਰਿਆ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰੋਂ ਜਾਣਦਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਸਿਆਣਾ ਨਹੀਂ, ਪਰ ਦੇਵ ਵਾਣੀ ਨੇ ਕਿਉਂ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਸ ਨਾਲੋਂ ਸਿਆਣਾ ਕੋਈ ਹੋਰ ਨਹੀਂ ਹੈ-ਜ਼ਰੂਰ, ਇਸ ਗੱਲ ਵਿਚ ਕੋਈ ਡੂੰਘਾ ਭੇਤ ਹੈ। ਉਹ ਸਿਆਸਤਦਾਨਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ, ਕਾਵਿ ਸਿਰਜਕਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਕਲਾਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਿਆ, ਉਹ “ਗਿਆਨੀਆਂ” ਨੂੰ ਵੀ ਮਿਲਿਆ, ਪਰ ਉਸਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲੋਂ ਵਧ ਸਿਆਣਾ ਬੰਦਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਟੱਕਰਿਆ। ਸਾਰੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਗਿਆਨਵਾਨ ਸਮਝਦੇ, ਪਰ ਸੁਕਰਾਤ ਦੇ ਸਵਾਲਾਂ ਦਾ ਉੱਤਰ ਦਿੰਦੇ ਦਿੰਦੇ

ਡੋਗਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਜਾਬਰਾਂ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਸੁਕਰਾਤ ਦਾ ਇਕ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਕ ਅਤੇ ਪਲੈਟੋ ਦਾ ਮਾਮਾ ਕਰੀਤੀਆ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। 404 ਵਿਚ ਤਾਕਤ ਹਥਿਆਉਣ ਪਿੱਛੋਂ ਇਹ ਕੁਝ ਦੇਰ ਤੱਕ ਕਾਮਯਾਬ ਵੀ ਰਹੇ। ਸਿਰਕੱਢ ਜਮਹੂਰੀ ਆਗੂਆਂ ਨੂੰ ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਲਈ ਰੂਪੋਸ਼ ਹੋਣਾ ਪਿਆ। ਪਰ ਅੰਤ 399 ਪੂਰਵ ਈਸਵੀ ਵਿਚ ਜਮਹੂਰੀਅਤ ਮੁੜ ਬਹਾਲ ਹੋ ਗਈ, ਤੇ ਸੁਕਰਾਤ ਨੂੰ ਬੰਦੀ ਬਣਾ ਲਿਆ ਗਿਆ।

501 ਡਿਪਟੀਆਂ ਦੀ ਲੋਕ ਅਦਾਲਤ ਵਿਚ ਸੁਕਰਾਤ ਦਾ ਮੁਕੱਦਮਾ ਪੇਸ਼ ਹੋਇਆ। ਅਨੀਤੋਸ (ਉਹੀ ਜਿਸ ਨੇ ਸੁਕਰਾਤ ਨੂੰ ਚਿਤਾਵਨੀ ਦਿੱਤੀ ਸੀ), ਮੀਲੀਤੋਸ ਅਤੇ ਲਾਈਕੋਨ ਨੇ ਦੋਸ਼ ਲਾਇਆ ਕਿ ਸੁਕਰਾਤ ਇਕ ਅਜਿਹਾ ਸੁਰਧਾਗੀਣ ਵਿਅਕਤੀ ਹੈ ਜੋ ਰਿਆਸਤ ਦੇ ਦੇਵੀ-ਦੇਵਤਿਆਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਅਲੋਕਾਰ ਦੇਵੀ ਦੇਵਤਿਆਂ ਵਿਚ ਸੁਰਧਾ ਰੱਖਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਏਥਨ ਦੀ ਨੌਜਵਾਨ ਨਸਲ ਨੂੰ ਗੁੰਮਰਾਹ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਹ ਭਾਸ਼ਣ-ਕਲਾ ਵਿਚ ਨਿਪੁੰਨ ਹੈ, ਇਸ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਵਿਚ ਨਾ ਆ ਜਾਣਾ।

ਸੁਕਰਾਤ, ਜਿਵੇਂ ਜਾਣਦਾ ਹੋਵੇ ਕਿ ਕੀ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਉਸਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਭਾਸ਼ਣ-ਕਲਾ ਵਿਚ ਉਹ ਕਿੰਨਾ ਕੁ ਨਿਪੁੰਨ ਹੈ, ਇਸਦਾ ਤਾਂ ਹੁਣੇ ਪਤਾ ਲੱਗ ਜਾਵੇਗਾ। ਬਾਕੀ ਦੋਸ਼ਾਂ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਿਚ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਸਨੇ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਦਿਆਨਤਦਾਰੀ ਨਾਲ ਉਹੋ ਕੰਮ ਕੀਤਾ, ਜਿਹੜਾ ਉਸਦੇ ਰੱਬ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਸੌਂਪਿਆ ਸੀ। ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇਣ ਬਦਲੇ ਉਸਨੇ ਦੂਸਰੇ ‘ਗਿਆਨੀਆਂ’ ਵਾਂਗ ਕੋਈ ਮੌਟੀਆਂ ਫੀਸਾਂ ਨਹੀਂ ਲਈਆਂ, ਅਤੇ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਇਕੋ ਇਕ ਗਵਾਹ ਹੈ, ਉਸਦੀ ਗਰੀਬੀ। ਉਸ ਵਿਰੁਧ ਲਾਏ ਗਏ ਉਪਰੋਕਤ ਦੋਸ਼ ਕੋਈ ਖਾਸ ਦੋਸ਼ ਨਹੀਂ। ਅਸਲ ਦੋਸ਼ ਹੋਰ ਸਨ, ਜਿਹੜੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਨਹੀਂ ਆਏ। ਇਸ ਲਈ ਉਸਨੂੰ ਬਣਦੀ ਸਜ਼ਾ ਜ਼ਰੂਰ ਮਿਲਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਕਿਸੇ ਕਿਸਮ ਦੀ ਕੋਈ ਅਰਜ਼ੋਈ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਜਾਨ ਬਖਸ਼ੀ ਲਈ ਆਪਣੀ ਘਰਵਾਲੀ ਜਾਂ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਢਾਲ ਬਣਾ ਕੇ ਵਰਤੇਗਾ। ਸੱਜਣ ਗਣ, ਮੈਂ ਮੌਤ ਤੋਂ ਵਰਤਾਂਗਾ।

ਮੌਤ ਦੇ ਡਰੇ, ਸੱਚਾਈ ਦਾ ਰਸਤਾ ਉਸਨੇ ਕਦੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਤਿਆਗਿਆ। ਇਕ ਵਾਰ, ਜਦੋਂ ਉਹ ਖੁਦ ਇਕ ਅਜਿਹੀ ਹੀ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੀ, ਤਾਂ ਉਸਨੇ ਸਾਰੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਵੋਟ ਦੇ ਉਲਟ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਜਰਨੈਲਾਂ ਨੂੰ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਤੋਂ ਬਚਾਇਆ ਸੀ, ਜਿਹੜੇ ਸੱਤ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਲੜੀ ਇਕ ਸਮੁੰਦਰੀ ਲੜਾਈ ਵਿਚ ਮਰਨ ਵਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਲਾਸ਼ਾਂ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਸਨ ਲਿਆ ਸਕੇ। ਪਿੱਛੋਂ ਸਾਰੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਗਲਤੀ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਦੂਜੀ ਵਾਰ, ਜਦੋਂ ਤੀਹ ਜਾਬਰਾਂ ਦੀ ਹਕੂਮਤ ਸੀ, ਤਾਂ ਪੰਜ ਹੋਰਨਾਂ ਨਾਲ ਸੁਕਰਾਤ ਨੂੰ ਵੀ ਹੁਕਮ ਹੋਇਆ ਕਿ ਉਹ ਇਕ ਖਾਸ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਲਿਆ ਕੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ, ਜਿਸਨੂੰ ਉਹ ਮੌਤ ਦੇ ਘਾਟ ਉਤਾਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਪਰ ਇਕੱਲਾ ਸੁਕਰਾਤ ਸੀ, ਜਿਸਨੇ ਸੱਚਾਈ ਦਾ ਪੱਲਾ ਨਹੀਂ ਛੱਡਿਆ ਅਤੇ ਤੀਹ ਜਾਬਰਾਂ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਜੇਕਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਤਖਤਾ ਨਾ ਪਲਟਦਾ ਅਤੇ ਜਮਹੂਰੀਅਤ ਬਹਾਲ ਨਾ ਹੁੰਦੀ, ਤਾਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਕਿ ਸੁਕਰਾਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੀਹ ਜਾਬਰਾਂ ਹੱਥੋਂ ਮਾਰਿਆ ਜਾਂਦਾ। ਸੁਕਰਾਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੌਤ ਦਾ ਡਰ ਕੇਵਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਹੜੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸਿਆਣੇ ਸਮਝਦੇ ਹਨ ਪਰ ਉਹ ਸਿਆਣੇ ਹੁੰਦੇ ਨਹੀਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਕਿ ਉਹ ਸਿਆਣੇ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ ਕਿ ਮੌਤ ਇਹ ਨਿਹਮਤ ਹੈ ਜਾਂ ਸਰਾਪ, ਪਰ ਮੌਤ ਤੋਂ ਡਰਨ ਵਾਲੇ ਇਸ ਨੂੰ ਸਰਾਪ ਸਮਝਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਗਿਆਨਤਾ ਦਾ ਹੋਰ ਵੱਡਾ ਸਬੂਤ ਕਿਹੜਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਗਿਆਨ ਹੀ ਸਦਗੁਣ ਹੈ। ਗਿਆਨ ਹੀ ਨੇਕੀ ਹੈ। ਕੋਈ ਵਿਅਕਤੀ ਜਾਣ ਬੁੱਝ ਕੇ ਬੁਰਾਈ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਬੁਰਾਈ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਕਿ ਉਹ ਬੁਰਾਈ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਗਿਆਨ ਲਈ ਖੋਜ ਪੜਤਾਲ ਕਰਦੇ ਰਹਿਣਾ ਹੀ ਜੀਵਨ ਹੈ। ਖੋਜ-ਪੜਤਾਲ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਮਨੁੱਖੀ ਜੀਵਨ ਕੋਈ ਜੀਵਨ ਨਹੀਂ। ਖੋਜ-ਪੜਤਾਲ ਨੂੰ ਨਿੰਦਣ ਨਾਲੋਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਵੱਡਾ ਕੋਹਤ ਨਹੀਂ।

(ਬਾਕੀ ਅਗਲੇ ਸਫੇ 'ਤੇ)

ਰੁਸਤਮੇ-ਹਿੰਦ ਪਹਿਲਵਾਨ ਮਿਹਰਦੀਨ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਦਿਆਂ

ਪਹਿਲਵਾਨ ਮਿਹਰਦੀਨ ਨੂੰ ਸਾਡੇ ਕੋਲੋਂ ਵਿਛੜਿਆਂ ਲਗਭਗ ਦੋ ਸਾਲ ਹੋ ਚੱਲੇ ਹਨ, ਪਰ ਪਹਿਲਵਾਨ ਮਿਹਰਦੀਨ ਦਾ ਨਾਂ ਹਾਲੇ ਵੀ ਧਰੁ ਤਾਰੇ ਵਾਂਗ ਚਮਕ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਮਿਹਰਦੀਨ ਨੇ ਭਾਰਤ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਤਕੜੀ ਤੇ ਲੰਮੀ ਭਲਵਾਨੀ ਕੀਤੀ। ਛੇ ਫੁੱਟ ਤਿੰਨ ਇੰਚ ਉੱਚੇ, ਰੋਹਬਦਾਰ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਅਖਾੜਿਆਂ ਦੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਮਿਹਰਦੀਨ ਦਾ ਜਨਮ ਇਕ ਮੁਸਲਮਾਨ ਲੁਹਾਰ ਜਲਾਲਦੀਨ ਦੇ ਘਰ ਤਾਮਕੋਲ ਪਿੰਡ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ

ਇਕਬਾਲ ਜੱਬੇਵਾਲੀਆ

ਗੰਗਾਨਗਰ (ਰਾਜਸਥਾਨ) ਵਿਖੇ 20 ਅਗਸਤ, 1937 ਨੂੰ ਹੋਇਆ।

ਚੜ੍ਹਦੀ ਉਮਰੇ ਚੰਗੇ ਕੱਦ ਕਾਨ ਕਰਕੇ ਪਿਤਾ ਵਲੋਂ ਮਿਹਰਦੀਨ ਨੂੰ ਤਕੜਾ ਭਲਵਾਨ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਬਖਸ਼ੀਸ਼ੇ ਜੀਦ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਉਸਤਾਦ ਧਾਰਿਆ ਗਿਆ। ਭਲਵਾਨੀ ਕਰਨ ਦੇ ਨਾਲ ਗ੍ਰਹਿਸਥੀ ਜੀਵਨ 'ਚ ਬੰਨ੍ਹਣ ਲਈ ਆਪ ਦਾ ਵਿਆਹ 13 ਜੁਲਾਈ 1973 ਨੂੰ ਇਕਬਾਲ ਬੇਗਮ ਨਾਲ ਹੋਇਆ। ਵਿਆਹ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੋ ਲੜਕੇ ਤੇ ਇਕ ਲੜਕੀ ਨੇ ਜਨਮ ਲਿਆ। ਮਿਹਰਦੀਨ ਵਿਦਿਆ ਪੱਖੋਂ ਕੋਰੇ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਸਾਇਰੀ ਤੇ ਗਾਇਕੀ ਦੀ ਮੁਹਾਰਤ ਰੱਖਦੇ ਸਨ। ਤਾਹੀਉਂ ਬਚਪਨ ਵਿਚ ਕਈ ਵਾਰ ਰਾਜਸਥਾਨ ਦੀਆਂ ਰੋਹੀਆਂ ਵਿਚ ਪਸ਼ੂ ਚਾਰਦਾ ਮਿਹਰਦੀਨ ਹੀਰ ਦੇ ਕਿੱਸੇ ਵਿਚ ਮਗਨ ਹੋਇਆ, ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਫਸਲਾਂ ਉਜਾੜ ਦਿੰਦਾ ਸੀ।

ਮਿਹਰਦੀਨ ਛੋਟੀਆਂ ਕੁਸ਼ਤੀਆਂ ਕਰਦਾ ਕਰਦਾ ਵੱਡੀਆਂ ਕੁਸ਼ਤੀਆਂ ਵਲ ਨੂੰ ਪੁਲਾਘਾਂ ਪੁੱਟਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। 1964 ਵਿਚ ਉਸ ਨੇ ਸੁਖਵੰਤ ਅਤੇ ਭੀਮ ਭਲਵਾਨ ਨੂੰ ਹਰਾਇਆ। ਸ਼ਿਮਲੇ ਵਿਖੇ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਦੇ ਪਹਿਲਵਾਨ ਮਾਰੂਤੀ ਮਾਨੇ ਨੂੰ ਹਰਾਇਆ। ਦੁਬਾਰਾ ਕਰਨਾਲ ਵਿਖੇ ਮਾਰੂਤੀ ਮਾਨੇ ਨੂੰ ਇਕ ਨੰਬਰ 'ਤੇ ਹਰਾਇਆ। ਜੰਮੂ ਦੇ ਪਿੰਡ ਸਤਰਾਈਆ ਵਿਖੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰੀ ਬਿੱਲੇ ਨੂੰ ਹਰਾਇਆ। ਦਿੱਲੀ 'ਚ ਦੁਬਾਰਾ ਬਿੱਲੇ ਨੂੰ ਚਿੱਤ ਕੀਤਾ।

1965 ਦੇ ਨੇੜੇ-ਤੇੜੇ ਮਿਹਰਦੀਨ ਨੇ ਇੰਦੌਰ ਵਿਖੇ ਮਾਸਟਰ ਚੰਦਗੀ ਰਾਮ ਨੂੰ ਦੋ ਵਾਰ ਹਰਾਇਆ। 1966 'ਚ ਜੱਬਲਪੁਰ ਵਿਖੇ ਹੋਏ ਹਿੰਦ ਕੋਸਰੀ ਮੁਕਾਬਲਿਆਂ ਦੌਰਾਨ ਰੇਲਵੇ ਦੇ ਮਸ਼ਹੂਰ ਪਹਿਲਵਾਨ ਬਿਰਜੂ ਨੂੰ ਹਰਾ ਕੇ ਮਿਹਰਦੀਨ ਨੇ ਹਿੰਦ ਕੋਸਰੀ ਦਾ ਖਿਤਾਬ ਜਿੱਤਿਆ। ਇਸ ਜਿੱਤ ਨੇ ਚਾਰੇ ਪਾਸੇ ਮਿਹਰਦੀਨ ਦੀ ਬੌਲੇ ਬੌਲੇ ਕਰਵਾ ਦਿੱਤੀ।

1968 ਵਿਚ ਅਜਮੇਰ ਵਿਖੇ ਹੋਏ ਰੁਸਤਮੇ-ਹਿੰਦ

ਮੁਕਾਬਲਿਆਂ 'ਚ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਪਹਿਲਵਾਨ ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਤੇ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਦੇ ਮਾਰੂਤੀ ਵਾਡਾਰ ਨੂੰ ਹਰਾ ਕੇ ਇਕ ਵਾਰ ਫਿਰ ਰੁਸਤਮੇ-ਹਿੰਦ 'ਚ ਟਾਈਟਲ ਜਿੱਤਿਆ। ਮਿਹਰਦੀਨ ਨੇ 1968 ਵਿਚ ਸਾਰੇ ਰੁਸਤਮ ਪਹਿਲਵਾਨਾਂ ਦੇ ਹੱਥ ਖੜੇ ਕਰਾ ਕੇ ਭਾਰਤ ਭੀਮ ਦਾ ਖਿਤਾਬ ਜਿੱਤਿਆ। 1968 ਵਿਚ ਹੀ ਮਾਸਟਰ ਚੰਦਗੀ ਰਾਮ ਨਾਲ ਦਿੱਲੀ ਵਿਖੇ ਕੁਸ਼ਤੀ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਮਿਹਰਦੀਨ ਮਾਸਟਰ ਚੰਦਗੀ ਰਾਮ ਨੂੰ ਚਿੱਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਕੁਸ਼ਤੀ ਦੇ ਰੈਫਰੀ ਕੰਵਰ ਮਹਿੰਦਰ ਸਨ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਮਰਹੂਮ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਡਾ. ਜ਼ਾਕਿਰ ਹੁਸੈਨ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਸਾਬਕਾ ਗ੍ਰਹਿ ਮੰਤਰੀ ਵਾਈ.ਵੀ. ਚਵਾਨ ਇਹ ਕੁਸ਼ਤੀ ਦੇਖ ਰਹੇ ਸਨ। ਇਸ ਕੁਸ਼ਤੀ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਮਿਹਰਦੀਨ ਦੇ ਵਿਰੁਧ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਕੁਸ਼ਤੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮਿਹਰਦੀਨ ਨੇ ਸ਼ੋਅਰ ਲਿਖਿਆ-

“ਬੱਸ ਦੀ ਗੱਲ ਬੇ-ਬੱਸ ਹੋ ਗਈ
ਅਸੀਂ ਮੋਢੇ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਹ ਪੈ ਗਏ
ਜਦੋਂ ਆਣ ਨਸੀਬਾਂ ਨੇ ਹਾਰ ਦਿੱਤੀ
ਯਾਰ ਜੁੰਡੀ ਦੇ ਉੱਠ ਕੇ ਰਾਹ ਪੈ ਗਏ
ਸਭੇ ਉਂਗਲਾਂ ਕਰ-ਕਰ ਹੱਸਦੇ ਨੇ
ਮਾੜੇ ਨਾਲ ਨਸੀਬਾਂ ਦੇ ਵਾਹ ਪੈ ਗਏ
ਦਿਲ ਦੋਸਤਾਂ ਦਾ ਚਕਨਾਚੂਰ ਹੋਇਆ
ਦੁਸ਼ਮਣ ਹੱਸਦੇ ਹੱਸਦੇ ਰਾਹ ਪੈ ਗਏ।”

(ਮਿਹਰਦੀਨ ਕੁਸ਼ਤੀਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਘੁੱਗੀ ਦੇ ਨਾਂ 'ਤੇ ਸ਼ੋਅਰ ਅਤੇ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਵੀ ਲਿਖਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ।)

ਜਦੋਂ ਮਿਹਰਦੀਨ ਨੇ ਭਾਰਤ ਭੀਮ ਦਾ ਖਿਤਾਬ ਜਿੱਤਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਸਮੇਂ ਰਾਜਸਥਾਨ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਮੋਹਣ ਲਾਲ ਸੁਖਾਡੀਆ ਨੇ ਹੁੱਥ 'ਚ ਆ ਕੇ ਮਿਹਰਦੀਨ ਦੀ ਮਾਲੀ ਹਾਲਤ ਸੁਧਾਰਨ ਲਈ ਦੋ ਮੁਰੱਬੇ ਜ਼ਮੀਨ ਦੇਣ ਦਾ ਐਲਾਨ ਕੀਤਾ, ਕਿ ਮਿਹਰਦੀਨ ਨੂੰ ਇਨਾਮ ਵਜੋਂ ਇਹ ਜ਼ਮੀਨ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ ਪਰ ਸਮੇਂ ਦੇ ਬਦਲ ਜਾਣ ਨਾਲ ਕਿਸੇ ਨੇ ਦੋ ਮਰਲੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੇ। ਸਮੇਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸਭ ਭੁੱਲ ਭੁੱਲਾ ਗਏ। ਮਾਯੂਸ ਹੋ ਕੇ ਮਿਹਰਦੀਨ ਨੇ ਨਕੋਦਰ ਨੇੜੇ ਸ਼ਾਹਕੋਟ 'ਚ ਆਪਣਾ ਰੈਣ ਬਸੇਰਾ ਬਣਾ ਲਿਆ। ਜਿਥੇ ਮਿਹਰਦੀਨ ਨੇ ਗਰੀਬੀ ਵਿਚ ਆਖਰੀ ਦਿਨ ਕੱਟੇ। ਮਿਹਰਦੀਨ ਨੇ ਉਥੇ ਅਖਾੜਾ ਵੀ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤਾ, ਜੋ ਮਿਹਰਦੀਨ ਦੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਡਿੱਕ ਡੋਲੇ ਖਾਂਦਾ ਅੱਜ ਵੀ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਸੰਨ 1969 'ਚ ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀ ਗਿਆਨੀ ਜੈਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਮਿਹਰਦੀਨ ਨੂੰ ਇਕ ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ

ਮਹੀਨਾ ਪੈਨਸ਼ਨ ਲਾ ਦਿੱਤੀ ਤਾਂ ਕਿ ਇਸ ਮਹਾਂਬਲੀ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ ਆਖਰੀ ਦਿਨ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚੱਲੀ ਜਾਣ। ਦੇਸ਼ ਦੀ ਮਰਹੂਮ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਨੇ ਖੁਸ਼ ਹੋ ਕੇ ਮਿਹਰਦੀਨ ਨੂੰ 75 ਹਜ਼ਾਰ ਰੁਪਏ ਨਗਦ ਅਤੇ ਇਕ ਬਨਾਰਸੀ ਪਗੜੀ ਦੇ ਕੇ ਸਨਮਾਨਤ ਕੀਤਾ।

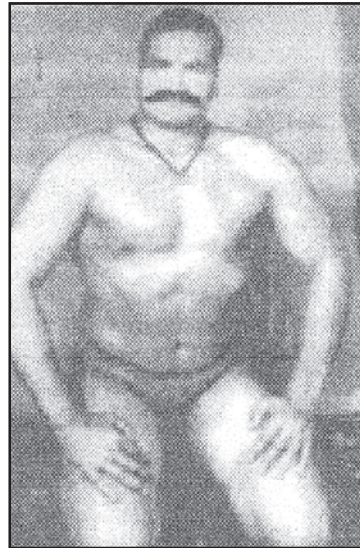
ਮਿਹਰਦੀਨ ਨੇ ਬੰਨੇ ਬਲਟੇਹੀਏ ਨਾਲ ਲਗਪਗ ਵੀਹ ਕੁਸ਼ਤੀਆਂ ਲੜੀਆਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਚੋਂ ਕਈ ਬਰਾਬਰ ਰਹੀਆਂ, ਪਰ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਮਿਹਰਦੀਨ ਨੇ ਜਿੱਤੀਆਂ। ਕਈ ਵਾਰ ਦੋਨਾਂ ਦੀਆਂ ਕੁਸ਼ਤੀਆਂ ਦੀ ਜਿੱਤ ਹਾਰ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਪਿੰਡਾਂ ਦੀਆਂ ਛਿੱਤਾਂ 'ਚ ਛੇਤੀ ਹੀ ਨਿਕਲ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਨੂਰਮਹਿਲ ਵਿਖੇ ਇਕ ਛਿੱਤ ਵਿਚ ਮਿਹਰਦੀਨ ਅਤੇ ਬੰਨੇ ਬਲਟੇਹੀਏ ਦਰਮਿਆਨ ਕਰੀਬ 15 ਮਿੰਟ ਕੁਸ਼ਤੀ ਚੱਲੀ, ਪਰ ਇਹ ਕੁਸ਼ਤੀ ਬੰਨਾ ਸਿੰਘ ਜਿੱਤ ਗਿਆ। ਸਰੀਰੇ ਸੁੰਕਰ ਦੀਆਂ ਕੁਸ਼ਤੀਆਂ ਵਿਚ ਮਿਹਰਦੀਨ ਨੇ ਗੁਰਦਾਵਰ ਪਹਿਲਵਾਨ ਨੂੰ ਹਰਾਇਆ।

1970 ਦੇ ਲਗਭਗ ਜਦੋਂ ਮਿਹਰਦੀਨ ਬੁਲੰਦੀਆਂ 'ਤੇ ਸੀ ਤਾਂ ਰੁਸਤਮੇ ਜਮਾਂ ਪਹਿਲਵਾਨ ਦਾਰਾ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਮਿੱਟੀ 'ਚ ਕੁਸ਼ਤੀ ਲੜਨ ਦੀ ਖੁੱਲ੍ਹੀ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਸੀ, ਪਰ ਦਾਰਾ ਸਿੰਘ ਬਹਾਨੇ ਬਣਾਉਂਦਾ ਰਿਹਾ ਕਿ ਮੈਂ ਤਾਂ ਫਰੀ ਸਟਾਈਲ ਕੁਸ਼ਤੀਆਂ ਲੜਦਾ ਹਾਂ ਉਹ ਲੜ ਲਵੇ। ਮਿਹਰਦੀਨ ਨੇ ਕਈ ਵਾਰ ਦਸਤ ਪੰਜਾ ਪਾਉਣ ਦੀ ਵੀ ਪੇਸ਼ਕਸ਼ ਕੀਤੀ, ਪਰ ਦਾਰਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕੋਈ ਜਵਾਬ ਨਾ ਦਿੱਤਾ।

ਸਾਇਰੀ ਦਾ ਸ਼ੌਂਕ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਇਸ ਪਹਿਲਵਾਨ ਨੇ ਪੰਜਾਬੀ ਫਿਲਮ 'ਅੰਗਰੇਜ਼ਣ' ਵਿਚ ਕੰਮ ਕੀਤਾ। ਮਿਹਰਦੀਨ ਨੇ ਪਾਕਿਸਤਾਨ, ਇਰਾਨ, ਡੁਬਈ, ਸਾਊਦੀ ਅਰਬ, ਸ਼ਾਰਜਾਹ ਅਤੇ ਮਸਕਟ ਵਰਗੇ ਮੁਸਲਿਮ ਮੁਲਕਾਂ 'ਚ ਜਾ ਕੇ ਆਪਣੀ ਤਾਕਤ ਦਾ ਲੋਹਾ ਮਨਵਾਇਆ ਅਤੇ ਕਹਿੰਦੇ ਕਹਾਉਂਦੇ ਪਹਿਲਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਹਰਾ ਕੇ ਆਪਣੀ ਪਹਿਲਵਾਨੀ ਦਾ ਸਿੱਕਾ ਜਮਾਇਆ।

ਬੁਢਾਪੇ ਵਲ ਪੈਰ ਰੱਖ ਚੁੱਕੇ ਮਿਹਰਦੀਨ ਨੇ ਸਮਰਾਲੇ ਨੇੜੇ ਸਿਆਲਾ ਕੁਟਾਲਾ ਵਿਖੇ ਚੜ੍ਹਦੀ ਉਮਰ ਦੇ ਪਹਿਲਵਾਨ

ਬੁੱਧ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਸਿੰਗ ਫਸਾ ਲਏ ਤੇ ਮਿਹਰਦੀਨ ਇਹ ਕੁਸ਼ਤੀ ਬੁੱਧ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਹਾਰ ਗਿਆ। ਇਹ ਕੁਸ਼ਤੀ ਦੋਨਾਂ ਦੀ ਨਵਾਂ ਸ਼ਹਿਰ ਨੇੜੇ ਬਰਨਾਲਾ ਵਿਖੇ ਹੋਈ।

ਪਹਿਲਵਾਨ ਮਿਹਰਦੀਨ

ਸ਼ੋਅ ਮੈਨ ਨਹੀਂ। ਅਸਲੀ ਪਹਿਲਵਾਨੀ ਦੀਆਂ ਡੀਂਗਾਂ ਮਾਰਨ ਵਾਲੇ ਕੁਰਸੀਆਂ 'ਤੇ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਪਹਿਲਵਾਨ, ਕੋਚ ਤੇ ਖੇਡ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਨੇ ਮਿਹਰਦੀਨ ਵਾਸਤੇ ਕੀ ਕੀਤਾ? ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ। ਬਾਹਰ ਮੁਲਕਾਂ 'ਚ ਆ ਕੇ ਡਾਲਰਾਂ, ਪੈਂਡਾਂ ਦੀਆਂ ਝੋਲੀਆਂ ਤਾਂ ਭਰ ਕੇ ਲੈ ਜਾਣਗੇ ਪਰ ਕਿਸੇ ਗਰੀਬ ਖਿਡਾਰੀ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰਨੀ ਆਪਣੀ ਸ਼ਾਨ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਸਮਝਦੇ ਹਨ। ਮਿਹਰਦੀਨ ਆਖਰੀ ਦਿਨਾਂ 'ਚ ਬਿਮਾਰੀ, ਦਵਾ-ਦਾਰੂ ਲਈ ਤੜਫਦਾ ਰਿਹਾ, ਪਰ ਕਿਸੇ ਨਾਮਵਰ ਪਹਿਲਵਾਨ, ਸੰਸਥਾ ਜਾਂ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਮਦਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ। ਜੇ ਕਿਧਰੇ ਖੇਡ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਦੇ ਸੀਨੇ 'ਚ ਦਿਲ ਹੈ ਤਾਂ ਮਿਹਰਦੀਨ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਹੀਲਾ ਕਰਨ ਤਾਂ ਕਿ ਉਹ ਵੀ ਰੱਜ ਕੇ ਰੋਟੀ ਖਾ ਸਕਣ।

ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ 'ਚੋਂ ਮਿਹਰਦੀਨ ਨਾਲ ਕੁਸ਼ਤੀਆਂ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਤੇ ਵੀ.ਸੀ. ਕੈਨੇਡਾ ਖਾਲਸਾ ਅਖਾੜੇ ਦੇ ਸੇਵਾਦਾਰ ਸ਼ੀਰੀ ਪਹਿਲਵਾਨ ਨੇ ਮਿਹਰਦੀਨ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ 50 ਹਜ਼ਾਰ ਦੀ ਮਾਲੀ ਇਮਦਾਦ ਭੇਜੀ ਹੈ।

ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਦਰਿਆਈ ਪਾਣੀਆਂ ਦੀ ਸ਼ਰ੍ਹੇਆਮ ਲੁੱਟ

ਸੰਪਾਦਕ ਸਾਹਿਬ,

'ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼' ਵਿਚ ਦਰਿਆਈ ਪਾਣੀਆਂ ਬਾਰੇ ਇੰਜੀ. ਪਾਲ ਸਿੰਘ ਵਿੱਲੋਂ ਵਲੋਂ ਲਿਖਿਆ ਲੇਖ ਕਾਫੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸੀ। ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਦਰਿਆਈ ਪਾਣੀਆਂ ਨੂੰ ਜਿਵੇਂ ਭਾਰਤੀ ਸਰਕਾਰਾਂ ਨੇ ਸਮੇਂ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਬੜੀ ਬੇਕਿਰਕੀ ਨਾਲ ਲੁੱਟਿਆ ਤੇ ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਖੋਹ ਕੇ, ਸਭ ਕਾਇਦੇ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਨੂੰ ਛਿੱਕੇ ਟੰਗ ਕੇ, ਰਾਜਸਥਾਨ ਤੇ ਹਰਿਆਣੇ ਨੂੰ ਦੇਣ ਦੀਆਂ ਕੁਚਾਲਾਂ ਚੱਲੀਆਂ, ਉਹ ਬੜਾ ਹਿਰਦੇ ਵੇਦਕ ਸੀ। ਵਿੱਲੋਂ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਬੜੇ ਵੇਰਵਿਆਂ ਸਹਿਤ ਅੰਕੜੇ ਦਿੱਤੇ ਹਨ। ਹਰੇਕ ਪੰਜਾਬੀ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਧੰਨਵਾਦੀ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਸ. ਪਾਲ ਸਿੰਘ ਵਿੱਲੋਂ ਦਾ। ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਮੁੱਦਾ ਜੇ ਆਉਣ ਵਾਲੀਆਂ ਲੋਕ ਸਭਾ ਚੋਣਾਂ ਵਿਚ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਪਾਰਟੀ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਖੜ੍ਹਦੀ ਨਜ਼ਰ ਆਵੇਗੀ।

ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਭਵਿੱਖ ਇਸ ਦੇ ਅਰਥਚਾਰੇ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਅਰਥਚਾਰਾ ਖੇਤੀਯੋਗ ਜ਼ਮੀਨ ਉੱਤੇ ਅਤੇ ਖੇਤੀ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦੀ ਹੈ ਸਿੰਜਾਈ ਉੱਤੇ। ਹੁਣ ਧਰਤੀ ਹੇਠਲਾ ਪਾਣੀ ਤਾਂ ਗਿਆ ਪਾਤਾਲ 'ਚ, ਜਿੱਥੋਂ ਕੱਢਣਾ ਦੋ-ਚਾਰ ਕਿੱਲਿਆਂ ਵਾਲੇ ਕਿਸਾਨ ਦੇ ਵੱਸ 'ਚ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ। ਜਿੱਥੇ ਕਿਤੇ ਧਰਤੀ 'ਚ ਪਾਣੀ ਹੈ ਵੀ ਉਹ ਇੰਨਾ ਜ਼ਹਿਰੀਲਾ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਨਾ ਤਾਂ ਖੇਤੀਯੋਗ ਹੈ ਤੇ ਨਾ ਪੀਣਯੋਗ। ਫਿਰ ਸਿੰਜਾਈ ਲਈ ਬਚਿਆ ਸਿਰਫ ਦਰਿਆਵਾਂ ਦਾ ਪਾਣੀ, ਜੋ ਵਗਦੇ ਪੰਜਾਬ 'ਚ ਹਨ, ਪਰ ਪਾਣੀ ਵਰਤਣ ਤੋਂ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਬੜੀ ਕਮੀਨਗੀ ਤਹਿਤ ਰੋਕਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਸ. ਵਿੱਲੋਂ ਦਾ ਲੇਖ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਹਰ ਇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦਾ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਪੰਜਾਬ ਨਾਲ ਜ਼ਿਆਦਤੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਰਹੀ ਹੈ, ਜੋ ਅੱਜ ਵੀ ਜਾਰੀ ਹੈ।

ਕੋਈ ਵੀ ਸੱਚਾ ਸਿੱਖ (ਪੰਜਾਬੀ) ਇਹ ਨਹੀਂ ਚਾਹੁੰਦਾ ਕਿ ਹਰਿਆਣਾ ਸੁੱਕਾ ਰਹੇ, ਪਰ ਉਸ ਕੋਲ ਤਾਂ ਲੋੜ ਮੁਤਾਬਕ ਯਮੁਨਾ ਤੇ ਘੱਗਰ ਦਰਿਆਵਾਂ ਦਾ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਬਹੁਤ ਪਾਣੀ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਤੋਂ ਜ਼ਰੂਰਤਮੰਦ ਲੋੜੀਂਦਾ ਪਾਣੀ ਖੋਹ ਕੇ, ਉਹ ਤਾਂ ਦਿੱਲੀ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਸ਼ਹਿ 'ਤੇ, ਡਾਕਾ ਮਾਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਸ਼ਹਿ ਵਿਚ ਅੰਦਰਗਤੀ ਸਾਇਦ ਨੀਲੀ ਕਲਗੀ ਵਾਲਾ ਵੀ ਕਿਤੇ ਚੁੰਝ ਮਾਰ ਲੈਂਦਾ ਹੋਵੇ।

-ਮਝੈਲ ਸਿੰਘ ਸਰਾਂ

ਜੂਨ-ਕਹਾਣੀ ਇਕ ਠਾਣੇ ਦੀ

ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਵਿਚ ਪਿਛਲੇ ਹਫ਼ਤਿਆਂ ਦੌਰਾਨ ਮਨਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਕਾਂਗ ਦੀ ਦੋ ਭਾਗਾਂ ਵਿਚ ਛਪੀ ਕਹਾਣੀ 'ਜੂਨ' ਵਿਚ ਲੇਖਕ ਨੇ ਇਕ ਠਾਣੇ ਦਾ ਜੋ ਨਕਸ਼ਾ ਖਿੱਚਿਆ ਹੈ, ਮੈਂ ਤੇ ਉਸ ਦਾ ਅਸਰ ਅੱਖਰਾਂ 'ਚ ਹੀ ਬਿਆਨ ਕਰਨ ਦੀ ਹਿੰਮਤ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ।

ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਕਿੰਨੇ ਠਾਣੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਕਿੰਨੀਆਂ ਹਵਾਲਾਤਾਂ ਅਤੇ ਕਿੰਨੇ ਤਸੀਹਾਘਰ ਹੋਣਗੇ। ਇਹੋ ਜਿਹੀਆਂ ਕਿੰਨੀਆਂ ਰਾਤਾਂ ਕਿਸ ਕਿਸ 'ਤੇ ਬੀਤੀਆਂ ਹੋਣਗੀਆਂ, ਕਿਸੇ ਕੋਲ ਕੋਈ ਰਿਕਾਰਡ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਕਿੰਨੀਆਂ ਨੇ ਸੂਰਜ ਅਤੇ ਚੰਦ-ਤਾਰੇ ਵੇਖਣ ਲਈ ਆਸਾਂ ਲਾਈਆਂ ਹੋਣਗੀਆਂ।

ਸੋਚ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਜ਼ੁਲਮਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਦਿਆਂ

ਸੰਪਾਦਕ ਦੀ ਡਾਕ

ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਅਰਦਾਸ ਹੋਰ ਲੰਬੀ ਕਰਨੀ ਪਵੇਗੀ। ਕੀ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਠਾਣਿਆਂ ਦੇ ਜ਼ੁਲਮਾਂ ਦੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਹਕੀਕਤਾਂ ਵੀ ਅਰਦਾਸ ਦਾ ਕਿਸੇ ਦਿਨ ਹਿੱਸਾ ਬਣ ਸਕਣਗੀਆਂ? ਇਹ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਦੇ ਵਿਚਾਰਨ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਕੀ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਦੇ ਸੰਤਾਂ ਦੀਆਂ ਡਾਰਾਂ ਵੀ ਇਸ ਵਿਸ਼ੇ 'ਤੇ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਸੰਗਤਾਂ ਨਾਲ ਸਾਂਝੇ ਕਰਨਗੀਆਂ?

ਯਹੂਦੀ ਕੌਮ ਅੱਜ ਤਕ ਵੀ ਆਪਣੇ ਉਪਰ ਜ਼ੁਲਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਕੋਨੇ ਕੋਨੇ ਵਿਚੋਂ ਲੱਭ ਕੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਘੇਰੇ ਵਿਚ ਲਿਆ ਰਹੀ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਦੋਸ਼ੀ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਆਪਣਾ ਸਮਾਂ ਸੋਚ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਤਖ਼ਤ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਤਖ਼ਤਾ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਸ਼ਹੀਦ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਜਨਮ ਸ਼ਤਾਬਦੀ

ਸ਼ਹੀਦ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਜਨਮ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਉੱਤੇ ਕੀਤੇ ਫਜ਼ੂਲ ਖਰਚ ਬਾਰੇ ਅੱਜ-ਕਲ੍ਹ ਕਾਫੀ ਚਰਚਾ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਤੋਰਦਿਆਂ ਇਕ ਨੁਕਤਾ ਪਾਠਕਾਂ ਨਾਲ ਸਾਂਝਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ।

ਐਤਕੀਂ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਇੰਡੀਆ ਗਿਆ, ਉਥੋਂ ਇਕ ਕਿਤਾਬ ਹੱਥ ਲੱਗੀ। ਜਿਸਦਾ ਨਾਮ ਹੈ “ਸ਼ਹੀਦੇ ਆਜ਼ਮ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਜੇਲ੍ਹ ਨੋਟਬੁਕ” ਅਨੁਵਾਦਕ ਹੈ-ਡਾ. ਰਾਜਿੰਦਰ ਪਾਲ ਸਿੰਘ।

ਸ਼ਹੀਦ ਭਗਤ ਸਿੰਘ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਸਾਥੀਆਂ ਵਲੋਂ ਸਮੇਂ ਸਮੇਂ ਕੀਤੀਆਂ ਭੁੱਖ ਹੜਤਾਲਾਂ ਸਦਕਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਤਾਬਾਂ ਅਤੇ ਲਿਖਣ ਸਮੱਗਰੀ ਮਿਲਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈ ਸੀ। ਉਹ ਕਿਤਾਬਾਂ ਪੜ੍ਹਦੇ ਅਤੇ ਨੋਟ ਕਰਦੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਲੋਂ ਇਕ ਕਿਤਾਬ 'ਤੇ ਨੋਟ ਕੀਤੇ ਗਏ ਵਿਚਾਰਾਂ ਵਿਚ ਇਸ ਮਸਲੇ ਉਪਰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੋਚ ਦਾ ਝਲਕਾਰਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਕਿਤਾਬ ਦੇ ਸਫਾ 43-44 ਉਪਰ ਲਿਖੇ ਕੁਝ ਸ਼ਬਦ, ਇਕ ਸਪੇਨ ਦੇ ਇਨਕਲਾਬੀ ਯੋਧੇ ਫਰਾਂਸਿਸਕੋ ਫਰੇਰਾ ਦੀ ਵਸੀਅਤ ਵਿਚੋਂ ਲਏ ਗਏ ਹਨ, ਜਿਹੜਾ ਕਿ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ 1859-1909 ਤੱਕ ਰਿਹਾ ਸੀ:

“ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਦੋਸਤਾਂ ਤੋਂ ਇਹ ਵੀ ਚਾਹਾਂਗਾ ਕਿ ਉਹ ਮੇਰੇ ਬਾਰੇ ਘੱਟ ਤੋਂ ਘੱਟ ਚਰਚਾ ਕਰਨ ਜਾਂ ਬਿਲਕੁਲ ਹੀ ਚਰਚਾ ਨਾ ਕਰਨ ਕਿਉਂਕਿ ਜਦੋਂ ਆਦਮੀ ਦੀ ਤਾਰੀਫ ਹੋਣ ਲੱਗਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਇਨਸਾਨ ਦੀ ਬਜਾਏ ਦੇਵਤਾ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਮਾਨਵ ਜਾਤੀ ਦੇ ਭਵਿੱਖ ਲਈ ਬਹੁਤ ਭੈੜੀ ਗੱਲ ਹੈ। ਸਿਰਫ ਕਰਮਾਂ 'ਤੇ ਹੀ ਗੌਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤਾਰੀਫ ਜਾਂ ਨਿੰਦਾ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਕਿਸੇ ਵਲੋਂ ਵੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹੋਣ। ਜੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਵਿਚੋਂ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਹਿੱਤ ਵਿਚ ਕੋਈ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਮਿਲਦੀ ਦਿਸੇ ਤਾਂ ਹੀ ਉਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤਾਰੀਫ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਜੇ ਆਮ ਹਿੱਤਾਂ ਲਈ ਹਾਨੀਕਾਰਕ ਲੱਗੇ ਤਾਂ ਉਹ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨਿੰਦਿਆ ਵੀ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਜੋ ਇਸ ਦਾ ਫਿਰ ਦੁਹਰਾਓ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਮੈਂ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵੀ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਮੇਰੀ ਕਬਰ ਦੇ ਨੇੜੇ ਜਾਂ ਦੂਰ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਜਾਂ ਧਾਰਮਿਕ ਕਿਸਮ ਦੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਨਾ ਕੀਤੇ ਜਾਣ। ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਂ ਸਮਝਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਮਰੇ ਹੋਏ ਲਈ ਖਰਚ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਸਮੇਂ ਦਾ ਬਿਹਤਰ ਇਸਤੇਮਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ (ਜਿਉਂਦੇ ਸੰਪਾਦਕ) ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਜੀਵਨ ਦਸ਼ਾ ਨੂੰ ਸੁਧਾਰਨ ਲਈ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਬਹੁਤਿਆਂ ਨੂੰ ਇਸ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।”

ਇਸ ਸੋਚ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੋਟ ਕੀਤਾ। ਹੁਣ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਹੋ ਚਾਹਤ ਹੋਵੇਗੀ। ਇੰਜ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਧਾਰਮਿਕ ਅਤੇ ਰਾਜਸੀ ਸ਼ਤਾਬਦੀਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਗੁਰੂਆਂ, ਜੋਧਿਆਂ ਅਤੇ ਸ਼ਹੀਦਾਂ ਦੀਆਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਸੇਧਾਂ, ਸੁਨੇਹਿਆਂ ਅਤੇ ਫਲਸਫਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਪੁੰਦਲੇ ਕਰੀ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ।

-ਅਮਰੀਕ ਸਿੰਘ ਪੰਨੂ
ਕੈਲੇਫੋਰਨੀਆ

ਖੁਦ ਨੂੰ ਸਿਆਣੇ ਸਮਝਣ ਵਾਲੇ ਹੀ ਮੌਤੋਂ ਡਰਦੇ-ਸੁਕਰਾਤ

ਵੋਟਾਂ ਪਈਆਂ। ਸੁਕਰਾਤ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ 220 ਬੰਦੇ ਹੀ ਭੁਗਤੇ। ਬਾਕੀ 281 ਨੇ ਸੁਕਰਾਤ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਸਜ਼ਾ ਆਪ ਚੁਣਨ ਦਾ ਹੱਕ ਸੀ, ਪਰ ਸੁਕਰਾਤ ਨੇ ਮੌਤ ਨੂੰ ਗਲੇ ਲਾਉਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ।

ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਹੋ ਗਈ। ਉਸਦੇ ਦੋਸਤਾਂ ਨੇ ਮੌਤ ਬਦਲੇ ਜੁਰਮਾਨਾ ਭਰਨ ਲਈ ਪੈਸੇ ਇਕੱਠੇ ਕਰਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ, ਪਰ ਸੁਕਰਾਤ ਨੂੰ ਇਹ ਮਨਜ਼ੂਰ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਉਸਦੇ ਇਕ ਦੋਸਤ ਕਰੀਤੋਨ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਜੇਲ੍ਹ 'ਚੋਂ ਭਜਾਉਣ ਲਈ ਸਾਰੀ ਗੰਢ ਤੁਪ ਮੁਕੰਮਲ ਕਰ ਲਈ ਪਰ ਸੁਕਰਾਤ ਨੂੰ ਇਹ ਮਨਜ਼ੂਰ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਸੁਕਰਾਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਉਸ ਵਿਰੁਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਫੈਸਲਾ ਗਲਤ ਹੈ, ਪਰ ਉਹ ਰਿਆਸਤ ਦੇ ਨਿਯਮਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਤੋੜ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ, ਇਕ ਸੱਤਰ ਸਾਲ ਦੇ ਬਜ਼ੁਰਗ ਲਈ ਮੌਤ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨਾਲੋਂ ਹੋਰ ਸੁਭਾਗੀ ਗੱਲ ਕਿਹੜੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਨਾਲੇ, ਮੌਤ ਨੂੰ ਤਾਂ ਵਿਅਕਤੀ ਉਸੇ ਦਿਨ ਆਪਣੇ ਗਲ ਨਾਲ ਲੈ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਿਨ ਉਹ ਫਲਸਫੇ ਦਾ ਰਾਹ ਚੁਣਨ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਗਿਆਨ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਮ ਕਰਨਾ, ਮੌਤ ਦਾ ਅਮਲ ਹੀ ਤਾਂ ਹੈ। ਜਿਹੜੇ ਮੌਤ ਤੋਂ ਭੱਜਦੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗਿਆਨ ਨਾਲੋਂ ਆਪਣਾ ਨਾਸ਼ਵਾਨ ਸਰੀਰ ਵਧੇਰੇ ਪਿਆਰਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਉਸ ਦਿਨ ਸੁਕਰਾਤ ਦਾ ਚਹੇਤਾ ਸ਼ਿਸ਼ ਪਲੈਟੋ ਬਿਮਾਰ ਸੀ, ਜਿਸ ਦਿਨ ਸੁਕਰਾਤ ਨੂੰ ਸੂਰਜ ਡੁੱਬਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜ਼ਹਿਰ ਦਾ ਪਿਆਲਾ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। ਮਰਨ ਵਾਲੇ ਦੇ ਸਿਰਹਾਣੇ ਕਿਸੇ ਕਿਸਮ ਦਾ ਰੋਣ ਧੋਣ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ, ਇਸ ਲਈ ਉਸਨੇ ਆਪਣੀ ਬੀਵੀ ਅਤੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲੋਂ ਹੀ ਬਾਹਰ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਜ਼ਹਿਰ ਦਾ ਪਿਆਲਾ ਮਿਲਦੇ ਸਾਰ ਸੁਕਰਾਤ ਨੇ ਡੀਕ ਲਾ ਕੇ ਪੀ ਲਿਆ।

ਫਾਈਦੇਨ, ਕਰੀਤੋਨ, ਅਪਾਲੋਦੋਰਸ ਜਿੰਨੇ ਵੀ ਦੋਸਤ ਹਾਜ਼ਰ ਸਨ, ਸਭ ਦੀਆਂ ਭੁੱਬਾਂ ਨਿਕਲ ਪਈਆਂ। ਸੁਕਰਾਤ ਨੂੰ ਇਹ ਚੰਗਾ ਨਹੀਂ ਲੱਗਾ। ਉਸ ਨੇ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਚੁੱਪ ਕਰਾਇਆ। ਜ਼ਹਿਰ ਦਾ ਅਸਰ ਹੁਣ ਉਸਦੇ ਐਨ ਦਿਲ ਕੋਲ ਪਹੁੰਚਣ ਵਾਲਾ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਸ਼ਿਸ਼ ਪਲੈਟੋ ਦੀ ਚੰਗੀ ਸਿਹਤ ਲਈ ਕਰੀਤੋਨ ਨੂੰ ਇਕ ਕੁੱਕੜ ਦੀ ਬਲੀ ਦੇਣ ਦੀ ਤਾਕੀਦ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਸਿਰ ਉਪਰ ਚਾਦਰ ਲੈ ਲਈ। ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਮਹਾਨ ਫਲਸਫਾਕਾਰ ਸਦਾ ਦੀ ਨੀਂਦ ਸੌਂ ਚੁੱਕਾ ਸੀ। ਕਿੰਨੇ ਸਵੈਮਾਣ ਅਤੇ ਕਿੰਨੀ ਨਿਭਰਤਾ ਨਾਲ ਸਵੀਕਾਰਿਆ ਉਸਨੇ ਆਪਣੀ ਹੋਣੀ ਨੂੰ।

“ਉਏ ਦੀਪੇ ਬਾਬਿਆਂ ਦੇ ਠਾਠ ‘ਤੇ ਟਰਾਲੀ ਚੱਲੀ ਆ....ਚੱਲ ਆਪਾਂ ਵੀ ਚੱਲੀਏ....ਪੁੰਨਿਆਂ ਅੱਜ ਰਾਤ ਨੂੰ ਦੀਵਾਨ ਲੱਗਣੇ ਆ....ਵੱਡੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਦੇ ਪੂਰਨ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦੇ.....”। ਦੀਪੇ ਦੇ ਹਮਜਮਾਤੀ ਬਿੱਲੂ ਨੇ ਦੀਪੇ ਦੀ ਰਾਹ ‘ਤੇ ਲਗਦੀ ਬੈਠਕ ਦਾ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੜਕਾਉਂਦਿਆਂ ਰੌਲੀ ਚੁੱਕ ਦਿੱਤੀ। ਉਹ ਦੋਵੇਂ ਇੱਕਠੇ ਇੱਕੋ ਜਮਾਤ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਮਿੱਤਰ ਵੀ ਸਨ। “ਛੱਡ ਯਾਰ ਮੈਂ ਨੀ ਜਾਣਾ ਕਿਸੇ ਬਾਬੇ-ਬੂਬੇ ਦੇ ਦੀਵਾਨ ਸੁਣਨ। ਨਾਲੇ ਪੇਪਰਾਂ ਦੇ ਦਿਨ ਸਿਰ ‘ਤੇ ਆ....ਬਾਬਾ

ਅਮਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਅਮਰ

ਕਿਹਤਾ ਆਪਣੀ ਥਾਂਵੇਂ ਪੇਪਰਾਂ ‘ਚ ਬਹਿਜੂ....ਨਾਲੇ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਤਾਂ ਸੁਣੇ ਸੀ ਬੜੇ, ਆਹ ਪੂਰਨ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਕਿਹਤੀ ਬਲਾ ਹੋਏ ਭਲਾ? ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੱਚ ਖੰਡ ‘ਚੋਂ ਕੋਈ ਨਮਾ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਡਿੱਗਿਆ ਪੂਰਨ ਹੋਣ ਦਾ...ਸਾਲੇ ਲੰਡੇ ਢੱਟੇ ਦੇ ਆ ਪੱਕੇ, ਹੋਣ ਭਾਂਵੇ ਪੁਰਖ ਵੀ ਨਾ ਤੇ ਨਾ ਦੇ ਮੂਹਰੇ ਲਿਖਾਉਂਦੇ ਆ ਪੂਰਨ ਮਹਾਂਪੁਰਖ....”। ਦੀਪੇ ਨੇ ਮੂੰਹ ਭਰ ਕੇ ਧਰਤੀ ‘ਤੇ ਬੁੱਕਿਆ। ਉਹ ਰੰਗ ਬਿਰੰਗੇ ਨਿੱਤਰ ਜੰਮਦੇ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦੀ ਕਾਗਿਆਰੀ ਤੋਂ ਡਾਹਦਾ ਦੁਖੀ ਸੀ।

“ਤੇਰੀਆਂ ਸਾਲਿਆ ਕਾਮਰੋਡਾਂ ਆਲੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਜਾਣੀਆਂ ਨੀ....ਕਿੰਨਿਆਂ ਜਣਿਆਂ ਨੂੰ ਲੜ ਲਗਾਇਆ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਦੇ....ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕਾ ਕੇ....ਉਹ ਕਿਹਤਾ ਆਵਦੇ ਨਾਲ ਜੋੜਦੇ ਆ....” ਬਿੱਲੂ ਨੇ ਨਿਹੇਰਾ ਮਾਰਿਆ।

“ਗੁਰੂ ਦੇ ਲੜ ਏਥੇ ਲੱਗਦਾ ਕਿਹਤਾ ਭੜ੍ਹਾ....? ਮੁੜ-ਘੁੜ ਖੋਤੀ-ਬੋਹੜ ਬੱਲੇ ਤਾਂ ਰਹਿੰਦੀ ਆ....ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਵੱਡੇ ਵੱਡੇ ਦਾਹੜਿਆਂ ਤੇ ਗਾਤਰਿਆਂ ਆਲੇ ਬਾਬਿਆਂ ਦੇ ਖੁਰਤੋਂ ਚੱਟਦੇ ਦਿਖਾਏ....ਕਹਿੰਦੇ ਅਥੇ ਅਸੀਂ ਗੁਰੂ ਦੇ ਲੜ ਲਾਉਂਦੇ ਆ ਤੇ ਦੀਵਾਨਾਂ ‘ਚ ਕਿਤੇ ਗੁਰੂ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਕੀਤੀ ਆ....? ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਵਦੇ ਵੱਡੇ ਮਹਾਂਪੁਰਖ....ਛੋਟੇ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਈ ਨੀ ਮੁੱਕਦੇ....ਨਾ ਸਿਆਪੇ ਦੀ ਨੈਣ ਘੱਗਰਾ ਛੱਡੇ ਤੇ ਨਾ ਵਿਹਤਾ ਮੋਕਲਾ ਹੋਵੇ....ਮੈਂ ਨੀ ਯਾਰ ਜਾਂਦਾ ਬੂਬਨਿਆਂ ਦੇ....ਸਾਲਿਆਂ ਨੇ ਖਾ-ਖਾ ਕੇ ਵਿੱਡ ਵਧਾਏ ਆ ਜਿੰਮੇ ਅਣਗਿਣਤ ਮੁੰਨਾ ਚੱਲਦਾ ਹੁੰਦੇ....” ਦੀਪਾ ਨਾਬਰ ਹੋ ਖਲੋਤਾ।

“ਯਾਰ ਵਿਚਲੀ ਗੱਲ ਤਾਂ ਤੈਨੂੰ ਮੈਂ ਦੱਸੀ ਨੀ....” ਬਿੱਲੂ ਪੋਲਾ ਜਿਹਾ ਮੂੰਹ ਬਣਾਉਂਦਿਆਂ ਆਨੇ ਵਾਲੀ ਥਾਂ ‘ਤੇ ਆ ਗਿਆ। “ਵਿਚਲੀ ਕਿਹਤੀ ਗੱਲ ਉਏ.....?” ਦੀਪੇ ਨੇ ਹੈਰਾਨੀਵਾਚਕ ਅਦਾ ਨਾਲ ਮੂੰਹ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ।

“ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵੀ ਜਾਣੈ ਅੱਜ ਦੀਵਾਨਾਂ ‘ਤੇ....” ਬਿੱਲੂ ਨੇ ਗੱਲ ਵਿਚਾਲੇ ਛੱਡ ਦਿੱਤੀ।

“ਕਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ? ਸਿੱਧਾ ਹੋ ਕੇ ਮਰਦਾ ਕਿਉਂ ਨੀ? ਬੁਝਾਰਤਾਂ ਜਿਹੀਆਂ ਪਾਈ ਜਾਨੈਂ....” ਦੀਪਾ ਬੋੜਾ ਖਿੱਝ ਗਿਆ।

“ਰਾਣੇ ਤੇ ਚੰਨੀ ਨੇ....” ਬਿੱਲੂ ਦੀਆਂ ਬਰਾਛਾਂ ਖਿੜ ਗਈਆਂ।

“ਲੈ....ਦੰਦ ਦੇਖ ਕਿਸੇ ਕੱਢਦੇ ਮਿੱਠੀਆਂ ਪਕੌੜੀਆਂ ਵਰਗੇ....ਸੁੱਖ ਲਈਆਂ ਪੰਜ ਮੱਸਿਆ ਤੇ ਪਹਿਲੀ ਮੱਸਿਆ ਕੰਨਾਂ ਨੂੰ ਹੱਥ ਲਾਵੇ....ਮੈਂ ਨੀ ਜਾਂਦਾ ਬਈ ਜੇ ਛੱਡੇ ਗਏ ਤਾਂ ਸਾਲੀ ਜਨਤਾ ਬਢਾਂਗਾ ਇਉਂ ਕਰਦੀ ਹੁੰਦੀ ਆ ਜਿੰਮੇ ਵਿਆਹ ਆਲੇ ਘਰੇ ਸਲਾਮੀ ਪੈਂਦੀ ਹੁੰਦੀ ਆ....। ਨਾਲੇ ਮੇਰੀ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਈ ਲੱਗਦੀ ਆ ਰਾਣੇ ਦੇ ਤਾਏ ਦੇ ਮੁੰਡਿਆਂ ਨਾਲ....ਬਿਗਾਨੇ ਪੁੱਤ ਬਾਈ ਸਿਆ ਪਹਿਲਾਂ ਈ ਲਾਂਗੜ ਚੁੱਕੀ ਫਿਰਦੇ ਆ।” ਦੀਪਾ ਕੋਰੀ ਨਾਂਹ ਕਰ ਗਿਆ।

“ਯਾਰ ਤੇਰਾ ਤਾਂ ਟੰਕਾ ਫਿੱਟ ਈ ਆ ਰਾਣੇ ਨਾਲ....ਜੇ ਮੇਰਾ ਚੰਨੀ ਨਾਲ ਹੋ ਜਾਵੇ....ਤੇਰਾ ਕੀ ਘਸਦਾ ਵਾ ਬਾਈ? ....ਮੈਨੂੰ ਸਹੁੰ ਲੱਗੇ ਬਾਬੇ ਮਤੇਈ ਦੀ ਅੱਜ ਅੱਧੀ ਛੁੱਟੀ ਵੇਲੇ....ਸਕੂਲੇ ਨਲਕੇ ‘ਤੇ ਪਾਣੀ ਪੀਣ ਆਈ ਮੇਰੇ ਵਲ ਟੇਡੀ ਜਿਹੀ ਅੱਖ ਨਾਲ ਵੇਖ ਕੇ ਹੱਸਦੀ ਸੀ....” ਬਿੱਲੂ ਦੀ ਹਾਲਤ ਅਸਲੋਂ ਹਾਕਲ-ਬਾਕਲ ਜਿਹੀ ਬਣੀ ਪਈ ਸੀ।

“ਸਾਲਿਆ ਬੂਬਾ ਨੀ ਵੇਹਦਾ ਆਵਦਾ ਜਿੰਮੇ ਕੰਧ ‘ਚ ਘਸੁੰਨ ਮਾਰਿਆ ਹੁੰਦਾ। ਨਲੀ ਤੇਰੇ ਡੁਢ ਗਿੱਠ ਲੰਮੀ ਹੁਣ ਤਾਂਈ ਲਮਕਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਸੀ....ਆਹ ਪਿਛਲੇ ਕੁ ਵਰੇ ਤੋਂ ਪੱਗ ਜਿਹੀ ਕੀ ਬੰਨਣ ਲੱਗ ਪਿਆ ਪਟਿਆਲਾ ਸਾਹੀ....ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਭੁਪਿੰਦਰ ਸਿਹੂ ਸਮਝਣ ਲੱਗ ਪਿਆ....ਚੱਲ ਕੋਈ ਨਾ ਜੇ ਬਹੁਤਾ ਕਹਿੰਨੇ ਚੱਲ ਪਉਂਗਾ....ਪਰ ਦੀਵਾਨਾਂ ਤੋਂ ਮੁੜ ਕੇ ਅਧੀਆ ਭੇਟ ਕਰਨਾਂ ਪਉਂਦੇ ਸੰਤਾਂ ਨੂੰ....ਘਰ ਦੀ ਕੱਢੀ ਦਾ....” ਦੀਪੇ ਸ਼ਰਤ ਰੱਖ ਦਿੱਤੀ।

“ਹਾਂ ਮਨਜੂਰ ਆ ਬਾਈ....ਕੱਲ ਈ ਕੱਢੀ ਆ ਤਾਏ ਨੇ....ਨੀਰੇ ਆਲੇ ਅੰਦਰ....ਮੈਂ ਚੁੱਕ ਕੇ ਦੇ ਬੋਤਲਾਂ ਪਾਸੇ ਕਰ ਲਈਆਂ ਸੀ....” ਬਿੱਲੂ ਨੇ ਸਹਿਮਤੀ ਦੇ ਦਿੱਤੀ।

ਬਿੱਲੂ ਤੇ ਦੀਪਾ ਦੋਵੇਂ ਗੁਹੜੇ ਯਾਰ ਪਲੱਸ ਟੂ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਸਨ। ਰਾਣੇ ਤੇ ਚੰਨੀ ਦੋਵੇਂ ਗੁੜ੍ਹੀਆਂ ਸਹੇਲੀਆਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਕੂਲ ਵਿਚ ਹੀ ਦੱਸਵੀਂ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਦੀਆਂ ਸਨ। ਪਿਛਲੇ ਛੇ ਆਂ ਕੁ ਮਹੀਨਿਆਂ ਤੋਂ ਦੀਪੇ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਰਾਣੇ ਨਾਲ ਚਾਰ ਹੋ ਗਈਆਂ ਸਨ ਪਰ ਰਾਣੇ ਦੀ ਸਹੇਲੀ ਚੰਨੀ ਨੂੰ ਰੀਝਾਉਣ ਖਾਤਰ ਦੀਪੇ ਦਾ ਯਾਰ ਬਿੱਲੂ ਹੱਥ ਪੈਰ ਮਾਰ ਰਿਹਾ ਸੀ ਪਰ ਕੁੜੀ ਕੁਝ ਚਤਰ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਘੋਗੜ ਵਰਗੇ ਬਿੱਲੂ ਨੂੰ ਹੱਥਾਂ ‘ਤੇ ਨਚਾਈ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ। ਅੱਜ ਪੁੰਨਿਆ ਦਾ ਦਿਨ ਹੋਣ ਕਰਕੇ

ਰਾਤ ਨੂੰ ਠਾਠ ਵਾਲੇ ਬਾਬਿਆਂ ਦੇ ਡੇਰੇ ਦੀਵਾਨ ਲੱਗਣੇ ਸਨ। ਚੰਨੀ ਕੀ ਟਰਾਲੀ ਅੱਜ ਦੀਵਾਨਾਂ ‘ਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਜਾ ਰਹੀ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਚੰਨੀ ਦੇ ਘਰ ਦੇ ਡੇਰੇ ਵਾਲੇ ਬਾਬਿਆਂ ਦੇ ਪੱਕੇ ਸੁਰਧਾਲੂ ਸਨ। ਦੀਪੇ ਨੂੰ ਪੱਕਾ ਕਰਕੇ ਬਿੱਲੂ ਵਾਪਸ ਪਰਤ ਗਿਆ। ਅੱਜ ਦਾ ਦਿਨ ਉਸਨੂੰ ਪਹਾੜ ਜਿੰਨਾ ਬਣਦਾ ਜਾਪਿਆ। ਉਹ ਕਦੇ ਦਾ ਪੋਚਵੀਂ ਪੱਗ ਬੰਨ ਕੇ ਚੰਨੀ ਕੀ ਗਲੀ ਵਿਚੋਂ ਗੇੜਾ ਮਾਰ ਆਇਆ ਸੀ। ਪਰ ਸ਼ਾਮ ਸੀ ਕਿ ਆਉਣ ਦਾ ਨਾਂ ਨਹੀਂ ਲੈ ਰਹੀ ਸੀ। ਦਿਨ ਦੇ ਛਿਪਾਅ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਟਰਾਲੀ ਡੇਰੇ ਵਲ ਨੂੰ ਤੁਰਨੀ ਸੀ। ਸੰਤਾਂ ਦਾ ਡੇਰਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿੰਡ ਤੋਂ ਦਸ ਬਾਰਾਂ ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਦੀ ਵਿੱਥ ‘ਤੇ ਸੀ।

“ਭਾਈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਗੋਰਾ ਸਿੰਘ ਪੂਰਨ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦੇ ਦੀਵਾਨ ‘ਤੇ ਜਾਣਾ ਹੋਵੇ ਉਹ ਪੰਦਰਾਂ ਮਿੰਟਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਵਿਚ ਤਿਆਰ ਹੋ ਕੇ ਲਾਭ ਸਿਹੂ ਦੇ ਘਰ ਕੋਲ ਮੋੜ ‘ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਜਾਵੇ....ਗੇਜਾ ਸਿਹੂ ਕੀ ਟਰਾਲੀ ਜਾਣ ਵਾਸਤੇ ਤਿਆਰ ਖੜੀ ਹੈ....” ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਸਪੀਕਰ ਵਿਚੋਂ ਭਾਈ ਜੀ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਆਈ ਤਾਂ ਦੋਹਾਂ ਮਿੱਤਰਾਂ ਦੇ ਕੰਨ ਸ਼ਿਕਾਰੀ ਕੁੱਤਿਆਂ ਵਾਂਗ ਖੜੇ ਹੋ ਗਏ। ਉਹ ਦੋਵੇਂ ਪੋਚਵੀਆਂ ਪੱਗਾਂ ਬੰਨ ਕੇ ਚਿੱਟੇ ਕੁੜਤੇ ਪਜਾਮੇ ਪਾ ਕੇ ਟਰਾਲੀ ਤੁਰਨ ਵਾਲੀ ਥਾਂ ‘ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਗਏ। ਸਾਰੀ ਟਰਾਲੀ ਸਵਾਰੀਆਂ ਨਾਲ ਖਚਾਖਚ ਭਰ ਚੁੱਕੀ ਸੀ।

“ਸਾਰੀ ਸੰਗਤ ਆ ਗਈ ਭਾਈ...ਤੇਰੀਏ ਟਰਾਲੀ...?” ਚੰਨੀ ਦੇ ਬਾਪੂ ਗੇਜਾ ਸਿਹੂ ਲੰਬੜਦਾਰ ਨੇ ਚਿੱਟੀ ਪੱਗ ਨੂੰ ਸਵਾਰਦਿਆਂ ਪੁੱਛਿਆ।

“ਹਾਂ ਜੀ....ਤੇਰੇ ਜੀ....ਸੰਗਤ ਆ ਚੁੱਕੀ ਆ....” ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਇਕੱਠ ਵਿਚੋਂ ਸਾਂਝੀ ਆਵਾਜ਼ ਉੱਭਰੀ।

“ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਸੁੱਖ ਰੱਖੀ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ... ਭਾਈ ਸੰਗਤੋਂ ਸਾਰੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਸ਼ਬਦ ਕੀਰਤਨ ਕਰਦੇ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਨੇ ਕੋਈ ਘਰੇਗੀ ਗੱਲ ਬਾਤ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ....” ਗੇਜਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਹੋਕਰਾ ਮਾਰਦਿਆਂ ਫੋਰਡ ਟਰੈਕਟਰ ਨੂੰ ਗੇਅਰ ਦੇ ਦਿੱਤਾ।

“....ਕੋਈ ਕਰਨ ਨਸੀਬਾਂ ਵਾਲੇ ਸਤਿਸੰਗ ਦੇ ਘੜੀਆਂ....” ਟਰੈਕਟਰ ਦੇ ਚਲਣ ਸਾਰ ਗੇਜੇ ਦੀ ਘਰਵਾਲੀ ਪ੍ਰੀਤਮ ਕੌਰ ਨੇ ਹੋਕ ਚੁੱਕ ਦਿੱਤੀ। ਸਾਰੀ ਸੰਗਤ ਨੇ ਅੱਖਾਂ ਮੀਟ ਕੇ ਧਾਰਨ ਪਿੱਛੇ ਪਿੱਛੇ ਬੋਲਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਟਰੈਕਟਰ ਆਪਣੀ ਬਣਦੀ ਸਪੀਡ ਵਿਚ ਡੇਰੇ ਵਲ ਨੂੰ ਵਧ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਬਸੰਤ ਦੀ ਰੁਤ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਨਾ ਤਾਂ ਬਹੁਤੀ ਗਰਮੀ ਸੀ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸਰਦੀ ਸੀ। ਸਾਰੀ ਸੰਗਤ ਅੱਖਾਂ ਮੀਟ ਕੇ ਮੰਤਰ ਮੁਗਧ ਧਾਰਨਾ ਪੜ ਰਹੀ ਸੀ। ਚੰਨੀ ਦੀ ਮੰਮੀ ਪ੍ਰੀਤਮ ਕੌਰ ਪੂਰੇ ਜੋਸ਼ ਖਰੋਸ਼ ਨਾਲ ਬਦਲ-ਬਦਲ ਕੇ ਹੋਕਾਂ ਲਾ ਰਹੀ ਸੀ।

“ਵੱਡੇ ਭਾਗਾਂ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਮਨਾਂ ਮੇਰਿਆ ਸਾਧੂਆਂ ਦਾ ਸੰਗ ਹੋ ਗਿਆ।” ਚੰਨੀ ਦੀ ਮੰਮੀ ਪ੍ਰੀਤਮ ਕੌਰ ਚਾਲੀਆਂ ਕੁ ਵਰਿਆਂ ਨੂੰ ਢੁੱਕੀ ਪਰ ਖੂਬਸੂਰਤ ਔਰਤ ਸੀ। ਚੰਨੀ ਦਾ ਬਾਪੂ ਗੇਜਾ ਸਿਹੂ ਉਹਦੀ ਮਾਂ ਕੋਲੋਂ ਕੋਈ ਪੰਦਰਾ ਕੁ ਵਰੇ ਵੱਡਾ ਸੀ। ਗੇਜਾ ਸਿਹੂ ਦੀ ਕਬੀਲਦਾਰੀ ਵੱਡੀ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਉਹ ਜਲਦੀ ਹੀ ਬੁੱਢਾ ਦਿਖਾਈ ਦੇਣ ਲੱਗਾ ਸੀ। ਪਰ ਪ੍ਰੀਤਮ ਕੌਰ ਦੇ ਹਾਲੇ ਕੋਈ ਕੋਈ ਧੌਲਾ ਹੀ ਆਇਆ ਸੀ। ਅੱਜ ਤੋਂ ਦੋ ਕੁ ਵਰੇ ਪਹਿਲਾਂ ਪ੍ਰੀਤਮ ਕੌਰ ਵਿਚ ਅਚਾਨਕ ਕਿਸੇ ਉਪਰੀ ਸ਼ੈਅ ਦਾ ਪਹਿਰਾ ਆਉਣ ਲੱਗ ਪਿਆ ਸੀ। ਉਹ ਕਮਲਿਆਂ ਵਾਂਗ ਸਿਰ ਮਾਰਦੀ....ਆਵਦੇ ਹੱਥ ਪੈਰ ਤੋੜਦੀ ਮਰੋੜਦੀ ਰਹਿੰਦੀ....ਤੇ ਬਕੜਵਾਹ ਵੀ ਬੋਲਦੀ। ਕਈ ਸਿਆਣਿਆਂ ਹਕੀਮਾਂ ਕੋਲੋਂ ਇਲਾਜ ਕਰਵਾਏ ਪਰ ਕੋਈ ਫਰਕ ਨਾ ਪਿਆ। ਫਿਰ ਕਿਸੇ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਨ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਸੰਤ ਗੋਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਦੱਸ ਪਾਈ ਤਾਂ ਪ੍ਰੀਤਮ ਕੌਰ ਨੂੰ ਉਥੇ ਲਿਆਇਆ ਗਿਆ। ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਸੰਤ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰ ਆਉਣ ਜਾਣ ਲੱਗੇ ਭਾਵ ਚਰਨ ਪਾਉਣ ਲੱਗੇ। ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰੀਤਮ ਕੌਰ ਬਿਲਕੁਲ ਠੀਕ ਹੋ ਗਈ। ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਪ੍ਰੀਤ ਕੌਰ ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਸਕੀ ਸੇਵਿਕਾ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦੀ ਡਿਊਟੀ ਵੀ ਨਿਭਾ ਰਹੀ ਸੀ। ਗੇਜਾ ਸਿਹੂ ਵਿਚਾਰਾ ਰੱਬ ਦਾ ਤੇ ਸੰਤਾਂ ਦਾ ਕਰੋੜ ਕਰੋੜ ਵਾਰ ਸ਼ੁਕਰ ਗੁਜ਼ਾਰ ਸੀ। ਕਿਉਂਕਿ ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਨਾਲ ਉਹਦਾ ਬਿਖਰ ਰਿਹਾ ਪਰਿਵਾਰ ਫਿਰ ਜੁੜ ਗਿਆ ਸੀ। ਟਰੈਕਟਰ ਟਰਾਲਾ ਆਪਣੇ ਪੂਰੇ ਵੇਗ ਨਾਲ ਮਹਾਂਪੁਰਖਾਂ ਦੇ ਡੇਰੇ ਵਲ ਨੂੰ ਵਧਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ।

“ਨਾਮ ਜਪਿਆ ਨਾ ਭਗਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿੱਥੋਂ ਭਾਲੋਂ ਰਾਜ ਗੱਦੀਆਂ....” ਪ੍ਰੀਤਮ ਕੌਰ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਪੂਰੇ ਜਲੌਅ ਵਿਚ ਸੀ। ਸੰਗਤਾਂ ਵੀ ਮੰਤਰ ਮੁਗਧ ਹੋਈਆਂ ਸਿਰ ਮਾਰ ਮਾਰ ਜਵਾਬ ਦੇ ਰਹੀਆਂ ਸਨ।

ਭੈਣ ਦੇਣੀਏ ਲਗਤ ਜਾਤੇ ਫਸਾਤਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ‘ਚ ਆਹ ਸੁਣ ਲੈ ਬੀਬੀਆਂ ਦੀਆਂ ਰਾਗਣੀਆਂ....” ਦੀਪਾ ਖਿੜ ਗਿਆ।

“ਤੈਨੂੰ ਸ਼ਬਦ ਵੀ ਰਾਗਣੀਆਂ ਈ ਦੀਹਦੇ ਆ....ਉਈਂ ਨਾਸਤਕ ਹੁੰਦਾ ਜਾਨੈ ਯਾਰ....” ਬਿੱਲੂ ਨੇ ਮੋੜ ਦਿੱਤਾ।

“ਉਇ ਮਹਾਂਪੁਰਖੋ ਜੇ ਆਹ ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਸ਼ਬਦ ਐ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜਿਹਤਾ ਚੌਦਾਂ ਸੌ ਤੀਹ ਪੰਨਿਆਂ ਦਾ ਲਿਖ ਕੇ ਦੇ ਗਏ ਆ ਉਹ ਕੀ ਆ?” ਦੀਪੇ ਨੇ ਤਰਕ ਕੀਤਾ।

“ਯਾਰ ਮੈਨੂੰ ਨੂੰ ਪਤਾ ਤੂੰ ਆਵਦੀਆਂ ਫਿਲਾਸਫੀਆਂ ਫੇਰ ਘੋਟ ਲਈਂ, ਪਹਿਲਾਂ ਮੈਨੂੰ ਦਰਸ਼ਣ ਕਰ ਲੈਣ ਦੇਹ....” ਬਿੱਲੂ ਨੇ ਹਵਾ ਵਿਚ ਹੱਥ ਮਾਰੇ। ਉਹ ਗੁੜ ਗਿਆਨ ਨਾਲੋਂ ਪ੍ਰੇਮ

ਗਿਆਨ ਵਿਚ ਜ਼ਿਆਦਾ ਮਗਨ ਸੀ।

“ਮੇਰਿਆ ਸਾਲਿਆ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਚੱਲੀ....ਉਹਦੇ ਸਕਿਆਂ ਤਾਇਆਂ ਚਾਚਿਆਂ ਦੇ ਮੂੰਡੇ ਨਾਲੇ ਈ ਆ....ਮੁੜ ਕੇ ਫਸੀ ਨਿਬੇੜ ਵੀ ਨੀ ਹੋਣੀ....ਨਾਲੇ ਤੇਰੀ ਲਗਦੀ ਬੈਠੀ ਤਾਂ ਦੇ ਮੀਲ ਦੁਰ ਆ....ਐਨੀ ਦੁਰੋਂ ਕੀ ਕਰ ਲੋਗਾ....” ਦੀਪੇ ਨੇ ਟਰਾਲੀ ਦੇ ਅਗਲੇ ਪਾਸੇ ਬੈਠੀ ਕੁੜੀ ਨੂੰ ਦੇਖਦਿਆਂ ਕਿਹਾ।

“ਤਾਂ ਕੀ ਹੋਇਆ.....ਬਾਈ ਸਿਆ ਆਪਾਂ ਤਾਂ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਭੁੱਖੇ ਆਂ....ਡੋਰ ਭੁੱਖੇ ਵਾਸ਼ਨਾ ਦੇ ਫੁੱਲ ਤੋੜਕੇ ਕਦੇ ਨੀ ਖਾਂਦੇ....” ਬਿੱਲੂ ਨੇ ਕਹਾਣਾ ਪਾ ਦਿੱਤਾ।

“ਆਹੋ ਤੂੰ ਰਹਿ ਜੀ ਮੇਰਿਆ ਸਾਲਿਆ ਵਾਸ਼ਨਾ ਸੁੰਘਦਾ....ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਜਿਹੜੇ ਤੇਰੇ ਫੁੱਲ ਦੇ ਚੱਜ ਦੀਹਦੇ ਆ....ਇਹਦੀ ਗੁਲਕੰਦ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਨੇ ਈ ਬਣਾ ਦੇਣੀ ਆ....” ਦੀਪੇ ਨੇ ਗੁੱਝੀ ਮਸ਼ਕਰੀ ਕੀਤੀ। ਉਸਨੂੰ ਕੁੜੀ ਬਹੁਤੀ ਸਿਆਣੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਲੱਗੀ।

“ਮੁਰਦਾ ਬੋਲੂ ਕੱਢਣ ਪਾਤੂ....ਤੂੰ ਚੁੱਪ ਕਰਜਾ ਯਾਰ...।” ਬਿੱਲੂ ਤਾਮ-ਤੜਕੂ ਹੋ ਗਿਆ। ਬੋੜਾ ਚਿਰ ਦੋਹਾਂ ਧਿਰਾਂ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚ ਗੱਲਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ। ਫਿਰ ਯਕਾਯੋਕ ਕੁੜੀ ਆ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੈਰਾਂ ਵਿਚ ਬੈਠ ਗਈ।

“ਬਾਈ ਵੇਖੀ ਤਾਂ ਮਾਤਾ ਜਿਆ ਬਾਂ ਦਈਂ ਬੈਠਣ ਨੂੰ ਔਖੇ ਹਾਂ ਬੁੜੀਆਂ ਜਿਹੀਆਂ ਨੇ ਭਚੀੜ ਈ ਦਿੱਤਾ....” ਚੰਨੀ ਨੇ ਦੀਪੇ ਨੂੰ ਪਾਸੇ ਕਰਦਿਆਂ ਬੈਠਣ ਨੂੰ ਥਾਂ ਬਣਾ ਲਈ।

“ਉਹੋ...ਹੋ ਕਿੰਨੀ ਗਰਮੀ ਸੀ... ਉਥੇ....” ਕੁੜੀ ਨੇ ਚੁੰਨੀ ਨੂੰ ਗਲ ਤੋਂ ਬੱਲੇ ਕਰਕੇ ਹਵਾ ਲਵਾਉਣ ਦੀ ਅਦਾ ਨਾਲ ਗਲਾਂਵੇਂ ਵਿਚ ਮੂੰਹ ਨਾਲ ਫੂਕ ਮਾਰੀ।

“ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਤੈਨੂੰ ਕਿਹਤੀ ਗਰਮੀ ਆ... ਚੱਲ ਉਏ ਨਵੇਂ ਪਿੰਡ ਦਿਆ ਰਾਝਿਆ ਐਧਰ ਆ....ਕਰਲੈ ਦਰਸ਼ਨ....ਅਗਲੀ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਦਰਸ਼ਣ ਦੇਣ ਲੱਗੀ ਆ....” ਬਿੱਲੂ ਹੁਣ ਕੁੜੀ ਦੇ ਬਿਲਕੁਲ ਸਾਹਮਣੇ ਖੜਾ ਸੀ। ਕੁੜੀ ਬਿੱਲੂ ਦੇ ਪੈਰਾਂ ਵਿਚ ਗਲ ਵਿਚੋਂ ਚੁੰਨੀ ਪਾਸੇ ਹਟਾਈ ਬੈਠੀ ਸੀ। ਬਿੱਲੂ ਨੇ ਸਰਸਰੀ ਨਜ਼ਰ ਬੱਲੇ ਨੂੰ ਮਾਰੀ ਤਾਂ ਉਹ ਥਾਂਏ ਹੀ ਗੱਡਿਆ ਗਿਆ।

“ਬਾਈ ਇਹ ਤਾਂ ਭੈਣ ਦੇਣੀ ਕਤਲ ਕਰਾਉਗੀ ਅੱਜ....” ਬਿੱਲੂ ਨੇ ਦੀਪੇ ਦੇ ਕੰਨ ਵਿਚ ਕਿਹਾ।

“ਆਹੋ....ਹੋਰ ਕੁਝ ਹੋਵੇ ਭਾਵੇਂ ਨਾ ਪਰ ਤੈਨੂੰ ਬੱਕਰਾ ਬਣਾਇਆ ਈ ਲੈਂ।” ਦੀਪੇ ਦਾ ਹਾਸਾ ਨਿਕਲ ਗਿਆ।

“ਅਹੂੰ-ਅਹੂੰ....” ਬਿੱਲੂ ਨੇ ਟੇਢੀ ਤੱਕਣੀ ਤੱਕਦਿਆਂ ਬੱਲੇ ਵਲ ਮੂੰਹ ਕਰਕੇ ਖੰਗੂਰਾ ਮਾਰਿਆ। ਕੁੜੀ ਨੇ ਮਿੱਠਾ ਜਿਹਾ ਮੁਸਕਰਾਉਂਦਿਆਂ ਝਾਂਜਰ ਵਾਲਾ ਸੱਜਾ ਪੈਰ ਵਧਾ ਕੇ ਬਿੱਲੂ ਦੇ ਪੈਰ ‘ਤੇ ਧਰ ਦਿੱਤਾ।

“ਉਇ ਬੋਡੀ ਭੈਣ ਦੀ....ਮਰਗੇ....” ਬਿੱਲੂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਜੀਭ ਦੰਦਾਂ ਵਿਚ ਘੁੱਟ ਲਈ। ਉਸਦੇ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਮਣਾਂ ਮੂੰਹੀ ਬਿਜਲਈ ਲਹਿਰਾਂ ਇਕੱਠੀਆਂ ਹੀ ਦੌੜ ਗਈਆਂ। ਜਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰੀ ਉਸਨੇ ਵਿਪਰੀਤ ਲਿੰਗੀ ਸਪਰਸ਼ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ। ਉਸਨੇ ਮੁਸ਼ਤੈਦੀ ਲਈ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਨਜ਼ਰ ਮਾਰੀ। ਸਾਰੀ ਸੰਗਤ ਧਾਰਨਾਵਾਂ ਪੜ੍ਹਨ ਵਿਚ ਮਸਤ ਸੀ। ਉਸਨੇ ਟਰਾਲੀ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਪਾਸੇ ਨਿਗਾਹ ਮਾਰੀ ਚੰਨੀ (ਕੁੜੀ) ਦੇ ਸਕਿਆਂ ਦੇ ਮੂੰਡੇ ਪਿਛਲੇ ਪਾਸੇ ਲੱਤਾਂ ਲਮਕਾਈ ਬੈਠੇ ਗੱਲਾਂ ਵਿਚ ਮਸਤ ਸਨ।

“ਮਨਾ ਜੇ ਕਿਸੇ ਨੇ ਦੇਖ ਲਿਆ ਤਾਂ ਜਾਹ ਜਾਂਦੀ ਨਾ ਹੋ ਜਾਵੇ....” ਉਸਨੇ ਮਨ ਹੀ ਮਨ ਸੋਚਿਆ।

“ਚੱਲ ਜੇ ਹੋਊ ਦੇਖੀ ਜਾਊ....” ਕਹਿੰਦਿਆਂ ਉਸਨੇ ਫਿਰ ਇਰਾਦਾ ਬਦਲ ਦਿੱਤਾ। ਕੁੜੀ ਦੇ ਨਿੱਘੇ-ਨਿੱਘੇ ਪੈਰ ਬੱਲਿਓਂ ਆਪਣਾ ਪੈਰ ਖਿਸਕਾਉਣ ਦਾ ਜੋਰਾ ਉਹ ਚਾਹੁੰਦਿਆਂ ਹੋਇਆ ਵੀ ਨਾ ਕਰ ਸਕਿਆ। ਕੁੜੀ ਸਾਰੇ ਰਾਹ ਆਪਣੇ ਪੈਰ ਨਾਲ ਉਹਦਾ ਪੈਰ ਰਗੜਦੀ ਗਈ।

“ਲਗੇ ਰਹੋ ਮੁੰਨਾ ਭਾਈ....।” ਦੀਪੇ ਨੇ ਬਿੱਲੂ ਦੇ ਕੰਨ ਵਿਚ ਗੁੱਝੀ ਮਸ਼ਕਰੀ ਕੀਤੀ। ਟਰੈਕਟਰ ਵਾਹੋਦਾਰੀ ਪੱਧ ਮਕਾਉਂਦਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਹ ਦੋਵੇਂ (ਕੁੜੀ ਮੁੰਡਾ) ਆਪਣੀ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਮਸਤ ਸਨ।

“ਸੱਚਖੰਡ ਨੇੜੇ ਆ ਗਿਆ....ਸਾਨੂੰ ਵਾਸ਼ਨਾ ਫੁੱਲਾਂ ਦੀ ਆਵੇ....” ਪ੍ਰੀਤਮ ਕੌਰ ਨੇ ਨਹਿਰ ਦੇ ਕਿਨਾਰੇ ਬਣੇ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਡੇਰੇ ਦੀ ਦੁਧੀਆ ਰੰਗ ਦੀ ਬਹੁਮੰਜ਼ਲੀ ਇਮਾਰਤ ਤੇ ਜਗਮਗਾਹਟ ਕਰਦੀਆਂ ਲਾਈਟਾਂ ਦੇਖ ਕੇ ਅਖੀਰਲੀ ਧਾਰਨੀ ਪੜ੍ਹੀ। ਸਾਰੀਆਂ ਬੀਬੀਆਂ ਨੇ ਉੱਚੀ ਆਵਾਜ਼ ਨਾਲ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ।

“ਭਾਈ ਸਵੇਰੇ ਸੱਤ ਵਜੇ ਨੂੰ ਸਾਰੀ ਸੰਗਤ ਟਰਾਲੀ ਕੋਲ ਪਹੁੰਚ ਜਾਇਓ ਫੇਰ ਨਾ ਕੋਈ ਕਹੇ ਬਈ ਛੱਡ ਕੇ ਤੁਰਗੇ....” ਗੇਜਾ ਸਿਹੂ ਨੇ ਟਰੈਕਟਰ ਰੋਕਦਿਆਂ ਤਾਕੀਦ ਕੀਤੀ। ਸਾਰੀ ਸੰਗਤ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਪਰਵਚਨ ਸੁਣਨ ਲਈ ਦੀਵਾਨ ਵਲ ਨੂੰ ਵਧਣ ਲੱਗੀ। ਕੁੜੀ ਟਰਾਲੀ ਵਿਚੋਂ ਉਤਰਕੇ ਮਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਭੋਰੇ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਲਈ ਚਲੀ ਗਈ।

“ਹੁਣ ਆਪਾਂ ਕੀ ਕਰੀਏ....?” ਦੀਪੇ ਨੇ ਬਿੱਲੂ ਨੂੰ ਸਵਾਲ ਕੀਤਾ।

“ਕਰਨਾ ਕੀ ਆ....ਲੰਗਰ ਪਾਣੀ ਛਕ ਕੇ...ਕਥਾ ਸੁਣਦੇ ਆਂ....” ਬਿੱਲੂ ਸਹਿਜ ਸੁਭਾਅ ਕਹਿ ਗਿਆ।

“ਮੈਥੋਂ ਤਾਂ ਨੀ ਸੁਣ ਹੋਣੇ ਗਪੜ ਨਰਕ ਸੁਰਗ ਦੇ....ਧਰਮ ਰਾਜ ਦੇ ਦਰਗਾਹੀ ਡਰਾਵੇ....ਸਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਨਰਕਾਂ ਦਾ ਡਰ ਪਾ ਕੇ ਆਪ ਜਿਉਂਦੇ ਈ ਸੁਰਗ ਭੋਗਦੇ ਆ....ਅਥੇ ਮਾਇਆ ਨਾਗਣੀ ਆ....ਕੋਈ ਪੁੱਛੇ ਮੇਰੇ ਪਤਿਉਰਿਆਂ ਕੋਲੋਂ ਬਈ ਆਹ ਐਡੇ ਵੱਡੇ ਵੱਡੇ ਮਹਿਲ ਇੰਪੋਰਟਡ ਕਾਰਾਂ ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਮਾਇਆ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਹੀ ਆ ਜਾਵੇ?” ਦੀਪੇ ਨੇ ਸਾਧਾਂ ‘ਤੇ ਟੋਟਕਾ ਝਾੜਿਆ। ਉਹ ਆਪਸ ਵਿਚ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਲੰਗਰ ਹਾਲ ਵਲ ਨੂੰ ਤੁਰੇ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ।

“ਬਾਈ ਗੱਲ ਸੁਣਿਓ ਕੇਰਾਂ....।” ਤੁਰੇ ਜਾਂਦੇ ਉਹ ਆਵਾਜ਼ ਸੁਣ ਕੇ ਰੁਕ ਗਏ। ਆਵਾਜ਼ ਚੰਨੀ (ਕੁੜੀ) ਦੇ ਤਾਏ ਦੇ ਮੂੰਡੇ ਭੋਲੇ ਨੇ ਮਾਰੀ ਸੀ। ਭੋਲਾ ਅਮਲੀ ਨੁਮਾ ਬੰਦਾ ਸੀ। ਉਹ ਆਪਣੇ ਚਾਰ-ਪੰਜ ਹਮਾਇਤੀਆਂ ਨਾਲ ਦੋਹਾਂ ਮੁੰਡਿਆਂ ਦੇ ਰਾਹ ਵਿਚ ਖੜ ਗਿਆ।

“ਹਾਂ ਬਾਈ ਕੀ ਗੱਲ ਐ.....?” ਦੀਪੇ ਨੇ ਗੱਲ ਆਪਣੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਲੈ ਲਈ।

“ਇਹ ਤੇਰਾ ਆਤੀ ਸਾਡੀ ਕੁੜੀ ਨੂੰ ਛੇੜਦਾ ਸੀ...?” ਭੋਲੇ ਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚੋਂ ਲਾਲ ਸੁਰਾਰੇ ਨਿਕਲ ਰਹੇ ਸਨ। ਭੋਲਾ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਛੁਟਿਆ ਹੋਇਆ ਬਦਮਾਸ਼ ਤੇ ਅਮਲੀ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਉਹਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਹਮੇਸ਼ਾ ਰਾਜਸਥਾਨੀ ਮਿਰਚ ਵਾਂਗ ਧੁਖਦੀਆਂ ਰਹਿੰਦੀਆਂ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਗੁੱਸੇ ਵਿਚ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਉਹਦਾ ਕਣਕਵੰਨਾ ਰੰਗ ਸੁਰਖ ਭਾਅ ਮਾਰਨ ਲੱਗ ਜਾਂਦਾ। ਸਾਹ ਉਸ ਵਿਚ ਗਿਣਵੇਂ ਹੀ ਚੱਲਦੇ ਸਨ।

“ਕੌਣ ਕਹਿੰਦੇ...?” ਦੀਪਾ ਤਕੜਾਈ ਨਾਲ ਬੋਲਿਆ।

“ਮੈਂ ਖੁਦ ਆਵਦੇ ਅੱਖੀਂ ਦੇਖਿਆ ਇਹ ਸਾਰੇ ਰਾਹ ਕੁੜੀ ਦਾ ਪੈਰ ਦੱਬਦਾ ਆਇਐ....” ਭੋਲਾ ਆਪਣੇ ਸਾਈਆਂ ਸਮੇਤ ਅੱਗੇ ਨੂੰ ਵਧਿਆ।

“ਇੱਜ਼ਤ ਆ...ਉਹ ਇਜ਼ਤ ਸਾਡੀ...” ਉਸਨੇ ਫੇਰ ਨੱਕ ਵਿਚੋਂ ਨੂੰਹੇ ਡੋਗੇ।

“ਜੇ ਇਜ਼ਤ ਆ ਤਾਂ ਸਾਂਭ ਕੇ ਰੱਖਿਆ ਕਰੋ....” ਨਾਲੇ ਪੈਰ ਇਹਨੇ ਨਹੀਂ, ਉਹਨੇ ਦੱਬਿਆ ਇਹਦਾ...ਉਹ ਆਪ ਤਾਂ ਮੂਹਰੇ ਹੋ ਹੋ ਬਹਿੰਦੀ ਸੀ....ਦੋਸ਼ ਮੁੰਡੇ ਨੂੰ ਦਿੰਨੇ ਓ ਤੁਸੀਂ। ਆਵਦੀ ਲਿੰਬਤੀ ਪੁੰਝ ਨੀ ਹੁੰਦੀ....” ਦੀਪਾ ਥਾਂਏ ਪੈਰ ਗੱਡ ਕੇ ਖੜ ਗਿਆ। ਉਸਨੂੰ ਪੱਕਾ ਯਕੀਨ ਸੀ ਕਿ ਅਮਲੀ ਜਿਹਾ ਭੋਲਾ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲੋਂ ਤਕੜਾ ਨਹੀਂ ਨਿਕਲੇਗਾ। ਜੈਸਾ ਬਾਬਾ ਤੈਸੇ ਯਾਰ ਦੀ ਕਹਾਵਤ ਮੁਤਾਬਕ ਭੋਲੇ ਦੇ ਯਾਰ ਵੀ ਅਮਲੀ ਭੰਗੀ ਜਿਹੇ ਹੀ ਸਨ। ਦੀਪਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੱਲਾ ਹੀ ਦਬਾਲ ਨਹੀਂ ਸੀ।

“ਜਾਓ ਯਾਰ ਤੁਸੀਂ ਫੜਲੇ ਜਿਹੜਾ ਬੈਂਗਣ ਫੜਣਾ....ਆਹੋ ਛੇੜਦਾ ਸੀ....।” ਦੀਪੇ ਨੇ ਭੋਲੇ ਹੋਰਾਂ ਦੀ ਜੁੰਡਲੀ ਮੂਹਰੇ ਝੱਗਾ ਚੁੱਕ ਦਿੱਤਾ।

“ਖੜ ਤੇਰੀ ਉਏ ਭੈਣ ਦੀ ਵੱਡੇ.... ਬਰਿਆਤ ਦੀ...” ਭੋਲਾ ਆਵਦੀ ਬੈਲੀ ਜੁੰਡਲੀ ਸਮੇਤ ਮੁੰਡਿਆਂ ‘ਤੇ ਟੁੱਟ ਪਿਆ। ਅੱਗੋਂ ਕਹਾਣੀ ਸੱਪ ਨੂੰ ਸੱਪ ਲੜੇ ਤੇ ਵਿਹੁ ਕੀਹਨੂੰ ਚੜੇ ਵਾਲੀ ਹੋਈ ਪਈ ਸੀ। ਦੀਪੇ ਹੋਰੀ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਬੁੱਕੀ ਬੈਠੇ ਸਨ। ਦੀਪੇ ਦੇ ਗਲ ਨੂੰ ਚੁੰਬੜਣ ਲੱਗੇ ਭੋਲੇ ਦੇ ਬਿੱਲੂ ਨੇ ਪੈਂਦੀ ਸੱਟੇ ਅੱਖ ਵਿਚ ਘਸੁੰਨ ਕੱਢ ਮਾਰਿਆ। ਬਿੱਲੂ ਹੁਣ ਤੱਕ ਚੁੱਪ ਖੜਾ ਦਾਅ ਟਕਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਘਸੁੰਨ ਟਿਕਾਣੇ ਵਾਲੀ ਥਾਂ ‘ਤੇ ਤਕੜੀ ਮਾਰ ਕਰ ਗਿਆ ਸੀ। ਭੋਲੇ ਨੂੰ ਦੋਵਾਂ ਮੁੰਡਿਆਂ ਨੇ ਖੇਤ ‘ਚ ਪਏ ਗਏ ਵਾਂਗ ਲੰਮਾ ਪਾ ਲਿਆ। ਦੇਹ ਹੂਰਾ ਦੇਹ ਘਸੁੰਨ ਮਾਰ ਮਾਰ ਬੱਖਲ ਪੋਲੇ ਕਰ ਸੁੱਟੇ।

“ਉਇ ਤਾਇਆ....ਤਾਇਆ ਲੜਾਈ ਹੋਗੀ ਉਹ ਆਪਣੇ ਭੋਲੇ ਨੂੰ ਕੁੱਟੀ ਜਾਂਦੇ ਆ....ਆਈ ਕੇਰਾਂ ਭੱਜ ਕੇ....” ਭੋਲੇ ਦੀ ਜੁੰਡਲੀ ਵਿਚੋਂ ਕਿਸੇ ਨੇ ਦੀਵਾਨ ਸੁਣ ਰਹੇ ਗੇਜਾ ਸਿਹੂ ਦੇ ਕੰਨ ਵਲੋਲ ਘੱਤ ਦਿੱਤੀ। ਉਹ ਵਾਹੋਦਾਰੀ ਭੱਜ ਤੁਰਿਆ। ਭੋਲਾ, ਲੈ ਦੇ ਕੇ ਸਾਰੇ ਭਾਈਆਂ ਵਿਚ ਇਕਲੌਤਾ ਮੁੰਡਾ ਸੀ ਗੇਜਾ ਸਿਹੂ ਹੋਰਾਂ ਵਿਚ।

“ਖੜਾ ਬੋਡੀ ਮਾਂ ਨੂੰ....ਤੁਸੀਂ ਲੜਦੇ ਓ ਹਰਾਮਦਿਓ ਕੁੱਕੜਾਂ ਮਾਂਗੂ....” ਗੇਜਾ ਸਿਹੂ ਮੁੰਡਿਆਂ ਦੁਆਲੇ ਜਮ੍ਹਾਂ ਹੋਈ ਭੀੜ ਨੂੰ ਚੀਰਦਾ ਹੋਇਆ ਅੱਗੇ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ। ਉਸਨੇ ਬਾਹਾਂ ਤੋਂ ਫੜ ਕੇ ਦੀਪੇ ਤੇ ਬਿੱਲੂ ਨੂੰ ਭੋਲੇ ਦੀ ਹਿੱਕ ਤੋਂ ਖਿੱਚ ਕੇ ਲਾਇਆ।

“ਐਹਨੂੰ ਪੁੱਛ ਪਹਿਲਾਂ ਬੁੰ...ਪੰਗੇ ਇਹੋ ਲੈਂਦਾ ਵਾ...” ਦੀਪਾ ਹਲੇ ਵੀ ਅੱਗ ਦਾ ਅੰਗਿਆਰ ਬਣਿਆ ਖਲੋਤਾ ਸੀ।

“ਇਹਨੇ ਕੀ ਬੋਡੀ ਮਾਂ ਦੀਆਂ ਲੂਹਲਾਂ.... ਲਾਹ ਸਿੱਟੀਆਂ...ਕੰਜਰੇ ਮੁੰਡੇ ਦੀ ਹਾਲਤ ਮਰਨਊ ਕੀਤੀ ਪਈ ਐ....ਉਏ ਮੁੰਡੇ ਦੀ ਅੱਖ ‘ਚ ਕੀ ਮਾਰਿਆ ਨਰਕਾਂ ਨੂੰ ਜਾਣਿਓ....ਇਹਦੀ ਤਾਂ ਅੱਖ ‘ਚ ਫੋਲਾ ਪਾਇਆ ਪਿਆ....” ਗੇਜਾ ਸਿਹੂ ਦੀ ਧਾਹ ਨਿਕਲਣ ਵਾਲੀ ਹੋ ਗਈ। ਭੋਲਾ ਪਰਨਾ ਲਹਿਣ ਕਰਕੇ ਖਿੱਲਰੇ ਆਪਣੇ ਕੇਸ ਬੰਨਦਾ ਹੋਇਆ ਝੋਲੇ ਮਾਰੀ ਗਾਂ ਵਾਂਗ ਕੰਬੀ ਜਾ ਰਿਹਾ ਸੀ।

“ਤੂੰ ਮਾਂ ਗੜ੍ਹਾਉਣ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਖਹਿੰਨੈ ਕੁਤਿਆ....” ਗੇਜਾ ਸਿਹੂ ਨੇ ਪਤਾਕ ਕਰਦੀ ਮੁੰਡੇ ਦੇ ਕੰਨ ‘ਤੇ ਜੜ ਦਿੱਤੀ।

“ਤਾਇਆ ਮੈਂ....ਕਾਹਨੂੰ ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਪੰਗੇ ਲੈਂਦੇ ਆ....ਆਹ ਮੇਰਾ ਸਾਲਾ ਕਾਲੂ ਜਿਹਾ ਸਾਰੇ ਰਾਹ ਟਰਾਲੀ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਚੰਨੀ ਨੂੰ ਛੇੜਦਾ ਆਇਐ....” ਮੂੰਹ ਫੱਟ ਭੋਲੇ ਨੇ ਪਰ੍ਹੇ ਵਿਚ ਹੀ ਪਿੰਡ ਖਿਲਾਰ ਦਿੱਤੀ।

“ਤੇ ਤੂੰ ਮੇਰਿਆ ਸਾਲਿਆ ਪਿੰਡ ਜਾ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਨੀ ਸੀ ਦੱਸ ਸਕਦਾ ਆਪਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰੇ ਲਾਂਭਾ ਦਿੰਦੇ....ਚੱਲ ਤੁਰ ਏਥੋਂ....ਕੋਈ ਨਾ ਪੁੱਤ ਅੱਜ ਤੁਸੀਂ ਫੋਲਾ ਪਾਇਐ....ਪੱਗ ਨੂੰ ਹੱਥ ਪਾਇਐ....ਮੇਰੀ ਨੂੰ....ਹੁਣ ਬੋਡੀ ਮਾਂ ਦੀ....‘ਚ ਮੈਂ ਫੋਲਾ ਪਾਊਂ....। ਗੇਜਾ ਸਿਹੂ ਭੋਲੇ ਨੂੰ ਬਾਹੋਂ ਫੜ ਕੇ ਨਾਲ ਲੈ ਤੁਰਿਆ ਅਤੇ ਜਾਂਦਾ ਹੋਇਆ ਦੋਨ

ਗਿਆ। ਉਹ ਪਹੁੰਚੇ ਵਿਚ ਹੋਰ ਬੇਇਜ਼ਤੀ ਕਰਵਾਉਣ ਨਾਲੋਂ ਟੇਡੀ ਉਗਲ ਨਾਲ ਘਿਉ ਕੱਢਣ ਵਿਚ ਮਾਹਰ ਸੀ। ਉਸ ਤੋਂ ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਬਾਅਦ ਲੰਬੜਦਾਰ ਗੋਜਾ ਸਿਹੂ ਦੀ ਚਾਲ ਕਰਕੇ ਜਗਰਾਉਂ ਤੋਂ ਆਈ ਪੁਲਿਸ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਵੱਡੇ ਤੜਕਿਉਂ ਹੀ ਦੋਵਾਂ ਮੁੰਡਿਆਂ ਨੂੰ ਚੁੱਕ ਲਿਆ। ਗੋਜਾ ਸਿਹੂ ਨੇ ਮੋਟੀ ਰਕਮ ਬਾਣੇਦਾਰ ਦੀ ਗੋਗੜ ਵਿਚ ਪਾਈ ਸੀ।

“ਪੈਸੇ ਕਿੰਨੇ ਮਰਜ਼ੀ ਲੈ ਲਿਓ ਜਨਾਬ ਪਰ ਕੁੱਟ-ਕੁੱਟ ਕੇ ਸਾਲਿਆਂ ਦੇ ਚਿੱਤਤਾਂ ‘ਚ ਫੋਲਾ ਪਾ ਦਿਉ...” ਗੋਜਾ ਸਿਹੂ ਨੇ ਬਾਣੇਦਾਰ ਨੂੰ ਪੱਕਾ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਦੋਨਾਂ ਮੁੰਡਿਆਂ ਦੇ ਖੂਬ ਤੌਬੜੀ ਚਾੜ੍ਹੀ।

“ਮੇਰੇ ਸਾਲੇ ਜੀਮ ਮੁੱਕੇ ਨੀਂ.....ਕੰਨਾਂ ‘ਚ ਜਾਨ ਆ ਤੇ ਕਰਦੇ ਆ ਆਸਕੀਆਂ.....ਉਤੋਂ ਕੁੜੀ ਦੇ ਯਾਰ ਗੁੰਡਾਗਰਦੀ ਵੀ ਕਰਦੇ ਆ...। ਤੁਸੀਂ ਅਗਲਿਆਂ ਦੇ ਕੱਲੇ ਕੱਲੇ ਮੁੰਡੇ ਨੂੰ ਕਾਣਾ ਕਰਨਾ ਸੀ ਉਏ? ਤੁਸੀਂ ਉਹਦੀ ਅੱਖ ‘ਚ ਫੋਲਾ

ਪਾਇਐ...ਤੇ ਮੈਂ...ਫੋਲਾ ਪਾਉਨਾ ਬੋਡੀ... ‘ਚ...”

ਕਾਲੇ ਧੂਸ ਰੰਗ ਵਾਲਾ ਬਾਣੇਦਾਰ ਬਲਿਹਾਰਾ ਸਿਹੂ ਮੁੰਡਿਆਂ ਨੂੰ ਸੱਸੇ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਖੁਦ ਆਪਣੇ ਹੱਥੀ ਪੜ੍ਹਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਬਾਣੇਦਾਰ ਦੀ ਕੁੱਟ ਨਾਲ ਮੱਛੀਓਂ ਮਾਸ ਕੀਤੇ ਪਏ ਮੁੰਡਿਆਂ ਦੀਆਂ ਚਾਂਗਾਂ ਨੇ ਅਸਮਾਨ ‘ਚ ਚੀਰ ਪਾਏ ਪਏ ਸਨ। ਮੁੰਡਿਆਂ ਦੇ ਮਾਪਿਆਂ ਨੇ ਭੱਜ ਨੱਸ ਕਰਕੇ ਮੋਟੀ ਰਕਮ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਚਾੜ੍ਹੀ ਤਾਂ ਜਾ ਕੇ ਤੀਜੇ ਦਿਨ ਦੋਨਾਂ ਮੁੰਡਿਆਂ ਦੀ ਬੰਦ ਖਲਾਸੀ ਹੋ ਸਕੀ। ਪੰਜਾਬ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਘਰੋਂ ਮੁੰਡਿਆਂ ਦਾ ਜਿਉਂਦੇ ਵਾਪਸ ਪਰਤ ਆਉਣਾ ਕਿਸੇ ਚਮਤਕਾਰ ਤੋਂ ਘੱਟ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਕਿਉਂਕਿ ਅੱਜਕਲ੍ਹ ਪੁਲਿਸ ਖੁਦ ਹੀ ਪੇਸ਼ਾਵਰ ਕਾਤਲਾਂ, ਪੁਲਿਸ ਤੇ ਜੱਜ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨਿਭਾ ਰਹੀ ਸੀ। ਭਾਵ ਮੁੰਡਿਆਂ ਨੂੰ ਕਿਤੇ ਵੀ ਬੂਣੇ ਪੁਲਿਸ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿਚ ਖਤਮ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ। ਦੋਨੇ ਮੁੰਡੇ ਸਰੀਰਕ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਜ਼ਿੰਦਾ ਵਾਪਸ ਪਰਤ ਆਏ ਸਨ ਪਰ ਮੁੜ ਕੇ ਸਾਰੀ ਜਿੰਦਗੀ ਅੱਖ ਵਿਚ ਪਾਏ ਨਹੀਂ ਰੜਕੇ।

ਪੁਲਿਸ ਦੀ ਕੁੱਟ ਨੇ ਦੋਹਾਂ ਅੱਲ੍ਹੜ ਉਮਰ ਦਿਆਂ ਮੁੰਡਿਆਂ ਨੂੰ ਰੜਕਣ ਜੋਗਾ ਰਹਿਣ ਹੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਉਹ ਦੋਵੇਂ ਹੁਣ ਤੁਰਦੀਆਂ ਫਿਰਦੀਆਂ ਲਾਸ਼ਾਂ ਸਨ। ਪੁਲਿਸ ਵਲੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਗੁਪਤ ਅੰਗਾਂ ਤੇ ਵਾਰ ਵਾਰ ਕਰੰਟ ਲਾਉਣ ਕਰਕੇ ਦੋਵੇਂ ਮੁੰਡੇ ਪੱਕੇ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਨਾਮਰਦ ਹੋ ਕੇ ਘਰ ਮੁੜੇ ਸਨ। ਭੋਲੇ ਦੀ ਅੱਖ ਵਿਚ ਪਾਇਆ ਫੋਲਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਫੋਲਾ ਈ ਬਣ ਚੁਕਿਆ ਸੀ। ਪਰ ਹਾਲੇ ਇਕ ਹੋਰ ਫੋਲਾ ਪੈਣਾ ਬਾਕੀ ਸੀ। ਉਹ ਕੀਹਦੇ ਪਿਆ? ਲੰਬੜਦਾਰ ਗੋਜਾ ਸਿਹੂ ਦੇ? ਚੰਨੀ ਦੀ ਮਾਂ ਪ੍ਰੀਤਮ ਕੌਰ ਦੇ? ਜਾਂ ਜਵਾਨ ਸੱਧਰਾਂ ਨੂੰ ਮਨ ਵਿਚ ਵਸਾਈ ਬੈਠੀ ਚੰਨੀ ਦੇ...? ਜਾਂ ਫਿਰ ਸਾਡੇ ਸਾਰੇ ਸਮਾਜ ਦੇ ਜਿਹੜਾ ਹੱਕੀ ਮਾਨਵੀ ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ ਤੋਂ ਤਾਂ ਮੂੰਹ ਮੋੜਦਾ ਹੈ ਪਰ ਪਰਦੇ ਪਿੱਛੇ ਅਜਿਹੇ ਰਿਸ਼ਤੇ ਉਸਾਰਦਾ ਹੈ ਜਿਹੜੇ ਇਹਦੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਵਿਚਲਾ ਭੋਗਪਣ ਵੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਅਸਲ ਫੋਲਾ ਵੀ।

ਦੋਵਾਂ ਮੁੰਡਿਆਂ ਨਾਲ ਵਾਪਰੀ ਦੁਰਘਟਨਾ ਤੋਂ ਛੇ ਕੁ

ਮਹੀਨੇ ਬਾਅਦ ਇਕ ਦਿਨ ਸਾਰੇ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਰੌਲਾ ਪੈ ਗਿਆ ਕਿ ਲੰਬੜਦਾਰ ਗੋਜਾ ਸਿਹੂ ਦੀ ਕੁੜੀ ਨੇ ਫਾਹਾ ਲੈ ਕੇ ਆਤਮ ਹੱਤਿਆ ਕਰ ਲਈ ਹੈ। ਜਿੰਨੇ ਮੂੰਹ ਓਨੀਆਂ ਹੀ ਗੱਲਾਂ ਸਨ। ਕੁੜੀ ਦੀ ਲਾਸ਼ ਪੱਖੇ ਨਾਲੋਂ ਲਟਕਦੀ ਉਤਾਰੀ ਗਈ ਸੀ। ਲਾਸ਼ ਕੋਲੋਂ ਮਿਲੀ ਚਿੱਠੀ ਦੀ ਇਬਾਰਤ ਕੋਈ ਹੋਰ ਹੀ ਕਹਾਣੀ ਬਿਆਨ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ। ਚਿੱਠੀ ਦੀ ਇਬਾਰਤ ਕੁਝ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੀ...

“ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਬਾਪੂ ਜੀ ਮੈਨੂੰ ਮੁਆਫ਼ ਕਰ ਦੇਣਾ...ਮੈਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਰੀ ਵੱਸ....ਇਹ ਕਦਮ ਪੁੱਟਣਾ ਪਿਆ ਹੈ....ਮੈਂ ਮੰਮੀ ਨੂੰ ਕਈ ਵਾਰ ਗੱਲੀ-ਗੱਲੀ ਦੱਸਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਵੀ ਕੀਤੀ... ਪਰ ਮੰਮੀ ਨੇ ਕਦੇ ਬਹੁਤ ਖਿਆਲ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ....ਹਾਰ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਮੌਤ ਤੋਂ ਸਿਵਾ ਹੋਰ ਕੋਈ ਰਾਹ ਨਹੀਂ ਲੱਭਾ....ਮੈਂ...ਮੈਂ...ਨੂੰ ਚਾਰ ਮਹੀਨੇ ਉਪਰ ਟੱਪ ਚੁੱਕੇ ਹਨ....ਤੇ ਇਸ ਸਾਰੇ ਕਾਸੇ ਦਾ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਸੰਤ ਬਾਬਾ...ਗੋਰਾ ਸਿੰਘ ਹੈ। ਤੁਹਾਡੀ ਨਾ ਸਮਝ ਬੇਟੀ....ਚੰਨੀ।”

ਹੁਣ ਵੀ ‘ਸਕਾਚ ਅਤੇ ਸੰਗੀਤ’ ਦਾ ਸ਼ੌਕੀਨ ਹੈ ਲੇਖਕ ਖੁਸ਼ਵੰਤ ਸਿੰਘ

—ਪ੍ਰੋ. ਕੁਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਰੋਮਾਣਾ

ਬਿਜਲੀ ਦੇ ਰੋਸ਼ਨ ਬਲਬ ‘ਚ ਆਪਣੇ ਸਿਰ ਨਾਲੋਂ ਉੱਚੇ ਕਿਤਾਬਾਂ ਦੇ ਢੇਰ ਕੋਲ ਬੈਠਾ ਸਰਦਾਰ, ਹੱਥ ‘ਚ ਕਲਮ ਤੇ ਕਾਗਜ਼। ਕੋਲ ਪਏ ਹਨ— ਸਕਾਚ ਦੀ ਬੋਤਲ, ਪੈਰ ਅਤੇ ਇਕ ਸੁੰਦਰ ਔਰਤ ਦੀ ਤਸਵੀਰ ਵਾਲਾ ਮੈਗਜ਼ੀਨ। ਬਹੁਤ ਚਿਰ ਪਹਿਲਾਂ ਖੁਸ਼ਵੰਤ ਸਿੰਘ ਬਾਰੇ ਬਣਿਆ ਇਹ ਕਾਰਟੂਨ ਉਸਨੇ ਆਪਣਾ ਲੋਗੋ ਬਣਾ ਲਿਆ ਸੀ। ਜੋ ਉਸਦੇ ਵਿਅਕਤੀਤਵ ਦੀ ਸਹੀ ਤਰਜ਼ਮਾਨੀ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਪੜ੍ਹਨਾ ਲਿਖਣਾ ਉਸਦਾ ਕਿੱਤਾ ਵੀ ਹੈ ਤੇ ਸ਼ੌਕ ਵੀ। ਹੋਰ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸੁੰਦਰ ਅਤੇ ਅਕਲਮੰਦ ਔਰਤਾਂ ਬਾਰੇ ਲਿਖਣਾ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕਰਨੀ ਉਸਦੇ ਮਨਪਸੰਦ ਦੇ ਕੰਮ ਹਨ। ਉਹ ਸਮਝਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਕਾਚ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ 25 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ‘ਚ ਸ਼ਰਾਬ ਪੀਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਸੀ ਅਤੇ ਅੱਜ 69 ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਵੀ ਉਸਦਾ ਸਾਥ ਉਹ ਉਏਂ ਹੀ ਮਾਣਦਾ ਹੈ।

ਖੁਸ਼ਵੰਤ ਸਿੰਘ 2 ਫਰਵਰੀ 1915 ਨੂੰ ਸਾਂਝੇ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਪਿੰਡ ਹਦਾਲੀ (ਹੁਣ ਪਾਕਿਸਤਾਨ ‘ਚ) ਵਿਖੇ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ। ਉਸ ਦੇ ਪਿਤਾ ਸਰ ਸੋਭਾ ਸਿੰਘ ਇਕ ਧਨਾਵ ਬਿਲਡਰ ਸਨ। ਉਸਦੇ ਚਾਚਾ ਸ. ਉਜੱਲ ਸਿੰਘ ਪਹਿਲਾਂ ਪੰਜਾਬ ਅਤੇ ਫਿਰ ਮਦਰਾਸ ਦੇ ਗਵਰਨਰ ਰਹੇ। ਜਦ ਭਾਰਤ ਦੀ ਨਵੀਂ ਰਾਜਧਾਨੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਸ਼ਹਿਰ ਦਾ ਨੀਂਹ ਪੱਥਰ ਇੰਗਲੈਂਡ ਦੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਅਤੇ ਮਹਾਰਾਣੀ ਨੇ 12 ਦਸੰਬਰ, 1911 ਨੂੰ ਰੱਖਿਆ ਤਾਂ ਇਸ ਸ਼ਹਿਰ ਦੀ ਵਿਉਂਤਬੰਦੀ ਦਾ ਕੰਮ ਇੰਗਲੈਂਡ ਦੇ ਮਾਹਰ ਆਰਕੀਟੈਕਟ ਲੂਟਾਈਨ ਨੂੰ ਸੌਂਪਿਆ ਗਿਆ। ਇਸ ਨਵੀਂ ਰਾਜਧਾਨੀ ਦੀਆਂ ਸਰਕਾਰੀ ਇਮਾਰਤਾਂ ਤੇ ਸੜਕਾਂ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਠੋਕੇ ਜਿੰਨਾ ਕੁਝ ਕੁ ਵੱਡੇ ਠੋਕੇਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ, ਉਨ੍ਹਾਂ ‘ਚ ਇਕ ਠੋਕੇਦਾਰ ਸਰ ਸੋਭਾ ਸਿੰਘ ਵੀ ਸਨ। ਇਸ ਰਾਜਧਾਨੀ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਦੇ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਵਿਚ ਸਰ ਤੇਜਾ ਸਿੰਘ ਮਲਿਕ ਇੰਜੀਨੀਅਰ ਸਨ, ਜਿਹੜੇ ਬਾਅਦ ‘ਚ ਲੋਕ ਨਿਰਮਾਣ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਚੀਫ ਇੰਜੀਨੀਅਰ ਬਣੇ ਅਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਲੜਕੀ ਕੰਵਲ ਮਲਿਕ, ਪਿਛੋਂ ਖੁਸ਼ਵੰਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਪਤਨੀ ਬਣੀ। ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਦੋਵਾਂ ਸੈਕਟਰੀਏਟਾਂ ਦੇ ਵਿਚਾਲੇ ਲੱਗੇ ਇਹ ਇਕ ਪੱਥਰ ‘ਤੇ ਸਰ ਸੋਭਾ ਸਿੰਘ ਬਿਲਡਰ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ‘ਤੇ ਸਰ ਤੇਜਾ ਸਿੰਘ ਮਲਿਕ ਇੰਜੀਨੀਅਰ ਦੇ ਨਾਂ ਅੱਜ ਵੀ ਪੜ੍ਹੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਸ਼ਹਿਰ ਨੂੰ ਵਿਕਸਤ ਕਰਨ ਲਈ ਵੱਡੇ ਵੱਡੇ ਪਲਾਟ ਕੱਟ ਕੇ ਨਿਲਾਮ ਕੀਤੇ ਗਏ।

ਖੁਸ਼ਵੰਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਦੱਸਣ ਅਨੁਸਾਰ ਉਸਦੇ ਪਿਤਾ ਸਰ ਸੋਭਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿੰਨੇ ਹੀ ਪਲਾਟ ਅੱਜ ਵਾਲੇ ਕਰੋਲ ਬਾਗ ਅਤੇ ਕਨਾਟ ਸਰਕਸ ਵਾਲੀਆਂ ਥਾਵਾਂ ‘ਤੇ ਦੋ ਆਨੇ ਗਜ਼ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਦੋ ਰੁਪਏ ਰਾਜ਼ ਦੇ ਭਾਅ ਖਰੀਦੇ। ਦਿੱਲੀ ਦਾ ਸੁਜਾਨ ਸਿੰਘ ਪਾਰਕ ਖੁਸ਼ਵੰਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਦਾਦਾ ਸ. ਸੁਜਾਨ ਸਿੰਘ ਦੇ ਨਾਂ ‘ਤੇ ਹੀ ਬਣਿਆ ਹੈ। ਸੋਭਾ ਸਿੰਘ ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਮਿਊਂਸਪਲ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਵੀ ਰਿਹਾ ਹੈ।

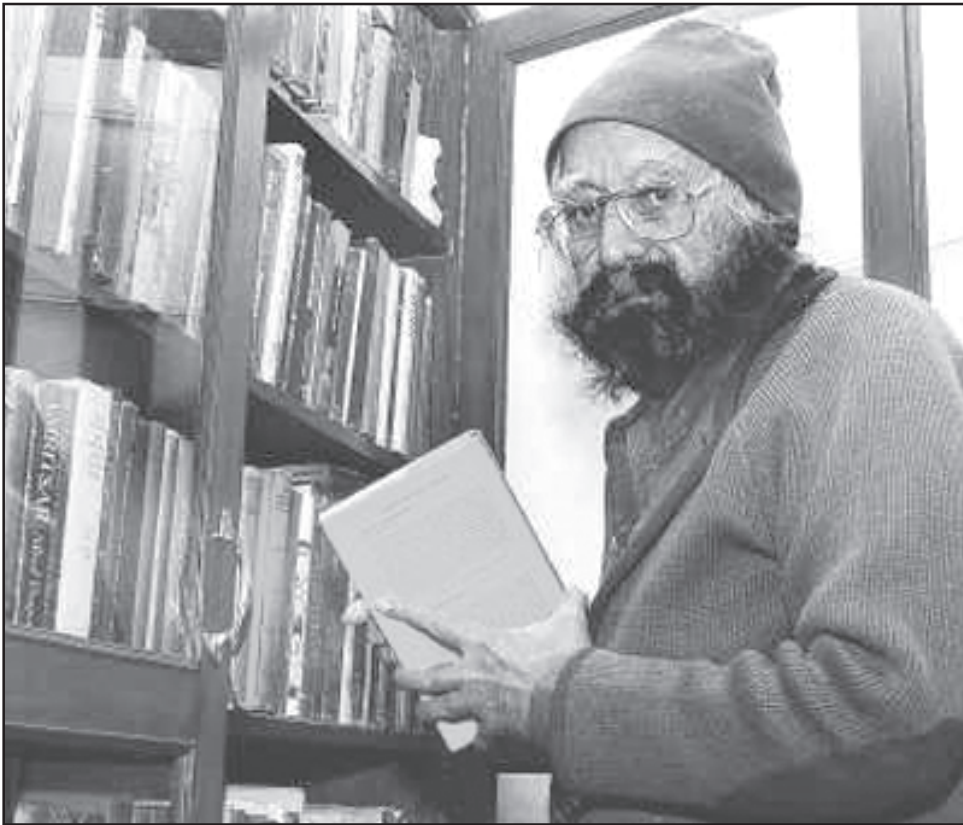
ਇਕ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਦੇ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਖੁਸ਼ਵੰਤ ਸਿੰਘ ਇਕ ਸਾਧਾਰਨ ਨਾਲੋਂ ਵੀ ਘੱਟ ਹੁਸ਼ਿਆਰ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਸੀ। ਹਿਸਾਬ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇ ‘ਚ ਤਾਂ ਜ਼ੀਰੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦਾ ਸ਼ਾਇਦ ਕਲਾਸ ‘ਚ ਉਸਦਾ ਰਿਕਾਰਡ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਕਾਲਜ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਉਸ ਨੇ ਸਰਕਾਰੀ ਕਾਲਜ ਲਾਹੌਰ ਅਤੇ ਸੇਂਟ ਸਟੀਫਨ ਕਾਲਜ ਦਿੱਲੀ ਤੋਂ ਪੂਰੀ ਕੀਤੀ। ਵਕਾਲਤ ਦੀ ਡਿਗਰੀ ਉਸ ਨੇ ਕਿੰਗਜ਼ ਕਾਲਜ ਲੰਡਨ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਲਾਹੌਰ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ‘ਚ ਵਕਾਲਤ ਕਰਨੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਵੰਡ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਹ ਦਿੱਲੀ ਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਸ ਨੇ ਭਾਰਤੀ ਵਿਦੇਸ਼ ਵਿਭਾਗ ‘ਚ ਨੌਕਰੀ ਕਰ ਲਈ। ਜਿਸ ਲਈ ਉਹ ਲੰਡਨ ਅਤੇ ਟਰਾਂਟੋ ਵਿਖੇ ਭਾਰਤੀ ਦੂਤਾਵਾਸਾਂ ‘ਚ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ। ਉਸ ਨੇ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਪੈਰਿਸ ‘ਚ ਯੂਨੈਸਕੋ ਲਈ ਵੀ ਕੰਮ ਕੀਤਾ। ਉਸ ਦੇ ਦੱਸਣ ਅਨੁਸਾਰ ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਵਿਭਾਗ ਦੀ ਨੌਕਰੀ ਬੌਰੀਅਤ ਭਰੀ ਬਾਬੂਗਿਰੀ ਸੀ। ਸੋ ਨੌਕਰੀ ਛੱਡ ਕੇ ਉਹ ਫਿਰ ਦਿੱਲੀ ਆ ਗਿਆ। ਜਿਥੇ ਉਸ ਦੀ ਅੱਜ ਵਾਲੀ ਪੱਤਰਕਾਰੀ ਦਾ ਸਫਰ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। 1951 ‘ਚ ਉਹ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਪਰਚੇ ‘ਯੋਜਨਾ’ ਦਾ ਸੰਪਾਦਕ ਬਣਿਆ। ਪਰ ਜਲਦੀ ਹੀ ਉਸ ਨੇ ਆਲ ਇੰਡੀਆ ਰੇਡੀਓ ‘ਚ ਨੌਕਰੀ ਕਰ ਲਈ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਹ ਕਈ ਵੱਡੇ ਅਖਬਾਰਾਂ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਟਾਈਮਜ਼, ਟਾਈਮਜ਼ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਆਦਿ ਦਾ ਐਡੀਟਰ ਰਿਹਾ। ਉਹ ‘ਇਲਸਟਰੇਟਡ ਵੀਕਲੀ’ ਅਤੇ ‘ਨਿਊ ਡੇਹਲੀ’ ਦਾ ਐਡੀਟਰ ਵੀ ਰਿਹਾ। ‘ਇਲਸਟਰੇਟਡ ਵੀਕਲੀ’

ਦੀ ਵਿਕਰੀ ਉਸ ਦੇ ਕਾਰਜਕਾਲ ਦੌਰਾਨ ਇਕ ਲੱਖ ਤੋਂ ਵੱਧ ਕੇ ਚਾਰ ਲੱਖ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਗਈ ਸੀ। ਪਰ ਜਨਤਾ ਸਰਕਾਰ ਬਣ ਜਾਣ ‘ਤੇ ਮੋਰਾਰ ਜੀ ਦੇਸਾਈ ਨੇ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾ ਕੰਮ ਖੁਸ਼ਵੰਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਵੀਕਲੀ ਤੋਂ ਛੁੱਟੀ ਕਰਵਾਉਣ ਦਾ ਕੀਤਾ। ਇਹ ਕੰਮ ਇੰਨੀ ਕਾਹਲ ਤੇ ਪਹਿਲ ਦੇ ਆਧਾਰ ‘ਤੇ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਬਰਖਾਸਤਗੀ ਹੁਕਮ ਖੁਸ਼ਵੰਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਸਵੇਰੇ ਦਸਤੀ ਦਿੱਤੇ ਗਏ। ਉਸ ਦਾ ਐਡੀਟੋਰੀਅਲ ਪ੍ਰੈਸ ‘ਚੋਂ ਵਾਪਸ ਲੈ ਲਿਆ ਗਿਆ। ਇਸ ਦਾ ਕਾਰਨ ਖੁਸ਼ਵੰਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਅਤੇ ਉਸ ਵਲੋਂ ਲਾਈ ਗਈ ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਦਾ ਹਮਾਇਤੀ ਹੋਣਾ ਸੀ।

ਖੁਸ਼ਵੰਤ ਸਿੰਘ ਨੇ ਲਗਭਗ 80 ਕਿਤਾਬਾਂ ਲਿਖੀਆਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਈ ਕਈ ਐਡੀਸ਼ਨ ਛਪੇ ਅਤੇ ਛਪ ਰਹੇ ਹਨ। 40 ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਪਬਲੀਕੇਸ਼ਨਾਂ ਦਾ ਉਹ ਪ੍ਰਵਾਨਤ ਲੇਖਕ ਤੇ ਕਾਲਮ ਨਵੀਸ ਹੈ। ਕਿੰਨੇ ਹੀ ਅਖਬਾਰਾਂ ‘ਚ ਉਸ ਦੇ ਕਾਲਮ ਹਰ ਹਫਤੇ ਛਪਦੇ ਹਨ। ਕਿਤਾਬਾਂ ਤੇ ਕਾਲਮਾਂ ਤੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਮੂੰਹ ਮੰਗਵੇਂ ਪੈਸੇ ਮਿਲਦੇ ਹਨ। ਉਸ ਨੇ ਹਰ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਮਸਲੇ ਅਤੇ ਵਿਅਕਤੀ ਬਾਰੇ ਲਿਖਿਆ “ਜਿਸ ਨੂੰ ਪਾਠਕਾਂ ਨੇ ਭਰਪੂਰ

ਫੌਜੀ ਹਮਲੇ ਦੇ ਰੋਸ ਵਜੋਂ 8 ਜੂਨ 1984 ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਉਹ 1980 ਤੋਂ 86 ਤੱਕ ਰਾਜ ਸਭਾ ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਰਿਹਾ। 1999 ‘ਚ ਉਸ ਨੂੰ ਆਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਨਿਸ਼ਾਨ-ਏ-ਖਾਲਸਾ ਦੀ ਉਪਾਧੀ ਨਾਲ ਸਨਮਾਨਿਆ ਗਿਆ। 2000 ‘ਚ ਸੁਲੱਭ ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਵਲੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਸਾਲ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਇਮਾਨਦਾਰ ਵਿਅਕਤੀ ਐਲਾਨਿਆ ਗਿਆ। 2006 ‘ਚ ਉਸ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬ ਸਰਕਾਰ ਵਲੋਂ ‘ਪੰਜਾਬ ਰਤਨ’ ਦੀ ਉਪਾਧੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। 2007 ‘ਚ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ‘ਪਦਮ ਭੂਸ਼ਨ’ ਨਾਲ ਸਨਮਾਨਿਆ। ਹੋਰ ਕਿੰਨੇ ਹੀ ਸਨਮਾਨਾਂ ਨਾਲ ਉਸ ਨੂੰ ਨਿਵਾਜਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਖੁਸ਼ਵੰਤ ਸਿੰਘ ਦਾ ਇਕ ਬੇਟਾ ਰਾਹੁਲ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਇਕ ਧੀ ਮਾਲਾ ਹੈ। ਰਾਹੁਲ ਸਿੰਘ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਪੱਧਰ ਦਾ ਪੱਤਰਕਾਰ ਹੈ। ਉਹ ਕੈਂਬਰਿਜ ਤੋਂ ਇਤਿਹਾਸ ਦਾ ਆਨਰਜ਼ ਗਰੈਜੂਏਟ ਹੈ ਅਤੇ ਪੱਤਰਕਾਰੀ ਉਸਦਾ ਕੁਲਵੱਕਤੀ ਕਿੱਤਾ ਹੈ। ਉਹ ਸੰਸਾਰ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ‘ਦਿ ਰੀਡਰਜ਼ ਡਾਈਜੈਸਟ’ ਦਾ ਮੁੱਖ ਸੰਪਾਦਕ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਹ ਕਈ ਵੱਡੇ ਅਖਬਾਰਾਂ ਜਿਵੇਂ ‘ਖਲੀਜ਼ ਟਾਈਮਜ਼’, ‘ਟਾਈਮਜ਼ ਆਫ ਇੰਡੀਆ’ ਆਦਿ ਦਾ

ਲੇਖਕ ਤੇ ਕਾਲਮਨਵੀਸ—ਖੁਸ਼ਵੰਤ ਸਿੰਘ

ਗੁੰਗਾਰਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਮਦਰ ਟਰੇਸਾ ਬਾਰੇ ਵੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਡਾਕੂ ਫੂਲਨ ਦੇਵੀ ਬਾਰੇ ਵੀ। ਉਸ ਨੇ ਲਤੀਫਿਆਂ ਦੀ ਕਿਤਾਬ ਵੀ ਲਿਖੀ ਅਤੇ ਭਗਵਤ ਗੀਤਾ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਬਾਰੇ ਵੀ ਕਿਤਾਬਾਂ ਲਿਖੀਆਂ ਹਨ। ਉਸ ਨੇ ਜੁਲਫਕਾਰ ਅਲੀ ਭੁੱਟੋ ਦੇ ਅੰਤਲੇ ਸਮੇਂ ਬਾਰੇ ਵੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਰਦਾ ਮਾਤਾ ਦੇ ਅਧਿਆਤਮਕਵਾਦ ਬਾਰੇ ਵੀ। ਸਭ ਤੋਂ ਵਧ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਬਾਰੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਗੁਣਾਂ ਔਗੁਣਾਂ ਬਾਰੇ ਬੜਾ ਬੇਬਾਕ ਹੋ ਕੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਇਕ ਵਾਰ ਉਸ ਦੇ ਬੇਟੇ ਰਾਹੁਲ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਇਕ ਪਬਲਿਸ਼ਰ ਨੇ ਖੁਸ਼ਵੰਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਜੀਵਨੀ ਲਿਖਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਤਾਂ ਉਸਦਾ ਪਹਿਲਾ ਜਵਾਬ ਸੀ ਕਿ ਮੇਰੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਬਾਰੇ ਬੇਨਾ ਕੁਝ ਲਿਖ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜੀਵਨੀ ਲਿਖਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ। ਭਾਵੇਂ ਬਾਅਦ ‘ਚ ਪਬਲੀਸ਼ਰ ਦੇ ਜ਼ਿੱਦ ਕਰਨ ‘ਤੇ ਰਾਹੁਲ ਸਿੰਘ ਨੇ ਖੁਸ਼ਵੰਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਜੀਵਨੀ ਲਿਖੀ। ਖੁਸ਼ਵੰਤ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਜੀਵਨ ਕਾਲ ‘ਚ ਜਿਥੇ ਤਿੱਖੀ ਆਲੋਚਨਾ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪਿਆ ਹੈ, ਉਥੇ ਉਸ ਨੂੰ ਮਾਣ-ਸਨਮਾਨ ਵੀ ਬਹੁਤ ਮਿਲਿਆ ਹੈ। 1974 ‘ਚ ਉਸ ਨੂੰ ਪਦਮ ਭੂਸ਼ਨ ਨਾਲ ਸਨਮਾਨਿਆ ਗਿਆ। ਪਰ ਇਹ ਸਨਮਾਨ ਉਸ ਨੇ ਹਰਿਮੰਦਰ ਸਾਹਿਬ ‘ਤੇ ਹੋਏ

ਵੀ ਸੰਪਾਦਕ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਉਹ ਯੂ.ਐਨ.ਓ. ‘ਚ ਸਲਾਹਕਾਰ ਵੀ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਨੇ ਯੂ.ਐਨ.ਓ. ਲਈ ਪਰਿਵਾਰ ਨਿਯੋਜਨ ‘ਤੇ ਇਕ ਕਿਤਾਬ ਵੀ ਲਿਖੀ ਹੈ। ਉਹ ਗਲੋਬਲ ਮੀਡੀਆ ਅਵਾਰਡਜ਼ ਕਮੇਟੀ ਵਾਸ਼ਿੰਗਟਨ ਦਾ ਚੇਅਰਮੈਨ ਵੀ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਅੱਜ ਕੱਲ ਉਹ ਬੰਬਈ ਵਿਖੇ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਖੁਸ਼ਵੰਤ ਸਿੰਘ ਦੀ ਜੀਵਨੀ ‘ਇਨ ਦਾ ਨੇਮ ਆਫ ਫਾਦਰ-ਖੁਸ਼ਵੰਤ ਸਿੰਘ’ ਵੀ ਲਿਖੀ ਹੈ।

ਅੱਜ ਕੱਲ੍ਹ ਉਹ ਫਰੀਲਾਂਸ ਪੱਤਰਕਾਰ ਹੈ ਅਤੇ ‘ਨਿਊਯਾਰਕ ਟਾਈਮਜ਼’, ‘ਨਿਊਜ਼ ਵੀਕ’, ‘ਏਸ਼ੀਆ ਵੀਕ’, ‘ਟਾਈਮਜ਼ ਆਫ ਇੰਡੀਆ’ ਆਦਿ ਮਿਆਰੀ ਪਰਚਿਆਂ ਲਈ ਲਗਾਤਾਰ ਲਿੱਖ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਖੁਸ਼ਵੰਤ ਸਿੰਘ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਕ ਨਾਸਤਿਕ ਵਿਅਕਤੀ ਹੈ, ਪਰ ਧਰਮਾਂ ਬਾਰੇ ਉਸ ਦੀ ਆਸਤਿਕਾਂ ਨਾਲੋਂ ਵਧ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਹਰ ਧਰਮ ਦਾ ਆਦਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਬਾਰਾਂ ਮਾਹ ਅਤੇ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ‘ਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਦੋ ਜਿਲਦਾਂ ‘ਚ ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਭਗਵਤ ਗੀਤਾ ਬਾਰੇ ‘ਫਰੋਮ ਮਾਈਡ ਟੂ ਸੁਪਰਮਾਈਡ’ ਨਾਂ ਦੀ ਕਿਤਾਬ ਲਿਖੀ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ

ਮੁਹੰਮਦ ਇਕਬਾਲ ਦੀ ‘ਸ਼ਿਕਵਾ’ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ‘ਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਜੋ ਅੱਲਾ ਦੀ ਦਰਗਾਹ ‘ਚ ਇਕ ਸ਼ਿਕਵਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਨਾਲ ਇਨਸਾਫ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਖੁਸ਼ਵੰਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਭਾਵੇਂ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਕ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹ ਵੀ ਕੁਝ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਬੇਹੱਦ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਕ ਰਿਹਾ ਹੈ ਪਰ ਉਸ ਦੇ ਨਿੱਜੀ ਮਿੱਤਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਨਾਹ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕਿਸੇ ਵੀ ਗੱਲ ‘ਤੇ ਸਮਝੌਤਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਪਸੰਦ ਨਾ ਪਸੰਦ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ‘ਚ ਜ਼ਿਆਦਾ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਆਪਣੇ ਦੱਸਣ ਅਨੁਸਾਰ ਉਸ ਵਿਚ ਘ੍ਰਿਣਾ ਦੀ ਰੁਚੀ ਜ਼ਿਆਦਾ ਪ੍ਰਬਲ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਦੱਸਣ ਅਨੁਸਾਰ ਚਾਰ ਜਾਂ ਪੰਜ ਅਜਿਹੇ ਵਿਅਕਤੀ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਹ ਇੰਨੀ ਘ੍ਰਿਣਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦੋਸਤਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਉਸੇ ਨਫਰਤ ਨਾਲ ਵੇਖਦਾ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਉਸ ਨੂੰ ਨਫਰਤ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਕਿਤੇ ਵਧ ਹੈ। ਇਸੇ ਲਈ ਉਹ ਇਹ ਜਾਨਣ ਦੀ ਕਦੇ ਵੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਕਿ ਦੂਜੇ ਉਸ ਬਾਰੇ ਕੀ ਸੋਚਦੇ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਇਉਂ ਕਰਨ ਨਾਲ ਉਸ ਨੂੰ ਦੁੱਖ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਉਹ ਲਿਖਦਾ ਜਾਂ ਬੋਲਦਾ ਉਹੀ ਕੁਝ ਹੈ ਜੋ ਕੁਝ ਉਹ ਸੋਚਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਦੀ ਇਸ ਬੇਬਾਕੀ ਕਾਰਨ ਉਸ ਨੂੰ ਕਈ ਵਾਰ ਕਚਹਿਰੀਆਂ ‘ਚ ਵੀ ਖੱਜਲ-ਖੁਆਰ ਹੋਣਾ ਪਿਆ ਹੈ। ਪਰ ਕਦੇ ਵੀ ਉਸ ਉਤੇ ਲੱਗੇ ਬਦਤਮੀਜ਼ੀ ਜਾਂ ਨਿਰਾਦਰ ਕਰਨ ਦੇ ਦੋਸ਼ ਕਟਹਿਰੇ ‘ਚ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਹੋਏ। ਹਾਂ ਇਸ ਬਦਲੇ ਉਸ ਨੂੰ ਕਦੇ ਕਦੇ ਕੁਝ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਗੁੱਸੇ ਦਾ ਜ਼ਰੂਰ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋਣਾ ਪਿਆ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਉਸ ਵਲੋਂ ਧਰੋਦਰ ਬ੍ਰਹਮਚਾਰੀ ਨੂੰ ‘ਦਰਬਾਰੀ ਯੋਗੀ’ ਕਹਿਣ ‘ਤੇ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਫਾਫੀ ਨਾਰਾਜ਼ ਹੋ ਗਈ ਸੀ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਦੋਂ ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਈ ਗਧੇ ਵੀ ਭਾਰਤ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਰਹਿ ਚੁੱਕੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਕਈ ਨੇਤਾਵਾਂ ਨੇ ਬੁਰਾ ਭਲਾ ਕਿਹਾ। ਇਸੇ ਕਰਕੇ ਰਾਹੁਲ ਸਿੰਘ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ – “ਮੇਰਾ ਪਿਤਾ ਇਕ ਮੂਰਖ ਸਿਆਸਤਦਾਨ ਹੈ ਅਤੇ ਇਕ ਇਮਾਨਦਾਰ ਇਨਸਾਨ ਹੈ।” ਉਸ ਦੇ ਕਾਲਮਾਂ ਵਾਂਗ ਉਸ ਦੇ ਨਾਵਲ ਵੀ ਬੜੇ ਵਿਵਾਦਾਂ ‘ਚ ਘਿਰੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਖਾਸ ਕਰਕੇ ‘ਦਿਲੀ’ ਅਤੇ ‘I shall not near the nightingale’.

ਰਾਹੁਲ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਨਾਵਲ ‘ਦਿਲੀ’ ਇਸ ਲਈ ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹਿਆ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਬਾਰੇ ਛਪੇ ਰੀਵਿਊ ਉਸ ਨੂੰ ਚੰਗੇ ਨਹੀਂ ਲੱਗੇ। ਦੂਜਾ “ਇਹ ਨਾਵਲ ਮੇਰੇ ਪਿਤਾ ਨੇ ਮੇਰੀ ਮਿੱਤਰ ਕੁੜੀ ਨੂੰ ਸਮਰਪਤ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ।” 1961-62 ਦੇ ਨੇੜੇ ਤੇੜੇ ਜਦੋਂ ਮਾਲਾ ਯੂਨੀਵਰਸਟੀ ਦੀ ਵਿਦਿਆਰਥਣ ਸੀ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੀਆਂ ਸਹੇਲੀਆਂ ਨੂੰ ਖਾਸ ਤਾਕੀਦ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਸੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ‘ਚੋਂ ਕਿਸੇ ਨੇ ਵੀ ਉਸ ਦੇ ਪਿਤਾ ਦਾ ਨਾਵਲ nightingale ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹਨਾ।

ਜਿਥੇ ਖੁਸ਼ਵੰਤ ਸਿੰਘ ਆਪਣੇ ਵਿਚਰਣ ਅਤੇ ਲੇਖਣੀ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨ ਤੋਂ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਉਥੇ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਉਹ ਬਹੁਤ ਹੀ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨੀ ਵਿਅਕਤੀ ਹੈ। ਉਹ ਸਵੇਰੇ 4 ਵਜੇ ਉਠ ਕੇ ਪੜ੍ਹਨ ਲਿਖਣ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਫਿਰ ਸੈਰ ਅਤੇ ਬੈਡਮਿੰਟਨ ਖੇਡਦਾ ਹੈ। ਕੋਰੀਅਨ ਚਾਹ ਪੀਂਦਾ ਹੈ। ਅਖਬਾਰ, ਟੀ.ਵੀ. ਅਤੇ ਰੇਡੀਓ ਰਾਹੀਂ ਖਬਰਾਂ ਪੜ੍ਹਦਾ –ਸੁਣਦਾ ਹੈ। ਮਿਥੇ ਹੋਏ ਸਮੇਂ ‘ਤੇ ਘਰ ਜਾਂ ਬਾਹਰ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਸਕਾਚ ਦੇ ਨਾਲ ਸੰਗੀਤ ਸੁਣਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਕੋਈ ਉਸ ਕੋਲ ਆਵੇ ਜਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਬੁਲਾਵੇ ਤਾਂ ਸਮੇਂ ਦੀ ਪੂਰੀ ਪਾਬੰਦੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਹਰ ਸੱਦੇ ‘ਤੇ ਵੇਲੇ ਸਿਰ ਪਹੁੰਚਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਜੇ ਕਿਸੇ ਕਾਰਨ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਲੇਟ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਵਾਪਸ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਹ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਕੋਈ ਉਸ ਕੋਲ ਆਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਮਿਥੇ ਹੋਏ ਸਮੇਂ ‘ਤੇ ਆਵੇ ਅਤੇ ਜਾਵੇ। ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਗੜਬੜ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਕਾਰਨ ਬਹੁਤ ਲੋਕ ਉਸ ਨਾਲ ਨਰਾਜ਼ ਹੋਏ ਹਨ।

ਹੁਣ ਉਸ ਦੀ ਉਮਰ 94 ਸਾਲ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਉਪਰੋਕਤ ਸਕੈਜੂਅਲ ਅਨੁਸਾਰ ਸੈਰ ਜਾਂ ਤੁਰਨਾ ਫਿਰਨਾ ਉਸ ਦੇ ਵੱਸ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ। ਉਹ ਸ਼ਰੀਰਕ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਬੁੱਢਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਗੱਲ ਉਸ ਨੇ ਹਾਲ ਹੀ ਵਿਚ ਲਿਖੀ ਹੈ। ਪਰ ਦਿਮਾਗੀ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਉਹ ਅਜੇ ਬਿਲਕੁਲ ਠੀਕ ਠਾਕ ਹੈ। ਬਾਕਾਇਦਾ ਪੜ੍ਹਦਾ ਲਿਖਦਾ ਹੈ। ਲਗਾਤਾਰ ਆਪਣੇ ਕਾਲਮ ਲਿਖ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸਕਾਚ ਅਤੇ ਸੰਗੀਤ ਵੀ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਸ ਦਾ ਸਾਥ ਦੇ ਰਹੇ ਹਨ।

ਜ਼ਖ਼ਮੀ ਦਰਿਆ

ਲੜੀਵਾਰ ਨਾਵਲ

ਭਾਗ - 1

ਕਰਮਜੀਤ ਸਿੰਘ ਕੁੱਸਾ

“ਇਹ ਵਿਚਾਰੇ ਐ। ਬੁੱਢਲ-ਕੱਟੇ। ਕੁੱਤੇ ਖੱਸੀ ਕਰਦੇ ਫਿਰਦੇ ਐ। ਤੂੰ ਅੱਜ ਘਰ ਚੱਲ, ਬਾਪੂ ਜੀ, ਤੇਰੀ ਚੰਗੀ ਧੌੜੀ ਲਾਹੁਣਗੇ। ਸਾਲਾ ਮੀਣਾ ਜਿਆ, ਜੇ ਘਰ ਮਰਦਾ ਹੁੰਦਾ, ਚਾਹ ਤਾਂ ਲੈ ਆਉਂਦਾ ਵਿਚਾਰੀ ਬੇਜੀ ਵਾਹਣਾ ਵਿਚ ਧੌਕੇ ਖਾਂਦੀ ਫਿਰਦੀ ਸੀ।”

“ਕਿਉਂ ਡਰਾ-ਡਰਾ ਉਹਦਾ ਖੂਨ ਸੁਕਾਉਨਾ ਐ।” ਦਰਸ਼ਨ ਨੇ ਫੇਰ ਮੋਹ-ਬੋਰ ਸ਼ਬਦ ਆਖੇ। ਪਾਲ ਉਸ ਵਲ ਆਸਰੇ ਵਜੋਂ ਸਹਿਮੀ ਨਜ਼ਰ ਝਾਕਿਆ। ਪਰ ਉਸਦਾ ਧਿਆਨ ਲਮਕਦੇ ਪੱਤੇ ਠੀਕ ਕਰਨ ਵਿਚ ਸੀ।

ਘਰ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਮੱਝਾਂ ਧਾਹ ਕੇ ਖੁਰਲੀਆਂ ਵਲ ਗਈਆਂ। ਪਰ ਅੱਗੋਂ ਖਾਲੀ ਖੁਰਲੀਆਂ ਵੇਖ ਕੇ ਮੱਝਾਂ ਵਿਹੜੇ ਵਿਚ ਗੇੜੇ ਦੇਣ ਲੱਗ ਪਈਆਂ। ਧੀਰੇ ਨੇ ਖਿੜਕ ਕੋਲ ਖਲੋਤਿਆਂ ਹੀ ਸੋਟੀ ਵਗਾਹ ਕੇ ਇਕ ਪਾਸੇ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਨਲਕਾ ਗੇੜ ਕੇ ਪਾਣੀ ਪੀਣ ਲੱਗ ਪਿਆ। ਦਰਸ਼ਨ ਨੇ ਭਰੀ ਮਸ਼ੀਨ ਕੋਲ ਜਾ ਸੁੱਟੀ।

ਧੀਰੇ ਨੇ ਪਾਣੀ ਪੀ ਕੇ ਮੂੰਹ ਪੂੰਝਦਿਆਂ ਮੱਝਾਂ ਬੰਨ੍ਹਦੀ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਵਲ ਵੇਖਿਆ, “ਬੇ ਜੀ, ਅਜੇ ਬੋਝੇ ਕੋਲੋਂ ਗੁਤਾਵਾ ਈ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ?”

“ਵੇ ਭਾਈ ਕੀ ਕਰਾ! ਚੁੱਲ੍ਹੇ ਵਿਚੋਂ ਜਾਨ ਛੁੱਟ ਤਾਂ ਹੀ ਕਿਸੇ ਪਾਸੇ ਮਰਨ ਹੋਵੇ। ਪਿਓ ਬੋਝੇ ਨੂੰ ਤਾਂ ਸਹੁੰ ਈ ਐ, ਜੇ ਹੱਥ ਹਿਲਾ ਲਵੇ ਤਾਂ।” ਫੇਰ ਉਹ ਪਿੱਛੇ ਮੁੜ ਕੇ ਝਾਕੀ ਦਰਸ਼ਨ ਨੂੰ ਪਾਲ ਤੋਂ ਛੋਟੀ ਕੁੜੀ ਪਾਣੀ ਦਾ ਗਲਾਸ ਫੜਾ ਰਹੀ ਸੀ।

“ਤੇ ਮੀਣੇ ਨਲੀਮਾਰ ਨੂੰ ਪੱਠੇ ਪਾਉਣ ‘ਤੇ ਲਾਇਆ ਕਰੇ।”

“ਉਹਨੇ ਮਰ ਜਾਣੇ ਨੇ ਤਾਂ ਲਹੂ ਪੀ ਲਿਆ। ਸੁਕਲੋਂ ਆ ਕੇ ਅੱਜ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਥੇ ਦਫਾ ਹੋਇਆ?”

“ਆਹ ਖੜਾ ਐ।” ਧੀਰੇ ਨੇ ਅੰਤਾਂ ਦੀ ਨਫਰਤ ਨਾਲ ਖਿੜਕ ਕੋਲ ਡਰੇ ਧਮਕੇ ਖਲੋਤੇ ਪਾਲ ਵਲ ਹੱਥ ਕੀਤਾ।

“ਆ ਤੈਨੂੰ ਮੁਕਾਵਾਂ ਹਰਾਮੀਆ।” ਸਾਹਬ ਕੁਰ ਨੇ ਦੰਦੀਆਂ ਕਰੀਬਦਿਆਂ ਤੇ ਮੱਝ ਨੂੰ ਖਿੱਚ ਕੇ ਖੁਰਲੀ ਕੋਲ ਲਿਜਾਇਆਂ ਆਖਿਆ,

“ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਕਿਥੇ ਡੰਡੇ ਵਜਾ ਕੇ ਆਇਆ?”

“ਬੇ ਜੀ, ਇਹ ਦਰਿਆ ਤੇ ਜੰਟੇ ਹੋਰਾਂ ਨਾਲ ਸੈਰ ਕਰਕੇ ਆਇਆ।” ਧੀਰੇ ਨੇ ਖੀ-ਖੀ ਕਰਦਿਆਂ ਫੇਰ ਆਖਿਆ। ਸਾਹਬ ਕੁਰ ਨੇ ਹੱਥ ਝਾੜ ਕੇ ਖਿੜਕ ਪਾਸ ਖਲੋਤਾ ਪਾਲ ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਘਸੀਟ ਹੀ ਲਿਆ। ਸਿਰ ਵਿਚ ਇਕ ਧੌਂਫਾ ਮਾਰਦਿਆਂ ਕਿਹਾ, “ਚਲ ਪਾਣੀ ਧਰ, ਮੁੰਡਿਆਂ ਨੇ ਨਹਾਉਣਾ ਐ। ਬਾਹਰੋਂ ਬੱਕੇ ਆਏ ਐ।”

ਪਿਛਾਂਹ ਮੁੜਦੀ ਸਾਹਬ ਕੁਰ ਨੇ ਚਿਤਾਵਨੀ ਦਿੱਤੀ।

“ਤੂੰ ਮੁੜ ਕੇ ਜਾਈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੁਲੱਛਣਿਆਂ ਨਾਲ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਘਰਾਂ ‘ਚ ਤਾਂ ਹੁਣ ਤਕ ਏਹੀ ਭੰਗ ਭੁੱਜੀ ਐ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਤਾਂ ਨੂੰਹ ਲਿਆਉਣੀ ਨਹੀਂ, ਧੀ ਤੋਰਨੀ ਨਹੀਂ। ਪਿਓ ਬੋਝੇ ਨੇ ਬਬੇਰਾ ਚਿਰ ਖੂਨ ਦੀਆਂ ਘੁੱਟਾਂ ਦੇ ਪੈਸੇ ਕਮਾ-ਕਮਾ ਬੋਝੇ ਢਿੱਡ ਤੋਰੇ ਐ।” ਨਲਕਾ ਗੇੜਦਿਆਂ ਪਾਲ ਸੁਕਰ-ਸੁਕਰ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਸ ਮਗਰ ਭਉਂ ਕੇ ਵੇਖਿਆ, ਬੇ ਜੀ ਬੋਲਦੀ ਬੋਲਦੀ ਚੌਂਕੇ ਵਲ ਮੁੜ ਗਈ ਸੀ। ਦਰਸ਼ਨ ਤੇ ਧੀਰਾ ਪੁਰਾਣੇ ਪਰ ਧੌਤੇ ਹੋਏ ਕੱਪੜੇ ਪਹਿਨ ਕੇ ਪਿੰਡੋਂ ਬਾਹਰ ਚਲੇ ਗਏ, ਜਿੱਥੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਮੁੰਡੇ ਕੌਡੀ ਖੇਡ ਰਹੇ ਸਨ। ਰਾਤ ਨੂੰ ਰੋਟੀ ਖਾਣ ਸਮੇਂ, ਜਦੋਂ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਦੀ ਪੀੜੀ ਹੋਈ ਸੀ, ਸੁੰਗੜੇ ਜਿਹੇ ਪਾਲ ਵਲ ਵੇਖ ਕੇ ਬੋਲਿਆ, “ਅੱਜ ਤੂੰ ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਕਿਥੇ ਚਿਰੇ ਉਇ?” ਰੋਟੀ ਖਾਂਦਾ ਪਾਲ ਹੋਰ ਇਕੱਠਾ ਹੋ ਗਿਆ।

“ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਕੀ ਪੁੱਛਿਆ?” ਗੁਰਬਖਸ਼ ਕੜਕਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਵਿਚ ਗਰਜਿਆ।

ਮੁੰਡਾ ਕੋਏ ਵਿਚ ਦੀ ਝਾਕ ਕੇ ਫਿਰ ਨੀਵੀਂ ਪਾ ਗਿਆ।

“ਤਾਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਦੱਸਦਾ ਇਹ।” ਉਸ ਨੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਅੱਖਾਂ ਘੁਮਾਈਆਂ। ਜਿਵੇਂ ਕੁਝ ਤਲਾਸ਼ਦਾ ਹੋਵੇ। ਬਾਕੀ ਜਣੇ ਵੀ ਸਹਿਮ ਵਿਚ ਆਏ ਹੋਏ ਸਨ। ਸਾਹਬ ਕੁਰ ਵਿਚਕਾਰੋਂ ਬੋਲੀ,

“ਚਲ ਜਾਣ ਦਿਉ, ਅੱਜ ਬਬੇਰੀ ਹੋਈ ਐ, ਇਹਦੇ ਨਾਲ।”

“ਨਹੀਂ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਸੱਚ ਨਹੀਂ ਦੱਸਦਾ, ਮੈਂ ਇਹਨੂੰ ਨਹੀਂ ਛੱਡਣਾ। ਸੁਖੀਏ, ਐਥੋਂ ਰੱਸਾ ਲਿਆ, ਇਹ ਨੂੰ ਬਮਲੇ ਨਾਲ ਬੰਨ੍ਹੀਏ।”

ਹਰਪਾਲ ਨੇ ਡਰੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਅੱਖਾਂ ਆਪਣੇ ਬਾਪ ਵਲ ਚੁੱਕੀਆਂ।

“ਹੁਣ ਉਹਨੂੰ ਰੋਟੀ ਤਾਂ ਖਾ ਲੈਣ ਦੇਹ, ਕਿਉਂ ਉਹਦੇ ਮਗਰ ਪੈਨੇ ਓ।”

“ਤੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਵਾਹਰਾਂ ਕਰਾਉਨੀ ਐਂ, ਇਹ ਤੇਰੇ ਹੀ ਵਿਗਾੜੇ ਹੋਏ ਐ। ਕੋਈ ਅਕਲ ਦਿੱਤੀ ਐ।... ਕੋਈ ਤਾਂ ਅੱਛਾ ਨਿਕਲੇ, ਹਰਾਮਜ਼ਾਦੀ ਸਗੋਂ ਪਤੰਦਰਾਂ ਦੀਆਂ ਸਫਾਈਆਂ ਦਿੰਦੀ ਐ।”

“ਫੇਰ ਗੋਲੀ ਮਾਰ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ। ਵਿਚੇ ਫੂਕ ਮੈਨੂੰ। ਜੇ ਤੈਨੂੰ ਅਸੀਂ ਬੁਰੇ ਲਗਦੇ ਆਂ।”

“ਸੁਟ-ਅਪ।” ਅੱਖਾਂ ਵਿਖਾਉਂਦਿਆਂ ਉਸ ਬਾਂਹ ਮਾਰ ਕੇ ਉਗਲ ਕੀਤੀ, “ਜ਼ਿਆਦਾ ਬਕਵਾਸ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਜਾਣਦੀ ਐ।” ਸਾਹਬ ਕੁਰ ਇਕ ਘੁਰਕੀ ਨਾਲ ਚੁੱਪ ਹੋ ਗਈ। ਗੱਲ ਮਾਂ ਪਿਓ ਵਿਚਕਾਰ ਉਲਝੀ ਵੇਖ ਕੇ ਪਾਲ ਹਨ੍ਹੇਰੇ ਦੀ ਆੜ ਵਿਚ ਹੋ ਗਿਆ। ਗੁਰਬਖਸ਼ ਖਿੜ ਵਿਚ ਬੋਲਦਾ ਉੱਠ ਕੇ ਅੰਦਰੋਂ ਪੈਂਗ ਲਾਉਣ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਮੁੜ ਕੇ ਉਸ ਬਾਹਰ ਆ ਕੇ ਵੇਖਿਆ, ਦਰਸ਼ਨ ਤੇ ਧੀਰਾ ਵੀ ਆ ਕੇ ਚੁੱਪਚਾਪ ਵਿਹੜੇ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਹੋਏ ਸਨ।

“ਸਾਲਿਆਂ ਦਾ ਦਿਮਾਗ਼ ਈ ਸੱਤਵੇਂ ਅਸਮਾਨ ‘ਤੇ ਚੜਿਆ ਹੋਇਆ। ਮਾੜੀ ਨੌਕਰੀ ਈ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ। ਨਾ ਕਰੇ। ਮਰੇ ਭੁੱਖੇ। ਹਰਾਮਜ਼ਾਦਿਉ! ਮੈਂ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਦਾ ਠੋਕਾ ਲਿਆ ਹੋਇਆ, ਬੋਝੇ ਮੂੰਹ ਹੱਡ ਦੇਣ ਦਾ।”

“ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਿਸਮਤ ਵਿਚ ਭੁੱਖੇ ਮਰਨਾ ਲਿਖਿਆ ਹੋਵੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਚਾ ਕਿਹੜਾ ਲਊ, ਘਰ ਕੋਈ ਕੰਮ ਤੋਰਿਆ ਹੁੰਦਾ, ਨਿਆਣਿਆਂ ਨੂੰ ਆਪੇ ਭੁਸ ਪੈ ਜਾਂਦਾ ਐ।” ਸੁਖੀ ਨੇ ਛੇਤੀ ਦੇ ਕੇ ਆਪਣੀ ਮਾਂ ਵਲ ਵੇਖਿਆ। ਗੁਰਬਖਸ਼ ਨੇ ਘੰਗੂਰਾ ਮਾਰ ਕੇ ਦਰਸ਼ਨ ਨੂੰ ਆਖਿਆ, “ਤੂੰ ਬਈ ਆਪਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰ, ਤੂੰ ਕਰਨਾ ਕੀ ਐ? ਜ਼ਮੀਨ ਵਿਚੋਂ ਆਉਂਦਾ ਕੀ ਐ? ਨਾਲੇ ਪੰਜ-ਛੇ ਕਿਲਿਆਂ ਦਾ ਕੀ ਐ, ਇਹ ਧੀਰਾ ਕਰੀ ਜਾਉ। ਦੋ ਸਾਲ ਹੋਗੇ ਤੈਨੂੰ ਮੈਟ੍ਰਿਕ ਪਾਸ ਕੀਤਿਆਂ।”

ਦਰਸ਼ਨ ਹੌਲੀ ਜਿਹੀ ਬੋਲਿਆ, “ਪੰਡਤ ਤਾਰਾ ਚੰਦ ਆਂਹਦਾ ਸੀ ਜੇ ਰਾਏਪੁਰ ਵਾਲੇ ਸਰਦਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਬੱਸਾਂ ਵਿਚ ਕੰਡਕਟਰ ਲੱਗਣਾ ਤਾਂ ਲਵਾ ਦਿਨਾ ਆਂ।”

“ਆਹੋ ਭਾਈ ਕਰੋ ਕੁਸ਼, ਇਉਂ ਘਰ ਬਹਿ ਕੇ ਕਦੋਂ ਵੇਲੇ ਪੂਰੇ ਹੋਏ।” ਸਾਹਬ ਕੁਰ ਨੇ ਕਿੱਕਰ ਦੀਆਂ ਮੋਹੜੀਆਂ ਤੋੜ ਕੇ ਚੁੱਲ੍ਹੇ ਵਿਚ

ਸੁੱਟੀਆਂ।

“ਵੇਖ ਲੈ”, ਗੁਰਬਖਸ਼ ਨੇ ਗੱਲ ਉਸ ‘ਤੇ ਸੁੱਟੀ, “ਇਹ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਬੱਸ ਦੀ ਕੰਡਕਟਰੀ ਕੀ ਚੀਜ਼ ਐ? ਉਹ ਭਾਵੇਂ ਜਦੋਂ ਮਰਜ਼ੀ ਕੱਢ ਦੇਣ। ਮਿਲਟਰੀ, ਮਿਲਟਰੀ ਈ ਐ। ਉਥੇ ਤਾਂ ਹਰਨੇਕ ਵਰਗਾ ਅਨਪੜ੍ਹ ਬੰਦਾ ਕਿਥੇ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ। ਨੌਕਰੀ ਤਾਂ ਪੁਲਸ ਦੀ ਵੀ ਮਾੜੀ ਨਹੀਂ।”

ਦਰਸ਼ਨ ਨੇ ਕੋਈ ਜਵਾਬ ਨਾ ਦਿੱਤਾ। ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚੁੱਪਚਾਪ ਰੋਟੀ ਖਾਂਦਾ ਰਿਹਾ। ਸਰਦਾਰ ਉਸ ਨੂੰ ਹੋਰ ਸਮਝੌਤੀਆਂ ਦਿੰਦਾ ਰਿਹਾ। ਜਦੋਂ ਦਰਸ਼ਨ ਤੋਂ ਕੋਈ ਭਰਵਾਂ ਹੁੰਗਾਰਾ ਨਾ ਮਿਲਿਆ, ਤਦ ਉਹ ਝਟਕਾ ਖਾ ਕੇ ਚੁੱਪ ਕਰ ਗਿਆ। ਇਕ ਟੱਕ ਰੋਟੀ ਖਾਂਦੇ ਮੂੰਡੇ ਤੇ ਹਨੇਰੇ ਵਿਚ ਹਿੱਲਦੇ ਸਿਰ ਵਲ ਵਿਹੜਾ ਰਿਹਾ।

ਸਰਦਾਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਰੋਹ ਨੇ ਪਲਸੇਟਾ ਮਾਰਿਆ। ਉਹ ‘ਹੁੰਹ’ ਫੁਕਾਰ ਕੇ ਉਠਿਆ। ਦਰਸ਼ਨ ਵਲ ਹਕਾਰਤ ਨਾਲ ਵੇਖਦਾ ਅੰਦਰ ਮੁੜ ਪੈਂਗ ਲਾਉਣ ਚਲਾ ਗਿਆ। ਅਚਾਨਕ ਹੀ ਰੌਲੇ ਦੀ ਬਿੜਕ ਸੁਣ ਕੇ ਰੋਟੀ ਖਾ ਕੇ ਥਾਲ ਹੇਠਾਂ ਰੱਖਦਿਆਂ ਧੀਰੇ ਨੇ ਕੰਨ ਚੁੱਕੇ।

“ਕੋਈ ਬੋਲਦਾ ਲੱਗਦਾ ਐ।” ਕਾਹਲੀ ਨਾਲ ਜੁੱਤੀ ਪਾ ਕੇ ਉਹ ਕੰਧ ਨਾਲ ਲਾਈ ਹੋਈ ਪੌੜੀ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ। ਬੋਲ-ਬੁਲਾਰੇ ਦੀ ਭਿਣਕ ਪਲ ਪਲ ਮਗਰੋਂ ਉੱਚੀ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ। ਬਾਕੀ ਟੱਬਰ ਨੇ ਵੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਰੋਕ ਕੇ ਕੰਨ ਟਿਕਾਏ ਹੋਏ ਸਨ।

“ਬੱਗਾ ਸਰਪੰਚ ਬੋਲਦਾ ਐ।” ਧੀਰੇ ਨੇ ਕੰਧ ‘ਤੇ ਖਲੋਦਿਆਂ ਹੀ ਦੱਸਿਆ।

“ਕੀਹਦੇ ਨਾਲ ਬੋਲਦਾ ਐ।” ਹੇਠੋਂ ਸਾਹਬ ਕੁਰ ਨੇ ਪੁੱਛਿਆ।

“ਗਾਲੂ ਦਿੰਦਾ ਐ।” ਆਖਦਾ ਧੀਰਾ ਕੰਧ ਉਪਰ ਦੀ ਵਰਾਂਡੇ ‘ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ। ਸਰਪੰਚ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਹੁਣ ਸਾਫ਼ ਸੁਣਾਈ ਦੇ ਰਹੀ ਸੀ।

“ਹੋਰ ਤਾਂ ਹੋਰ ਆਹ ਪੁਲਸੀਆ ਈ ਨੀ ਮਾਣ! ਮੇਰੇ ਵਿਰੁਧ ਚਾਲਾਂ ਕਰਦੇ ਫਿਰਦੇ ਐ। ਪਹਿਲਾਂ ਪਿਉ ਦੀ ਪੱਟੀ ਦਾਹੜੀ ਦਾ ਤਾਂ ਕੁਸ਼ ਬਣਾ ਲੈ। ਜਿਹੜੀ ਉਹਨੇ ਝੂਠੀ ਗਵਾਹੀ ਦੇਣ ਲਈ ਆਪ ਹੀ ਪੱਟੀ ਸੀ।

ਜੇ ਅੱਖ ‘ਚ ਸ਼ਰਮ ਐ, ਤਾਂ ਚੱਪਣੀ ‘ਚ ਨੱਕ ਡਬੋ ਕੇ ਮਰ ਜੇ। ਮੇਰੇ ਵਿਰੁਧ ਗਠਜੋੜ ਕਰਦੇ ਫਿਰਦੇ ਐ। ਪਹਿਲਾਂ ਪਤੰਦਰ ਜਿੰਨਾ ਖਰਚਾ ਤਾਂ ਕਰੇ।” ਆਪਣਾ ਨਾਂ ਸੁਣ ਕੇ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਬਰਫ਼ ਵਾਂਗ ਸੁੰਨ ਹੋ ਗਿਆ। ਬਾਕੀ ਵੀ ਸਹਿਮ ਗਏ। ਬੱਗੇ ਸਰਪੰਚ ਦੇ ਭੜਕੀਲੇ ਅਤੇ ਗੰਦੇ ਸ਼ਬਦ ਉਸਦੇ ਅੰਦਰ ਤਰਬੱਲੀ ਪਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਪਰਿਵਾਰ ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਜੀਅ ਬੋਲ ਨਾ ਸਕਿਆ।

“ਇਸ ਸਾਲੇ ਕੁੱਤੇ ਵੈਲੀ ਦੀ।” ਕੜਵਾਹਟ ਦਾ ਘੁੱਟ ਅੰਦਰ ਲੰਘਾਉਂਦਿਆਂ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਛੇਤੀ ਨਾਲ ਅੰਦਰ ਗਿਆ। ਸਾਹਬ ਕੁਰ ਉਸ ਦਾ ਵਿਗੜਿਆ ਮਿਜ਼ਾਜ਼ ਵੇਖ ਕੇ ਉਸਦੇ ਮਗਰ ਗਈ। ਸਰਦਾਰ ਨੇ ਅੰਦਰ ਜਾ ਕੇ ਮੋਟਾ ਸਾਰਾ ਪੈਂਗ ਪਾ ਲਿਆ ਅਤੇ ਕਾਹਲੀ ਨਾਲ ਅੰਦਰ ਸੁੱਟ ਲਿਆ।

“ਤੁਸੀਂ ਕਿਉਂ ਕਮਲੇ ਬਣਦੇ ਓ!” ਸਾਹਬ ਕੁਰ ਨੇ ਤਰਲੇ ਭਰੀ ਆਵਾਜ਼ ਵਿਚ ਅੰਤਾਂ ਦੀ ਨੀਵੀਂ ਹੋ ਕੇ ਆਖਿਆ- “ਬਦਮਾਸ਼ਾਂ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਕਾਹਦੀ ਬਰਾਬਰੀ ਐ। ਉਹ ਛਟਿਆ ਹੋਇਆ ਵੈਲੀ। ਆਪਾਂ ਕਬੀਲਦਾਰ ਆਂ।

“ਕਬੀਲਦਾਰ ਆਂ, ਤਾਂ ਲੁੱਚੇ ਲਫੰਗੇ ਤੋਂ ਸਾਰੇ ਪਿੰਡ ਸਾਹਮਣੇ ਗਾਲਾਂ ਸੁਣੀਂ ਜਾਵਾਂ।”

ਉਸ ਨੇ ਸਾਹਬ ਕੁਰ ਵਲ ਅੱਖਾਂ ਕੱਢੀਆਂ। “ਪਿਆ ਦੇਈ ਜਾਵੇ। ਗਾਲਾਂ ਨਾਲ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਐ? ਸਗੋਂ ਆਪਣਾ ਮੂੰਹ ਈ ਗੰਦਾ ਕਰਦਾ ਐ।” ਨਾਲੇ ਗੰਦੇ ਨਾਲ ਤਾਂ ਗੰਦਾ ਹੋਣਾ ਐ।”

“ਇਹ ਸਾਲਾ ਟੱਡੀ ਹਰੇਕ ਨੂੰ ਫੁੱਦੂ ਸਮਝਦਾ ਐ। ਸਾਲਾ ਐਮ.ਐਲ.ਏ. ਦਾ ਝੋਲੀ ਚੁੱਕ।”

“ਬਾਪੂ ਜੀ, ਆਪਾਂ ਨੂੰ ਚੁੱਪ ਰਹਿਣ ‘ਚ ਈ ਫਾਇਦਾ ਐ।” ਦਰਸ਼ਨ ਨੇ ਅੰਦਰ ਆ ਕੇ ਹੌਲੀ ਜਿਹੀ ਆਖਿਆ। ਬਾਕੀ ਬੱਚੇ ਵੀ ਅੰਦਰ ਆ ਗਏ। ਪਰ ਸਰਦਾਰ ਗੁੱਸੇ ਨਾਲ ਕੰਧ ਰਿਹਾ ਸੀ।

“ਤੁਸੀਂ ਪਰਾ ਹਟ ਜਾਓ! ਅੱਜ ਇਹਨੂੰ ਵੱਡੇ ਬਦਮਾਸ਼ ਨੂੰ ਵੇਖ ਦੀ ਲਵਾਂ।”

ਗੁਰਬਖਸ਼ ਨੇ ਧੁਰਲੀ ਮਾਰਦਿਆਂ, ਹੱਥ ਨਾਲ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਪਿਛਾਂਹ ਧੱਕ ਦਿੱਤਾ। ਸਾਹਬ ਕੁਰ ਡਿਗਦੀ-ਡਿਗਦੀ ਮੁਸ਼ਕਲ ਨਾਲ ਬਚੀ। ਉਸ ਮੁੰਡਿਆਂ ਨੂੰ ਤਕੜੀ ਆਵਾਜ਼ ਵਿਚ ਆਖਿਆ,

“ਵੇ ਫੜੋ ਵੇ, ਆਪ ਦੇ ਪਿਉ ਨੂੰ! ਰੋਕ ਲੋ।” ਸੁੱਖੀ ਨੇ ਰੋਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਦਰਸ਼ਨ ਅਤੇ ਧੀਰੇ ਨੇ ਨੱਠ ਕੇ ਮਗਰੋਂ ਜੱਫਾ ਮਾਰ ਲਿਆ ਅਤੇ ਚੜ੍ਹੇ ਹੋਏ ਸਾਹ ਨਾਲ ਡਰੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਵਿਚ ਕੁਝ ਨਾ ਕੁਝ ਆਖਦੇ ਰਹੇ।

“ਆਪਾਂ ਕੀ ਲੈਣਾ ਐ”, ਇਹ ਕਾਂਗਰਸੀਆ।”

ਸਾਹਬ ਕੁਰ ਨੇ ਅੱਗੇ ਹੋ ਕੇ ਆਖਿਆ, “ਕਿਉਂ ਸੁਦਾਈ ਬਣਦੇ ਓ। ਉਹਦਾ ਕੀ ਜਾਣਾ ਐ। ਲੰਡੇ ਦਾ! ਗਾਲਾਂ ਉਹਨੇ ਕੀਹਨੂੰ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਸਾਰਾ ਪਿੰਡ ਈ ਅੱਖਾਂ ਹੁਣ ਤਾਂ।”

“ਮੈਂ ਉਹਨੂੰ ਆਖਿਆ ਕੀ ਐ?” ਉਸ ਆਪਣਾ ਖੁੱਲ ਗਿਆ ਜੂੜਾ ਦੋਬਾਰਾ ਬੰਨ੍ਹਦਿਆਂ ਤੇ ਹਾਉਕਦਿਆਂ ਪੁੱਛਿਆ।

“ਨਾ ਆਖਿਆ ਹੋਵੇ।” ਸਾਹਬ ਕੁਰ ਨੇ ਝੁਕਦਿਆਂ ਹੱਥ ਲਹਿਰਾ ਕੇ ਆਖਿਆ, “ਉਹ ਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ, ਪਿੰਡ ‘ਚ ਹੋਰ ਬੰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਸਿਰ ਚੁੱਕਦਿਆਂ ਵੇਖ ਕੇ।”

“ਜੇ ਅਸੀਂ ਮਨਿਸਟਰਾਂ ਕੋਲ ਜਾਂਦੇ ਆਂ! ਇਸ ਨੂੰ ਮਾਦਰ ਚੇ... ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਪਾਲਾ ਮਾਰਦਾ ਐ! ਬੱਚੂ ਇਹ ਤਾਂ ਇਕ ਦਿਨ ਹੋ ਕੇ ਰਹੇਗਾ। ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਨਹੀਂ ਰਹੇ। ਰੋਣ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ; ਜਿਹੜਾ ਆਖਦਾ ਸੀ, ਮੇਰਾ ਕਾਲ ਪਾਵੇ ਨਾਲ ਬੰਨਿਆ ਹੋਇਆ। ਤੂੰ ਤਾਂ ਹੋਂ ਹੀ ਕਿਹੜੇ ਬਾਗ ਦੀ ਮੂਲੀ।” ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਗਰਮੀ ਦਾ ਪਾਰਾ ਉਤਰ ਗਿਆ, ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸ਼ਾਂਤ ਹੋ ਗਿਆ। ਬਾਹਰੋਂ ਵੀ ਕੋਈ ਰੌਲੇ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਆ ਰਹੀ ਸੀ। ਸਾਹਬ ਕੁਰ ਨੇ ਪੌੜੀ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਬਿੜਕ ਲਈ। ਮਾਹੌਲ ਹੁਣ ਟਿਕਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ।

ਜਦੋਂ ਸਰਦਾਰ ਨੇ ਪੈਂਗ ਭਰਿਆ। ਸਾਹਬ ਕੁਰ ਨੇ ਟੋਕਿਆ।

“ਹੁਣ ਕਿਉਂ ਗਲਾਸ ਭਰ ਭਰ ਅੰਦਰ ਸੁੱਟੀ ਜਾਨੇ ਓ। ਇਹਨੇ ਕੋਈ ਭੱਦਰ ਕਾਰਾ ਕਰਨਾ ਐ। ਅੰਦਰ ਜਾ ਕੇ ਭੜਬੁੜ ਈ ਪਾਉਗੀ।”

ਗੁਰਬਖਸ਼ ਕੁਝ ਨਾ ਬੋਲਿਆ। ਲਾਲ ਅੱਖਾਂ ਰਾਹੀਂ ਉਹ ਸਿੱਧਾ ਝਾਕਦਾ ਰਿਹਾ। ਸਾਰੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਚਿਹਰਿਆਂ ਵਲ ਵੇਖਿਆ। ਕੁੜੀ ਦਾ ਚਿਹਰਾ ਰੋਣ ਕਾਰਨ ਮਿੱਧਿਆ ਹੋਇਆ ਜਾਪਿਆ। ਉਸ

ਬਾਂਹ ਵਧਾ ਕੇ ਸੁੱਖੀ ਨੂੰ ਬੁੱਕਲ ਵਿਚ ਲੈ ਲਿਆ, “ਬੱਸ, ਮੇਰਾ ਪੁੱਤ! ਤੂੰ ਕਾਹੜੇ ਰੋਂਦੀ ਐ।” “ਪਾਪਾ ਜੀ, ਤੁਸੀਂ ਸ਼ਰਾਬ ਨਾ ਪੀਓ।” “ਚੰਗਾ, ਨਹੀਂ ਪੀਂਦਾ ਪੁੱਤ, ਤੁਸੀਂ ਜਾਓ, ਰੋਟੀ ਖਾਓ।”

“ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਖਾ ਵੀ ਹਟੇ, ਤੁਸੀਂ ਰਹਿੰਨੇ ਓ।”

ਕੁੜੀ ਨੂੰ ਬਾਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਬਾਹਰ ਕਰਕੇ ਉਠਦਿਆਂ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਨੇ ਆਖਿਆ, “ਲਿਆਓ, ਫੇਰ ਰੋਟੀ ਖਾਈਏ।”

ਆਖਦਾ ਉਹ ਬਾਹਰ ਪੇਸ਼ਾਬ ਕਰਨ ਚਲਾ ਗਿਆ।

ਰੋਟੀ ਖਾਣ ਮਗਰੋਂ ਉਹ ਚੁੱਪਚਾਪ ਮੰਜੇ ‘ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਲੰਮਾ ਪੈ ਗਿਆ। ਨਸ਼ਾ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਉਸ ਨੂੰ ਨੀਂਦ ਨਹੀਂ ਆ ਰਹੀ ਸੀ। ਰਾਤ ਕਾਫੀ ਟੱਪ ਗਈ ਸੀ, ਪਰ ਉਸ ਅੰਦਰ ਬੱਗੇ ਦੀ ਮਾਰੀ ਬੋਲੀ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਤੱਕਲੇ ਵਾਂਗ ਖੜੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ, ਉਸ ਨੂੰ ਅੱਚਦੀ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਣ ਲੱਗ ਪੈਂਦੀ।

“ਹਰਾਮਜ਼ਾਦੇ ਨੇ ਗਾਲੂ ਕਿਉਂ ਕੱਢੀਆਂ। ਹੁਣ ਅਸੀਂ ਪਿੰਡ ਦੇ ਕੰਮ ਵੀ ਨਾ ਕਰਵਾਈਏ। ਤੂੰ ਤਾਂ ਦੱਲਿਆ, ਐਮ.ਐਲ.ਏ. ਦੀ ਝੋਲੀ ਚੁੱਕ ਲਈ, ਸਰ ਗਿਆ। ਏਸ ਤਰਾਂ ਨਹੀਂ ਪਿੰਡ ‘ਤੇ ਗਲਬਾ ਕਾਇਮ ਰਹਿਣਾ।”

ਪਾਸੇ ਪਲਟਦਿਆਂ ਉਸਦੇ ਭਾਰੇ ਸਰੀਰ ਨਾਲ ਮੰਜਾ ਚੀਕਣ ਲੱਗ ਪੈਂਦਾ।

“ਅਖੇ ਬੋਝੇ ਬੁੜ੍ਹੇ ਨੇ ਬਾਣੀਆਂ ਖਾਤਰ ਦਾੜ੍ਹੀ ਪੱਟੀ ਸੀ। ਸੁੱਤੀਆਂ ਕਲਾਂ ਜਗਾਉਂਦਾ ਭੈਣ ਦਾ ਦੀਨਾ।”

ਬੇਚੈਨੀ ਵਿਚ ਉੱਠ ਕੇ ਨਲਕੇ ਕੋਲ ਗਿਆ। ਫਿਰ ਅੰਦਰ ਆ ਕੇ ਸਬਾਤ ਦਾ ਬੂਹਾ ਖੋਲ੍ਹਿਆ, ਟੋਹ ਕੇ ਸ਼ਰਾਬ ਗਲਾਸ ਵਿਚ ਪਾ ਕੇ ਬਾਹਰ ਨਲਕੇ ਕੋਲ ਖਲੋ ਕੇ ਬੋੜ੍ਹਾ-ਬੋੜ੍ਹਾ ਪਾਣੀ ਪਾ ਕੇ ਪੀਂਦਾ ਰਿਹਾ। ਜਿਉ-ਜਿਉ ਸ਼ਰਾਬ ਤੁਰੀ ਜਾਂਦੀ, ਦਿਮਾਗ ਦੀਆਂ ਚੱਕਰੀਆਂ ਘੁੰਮ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਮੰਜੇ ‘ਤੇ ਆ ਕੇ ਪੈ ਗਿਆ। ਪਰ ਦਿਮਾਗ ਵਿਚੋਂ ਗੱਲ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ ਸੀ।

“ਗੰਦੇ ਨੂੰ ਸੁੱਝੀ ਕੀ। ਪੰਜਾਹਾਂ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਦੀ ਦੱਬੀ ਦਬਾਈ ਲੋਕਾਂ ‘ਚ ਖਲਾਹ ਦਿੱਤੀ। ਬਾਪੂ ਵੀ ਸਿੱਧਾ ਸੀ। ਭਲਾ ਤੂੰ ਬਾਣੀਆਂ ਤੋਂ ਕੀ ਲੈਣਾ ਸੀ।”

ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਉਸ ਦਾ ਨਸ਼ਈ ਦਿਮਾਗ ਬਿਰਧ ਦੇ ਆਲੇ-ਦੁਆਲੇ ਭਾਉਣ ਲੱਗ ਪਿਆ। ਨਿੱਕੇ ਹੁੰਦਿਆਂ, ਉਹ ਬਾਪੂ ਨਾਲ ਖੇਤ ਕੰਮ ਕਰਵਾਉਂਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਇਕ ਦਿਨ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਆਪਣੇ ਛੋਟੇ ਭਰਾ ਸੁਰਮੁਖ ਨਾਲ ਜਿਦ-ਜਦਾਈ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪਿਆ। ਸੁਰਮੁਖ ਨੇ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਦੀ ਫਾਟ ਪਿੱਛੇ ਰਹਿ ਗਈ ਵੇਖ ਕੇ, ਆਖਿਆ,

“ਬਾਪੂ, ਵੇਖ ਲੈ ਹੁਣ ਬਖਸ਼ਾ ਪਿੱਛੇ ਨੂੰ ਜਾਂਦਾ ਐ! ਖਾਣ ਵੇਰੀ ਤਾਂ ਬੇਬੇ ਤੋਂ ਲੜ ਕੇ ਪਿਉ ਆਲਾ ਕੁੱਜਾ ਖੋਹ ਲੈਂਦਾ ਹੁੰਦਾ ਐ। ਕੰਮ ਵਾਰੀ ਪਿਛਾਂਹ ਨੂੰ ਜਾਂਦਾ ਐ। ਬਰਾਬਰ ਸਿੱਕ, ਬਾਈ ਸਿਆਂ ਬਰਾਬਰ।” ਸੁਰਮੁਖ ਨੇ ਖੁਰਪਾ ਕਿਆਰੇ ਵਿਚ ਸੁੱਟ ਕੇ ਬਾਹਾਂ ਪਿੱਛੇ ਲਾਉਂਦਿਆਂ ਲੱਤਾਂ ਲਮਿਆਰ ਲਈਆਂ, “ਆ ਪਿਆ, ਜਿੰਨਾ ਚਿਰ ਇਹ ਬਰਾਬਰ ਨਹੀਂ ਲਿਆਉਂਦਾ।”

ਬਖਸ਼ੇ ਨੇ ਗੁੱਸਾ ਖਾ ਕੇ ਸੁਰਮੁਖ ਵਲ ਵੇਖਿਆ।

“ਐਵੇਂ ਨਾ ਤੀਘੜ! ਬਹੁਤ ਔਖਾ ਐ, ਘੁਲ ਕੇ ਵੇਖ ਲੈ।”

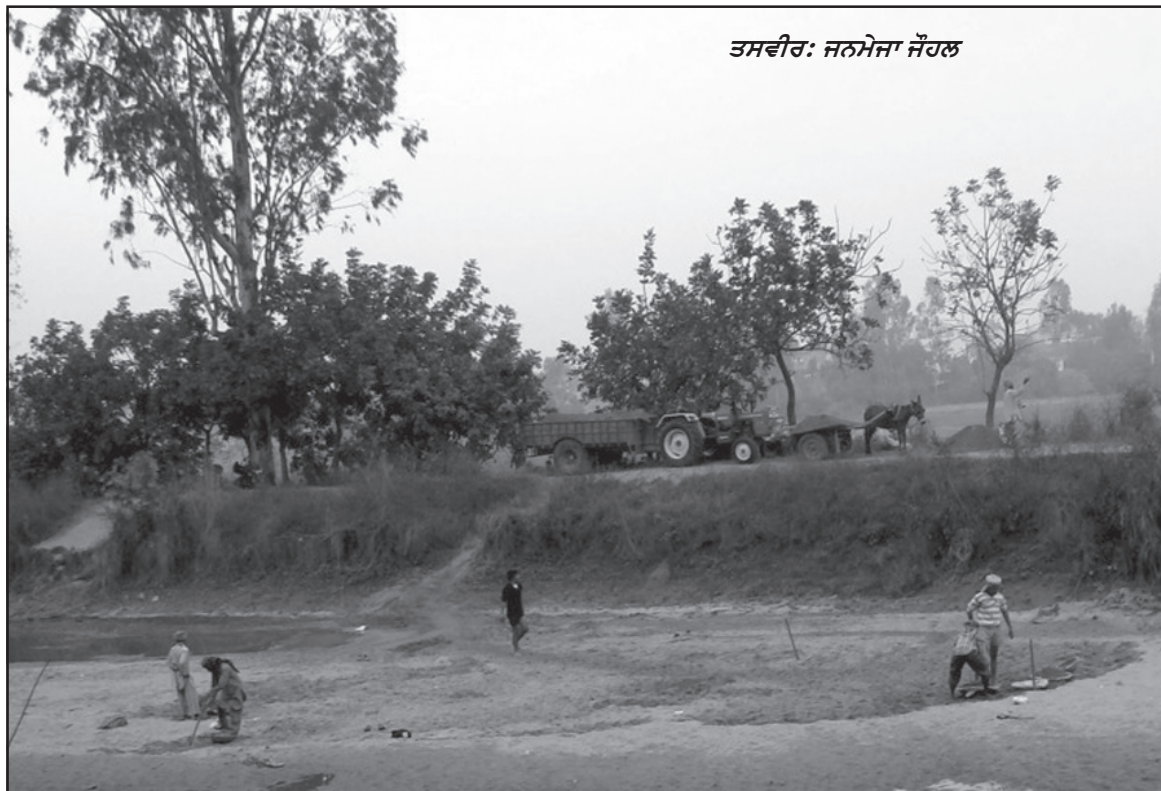
“ਘੁਲ ਕੇ ਵੇਖ ਲੈ, ਵੱਡੇ ਕਿੱਕਰ ਸਿੰਹੁ ਨਾਲ।” ਸੁਰਮੁਖ ਨੇ ਨਾਸਾਂ ਫੁਲਾ ਕੇ ਗੁੱਸੇ ਵਿਚ ਆਖਿਆ, ਪਰ ਚਿਹਰਾ ਉਸਦਾ ਰੋਹਬ ਦੀ ਬਾਂ ਅਜੀਬ ਜਿਹਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦੇ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਫੱਤੇ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਰੌਲਾ ਮੁਕਾਉਣਾ ਚਾਹਿਆ।

“ਘੁਲਣ ਆਲੀ ਗੱਲ ਮਾੜੀ ਨੂੰ! ਪਰ ਸ਼ੇਰੇ ਤੁਸੀਂ ਛੋਲੇ ਮਿੱਧੋਗੇ।”

“ਮੈਂ-ਨੂੰ।” ਬਖਸ਼ੀ ਨੇ ਬਾਂਹ ਘੁਮਾਉਂਦਿਆਂ ਖੁਰਪਾ ਖੇਤ ਵਿਚ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤਾ, “ਇਹਨੇ ਮੇਰੀ ਚੌੜ ਕਿਉਂ ਲਈ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਹੁਣ ਕੱਟਾ-ਕੱਟੀ ਕਰਕੇ ਹਟੂੰਗਾ।” “ਕੰਮ ਕਰਨ ਦਾ ਮਾਰਾ, ਘੋਲ ਕਰਨ ਲਈ ਸ਼ੇਰ ਹੋ ਗਿਆ।” ਸੁਰਮੁਖ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਹੋਰ ਸਤਾਇਆ। ਬਖਸ਼ੀ ਤੋਂ ਰਿਹਾ ਨਾ ਗਿਆ। ਉਹ ਗੋਡੀ ਕਰਦੇ ਸੁਰਮੁਖ ਨੂੰ ਭੱਜ ਕੇ ਚਿੱਬੜ ਗਿਆ।

ਫੱਤਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹਟਾਉਣ ਲੱਗ ਪਿਆ। ਬਖਸ਼ੀ ਨੇ ਮਟਮੇਲੇ ਚਿਹਰੇ ‘ਤੇ ਲਾਲੀ ਸੰਘਣੀ ਹੋਈ ਪਈ ਸੀ। “ਠਹਿਰੇ।” ਉਹਨੇ ਵਧ-ਵਧ ਪੈਂਦੇ ਬਖਸ਼ੀ ਨੂੰ ਹੱਥ ਨਾਲ ਪਾਸੇ ਕੀਤਾ, “ਨਬੇੜਾ ਏਹੀ ਕਰਨਾ ਐ ਬਈ ਬੋਝੇ ‘ਚ ਕਿਹੜਾ ਤਕੜਾ ਐ। ਠੀਕ ਐ! ਇਉਂ ਕਰਦੇ ਆਂ, ਰੱਸੀ ਨਾਲ ਬੋਝੇ ਦੋਹਾਂ ਦੇ ਪੱਟ ਮਿਣਦੇ ਆਂ। ਜੀਹਦੇ ਪੱਟ ਮੋਟੇ ਹੋਏ, ਉਹਦੀ ਝੰਡੀ।”

(ਬਾਕੀ ਅਗਲੇ ਅੰਕ ‘ਚ)

ਅਕਸੈ ਨੇ ਮੋੜਿਆ ਐਵਾਰਡ, ਗਜ਼ਨੀ ਨੂੰ ਕੋਈ ਐਵਾਰਡ ਨਹੀਂ

ਬੀਤੀ 14 ਜਨਵਰੀ ਦੀ ਦੇਰ ਸ਼ਾਮ 'ਸਟਾਰ ਸਕ੍ਰੀਨ' ਫਿਲਮ ਐਵਾਰਡਾਂ ਦਾ ਐਲਾਨ ਹੋਇਆ। ਇਸ ਸਮਾਗਮ ਦੀ ਸਭ ਤੋਂ ਜ਼ਿਕਰਯੋਗ ਘਟਨਾ ਇਹ ਰਹੀ ਕਿ ਬਾਲੀਵੁੱਡ ਸਟਾਰ ਅਕਸੈ ਕੁਮਾਰ ਨਾਰਾਜ਼ ਹੋ ਕੇ ਪੰਡਾਲ ਵਿਚੋਂ ਉੱਠ ਕੇ ਚਲੇ ਗਏ।

ਅਕਸੈ 'ਬੈਸਟ ਐਕਟਰ' ਐਵਾਰਡ ਨਾ ਮਿਲਣ 'ਤੇ ਭੜਕ ਗਏ। ਬੇਸ਼ੱਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ 'ਮੋਸਟ ਪਾਪੂਲਰ' ਵਰਗੇ ਵਰਗ ਵਿਚ ਪੁਰਸਕਾਰ ਮਿਲਿਆ, ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਵਾਪਸ ਮੋੜ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਇਸ ਦੇ ਅਸਲੀ ਹੱਕਦਾਰ ਆਮਿਰ ਖਾਨ ਹਨ। 'ਜੋਧਾ ਅਕਬਰ' ਲਈ ਰਿਤਿਕ ਨੂੰ ਬੈਸਟ ਐਕਟਰ ਦਾ ਐਵਾਰਡ ਮਿਲਣ 'ਤੇ ਉਹ ਕਾਫੀ ਨਾਰਾਜ਼ ਹੋਏ, ਕਿਉਂਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਅਜਿਹੀਆਂ ਖਬਰਾਂ ਸਨ ਕਿ ਅਕਸੈ ਦੀ 'ਸਿੰਘ ਇਜ਼ ਕਿੰਗ' ਲਈ ਅਕਸੈ ਦਾ ਨਾਂ ਬੈਸਟ ਐਕਟਰ ਲਈ ਚੁਣਿਆ ਜਾ ਚੁੱਕਾ ਹੈ। ਦੇਸ਼ ਤੇ ਦੁਨੀਆਂ ਭਰ ਤੋਂ ਪ੍ਰਸਿੱਧੀ ਬਟੋਰਨ ਵਾਲੀ 'ਗਜ਼ਨੀ' ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਰਗ ਵਿਚ ਪੁਰਸਕਾਰ ਲਈ ਚੁਣੀ ਨਹੀਂ ਗਈ ਸੀ ਪਰ ਅਕਸੈ ਦੇ ਹੰਗਾਮੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆਸਿਨ ਦਾ ਨਾਂ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਬੇਸ਼ੱਕ ਸਨਮਾਨਤ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਸਾਰੇ ਕਲਾਕਾਰ ਵੀ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਹਨ, ਪਰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਚੁਣਿਆ ਗਿਆ, ਉਸ ਨਾਲ ਚੋਣ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ 'ਤੇ ਸਵਾਲੀਆ ਨਿਸ਼ਾਨ ਲੱਗ ਗਏ ਹਨ। ਸਰਬਉਤਮ ਅਭਿਨੇਤਰੀ ਪ੍ਰਿਯੰਕਾ ਚੋਪੜਾ 'ਫੈਸ਼ਨ', ਸਰਬਉਤਮ ਸੰਗੀਤਕਾਰ ਏ. ਆਰ. ਰਹਿਮਾਨ 'ਜੋਧਾ ਅਕਬਰ', ਸਰਬਉਤਮ ਗਾਇਕ ਕੇ.ਕੇ., ਸਰਬਉਤਮ ਗਾਇਕਾ ਸ਼ਿਲਪਾ ਰਾਏ 'ਬਚਨਾ ਏ ਹਸੀਨੇ', ਸਰਬਉਤਮ ਸਪੋਰਟਿੰਗ ਅਦਾਕਾਰ ਅਰਜੁਨ ਰਾਮਪਾਲ, ਸਰਬਉਤਮ ਕਾਮੇਡੀਅਨ ਤੁਸ਼ਾਰ ਕਪੂਰ 'ਗੋਲਮਾਲ ਰਿਟਰਨਜ਼', ਸਰਬਉਤਮ ਨੈਗੇਟਿਵ ਅਦਾਕਾਰ ਅਕਸੈ ਖੰਨਾ, ਸਰਬਉਤਮ ਸਪੋਰਟਿੰਗ ਅਦਾਕਾਰਾ ਸੁਹਾਨਾ ਗੋਸਵਾਮੀ, ਲਾਈਫ ਟਾਈਮ ਅਚੀਵਮੈਂਟ ਐਵਾਰਡ ਸੰਜੇ ਖਾਨ, ਸਰਬਉਤਮ ਪਾਪੂਲਰ ਐਕਟਰ ਐਵਾਰਡ ਅਕਸੈ ਕੁਮਾਰ (ਵਾਪਸ ਮੋੜ ਦਿੱਤਾ) ਦਿੱਤੇ ਗਏ।

ਪ੍ਰਿਯੰਕਾ ਦੀ ਫਿਲਮ 'ਪਿਆਰ ਇੰਪਾਸੀਬਲ'

ਇਸ ਸਿਰਲੇਖ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਤੁਸੀਂ ਪ੍ਰਿਯੰਕਾ ਚੋਪੜਾ ਦੇ ਪਿਆਰ-ਮੁਹੱਬਤ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਵੱਖ ਸੋਚੋ, ਅਸੀਂ ਦੱਸ ਦੇਈਏ ਕਿ ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਨਵੀਂ ਫਿਲਮ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ। 'ਯਸ਼ਰਾਜ' ਬੈਨਰ ਹੇਠ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਬਣ ਰਹੀ ਇਸ ਫਿਲਮ ਵਿਚ ਪ੍ਰਿਯੰਕਾ ਦੇ ਨਾਲ ਡੀਨੋ ਮੋਰੀਆ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਕਿ ਉਦੈ ਚੋਪੜਾ ਦੀ ਵੀ ਫਿਲਮ ਵਿਚ ਅਹਿਮ ਭੂਮਿਕਾ ਹੈ। ਗੌਰਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਿਯੰਕਾ-ਡੀਨੋ ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਫਿਲਮ 'ਪਿਆਰ ਕੀ ਖਾਤਰ' ਵਿਚ ਆ ਚੁੱਕੇ ਹਨ।

ਫਿਲਮ ਨਾਲ ਸੁਤਰ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਫਿਲਮ ਹਾਲੀਵੁੱਡ ਦੀ 'ਨਾਟਿੰਗ ਹਿਲ' 'ਤੇ ਆਧਾਰਤ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਜੂਲੀਆ ਰਾਬਰਟ ਵਾਲੀ ਭੂਮਿਕਾ ਵਿਚ ਪ੍ਰਿਯੰਕਾ ਅਤੇ ਹੁਗ ਗ੍ਰਾਂਟ ਵਾਲੇ ਰੋਲ ਵਿਚ ਡੀਨੋ ਦਿਖਾਈ ਦੇਣਗੇ। ਉਦਾ ਤੁਹਾਨੂੰ ਦੱਸ ਦੇਈਏ ਕਿ ਫਰਵਰੀ ਵਿਚ ਰਿਲੀਜ਼ ਹੋਣ ਜਾ ਰਹੀ 'ਪਿਆਰ ਇੰਪਾਸੀਬਲ' ਵਿਚ ਚੋਪੜਾ ਪਿਉ-ਪੁੱਤ ਦੀਆਂ ਨਜ਼ਰਾਂ ਉਦੈ 'ਤੇ ਹੋਣਗੀਆਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਹ ਹੁਣ ਤੱਕ ਕਰੋੜਾਂ ਖਰਚ ਕਰ ਕੇ ਵੀ ਭਰੋਸੇਮੰਦ

ਅਭਿਨੇਤਾ ਬਣਾਉਣ ਵਿਚ ਅਸਫਲ ਰਹੇ ਹਨ। ਲੇਕਿਨ ਨਾਲ ਹੀ ਇਹ ਫਿਲਮ ਡੀਨੋ ਲਈ ਕਾਫੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਸਾਬਿਤ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਪ੍ਰਿਯੰਕਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਨਾਂ (ਡੀਨੋ ਅਤੇ ਉਦੈ) ਲਈ ਕਿਸਮਤ ਵਾਲੀ ਸਾਬਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਾਂ.....!

ਕਾਲਜੀਏਟ ਮੁੰਡੇ ਦਾ ਰੋਲ ਹੀ ਚੰਗਾ ਲਗਦਾ ਏ

ਲਵਰ ਬੁਆਏ ਸ਼ਾਹਿਦ ਕਪੂਰ ਨੇ ਖਿੱਤ ਕੇ ਹੀ ਸਹੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ 'ਤੇ ਰੋਕ ਲਗਾ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਕਿ ਨੇੜਲੇ ਭਵਿੱਖ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮੈਚਿਊਰ ਰੋਲ ਕਰਨ ਦਾ ਵੀ ਕੋਈ ਇਰਾਦਾ ਹੈ।

ਅਸਲ ਵਿਚ ਸ਼ਾਹਿਦ ਤੋਂ ਕਈ ਵਾਰ ਪੁੱਛਿਆ ਜਾਂਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕਾਲਜ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਵਰਗੇ ਰੋਲ ਕਦੋਂ ਤੱਕ ਕਰਦੇ ਰਹਿਣਗੇ? ਇਸ ਤੋਂ ਪ੍ਰੇਸ਼ਾਨ ਸ਼ਾਹਿਦ ਨੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਹਾਲੇ ਕੀ, 40 ਸਾਲ ਦਾ ਹੋਣ ਤੱਕ ਵੀ ਘੱਟ ਉਮਰ ਦਾ ਕਿਰਦਾਰ ਨਿਭਾਉਂਦੇ ਰਹਿਣਗੇ। ਸ਼ਾਹਿਦ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਜਿਹੀਆਂ ਭੂਮਿਕਾਵਾਂ ਕਰਕੇ ਖੁਸ਼ੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹ ਭਲਾ ਕਿਉਂ ਨਾ ਕਰਨ? ਵੈਸੇ ਦੇਖਿਆ ਜਾਵੇ, ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਸਹੀ ਵੀ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਵਰਗੇ ਰੋਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਕਾਫੀ ਵੱਡੇ ਹੀਰੋ ਤਾਂ ਕਰ ਹੀ ਰਹੇ ਹਨ ਨਾ! ਫਿਲਮ ਨਾਲ ਇਸ ਸਮੇਂ ਸ਼ਾਹਿਦ ਦਾ ਪੂਰਾ ਧਿਆਨ ਫਿਲਮ 'ਕਮੀਨੇ' 'ਤੇ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ 'ਓਮਕਾਰ' ਫੇਮ ਵਿਸ਼ਾਲ ਭਾਰਦਵਾਜ ਬਣਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਪਰ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਉਹ ਆਇਸ਼ਾ ਟਾਕੀਆ ਨਾਲ 'ਪਾਠਸ਼ਾਲਾ' ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਵੀ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ।

ਲੜਾਈ ਸਭ ਨਾਲ, ਦੁਸ਼ਮਣੀ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ

—ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਫੀਚਰ ਸਰਵਿਸ
ਨਾਨਾ ਪਾਟੇਕਰ ਇਕ ਬਹੁਤ ਹੀ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਕਲਾਕਾਰ ਹੈ। ਇਹ ਇਕ ਅਜਿਹਾ ਨਾਮ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਫਿਲਮ ਇੰਡਸਟਰੀ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਪਛਾਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨਹੀਂ। ਨਾਨਾ ਪਾਟੇਕਰ ਦੀ ਖਾਸੀਅਤ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੀ ਕਿਸਮ ਦਾ ਇਕ ਵੱਖਰਾ ਹੀ ਅਦਾਕਾਰ ਹੈ। ਹੁਣ ਜਦੋਂ ਕਿ ਫਿਲਮ ਇੰਡਸਟਰੀ ਵਿਚ ਕਾਮੇਡੀ ਫਿਲਮਾਂ ਦਾ ਦੌਰ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤਾਂ ਇਸ 'ਤੇ ਨਾਨਾ ਪਾਟੇਕਰ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵੀ ਦੌਰ ਨਾਲ ਮੈਂ ਕਦੀ ਨਹੀਂ ਚੱਲ ਸਕਿਆ। ਦੌਰ ਤਾਂ ਸਟੇਜ ਸ਼ੋਅ, ਟੀ.ਵੀ. ਐਂਕਰਿੰਗ, ਟੀ.ਵੀ. ਪ੍ਰੋਗਰਾਮਾਂ ਦੇ ਗੈਸਟ ਅਤੇ ਜੱਜ ਬਣਨ ਦਾ ਵੀ ਹੈ, ਪਰ ਕੀ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਸਾਰਾ ਕਰਦੇ ਦੇਖਿਆ ਹੈ ਕਦੀ। ਮੈਂ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦਾ ਕਿ ਉਹ ਲੋਕ ਬੁਰਾ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਲੇਕਿਨ ਮੈਂ ਇਹ ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ।

ਆਪਣੇ ਬੇਟੇ ਬਾਰੇ ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਹੀਰੋ ਨਹੀਂ, ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਬਣੇਗਾ। ਫਿਲਮ ਨਾਲ ਫੋਟੋਗ੍ਰਾਫੀ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਮੇਰਾ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਿ ਸਟਾਰਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਪਬਲਿਕ ਉੱਪਰ ਬੋਪਣਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੀਦਾ। ਜੇਕਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਹੁਨਰ ਹੋਵੇਗਾ, ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਉੱਪਰ ਆਉਣਗੇ।

ਮਰਾਠੀ ਬਿਏਟਰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਅਤੇ ਮਰਾਠੀ ਫਿਲਮਾਂ ਘੱਟ ਕਰਨ ਬਾਰੇ ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਸ ਦੀ ਵਜ੍ਹਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਫਿਲਮਾਂ ਵਿਚ ਆਇਆ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਚੰਗੀਆਂ ਮਰਾਠੀ ਫਿਲਮਾਂ ਨਹੀਂ ਬਣ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਹੁਣ ਮੈਂ ਮਰਾਠੀ ਫਿਲਮਾਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ। ਨਵੀਂ ਪੀੜ੍ਹੀ ਗਜ਼ਬ ਦੀਆਂ ਫਿਲਮਾਂ ਬਣਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਦੇਖ ਹੀ ਰਹੇ ਹਾਂ ਕਿ 'ਟਿੰਗਯਾ', 'ਕਦਾਚਿਤ' ਵਰਗੀਆਂ ਫਿਲਮਾਂ ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਸਰਾਹੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਮੈਂ ਵੀ ਇਕ ਫਿਲਮ 'ਪਕ ਪਕ ਪਕ' ਕੀਤੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਈ ਪਰੰਜਪੇ ਦੇ ਬੇਟੇ ਗੌਤਮ ਨੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਤ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਸਾਲਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਗੌਤਮ ਨੂੰ ਮੈਂ ਆਪਣੀ 'ਪ੍ਰਹਾਰ' ਵਿਚ ਨਿਰਦੇਸ਼ਤ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਉਹ ਬੱਚਾ ਸੀ।

ਜਦੋਂ ਨਾਨਾ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਝਾਅ ਦੀ ਇਕ ਫਿਲਮ ਨਿਰਦੇਸ਼ਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸੀ ਉਸ ਦਾ ਕੀ ਹੋਇਆ? ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਫਿਲਮ ਹੁਣ ਤੱਕ ਫਲੋਰ 'ਤੇ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਸੀ, ਪਰ 'ਹਾਰਨ ਓਕ ਪਲੀਜ਼' ਦੀ ਵਜ੍ਹਾ ਨਾਲ ਲੇਟ ਹੋ ਗਈ।

ਹੋਇਆ ਇਹ ਕਿ 'ਹਾਰਨ....' ਦੇ ਇਕ ਗਾਣੇ ਦੀ ਸ਼ੂਟਿੰਗ ਦੌਰਾਨ ਘਾਹ ਵਿਚ ਲੁਕੇ ਇਕ

ਵੱਟੇ 'ਤੇ ਮੇਰਾ ਪੈਰ ਅਜਿਹਾ ਪਿਆ ਕਿ ਮੇਰੇ ਚੁਲ੍ਹੇ ਦੀ ਹੱਡੀ ਟੁੱਟ ਗਈ। ਤਿੰਨ ਮਹੀਨੇ ਬੈੱਡ 'ਤੇ ਪਿਆ ਰਿਹਾ। ਇਸ ਕਾਰਨ 'ਹਾਰਨ....' ਵੀ ਲੇਟ ਹੋ ਗਈ ਅਤੇ 'ਹਾਰਨ....' ਕਾਰਨ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਝਾਅ ਦੀ ਫਿਲਮ ਵੀ। ਪਰ ਮੈਂ ਜਲਦੀ ਹੀ ਇਸ ਨੂੰ ਸੈੱਟ 'ਤੇ ਲੈ ਜਾਵਾਂਗਾ। ਇਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਖੂਨ-ਖਰਾਬਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਟੋਟਲ 9 ਕਰੈਕਟਰ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇਕ ਮੈਂ ਵੀ ਹਾਂ। ਇਹ ਸਬਜੈਕਟ ਬੜੇ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਲਿਖਿਆ ਪਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਵਿਚ 1953 ਦਾ ਦੌਰ ਹੈ।

ਮੈਂ ਤਾਂ ਵਿਮਲ ਦਾ, ਗੁਰਦੱਤ ਸਾਹਿਬ, ਵੀ. ਸ਼ਾਂਤਾਰਾਮ ਦੀਆਂ ਫਿਲਮਾਂ ਦੇਖਦੇ ਹੋਏ ਵੱਡਾ ਹੋਇਆ ਹਾਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਟੋਰੀ-ਟੈਲਿੰਗ ਦਾ ਤਰੀਕਾ ਬੜਾ ਸਾਦਾ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਫਿਲਮਾਂ ਦਿਲ ਨੂੰ ਛੂਹਦੀਆਂ ਸਨ। ਫਿਲਮ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਕੋਈ ਗ਼ਮਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਸਿੱਧੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਕਹਾਣੀ ਕਹੋ, ਤਾਂ ਲੋਕ ਸੁਣਨਗੇ। ਸਾਡੀ ਦਾਦੀ-ਨਾਨੀ ਨੇ ਸਟੋਰੀ-ਟੈਲਿੰਗ ਕਿਸੇ ਇੰਸਚੀਟਿਊਟ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਨਹੀਂ ਸਿੱਖੀ ਸੀ। ਪਰ ਉਹ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਹਾਣੀ ਸੁਣਾਉਂਦੀ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਦੀਆਂ ਪਰੀਆਂ ਅਤੇ ਰਾਜੇ-ਮਹਾਰਾਜੇ ਅੱਜ ਤੱਕ ਸਾਡੇ ਦਿਮਾਗ ਵਿਚ ਦਰਜ ਹਨ। ਮੈਂ ਬਤੌਰ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਫਿਲਮ ਵਿਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਟੋਰੀ-ਟੈਲਿੰਗ 'ਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਰੱਖਦਾ ਹਾਂ।

ਡਾਇਰੈਕਟਰ ਬਣਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪ੍ਰੋਡਿਊਸਰ ਬਣਨ ਬਾਰੇ ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਮੈਂ ਪ੍ਰੋਡਿਊਸਰ ਕਦੀ ਨਹੀਂ ਬਣਾਵਾਂ। ਮੈਂ ਜਿੰਦਾ ਦੇ ਰੋਲ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ, ਮਿਲ ਰਹੇ ਹਨ। ਜਿੰਨੇ ਪੈਸੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ, ਮਿਲ ਰਹੇ ਹਨ। ਫਿਰ ਪ੍ਰੋਡਿਊਸਰ ਬਣ ਕੇ ਬੇਕਾਰ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਦਿਮਾਗ ਨੂੰ ਤਕਲੀਫ ਕਿਉਂ ਦਿਓ। ਮੈਂ ਸਕੂਨ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਜਿਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ। ਇਹੀ ਵਜ੍ਹਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਮੁੰਬਈ ਵਰਗੇ ਦੌੜ-ਭੱਜ ਵਾਲੇ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਰਹਿਣਾ ਪਸੰਦ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਫਿਲਮ ਸਾਈਨ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਸ਼ੂਟਿੰਗ ਪੂਰੀ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਅਤੇ ਤੁਰੰਤ ਆਪਣੇ ਫਾਰਮ ਹਾਊਸ ਪਰਤ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ। ਫਾਰਮ

ਹਾਊਸ ਮੇਰੇ ਲਈ ਸਵਰਗ ਹੈ। ਇਹ ਪੁਣੇ ਦੇ ਕੋਲ ਸੀਮਾਗੜ੍ਹ ਫੋਰਟ ਦੇ ਥੱਲੇ ਘਾਟੀ ਵਿਚ ਹੈ। ਸ਼ਹਿਰ ਦਾ ਪ੍ਰਛਾਵਾਂ ਵੀ ਉਥੇ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਦਾ। ਬਿਲਕੁਲ ਪਿੰਡ ਹੈ ਉਹ। ਮੈਂ ਉਥੇ ਖੇਤੀ ਕਰਦਾ ਹਾਂ।

ਇਕ ਬਲਦ ਪਾਲ ਰੱਖਿਆ ਹੈ, ਅਤੇ ਨਾਲ ਦੂਜਾ ਬਲਦ ਮੈਂ ਬਣ ਕੇ ਹਲ ਵਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ। ਮਜ਼ਦੂਰ ਬੁਲਾਉਂਦਾ ਹਾਂ, ਤਾਂ

ਮੈਂ ਤਾਂ ਵਿਮਲ ਦਾ, ਗੁਰਦੱਤ ਸਾਹਿਬ, ਵੀ. ਸ਼ਾਂਤਾਰਾਮ ਦੀਆਂ ਫਿਲਮਾਂ ਦੇਖਦੇ ਵੱਡਾ ਹੋਇਆ ਹਾਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਟੋਰੀ-ਟੈਲਿੰਗ ਦਾ ਤਰੀਕਾ ਬੜਾ ਸਾਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਫਿਲਮਾਂ ਦਿਲ ਨੂੰ ਛੂਹਦੀਆਂ ਸਨ। ਫਿਲਮ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਕੋਈ ਗ਼ਮਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਸਿੱਧੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਕਹਾਣੀ ਕਹੋ, ਤਾਂ ਲੋਕ ਸੁਣਨਗੇ। ਸਾਡੀ ਦਾਦੀ-ਨਾਨੀ ਨੇ ਸਟੋਰੀ-ਟੈਲਿੰਗ ਕਿਸੇ ਇੰਸਚੀਟਿਊਟ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਨਹੀਂ ਸਿੱਖੀ ਸੀ। ਲੇਕਿਨ ਉਹ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਹਾਣੀ ਸੁਣਾਉਂਦੀ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਦੀਆਂ ਪਰੀਆਂ ਅਤੇ ਰਾਜੇ-ਮਹਾਰਾਜੇ ਅੱਜ ਤੱਕ ਸਾਡੇ ਦਿਮਾਗ ਵਿਚ ਦਰਜ ਹਨ। ਮੈਂ ਬਤੌਰ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਫਿਲਮ ਵਿਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਟੋਰੀ-ਟੈਲਿੰਗ 'ਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਰੱਖਦਾ ਹਾਂ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਇਕ ਮਜ਼ਦੂਰ ਮੈਂ ਖੁਦ ਹੁੰਦਾ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਕਣਕ, ਚੌਲ, ਛੋਲੇ, ਸਬਜ਼ੀਆਂ...ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਆਪਣੇ ਖੇਤ ਵਿਚ ਉਗਾ ਕੇ ਖਾਂਦਾ ਹਾਂ। ਉਥੇ ਤਰ੍ਹਾਂ-ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਫਲਾਂ ਦੇ ਵੀ ਦਰਖਤ ਹਨ। ਕਦੀ-ਕਦੀ ਮਸਤੀ ਵਿਚ ਅਮਰੂਦ ਵਗੋਰਾ ਟੋਕਰੀ ਵਿਚ ਲੈ ਕੇ ਕੱਚੀ ਸੜਕ 'ਤੇ ਵੇਚਣ ਬੈਠ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ। ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਮੈਨੂੰ ਪਹਿਚਾਣ ਲੈਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਖਰੀਦਦਾਰੀ ਦਾ 10-20 ਗੁਣਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਰੇਟ ਦੇਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਉਹ ਪੈਸੇ ਕਿਸੇ ਜ਼ਰੂਰਤਮੰਦ ਨੂੰ ਦੇ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਸੂਰਜ ਛਿਪਦੇ ਹੀ ਨੀਂਦ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਤੜਕੇ ਮੌਰ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਪੰਛੀਆਂ ਦੀਆਂ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਜਗਾ ਦਿੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਹਿਰਨ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਚਲੇ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਮੈਨੂੰ ਅਜਿਹੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਜਿਉਣ ਵਿਚ ਬੜਾ ਮਜ਼ਾ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਸਕੂਨ ਵਿਚ ਕੋਈ ਖਲਲ ਦਾ ਪਾਵੇ, ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਮੋਬਾਈਲ ਵੀ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦਾ।

ਇੰਡਸਟਰੀ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਦੋਸਤਾਂ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਆਕੜ ਵਾਲੇ ਸੁਭਾਅ ਬਾਰੇ ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਦੇਖੋ, ਮੇਰੀ ਲੜਾਈ ਸਾਰਿਆਂ ਨਾਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਦੁਸ਼ਮਣੀ ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ। ਲੰਗੋਟੀਆ ਯਾਰ ਨਾ ਸਹੀ, ਲੇਕਿਨ ਅਮਿਤਾਭ ਬੱਚਨ, ਰਿਸ਼ੀ ਕਪੂਰ, ਪਰੇਸ਼, ਨਸੀਰ ਵਗੋਰਾ ਕਈ ਲੋਕ ਮੇਰੇ ਚੰਗੇ ਦੋਸਤ ਹਨ। ਰਿਸ਼ੀ ਕਪੂਰ ਨੂੰ ਮੈਂ ਚਿੱਟਾ ਬੁਲਾਉਂਦਾ ਹਾਂ। 'ਕ੍ਰਾਂਤੀਵੀਰ' ਦੌਰਾਨ ਪਰੇਸ਼ ਨਾਲ ਬੜਾ ਹਾਸਾ-ਮਜ਼ਾਕ ਚੱਲਦਾ ਸੀ। ਵਜ੍ਹਾ ਇਹ ਕਿ ਉਹ ਹੈ ਤਾਂ ਮੇਰਾ ਹਮ ਉਮਰ, ਲੇਕਿਨ ਉਸ ਨੂੰ ਰੋਲ ਮਿਲਿਆ ਸੀ ਮੇਰੇ ਪਿਉ ਦਾ।

ਆਪਣੇ ਬਾਰੇ ਹੋਰ ਦੱਸਦਿਆਂ ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਸਵੇਰੇ ਅਖ਼ਬਾਰ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹਾਂ, ਤਾਂ ਉਹੀ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ, ਅਤਿਵਾਦ, ਖੂਨ-ਖਰਾਬਾ, ਗੰਦੀ ਰਾਜਨੀਤੀ, ਨਾਇਨਸਾਫੀ, ਹੈਵਾਨੀਅਤ ਦੀਆਂ ਖ਼ਬਰਾਂ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਖਿੱਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਗੁੱਸਾ ਉਥੋਂ ਹੀ ਪੈਂਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਕੱਢਣ ਲਈ ਸਿਨੇਮੇ ਵਰਗਾ ਤਾਕਤਵਰ ਜ਼ਰੀਆ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਹੈ, ਮੈਂ ਜ਼ਰੂਰਤ ਪੈਣ 'ਤੇ ਕਿਰਦਾਰਾਂ ਵਿਚ ਆਪਣਾ ਗੁੱਸਾ ਭਰ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ। ਕੁਝ ਕਰੀਬੀ ਲੋਕ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਆਪਣੀ ਗੱਲ ਕਹਿਣ ਲਈ ਰਾਜਨੀਤੀ ਵਿਚ ਜਾਓ। ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਕੰਮ ਹੈ, ਹਾਲੇ ਤਾਂ ਉਸ ਵਿਚ ਮੈਂ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ।

ਸਰਵਣ ਸਿੰਘ ਟਿਵਾਣਾ

ਪੰਜਾਬ ਟਾਈਮਜ਼ ਨਾਈਟ 28 ਮਾਰਚ, 2009 ਨੂੰ

[illegible]

ਲਗਾਤਾਰ ਵਧਦੇ ਕਦਮ
ਪੰਜਾਬੀ ਪੱਤਰਕਾਰੀ ਵਿਚ ਇਕ ਨਿਵੇਕਲੀ ਥਾਂ